דבר

דבר ששי
דבר השבוע
דבר אחר
משא

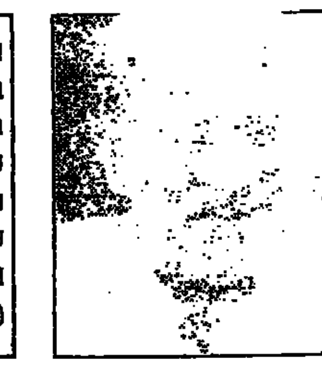

מחזל שלוש החרבות. הפיגוע בקו 20 הפיל את הקואליציה לזרועות שגב את גולדפרב. אמיר זיפמן (עמ' 5)

המרור נתפס בצרפת כבעל רקע מדיני, שאפשר להבין את ההגיון שלו. ולכן גם להסתדר איתו. גדעון קוץ, פאריס (עמ' 6)

דבר אחר

איגוד הסו"לים של העיתונים: אם יהיו לנו עוד הרבה דייויד רייכמנים, נוכל לוותר לגמרי על מודעות שירותי המין

דבר יום שישי א' באב תשנ"ה 28.7.95 גליון 21618

60 עמודים, המחיר 4.50 ש"ח (כולל מע"מ) באילת 3.85 ש"ח

מוסא אבו מארזוק נעצר ביום שלישי בנמל התעופה קנדי בניו-יורק

ישראל עשויה לבקש הסגרת המנהיג הפוליטי של החמאס

מאת דרורה פרל, מוטי בסוק ונתן רוני

ישראל תחליט בימים הקרובים אם לבקש מארה"ב את הסגרת ד"ר מוסא אבו מארזוק, מראשי החמאס, שנעצר ביום שלישי בנמל התעופה קנדי. גורמים בכירים במשרד ראש הממשלה קיבלו מידע מהאמריקאים על תפיסתו של מארזוק, המשמש כראש הלשכה המדינית של החמאס בארה"ב, עוד לפני יומיים. ישראל העבירה חומר מודיעיני רגיש על האיש ומהלכיו בשנים האחרונות לגורמי הבטחון והמודיעין בארה"ב.

מלשכת ראש הממשלה סירבו אתמול להתייחס לתפיסתו של מארזוק. אתמול התקיימו שורה של התייעצויות בנושא מארזוק במשרד המשפטים ובין המשרד והגורמי בטחון במשרד ראש הממשלה. בחלק מההמלכים שותפו גם בכירים במשרד החוץ, וביניהם היועץ המשפטי של המשרד, יואל זינגר. בהתייעצויות במשרד המשפטים השתתפו השר, דוד ליבאי, היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן יאיר, ופרקליטת המדינה, דורית ביניש.

גורמים משפטים העריכו אתמול כי אם יחליט הדרג המדיני לבקש את הסגרת האיש, ישראל לא תתקשה להגיש לשלטונות בוושינגטון תיק כגור על מארזוק תוך מספר שבועות.

לדברי שר המשפטים, דוד ליבאי, אם יחליטו האמריקאים להעמיד את מארזוק לדין על עבירות טרור, התחשבות לפשע נגד האנושות, תסייע ישראל לאמריקאים להכין כתב אישום זה. אולם, אם לא יוחלט ברוח זו, כנראה תבקש ישראל להסגירו לידיה.

אחד ממנהיגי החמאס בעזה גינה ביום חמישי את מעצרו של מארזוק בארה"ב.

"זהו תקדים מסוכן וצעד בלתי מוצדק. הוא נובע מהניסיון להדק את הרשת על התנועה האיסלאמית", אמר עימאד אל פאלוג'י שעות ספורות לאחר שהודיעו בוושינגטון על מעצרו של מארזוק.

מארזוק נעצר ביום שלישי, בנמל התעופה קנדי, כאשר הגיע לביקור "שיגרתי" בארה"ב. הוא מואשם רשמית בחברות בארגון טרור.

שרת המשפטים של ארה"ב, ג'נט רינו הודיעה על מעצרו בתדרוך השבועי לכתבים, אתמול. "עצרנו אותו ואנו בוחנים את מעמדו מבחינת תקנות ההגירה", אמרה רינו, אולם סרבה להוסיף פרטים, והוסיפה כי החקירה נמצאת בעיצומה.

האף-בי-איי ורשויות ההגירה האמריקאיות עוסקות עתה בחקירה מסועפת ובאיסוף ראיות נגד מארזוק. בהמשך יוחלט האם יגורש מארה"ב. מומחים אמריקאים מעריכים שישראל לא תבקש את הסגרתו, כיוון שהדבר עלול

(המשך בעמוד 2)

פרשנות / דן אבידן

בכיר אך ניתן להחלפה

מאת דן אבידן

מעצרו של מוסא אבו מרזוק, המנהיג הבכיר ביותר של חמאס, יפגע בהנהגת התנועה, אך לא ימנע מחמאס להמשיך לפעול נגד ישראל.

אבו מרזוק, בן 44, מכהן כראש הלשכה המדינית של חמאס. בתור שכזה הוא מתווה את המדיניות הלוחמנית של חמאס נגד ישראל, יותר מכל מנהיג חמאס אחר. למרות שהוא מרבה להתייעץ עם חבריו להנהגה, עמדתו היא הקובעת. גישתו לישראל היא חיסולית מובהקת, אך מידי פעם הוא משמיע הערות פרגמטיות כלפיה, כדי לא ללבות את היצרים נגד חמאס, הן מצד הרשות הפלסטינית, הן מצד ישראל.

אחת האפשרויות הסבירות היא שבעקבות מעצרו יגורש אבו מרזוק לאחת ממדינות ערב. במקרה כזה, הוא ימשיך בפעילותו הטרוריסטית האנטי-ישראלית. יש גם סיכוי כי הוא יוסגר לישראל אם ממשלת ישראל תתבע את הסגרתו. אם הוא יוסגר לישראל או ישפט בארה"ב, הרי שימצא לו מחליף בהנהגת חמאס.

ד"ר מוסא אבו מרזוק נולד ברפיח ב-1951. בראשית שנות השבעים הוא למד הנדסת-נפט באוניברסיטת אל-מנצורה בקאהיר. שם הצטרף לתנועת "האחים המוסלמים" הקנאית, שממנה צמחה אחר כך תנועת חמאס. לאחר שסיים את לימודיו, עבד כמהנדס נפט תקופה בסניימת במפרץ הפרסי. ב-1973 יצא לארה"ב כדי ללמוד מינהל עסקים. הוא התגורר בתחילה עם אשתו וארבעת ילדיו בלואיזיאנה. אחר כך עקר למדינת וירג'יניה שם גם למד. ב-

(המשך בעמוד 2)

המשטרה פשטה על משרדי התנועה האיסלאמית בנצרת

החשד: ארגון הצדקה של התנועה העביר כספים לחמאס

מאת נתי קיי וילברסן ומתמד הגליליה

אנשי היחידה הארצית של מרחב העמקים בסיוע שוטרי יס"מ, פשטו אתמול על משרדי ועדת הסיוע האיסלאמית הפועלת בנצרת. השוטרים החרימו ציוד רב, מחשבים ואלפי מסמכים.

במשטרת מרחב העמקים נחקר חשד, לפיו העבירה ועדת הסיוע האיסלאמית הפועלת בנצרת, מיליוני דולרים מארגונים איסלאמיים קיצוניים בחו"ל לידי החמאס בשטחים.

לדברי החוקרים, החומר שנתפס מלמד על הקשר שהיה בין הוועדה לבין החמאס ועל העברת הכספים שנעשתה באמצעות הוועדה. החוקרים ציינו, כי בשל החומר הרב נמצאת החקירה רק בראשיתה, ונראה שיהיו מעצרים.

חקירת המשטרה בפרשה החלה בעקבות מידע מודיעיני. אתמול הוציא שופט בית משפט השלום בבית שאן צו חיפוש במשרדי הוועדה.

בראש ועדת הסיוע האיסלאמית עומדים ראשי התנועה האיסלאמית בישראל, ונראה שהכספים שהועברו על פי החשד נועדו בין השאר לסיוע למשפחות מגורשי החמאס בשטחים, לשיקום בתים שנהרסו על ידי צה"ל ולפעילות שוטפת.

החוקרים בודקים אם שימש הכסף גם למימון פעולות טרור וחבלה נגד ישראל. החוקרים לא מוציאים זאת מכלל אפשרות. במחוז הצפוני של המשטרה רואים פרשה בחומרה רבה. קצין בכיר במחוז אמר, כי אם יתברר שאכן היה שיתוף פעולה בין ארגון מוסלמי הפועל בישראל באופן חוקי לבין ארגון טרור עוין, המשמעות חמורה ביותר.

סלמאן אבו אחמד, יו"ר סיעת התנועה האיסלאמית בעיריית נצרת, דוחה את האשמות המשטרה. לדבריו, האגודה אינה מקבלת כספים מחו"ל.

"שבר לבנו התינוק את הרגליים ונשך את פניו"

מאת רמי שני

תינוק בן 40 יום אושפז בתחילת השבוע בבית החולים סורוקה בבאר-שבע כשבגופו סימני התעללות קשים. התינוק סובל משברים בשתי רגליו, מחבלות, נשיכות בפניו ובעכוזו ומשטפי דם סביב העיניים.

פקידת הסעד בעיריית באר-שבע דיווחה על המקרה למשטרת מרחב הנגב ואמו של התינוק נעצרה. האם טענה שהחבלות נגרמו לתינוק על-ידי אביו.

משטרת באר-שבע פתחה בחיפושים אחר האב, בן 30, שנעלם מביתו ואתמול אחר הצהריים הוא נלכד ונעצר.

בני הזוג אינם מטופלים על-ידי מחלקת הרווחה של עיריית באר-שבע. מנהלת מחלקת הרווחה, אסתר עמר, אמרה אתמול, כי בעקבות חשד להתעללות נקטה פקידת הסעד אמצעים חוקיים להבטחת שלומו של התינוק. היא הוציאה צו חירום לאשפוז במשך שבוע והגישה תלונה בעניין למשטרה.

באגף הרווחה של עיריית באר-שבע בודקים את המשך הטיפול במשפחה לאחר שהתינוק ישוחרר מבית החולים.

מאות בני-אדם השתתפו אתמול בתפילה המונית שנערכה בקבר רחל (צילום: פלאש 90)

אסיר עולם הרצל אביטן ניסה להתאבד בתאו

(עי'). – אסיר העולם הרצל אביטן ניסה אתמול לשים קץ לחייו בשל דיכאון. אביטן הצית אש בתאו בכלא איילון, וכתוצאה מכך נדלק המזרן.

סוהרים פרצו לתא של אביטן ופינו אותו לבדיקה. אביטן טען בתחילה כי בלע כדורים, ולכן הוחלט לעשות לו שטיפת קיבה.

בשירות בתי הסוהר מציינים כי הוא לא נפגע בניסיון ההתאבדות.

יצוין, כי לפני כשבוע איבד עד הבשורה, בכאב שהל, לאביטן קבאה לקעתייב ולהשתתף בבר המצווה של בנו. זאת, לאחר שנדחו הבקשות שהגיש לשירות בתי הסוהר.

פוסובליוק: אסד מעוניין בהמשך תהליך השלום – פריצת הדרך תבוא בסוף השנה

מאת מוטי בסוק

הפסקת השיחות עם ישראל היא מהלך טאקטי בלבד של נשיא סוריה אסד. סוריה מעוניינת בהמשך תהליך השלום, ואסד סובר את קלפיו לסוף 1995. אז גם צפויה פריצת הדרך הסורית. כך מעריך ויקטור פוסובליוק, ראש הדסק המזרח תיכוני במשרד החוץ הרוסי, שכבר לאחרונה בביקור ברמשק. פוסובליוק נפגש בדמשק עם כל הצמרת הסורית.

במידע שהגיע לירושלים אתמול מוושינגטון עולה, כי לפי שעה לא הושגה שום התקדמות בשיחות שמנהל ראש צוות השלום האמריקאי, דניס רוס, עם שגריר סוריה לארה"ב, ואליד מועלם.

אתמול גם התברר, כי בשיחות ההכנה שהתקיימו בימים שני ושלישי בבריסל, לקראת ועידת ברצלונה, גילתה המשלחת הסורית עמדות אנטי-ישראליות נוקשות ביותר, אף ביחס לעמדות הסודיות האנטי-ישראליות המסורתיות בפורומים של האו"ם.

בעקבית המשלחות הסורית, הלכה המשלחת הלבנונית. נציגי שתי המשלחות נמנעו בצורה עקבית מכל מגע עם המשלחת הישראלית. מקור במשלחת הישראלית טען, כי העמדות וההתנהגות הסורית בוועידה, מעבירות כסימן שאלה את כנות ההצהרות של הדברים סורים רשמיים, כי דמשק מעוניינת בשלום עם ישראל.

הנציג הלבנוני דרש, כי האיחוד האירופי והעולם כולו יעזרו ללבנון להתפטר מ-400 אלף הפליטים הפלסטינים החיים בלבנון נגד רצונה. בוועידת בריסל השתתפו נציגים בכירים מ-15 מדינות האיחוד האירופי ומ-11 מדינות אגן הים התיכון. הם היו אמורים להכין את ועידת ברצלונה, האמורה להתקיים בסוף השנה.

בברצלונה אמורים להיקבע דפוסי סיוע הפעולה האירופיים תיכוני. בישראל מעריכים, כי הסורים הרגו ממנהגם והשתתפו במפגש בבריסל, כיוון שאינם רוצים להפסיד את כספי הסיוע האירופי למדינות המזרח התיכון.

ביום שלישי, בוקר הפיגוע ברמת גן, קרא ראש המשלחת הסורית למדינות העולם, לתמוך בתנועות השחרור הלאומיות במזרח התיכון, הפעולות נגד ישראל. לדבריו, צריך להבחין בין טרור לבין הפעילות הלגיטימית של תנועות שחרור לאומי. לדעתו, ועידת ברצלונה לא תוכל להצליח כל עוד אין שלום צודק באיזור.

ראש המשלחת הישראלית, המשנה למנכ"ל משרד החוץ, איתן בנצור, תקף בחריפות את הדברים, והדגיש כי הם בלתי נסבלים, והעולם אינו יכול לתמוך בעמדות והתומכות בהמשך הטרור הבינלאומי, נגד אזרחים תמימים, חפים מפשע.

ביניש ממליצה: מאיר שטרית לדין

על פי החשד טסו מאיר שיטרית ורעייתו על חשבון הסוכנות בטיסת הקונקורד מפאריס לניו-יורק, ושהו במלונות יוקרה בטיול במפלי הניאגרה; כן הוא חשוד בשימוש בכרטיסי אשראי מוסדיים לקניות פרטיות

מאת נתן רוני

פרקליטת המדינה, דורית ביניש, ממליצה להעמיד לדין את ח"כ מאיר שטרית מהליכוד על עבירות מירמה שביצע בעת ששימש כגזבר הסוכנות היהודית. ההמלצה הועברה לידי היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן-יאיר, שאמור להחליט בעניין הסרת חסינותו של ח"כ שטרית.

על פי החומר שבידי פרקליטות המדינה, מאיר שיטרית ורעייתו רותי טסו על חשבון הסוכנות היהודית בטיסת הקונקורד מפאריס לניו-יורק, ושהו במלונות יוקרה בעת שביקרו במפלי הניאגרה על גבול קנדה-ארה"ב.

רב-פקד ליאורה בדפורת, החוקרת שחקרה את תיק דיניץ ושיטרית ביחידה הארצית לחקירות הונאה, גילתה כי מאיר שיטרית גם ניצל במהלך תפקידו כגזבר הסוכנות את כרטיסי האשראי המוסדיים שהיו בידיו כדי לערוך מסעי קניות פרטיים על חשבון הסוכנות היהודית.

במידה ויוחלט להגיש נגד שטרית כתב אישום, תוגש סיעת כתב האישום לוועדת הכנסת שדנה בהסרת חסינותו לקראת הגשת כתב אישום לבית המשפט והעמדתו לדין.

ראשית הפרשה עם תחילת החקירה של יו"ר ההנהלה שמחה דיניץ. אז הוברר כי קבוצה של נושאי תפקידים בכירים בסוכנות היהודית, עשו שימוש בכרטיסי אשראי מוסדיים לצורך רכישות פרטיות. בנוסף לכך הוברר, כי כמה מחברי ההנהלה ניצלו מעמדם לצרכים אישיים.

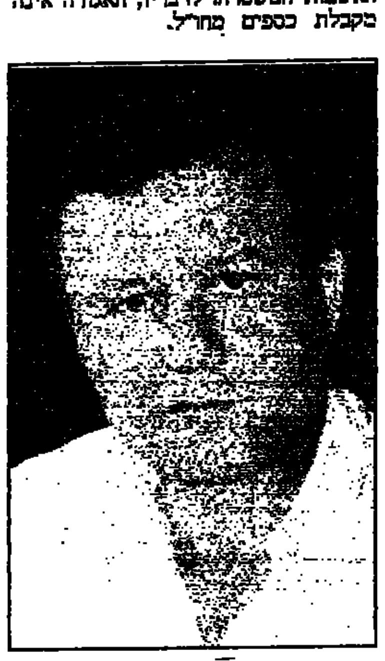

ח"כ מאיר שטרית

עד ראייה: שני גברים בעלי חזות צפון אפריקאית ירדו מהרכבת בפאריס לפני הפיצוץ

ראה עמ' 4

השופט מאיר שמגר בראיון פרישה ל"דבר"

"אינני מתחרט על שום מעשה שעשיתי כנשיא ביהמ"ש העליון"

מאת נתן רוני

"אין מעשים שעשיתי כנשיא שאני מתחרט עליהם. עם זאת, אני מצטער על דברים שלא השגתי, והנושא המהותי ביותר שהייתי רוצה לשנות היה לפתור את בעיית 'עינוי הדין'". כך אומר הנשיא הפורש של בית המשפט העליון, מאיר שמגר, בראיון מיוחד ל"דבר".

לדברי שמגר, "ב-1994 נכנסו 900 אלף תיקים למערכת המשפט. סיימנו טיפול ב-800 אלף תיקים, ונותרו כ-100 אלף תיקים. אני יכול להתנחם בכך שבשום שיטת משפט, לא נפתרה הבעיה הזאת. אבל צערם של הרבים איננו נחמה".

עוד אמר שמגר: "עלינו על המסלול של חקיקת מגילת זכויות למדינת ישראל. אנחנו צועדים לקראת השלמה של תפיסה חוקתית מושלמת, חוקה ומגילת זכויות. אני אופטימי לגבי מערכת היחסים העתידית בין בית המשפט העליון לבין הרשות המחוקקת והמבצעת. הם יסתדרו לבסוף", אמר.

לדברי שמגר, "החברה הישראלית רגישה מאוד. לאנשים יש פחות ביטחון עצמי מאשר בחברה מבוססת ורגועה".

● הראיון המלא – היום ב"דבר השבוע" ●

שני אנשי חזבאללה נהרגו שלשום בהיתקלות בדרום לבנון

מאת גונה קונן

שני מחבלים נהרגו, ככל הנראה, בהתקלות שהיתה שלשום בין חיילי צה"ל לחוליית מחבלים סמוך לכפר סג'וד, בגיזרה המרכזית של אזור הבטחון בדרום לבנון.

כך עולה מהודעות מבירות, על שתי לוויות שנערכו אתמול לאנשי חזבאללה. לאחר ההיתקלות לא היה ברור לחיילים אם אכן נפגעו אנשי החזבאללה, מאחר שלא נותרו גופות בשטח.

אתמול, בשעות הצהריים, נורתה אש מרגמות לעבר מוצב צד"ל שבאזור ריחן, בגיזרה המזרחית של אזור הבטחון. לא היו נפגעים ולא נגרם כל נזק. כוחות צד"ל וצה"ל השיבו אש לעבר מקורות הירי. ההתפוצצויות נמשכו עד שעות הערב המאוחרות באצבע הגליל.

אולם, מאחר שלא נודע על פגיעות באזרחים לבנתיים בהפגזות, לא הוכרזה כוננות באזור, למרות שהדי הקרב נשמעו כי הגיזרה לא נרגעה.

נפתחה חקירה בחשד לגרימת מוות ברשלנות בידי אמרגני פסטיבל ערד

לפי המידע שבידי המשטרה מכרו המארגנים והמפיקים אלפי כרטיסים מעבר למספר המקומות שאתר ההופעה יכול להכיל

מאת נתן רוני רוני ברזילי ואודי שרון

מפכ"ל המשטרה, רב ניצב אסף חפץ, אמר כי המשטרה חוקרת חשד לגרימת מוות ברשלנות בפסטיבל ערד. בשיחה עם "דבר" אמר המפכ"ל כי החקירה נפתחה מיד לאחר מות בני הנוער בפסטיבל, בכניסה להופעת להקת משינה, כמקובל בכל חקירה משטרתית. החקירה נפתחה במקביל לעבודת ועדת החקירה, שחוקרת את השתלשלות האירועים בערד. מצליף סיעת הליכוד, דוד מגע, מציע להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, שתבדוק את אחריות שרת האמנויות, שולמית אלוני, למחדל הבטיחותי בפסטיבל.

חקירת המשטרה מתמקדת בביצוע עבירות של גרימת מוות ברשלנות על ידי המארגנים והמפיקים של האירוע. העונש על עבירה זו מגיע עד שלוש שנות מאסר.

בידי המשטרה מידע, כי כדי להגדיל את ההכנסות מהופעתה של להקת משינה, מכרו המארגנים והמפיקים אלפי כרטיסים מעבר למספר המקומות שאתר ההופעה יכול להכיל. אם יאומת מידע זה, ניתן יהיה להגיש על בסיסו כתב אישום נגד המארגנים והמפיקים.

גורמים במשטרה מציינים, כי ככל הנראה יזומנו לחקירה כל הגורמים שהיו מעורבים בתכנון הפסטיבל ובהפקתו, וביניהם משרדי ההפקות, משרדי הכרטיסים, האמרגנים, העירייה ועוד.

ועדת הבדיקה המשטרתית, שאמורה לבדוק את תפקוד המשטרה בפרשה, עדיין לא הגישה את מסקנותיה, ואילו המסקנות שהגישה ועדת החקירה שהקימה השרה אלוני, הוגדרו כ"חלקיות בלבד".

מצליף סיעת הליכוד, ח"כ דוד מגע, יזום הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדוק את אחריות הממשלה בכלל, ואחריות שרת האמנויות, שולמית אלוני, למחדל הבטיחותי שהביא לאסון בערד.

מגע טוען כי אלוני נושאת באחריות אישית למחדל הבטיחותי, וכי עליה להתפטר מתפקידה.

אביב גפן ביטל הופעה שלו שתוכננה להתקיים הערב בטכניון בחיפה, לאחר שמפיקיו דחו את דרישות המשטרה לתגבור מערך האבטחה במקום. המשטרה דרשה ממפיקיו להציב במקום 20 שוטרים, 60 מאבטחים ושני אמבולנסים.

בהופעתו של שלמה ארצי מחר בערב באמפיתיאטרון בקיסריה יתוגבר מערך האבטחה.

מפיק ההופעה, מנחם אשר, נענה לדרישת מפקד משטרת חדרה, סנ"צ עמידם לוין, ויציב 40 שוטרים בשכר אבטחת ההופעה במקום 25 המתוכננים, ובנוסף ל-55 מאבטחים אזרחיים.

דאגת המשטרה התעוררה מאחר שבאמפיתיאטרון הרומי 3,500 מקומות ישיבה, אולם שער כניסה אחד בלבד.

בעקבות האסון בפסטיבל ערד, החליטה עיריית אשדוד לתגבר בצורה משמעותית את כוח האבטחה בהופעותיהן של להקות טיפקס ואתניקס במסגרת פסטיבל הים התיכון שיתקיים באמצע אוגוסט. על פי התכנון יתוגבר כוח האבטחה, וימנה 200 שוטרים ו-100 מאבטחים פרטיים ופקחים של העירייה.

פסטיבל הים התיכון יתקיים באמפיתיאטרון החולי ברובע ו' שבחוף הים באשדוד, ובו יופיעו האומנים יהודית רביץ, רמי קליינשטיין, ריקי גל ואמנים נוספים. תתקיים בו גם הפקה ייחודית של שירי ארץ ישראל, "זמתוק האור בעיניים", שהיתה אמורה להיערך בפסטיבל ערד.

נבחרת העתודה בכדורסל העפילה לגמר אליפות אירופה

ניצחה את נבחרת גרמניה 86-83

ועדה לרכישת קרקעות מפלסטינים פעלה בחשאי במשרד ראש הממשלה

רבין פיזר את הוועדה שפעלה עוד בימיו של יצחק שמיר

מאת און לוי

ועדה לרכישת קרקעות פרטיות בגדה, שפעלה בסתר במשרד ראש הממשלה, נסגרה לפני כמה שבועות לאחר שנודע ליצחק רבין על קיומה באקראי. הוועדה לא ביצעה רכישות מאז כינונה של ממשלת רבין, אך המשיכה בפעילותה.

דבר קיומה של הוועדה נודע לראש הממשלה כאשר ביקשו חבריה להציג בפניו כמה עסקות שעמדו על הפרק. בעקבות הגילוי, הוצאו בהוראת רבין מכתבים המבטלים את כתבי המינוי של חברי הוועדה ומפסיקים את פעילותה. ראש הממשלה הורה לבטל חלק גדול מהעסקות שהוועדה עסקה בהם עד לפני שבועות אחדים, והטיפול בהן הועבר לגורמים אחרים בלשכתו.

הוועדה, בראשות תת-אלוף במילואים אורי ביידץ, הוקמה ב-1983 על ידי ראש הממשלה לשעבר, יצחק שמיר, ופעלה תחת כל ממשלות ישראל מאז. בוועדה היו נציגים של המינהל האזרחי, נציגי הקרן הקיימת, מינהל מקרקעי ישראל ופליאה אלבק כשהיתה עדיין בפרקליטות המדינה.

במהלך שנות פעילותה ביצעה ופיקחה הוועדה על עשרות עסקות של קניית קרקעות מפלסטינים תושבי הגדה. לדברי גורמים בכירים במשרד הביטחון, הוועדה שימשה כלי פיקוח ממשלתי על רכישת הקרקעות ואף יזמה את הרכישה. ההתקשרות עם בעלי הקרקעות המשא ומתן על הרכישה נעשו על ידי סוחרי קרקעות ערבים ויהודים, שהתחייבו לשמור בסוד את פעילותם. הקרקעות נרכשו בשביל עמותת "הימנותא" והרכישות מומנו מכספי אוצר המדינה ומכספי הקרן הקיימת. מרבית הקרקעות שנקנו על ידי העמותה נמסרו להתנחלויות.

אותם גורמים אומרים כי הוועדה אישרה רכישתה של כל קרקע שהוצעה לה כמעט ללא תכנון, ובתנאי שהליך הרכישה התאפשר מבחינה חוקית.

לדברי הגורמים הבכירים, בשנים האחרונות פחתה פעילות הוועדה אך לא פסקה. עם זאת ציינו, כי בתקופת ממשלת רבין לא ביצעה הוועדה רכישות חדשות.

07071072

هكذا من الاصل

שר החינוך, אמנון רובינשטיין, בטקס הענקת תעודות הוראה למחזור הראשון של יוצאי העדה האתיופית (צילום: שלומי בר־עמי)

"מטה ההתיישבות" דורש לפתוח בחקירה נגד יו"ר בנק הפועלים

"עמנואל שרון ידע שחשבונות הקיבוצים נופחו, והסתיר את המידע מהדירקטוריון"

מאת דן הלוי

"מטה ההתיישבות" דורש לחקור חשד לעבירות לכאורה שביצע יו"ר בנק הפועלים, עמנואל שרון, בתוקף תפקידו כיו"ר המטה לביצוע הסדר הקיבוצים. במכתב שנשלח ליועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן־יאיר, ולמפכ"ל המשטרה, אסף חפץ, טוען המטה כי שרון ידע על גביית יתר בלתי חוקית של מיליוני שקלים מחשבונות קיבוצים, אולם לא פעל לתיקון המצב, ואף הסתיר את המידע מדירקטוריון הבנק.

דובר בנק הפועלים הכחיש את טענות המטה, הוסיף כי גם התנועות הקיבוציות אינן מכירות ב"מטה ההתיישבות" ובטענותיו.

במטה ההתיישבות חברים עשרות קיבוצים, שהתארגנו במטרה לבדוק את אופן ניהול הבנקים את חשבונותיהם אצלם.

הפרשה, שנחשפה לראשונה לפני כשלושה שבועות ב"דבר", החלה בעקבות בדיקה מקצועית שהזמין שרון ב־92' עבור מטה הסדר הקיבוצים. לטענת מטה ההתיישבות התגלתה בבדיקה גבייה בלתי חוקית ושיטתית של עשרות מיליוני שקלים בחשבונות הבנק של קיבוץ גבע, שנבחר כ"קיבוץ מאפיין" לבדיקה.

מטה ההתיישבות טוען גביית היתר שהתגלתה בחשבונות הקיבוץ אפיינית לניהול חשבונות כל לקוחות הבנקים. המטה טוען כי למרות שהשיטות לגביית היתר הוסברו לשרון על ידי אנשי מקצוע, הוא בחר להתעלם ממידע זה, להסתיר מחברי דירקטוריון בנק הפועלים, לאחר שמונה לכהן בראשו, ולא פעל לתיקון המצב בחשבונות לקוחות הבנק.

מטה ההתיישבות מבקש מהיועץ המשפטי ומהמפכ"ל המשטרה לחקור, אם בהימנעותו של שרון מלדווח על המידע שברשותו, לא היה משום כוונה להסתרת הטעיה משמעותית בדבר יכולתו של הבנק לקיים את התחייבויותיו. חשש זה עולה בשל היקף הטעויות שביצע הבנק על פי החשד, שתיקונן היה מחייב שינוי משמעותי במאזני הבנק ובתשקיפים שהוא מוציא.

עוד צויין במכתב, כי מטה ההתיישבות פנה עוד ביולי 95' לבנק ישראל בדרישה לבדוק את הפרשה, אך פניה זו נדחתה בידי המפקח על הבנקים בבנק ישראל, זאב אבלס, בכתב ובנוסח בוטה. אבלס התמקד בקביעה שהעניין "אינו ראוי לטיפול על ידינו".

בעניין אחר דורש מטה ההתיישבות מהיועץ המשפטי לאכוף על המערכת הבנקאית בישראל את יישום פסקי בית המשפט בעניין חיובי היתר הבלתי חוקיים של הבנקים בחשבונות לקוחותיהם. לטענתו, הנהלות הבנקים נמנעות בשיטתיות מליישם פסיקות אלה, גם בחשבונות שאר לקוחותיהם, שכן נוח להן שכל לקוח שחש כי ניזוק יעמוד בפני הצורך להגיש תביעה משלו לבנק כדי לתקן את המעוות.

לדברי מטה ההתיישבות, העבירות בתחום זה חמורות במיוחד בהתיישבות החקלאית, שם מטופלים כל הסדרי החובות בידי "משקמי" חוק גל (במושבים) או מטה ההסדר (בקיבוצים). הסדרים אלה, המתואמים בין הבנקים לאוצר, קובע המכתב, מבוססים על חשבונות בנקים שגויים המכילים חיובי יתר בלתי חוקיים.

"המערכת הבנקאית על כל עוצמתה", נאמר במכתב, "מפעילה לחצים על מזכירי התנועות המיישבות בכדי להשאיר את המצב כמות שהוא, ומפנה כל שאלה, טענה או בירור לקבלת סעד פרטני בבית המשפט".

מטה ההתיישבות מזהיר שהטמנת הראש בחול, והחזית אכיפת פסקי הדין על הבנקים, מעודדת את הנהלות הבנקים להמשיך ולבצע אותן עבירות, העלולות לפגוע ביציבות כל המוסדות הבנקאיים במדינה.

חגי פורשנר מוסיף: דובר "בנק הפועלים" מסר בתגובה, כי קיבוץ גבע הכחיש את הטענות אשר "הגוף המתקרא 'מטה ההתיישבות' הביא בתור דוגמא", וקבע כי חשבונותיו לא נופחו. לדבריו "גם התנועות הקיבוציות (התק"ם והקיבוץ הארצי) התנערו מן הגוף הקרוי 'מטה ההתיישבות'".

עמנואל שרון אמר, עוד לפני כשבועיים, ש"לדברים אין שחר".

דובר "בנק הפועלים" ציין כי שרון הסביר שלאחר קבלת תוצאות הבדיקה והבירקתן, הגיע למסקנה שאין לטענה כל בסיס, ודחה אותה מכל וכל.

"יש פה ניסיון", סיכם הדובר את עמדתו של שרון, "של הגוף המתקרא 'מטה ההתיישבות' לעשות רעש, אולי לגרוף הון פוליטי, ואולי גם לחבל בהסדר הקיבוצים המוצע".

מבקר ההסתדרות בלומנטל ימשיך בתפקידו עד שיימצא לו מחליף

מאת אפרים דוידי

מבקר ההסתדרות, נפתלי בלומנטל, לא יפרוש בקרוב. זאת, בעקבות בקשתו של יו"ר בית הנבחרים בהסתדרות, רן כהן מבלומנטל להמשיך בתפקידו עד שיימצא לו מחליף.

כזכור, בלומנטל מסר בראיון ל"דבר", עם פרסום הדוח השנתי של מבקר ההסתדרות לפני כ־20 יום, על פרישתו הקרובה.

על פי חוקת ההסתדרות, בלומנטל היה אמור לפרוש עם כינוס ועידת ההסתדרות בינואר האחרון, לאחר שתי קדנציות רצופות בתפקיד. בוועידת ההסתדרות הוחלט ב"הוראת שעה" להאריך את כהונתו של המבקר עד לפרסום הדוח השנתי, שתוכנן להתפרסם במאי או ביוני. הדוח פורסם בתחילת יולי, ואז הודיע בלומנטל כי יפרוש בתחילת אוגוסט.

עתה הוארכה כהונתו ולא ניתן תאריך סיום חדש. ח"כ כהן מסר כי "בידי ההסתדרות שמות של מועמדים רבים לתפקיד המבקר. אך עבודת המיון היא ארוכה, ועד שנמצא מחליף – בלומנטל ימשיך לכהן בתפקידו".

ח"כ גור: אתבע שגריר ישראל בגרוזיה על הוצאת לשון הרע

מאת רוני ברזילי

ח"כ אפרים גור הודיע אתמול כי יגיש תלונה במשטרה על ההאשמות שהפנה נגדו שגריר ישראל בגרוזיה, ברוך ברנריה. כך בריה האשים אותו בשיתוף פעולה עם פוליטיקאים גרוזינים הקשורים למאפיה.

גור הוסיף, כי הוא שוקל גם לתבוע את השגריר על הוצאת לשון הרע.

הפרשה החלה לאחר שגור דרש ממשרד החוץ להחזיר לארץ לאלתר את השגריר ולהחליפו בדיפלומט אחר. לדבריו, פעילותו הדיפלומטית של השגריר בגרוזיה גרמה נזק גדול לשתי המדינות, ולכן פעל כפי שפעל.

גור הדגיש כי אכן הוא חבר של סגן שר הפנים הגרוזיני, ג'ימי מיכלזה, אשר נלחם, לדבריו, במאפיה הגרוזינית במסגרת אחריותו על המשטרה. "אותו סגן שר ביקר פעמיים בארץ, ובביקורו האחרון, לפני כחודש, נפגש עם שר המשטרה משה שחל וצמרת משרד המשטרה. לצערי, מייחס בריה לאדם מכובד שנלחם בפשע האשמה חמורה ביותר, שלא רק שהיא לא נכונה וחסרת בסיס, אלא שאסור לשגריר ישראל במדינה כלשהי לומר דברים מסוג זה".

דבר DAVAR

מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: חן בן־ישי

המו"ל: "דבר בע"מ"	
נדפס בדפוס החדש" בע"מ	רחוב חומה ומגדל 2, ת"א
המערכת וההנהלה תל־אביב	סניפים:
רחוב שונקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233	ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)	טלפונים: 02-256873, 02-256589
פקסימיליה: 03-6294783	חיפה: רחוב הנביאים 27
מחלקת מינויים: 03-5281105	
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים	טלפון: 04-620111
5286156, 5281860, 6298032	רחובות: רחוב הרצל 168
פקסימיליה מודעות: 03-6298032	טלפונים: 08-451381, 08-453798
טלפון לפניות הציבור 07.00-22.00, 03-5286141	הפצה "יד" 03-377056

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי יד

פעיל ליכוד הורחק לשנה בעקבות פגישה עם ערפאת

מאת אמיר נוימן

בית הדין העליון של הליכוד החליט אתמול להשעות מהמפלגה את עו"ד סיני קתן למשך שנה, לאחר שנועד במאי עם יו"ר הרשות הפלסטינית, יאסר ערפאת.

קתן, פעיל בליכוד שהתמודד ב־1992 על מקום ברשימת הליכוד לכנסת ונכשל, התכוון כעת להתמודד בפריימריס של הליכוד. בעקבות פסיקת בית דין מאתמול לא יוכל להשתתף בבחירות.

בפסק הדין של הרכב השופטים, בראשות השופטת בדימוס חנה אבנור, נאמר כי בפגישתו עם ערפאת גרם קתן להטעיית הציבור באשר לעמדתו המדינית של הליכוד. זאת, מאחר שלא הוסמך על ידי איש בליכוד להיוועד יו"ר הרשות הפלסטינית.

בעקבות פסק הדין הודיע קתן כי יערער על הפסיקה בפני ערכאות חיצוניות.

חשוד ביבוא סמים שנעצר בתורכיה יוסגר לישראל

מאת נתן רועי

רוד צבצשוילי, שנעצר בתורכיה בחשד בהשתייכות לכנופיה שעסקה ביבוא סמים קשים מתורכיה לישראל, יוסגר בימים הקרובים לישראל לבקשת המחלקה הבין לאומית בפרקליטות המדינה.

על־פי החשד תכנן צבצשוילי בשנת 1993 יחד עם שני שותפים לייבא כמות גדולה של הרואין מתורכיה לישראל. הוא רכש יותר מ־20 ק"ג הרואין בתורכיה והתכוון להבריחם לישראל ביאכטה של אחד השותפים, אך בסופו של דבר העיסקה לא יצאה לפועל.

12 מפצועי הפיגוע נותרו באיכילוב; אחד במצב קשה

(ע). בבית החולים "איכילוב" עדיין מאושפזים 12 מפצועי פיגוע האוטובוס ברמת־גן. אחד מהם עדיין במצב קשה, שישה במצב בינוני והשאר במצב קל.

הנשיא בראיון ל"ספר העיתונאים 1995"

"רק בעוד שנתיים אחליט אם לרוץ לקדנציה נוספת"

(ע) – "מנוי וגמור עמי שלא לשוב לפוליטיקה, ורק בעוד שנתיים אחליט אם לרוץ לקדנציה נוספת כנשיא", אמר נשיא המדינה, עזר ויצמן, בראיון מיוחד ל"ספר השנה של העיתונאים", שראה אור אתמול.

הספר החדש הוא ה־50 במניין, שמוציאה לאור אגודת העיתונאים בתל־אביב. "בסיום הקדנציה אהיה בן 74, ואני חושב שהגיע הזמן לריענון השורות", אמר הנשיא, והזכיר כי נותרו לו עוד שלוש שנים בתפקיד.

"פרשת האזנות־הסתר בתקשורת חמורה, ומהווה עניין הגובל בפלילים. צריך לזכור, שריצ'רד ניקסון עף כמו טיל מתפקידו כנשיא ארה"ב בגלל נושא האזנה", אמר הנשיא, והוסיף: "ודאי שלא היה נעים לי לדעת שמאזינים לי, ואני אעשה כל מה שאני יכול כדי שלא יאזינו. אבל זה חלק ממוראות החיים המודרניים. צריך להתרגל לעובדה, שהעולם פרוץ ופתוח. אף פעם לא היו כל־כך הרבה טלפונים ופלאפונים כמו היום. אצטער מאוד לדעת, למשל, שפוליטיקאים מאזינים אחד לשני מתוך אינטרס פוליטי".

ויצמן דוחה את ההאשמות, כאילו הוא "הנשיא הפוליטי ביותר שהיה למדינה", ואמר: "אז נסעתי לקריית־ארבע. אסור לי? 150 אלף יהודים מתגוררים ביהודה ובשומרון. יש להם אוהדים, מאות־אלפים. אז אסור לי לנסוע לשם? במקרה אחר נסעתי לעתניאל. ביקשו ממני לטעת עץ. מיד שמעתי צעקות געוואלד. יום אחד, אם תרצו לעקור את העץ - תעקרו. לא עקרנו יישובים?"

על "מלחמת הערוצים" בטלוויזיה וה"טוק שואוס" למיניהם אמר ויצמן: "לא נוח לי לראות את שר־האוצר חובש תרבוש, או שר אחר קולע לסל. היום, בטלוויזיה, יש רייטינג מימין ורייטינג משמאל. כל אחד מראיין וכל אחד עושה קונצים. כל אחד מביא איזה ליצן או מכשף. אני לא אוהב את התוכניות האלה, אבל זו בעיה שלי. אם הקהל אוהב את זה, אז מצדי שיהיה לו בהצלחה".

ויצמן מתח ביקורת על תרבויות חדשות בארץ: "הרבה דברים השתנו. לא הכל לטובה. אביב גפן זה לא לטובה. אב דופק את הבת שלו, זה לא לטובה. אני לא מתפעל מזה. אני מכיר את אביב מיום שנולד. הייתי בבר־מצווה שלו, ואני חושב שהוא עושה טעות. אבל זו זכותו".

את ספר־השנה החמישים של העיתונאים ערכו עמית אנטר ומשה לרר. את ההוצאה לאור ריכז רמי גוטרמן, מזכ"ל אגודת העיתונאים. הספר יימכר השנה גם לציבור הרחב בחנויות הספרים ברחבי הארץ, ובבית סוקולוב.

רבין לא השתתף באזכרה לז'בוטינסקי

(ע). – ראש הממשלה, יצחק רבין, נעדר אתמול מטקס האזכרה לזאב ז'בוטינסקי שנערך בהר הרצל בירושלים. הדבר עורר תגובות בקרב חברי הכנסת של הליכוד.

בטקס השתתפו נשיא המדינה עזר וייצמן, יו"ר הכנסת שבח וייס, נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר, יו"ר הליכוד ח"כ בנימין נתניהו, ורבים מחברי הכנסת של הליכוד. השתתפו גם נציגי תנועת הנוער בית"ר ו"נוער הליכוד", וכן יוצאי ארגוני האצ"ל והלח"י.

מאות הנוכחים שרו את שיר התנועה. נינותיו של ז'בוטינסקי הדליקו את אבוקת הזיכרון. לא נישאו נאומים. מנחה הטקס, דן כנר, קרא שני קטעים ממאמריו של ז'בוטינסקי.

ח"כ אליהו בן־אלישר אמר על היעדרותו של רבין: "הוא לא חסר לי. מי שמוותר על חלקים מארץ ישראל לא חסר לי ליד קברו של ז'בוטינסקי, שהקדיש את כל חייו למלחמה על כל חלקי ארץ ישראל".

מזג האוויר

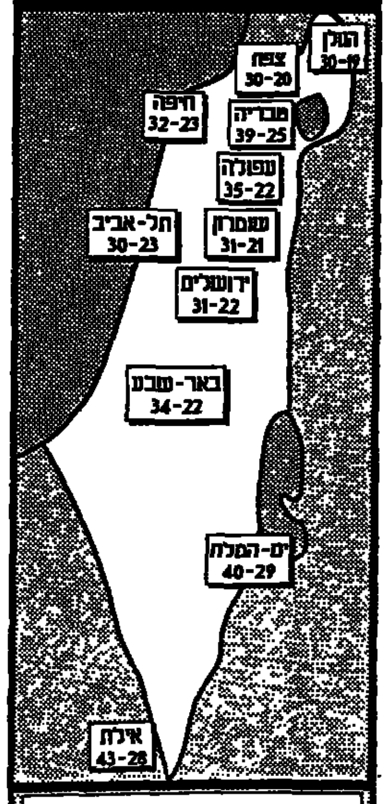

חם ויבש בפנים הארץ, הביל במישור החוף.

בכיר אך ניתן להחלפה

(המשך מעמוד 1)

1990 קיבל רישיון עבודה בארה"ב, אולם את עיקר זמנו הקדיש לאירגון והנהגת חמאס בחוץ לשטחים, ולתחזוק הקשרים בינה לפעילים בעזה ובגדה המערבית.

הוא העביר מארה"ב הנחיות לפעילי חמאס בשטחים וקבע את מדיניות הפיגועים. במסגרת פעילותו זו הוא אף ביקר כמה פעמים בשטחים. כמו כן הקים אבו מרזוק את גופי החזית של חמאס בארה"ב, שאספו כספים למימון פעילות הטרור ומוסדות הצדקה שהאירגון מפעיל בעזה ובגדה המערבית. מאז החל בפעילותו בארה"ב, התגלה אבו מרזוק כאישיות מובילה והפך להיות במשך הזמן למנהיג מספר אחד של חמאס ו"האופראטור" הראשי שלה.

לפני למעלה משנה עזב אבו מרזוק את ארה"ב ועבר לפעול מירדן, כיוון שמשם קל יותר להנחות את פעילות אנשי חמאס בשטחים. לפני שהגיע לירדן התגורר תקופה מסויימת בדמשק.

בעקבות גל פיגועי התאבדות של אנשי חמאס בישראל גורש אבו מרזוק מירדן, לפני מספר חודשים, יחד עם בכיר נוסף בחמאס, עימאד אל־עלמי. מאז ביקר אבו מרזוק בסודאן ובבראה באיראן, למרות שיחסיו עם האיראניים הם בעייתיים. כנראה שלאחרונה גמלה בלבו ההחלטה לשוב להתגורר בארה"ב ושם נעצר.

פיס חוק

1. בסך 1,000,000 ש"ח זכה כרטיס מספר 445825.
2. במכונית זכה כרטיס מספר 661022.
3. בסך 5000 ש"ח זכו כרטיסים מספר: 523910, 101650, 129346, 049572, 594143, 536189, 262017, 888774.
4. בסך 1,000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־5 הספרות: 16429, 71161, 77277, 41038, 57669, 20692, 10360, 58602, 23061, 25804, 40457, 69388, 02974, 11116, 88468, 94660, 19904, 29122, 46474.
5. בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־3 הספרות: 203, 383, 731, 222, 384.
6. בסך 24 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות: 61, 23, 70, 00, 77.
7. בסך 8 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרות: 1, 6.

צ'אנס

עלה - J, לב - 8, יהלום - 8, תלתן - 10

זוכה מאבטח הישיבה שהרג נהג ערבי

(ע). – בית המשפט המחוזי בירושלים זיכה אתמול את המאבטח דימיטרי ברמן, שירה למוות לפני חצי שנה בעבד ג'וליאני, נהג ערבי שהוביל ירקות לישיבה שבה עבד ברמן.

בית המשפט קיבל את גירסתו של ברמן, שטען כי חשש שהטנדר בו נהג ג'וליאני הוא מכונית תופת, וקבע כי בנסיבות העניין היה חששו סביר.

המקרה אירע בינואר השנה. ברמן הגיע למקום עבודתו בישיבת "אור ברוך" בשכונת בית וגן בירושלים. עם הגיעו לישיבה קיבל מהאחראים עליו התרעה על פיגוע באמצעות מכונית תופת במוסד חינוך בירושלים. מאוחר יותר הודיעו לו האחראים, כי קיים חשש שהפיגוע יבוצע באמצעות מכונית מיצובישי אפורה.

בצהריים עזב ברמן את עמדתו והלך לשירותים. אחת מעובדות המטבח, שסיימה את עבודתה, יצאה את הישיבה דרך השער. משנפתח השער, נכנס לחצר הישיבה טנדר טויוטה אפור, נהוג על ידי עבד ג'וליאני שהוביל ירקות לישיבה. ברמן חזר מהשירותים, ראה את טנדר הטויוטה, שבמבט חטוף נראה דומה לטנדר מיצובישי. לדבריו, הוא היה בטוח כי מדובר במכונית התופת, וקרא בערבית ליושבים במכונית לעצור. נהג המכונית החל לנסוע לעבר ברמן, שחשש כי הנהג מנסה לדרוס אותו. הוא ירה לעבר נהג המכונית והרגו. עוזרו של ג'וליאני, זיאד אמסיר, שישב לידו, נפצע מהירי.

אמסיר היה העד היחיד לתקרית הירי. הוא העיד במשטרה ביום המקרה, כי ברמן ניגש למכונית, ניהל שיחה קצרה עם ג'וליאני, ואז שלף את האקדח וירה בו למוות. שלושה ימים לאחר האירוע, ובמהלך המשפט, חזר בו אמסיר מטענתו. הוא העיד במשפט כי לא התנהלה כל שיחה בין ג'וליאני לברמן לפני שהאחרון פתח באש על הרכב. ג'וליאני לא נותח לאחר המוות, ולכן לא ניתן היה לקבוע בוודאות באיזה מרחק מהרכב היה ברמן כשפתח באש.

ראיה נוספת חיזקה בבית המשפט את טענת ברמן. לאחר הירי הוסיף הטנדר לנסוע בחצר הישיבה, הבנויה בעלייה, עד שהתנגש בגדר אבן. בא כוחו של ברמן טען במשפט, כי אם היתה גרסתו הראשונה של אמסיר נכונה, היתה המכונית מידרדרת לאחור ולא ממשיכה בנסיעה בעלייה.

שופטי בית המשפט המחוזי בירושלים, יעקב בזק, רות אור ודוד חשין, החליטו, באחד, לזכות את ברמן, וציינו כי בישיבה היו שני לחצנים לפתיחת השער, אחד במטבח ואחר נייד שאמור היה להיות ברשות השומר. ברמן, שחזר ממילואים שבוע לפני האירוע, לא קיבל לרשותו את הלחצן הנייד ופתיחת השער נעשתה, לכן, מהמטבח.

בכך התאפשר לטנדר הירקות להכנס לחצר הישיבה מבלי שנבדק על ידי ברמן. שופטי בית המשפט המחוזי בירושלים קבעו, כי אלמלא מחדל בטחוני זה, לא היתה מתרחשת הטרגדיה.

שני חיילי צד"ל נהרגו בדרום לבנון מהתפוצצות מטען צד

מאת און לוי

שני חיילי צד"ל נהרגו אתמול מהתפוצצות מטען צד בגזרה המרכזית של אזור הביטחון בדרום לבנון. במשך כל היום היו חילופי אש בין כוחות צה"ל וצד"ל לבין המחבלים. לדברי תחנת הרדיו "קול הדרום", ארבעה מחבלים נהרגו מאש צה"ל.

המטען התפוצץ כאשר כוח צד"ל היה בפעילות מבצעית באזור. החיילים השיבו אש. סוכנויות הידיעות מלבנון דיווחו כי מירי צד"ל נפגעו כמה מבנים בכפרים כבריכא ותולין שמצפון לאזור הבטחון. לפי הדיווח, בטולין נפגע מסגד.

אתמול נמסר מלבנון כי שני המחבלים שנהרגו שלשום בהיתקלות עם כוח צה"ל בגזרה המזרחית השתייכו לחיזבאללה. דובר מטעם הארגון הודיע כי אחד ההרוגים הוא יחיא קאסם מהכפר חולה הסמוך לגבול ישראל. ההרוג השני הוא מחמד נאצר מהכפר שקרע.

ישראל שוקלת לבקש הסגרת אבו מארזוק

(המשך מעמוד 1)

לגרור גל של טרור נגד ישראל, ישראלים, יהודים ויתכן שגם נגד אמריקאים ברחבי העולם כולו.

מארזוק מתגורר בפרבר פולס צ'רץ' של וושינגטון הבירה. הוא קשור לאוניברסיטה אמריקאית ומחזיק ב"גרין קארד", המאפשר לו להכנס לארה"ב ללא צורך בויזה.

כשנכנס לארה"ב לאחרונה צרף האף־בי־איי את שמו ל"רשימה השחורה" של מבוקשים, דבר שהביא למעצרו בניו יורק ביום שלישי. כשנעצר הודה שהוא משתייך לארגון החמאס, וממלא בו תפקיד בכיר.

שרת המשפטים האמריקאית, ג'נט רינו, סרבה אתמול לומר בתדרוך לכתבים, אם יוסגר מארזוק לידי ישראל.

מארזוק פעל עד למעצרו במקומות שונים ברחבי העולם. מרכזים ראשיים לפעילותו שימשו משרדיו בסוריה, איראן וסודאן.

באזור וושינגטון פועלים מספר מרכזי תמיכה של ארגון החמאס. מומחים ופרסומים מעריכים את היקף הקהילה המוסלמית בעיר באלפים עד עשרות אלפים. פעילי החמאס בעיר עוסקים באיסוף כספים, ובהפצת נאומים מוקלטים וספרות תעמולה של הארגון, כולל קריאות להשמדת ישראל ולפגיעה בישראלים וציונים.

החמאס פועל באמצעות ארגוני צדקה רבים בארה"ב, רבים מהם לצרכי סעד אמיתיים. הם מגייסים מיליוני דולרים מדי שנה ומומחים טוענים כי חלקם מועבר למימון פעילות הטרור של הארגון.

המימשל מגדיר חוקי משחק חדשים

בחודשים האחרונים, בהנהגתו של הנשיא קלינטון וחברי קונגרס מרכזיים, צמצמו הרשויות המשפטיות את אפשרויות הארגון לאסוף כספי תרומות בארה"ב. אולם רבים מתומכי הארגון ופעיליו מחזיקים באזרחות שהייה בארה"ב, והם יכולים להמשיך בפעילותם כל עוד אין ראיות שעברו על החוק.

סטיב אמרסון, מומחה בנושא האיסלאם המיליטנטי, העומד לפרסם בקרוב ספר על רשתות של איסלאם מיליטנטי בארה"ב, סבור שהאפשרות המעשית ביותר היא גירוש מארזוק מארה"ב והטלת איסור כניסה עליו.

לדברי אמרסון, סבור שהמעצר "מגדיר חוקי משחק חדשים" מעתה והלאה. הממשל הבהיר במעצר, לראשונה למעשה, שארה"ב רצינית ביותר בכוונתה לחסל את השימוש בארה"ב כמרכז לפעילים איסלאמיים קיצוניים ופעילי החמאס".

עניינית, לדעת אמרסון, לא תהיה השפעה גדולה למעצרו של מארזוק, אולם פסיכולוגית, זוהי "מכה גדולה" לקהילה האיסלאמית בארה"ב, כיוון שמעתה ברור שארה"ב לא תהיה עוד אזור מקלט לטרוריסטים איסלאמיים.

"אין ספק שתהיה למעצר השפעה מרתיעה לגבי פעילות תומכי החמאס בארה"ב, לדעתו, והנהגותיהם של מנהיגי החמאס האחרים, בתחום ארה"ב. הם יצטרכו לשקול עתה, האם אכן ברצונם להמשיך ולהשתמש בארה"ב כבסיס מרכזי לפעילותם.

"כאשר נעצר מארזוק בניו־יורק, נמצאו ברשותו מסמכים המצביעים על כך שעמד לקבל למעלה ממליון דולר, לצורך הקמת "עסק" שטיבו עדיין לא ברור. ההערכה היא שהוא קשור לפעילותו של ארגון החמאס בארה"ב.

משך שנים התגורר מארזוק בוירג'יניה ובלואיזיאנה – שני מרכזים איסלאמיים ומרכזי פעילות של החמאס. הוא נהנה מתמיכה של חוגים איסלאמיים שונים בארה"ב והופיע בכנסים של הארגון. בנאום שנשא בכנס שהתקיים ב־89' בקנזאס סיטי, קרא מארזוק לקהל שומעיו ליטול חלק בהתקפות טרור נגד יהודים, או נגד כל מי שנחשב "ציוני".

האף־בי־איי גילה אתמול התעניינות מחודשת בבואו של מארזוק באותו כנס. מעצרו של מארזוק מהווה תפנית חשובה במדיניות שמפעיל הממשל האמריקאי נגד פעילות החמאס בארה"ב.

הפצ"ר לשעבר הדר: עברו הצבאי של משה נגבי – עניין שולי

מאת נתן רועי

"הזיהום בעברו של עו"ד משה נגבי, הפרשן המשפטי של 'מעריב' ו'קול ישראל', אינו רלוונטי. תביעתו לבדוק את האירועים בצאלים ב' הם העניין האקטואלי והחשוב" – כך אומר צבי הדר, שהיה פרקליט צבאי ראשי בראשית שנות ה־70, בעת שנגבי היה תובע צבאי ברצועת עזה.

הדר התייחס להאשמות שהעלה באחרונה הרמטכ"ל לשעבר, אהוד ברק, נגד נגבי בתוכנית "שיחת ועידה" בערוץ הראשון של הטלוויזיה ובתוכנית הבוקר של "קול ישראל".

בשיחה עם "דבר" אמר הדר כי מקובלת עליו טענתו של מפקדו הישיר לשעבר של נגבי וכעת סגן בכיר לפרקליט מחוז המרכז, עו"ד אברהם פחטר, כי את הטעות שעשה נגבי במשפט המחבל ברצועת עזה יכול היה לעשות כל עורך דין, ולא היה בה זדון.

"מה רוצים עכשיו, חצי יובל שנים לאחר המקרה, ממשה נגבי? מה זה רלוונטי לטענתו הצודקת שיש לחקור את אירועי צאלים ב'? ההאשמות שמועלות נגדו, הלקו מפי השמועה, זו תשובה לשאלות שהוא העלה באמצעי התקשורת?" – אומר הדר – "גם אני סבור כמותו, כי הרמטכ"ל לא היה צריך למנות ועדת חקירה לפרשת צאלים ב', כי הוא היה מעורב בה".

עצובים ובוכים
אנו מודיעים על פטירתו ללא עת של
אבי משפחתנו האהוב
דן פרומקין
שנספה בתאונת דרכים
הלוויה תתקיים היום, יום שישי, א' באב תשנ"ה
28.7.95 בשעה 16.00 בקיבוץ צרעה.
אבלים:
אשתו: שושנה פרומקין
הבנים: הגר וינון שבטיאל
ניר וטלי קורן (פרומקין)
יוחאי פרומקין
יורם פרומקין
אחיו: רובה פרומקין ומשפחתו
הנכדים וכל בית צרעה

תרום דם ותציל חיי אדם

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של חברתנו
בת־שבע איילון
הלוויה תתקיים היום, יום שישי, א' באב תשנ"ה
28.7.95 בשעה 13.30 בבית העלמין בגבעת־ברנר.
המשפחה
ובית גבעת־ברנר

המו"מ עם הפלסטינים מתחדש ביום א'; ישראל הסכימה למשטרה פלסטינית בחברון

השיחות יתקיימו כנראה באילת

מאת מומי בסוק

השיחות בין ישראל לפלסטינים יתחדשו מחרתיים בהיקף מלא, כדי לסיים את ניסוחו של הסכם הביניים הישראלי-פלסטיני בהקדם האפשרי, כך סוכם שלשום בין שני ראשי המשלחות, אורי סביר, מנכ"ל משרד החוץ, ואבו עלא, שר הכלכלה הפלסטיני. בינתיים הסכימה ישראל לנוכחות משטרה פלסטינית בחברון. בשיחות בשבוע הבא יוכרע אם היא תהיה חמושה.

כל משלחת תמנה מעל לשבעים בני אדם. השיחות יערכו במקום סגור, במרוכז, במגמה להביא להסכם חתום. מהמשלחת הפלסטינית נמסר כי השיחות יערכו באזור אילת. מקורות רשמיים במשלחת הישראלית סירבו למסור פרטים כלשהם על מקום השיחות. לטענתם, הרחקת התקשורת מהשיחות תתרום להצלחתן.

במגעים השקטים שהתנהלו בימים האחרונים בין שני הצדדים, הסכימה ישראל לנוכחות משטרה פלסטינית בחברון, זאת בניגוד לעמדותיה הקודמות כי בחברון יהיה רק כוח שיטור אחד, צה"ל.

בשיחות בשבוע הבא יקבע מספר השוטרים הפלסטיניים שיוצבו בחברון ובאם יותר להם להחזיק נשק. כמו כן יקבעו סמכויותיהם ומה יהיה אופי היחסים שלהם עם צה"ל והתושבים היהודים בחברון.

קבר רחל

ישראל גם הבהירה לפלסטינים כי תדרוש מספר שינויים בהבנות שהושגו ביחס לשמירה על המקומות הקדושים בגדה. זאת בעקבות הפגישה בין רה"מ, יצחק רבין, לנציגי כל המפלגות הדתיות בכנסת. כבר עתה ברור כי ישראל תבטיח דרך גישה חדשה לקבר רחל, בכניסה הצפונית של בית לחם, שתהיה באחריות צה"ל בלבד. גם הקבר יהיה באחריות צה"ל בלבד. הסדרים במערת המכפלה בחברון לא ישתנו. הסדרים בקבר יוסף בשכם ובמקומות קדושים אחרים ליהודים בגדה, באזורים שיעברו לשליטה פלסטינית, יהיו דומים מאוד להסדרים בישיבה ביריחו. כל יהודי שירצה להגיע למקומות אלו לתפילה או לימוד יוכל לעשות זאת. האבטחה של המקומות האלו תהיה באחריות פלסטינית - ישראלית משותפת.

שר החוץ, שמעון פרס, אמר אתמול כי דיון כעת על הסדר הקבע בשטחים יהיה בבחינת משגה, שכן הוא יעמיד שוב את נושא ירושלים במרכז הויכוח. פקיד במשלחת הישראלית לשיחות עם הפלסטינים אמר אתמול כי טרם נקבע מועד לפגישה בין פרס לראש הרשות הפלסטינית, יאסר ערפאת. כשהשיחות ידרשו התערבות של הדרג המדיני, אמר המקור, יקבע המקום והזמן לפגישה כזו.

אליאס פרייג': מעולם לא אונה רע ליהודי בקבר רחל

מאת מיכל סלע

"קבר רחל מקובל אצלנו כמקום קודש ליהודים. מעולם לא אונה רע ליהודי שבא להתפלל בו". כך אמר אתמול ראש עיריית בית לחם, אליאס פרייג', בתגובה לדברי ראש הממשלה, יצחק רבין, כי המבקשים להתפלל בקבר רחל לאחר העברת האזור לידי הרשות הפלסטינית, יוכלו לעשות זאת תחת שמירה ישראלית.

"אני רוצה שכל אדם יוכל לבוא לבקר באופן חופשי בבית לחם, ושאנחנו נוכל לבקר באורח חופשי בירושלים. אינני רוצה שיהיו חיכוכים מיותרים", אמר פרייג'.

פרייג' הוא גם שר התיירות ברשות הפלסטינית, והוא אחראי לכן על ענף הפרנסה החשוב ביותר של בית לחם, בעיקר בשל כנסית המולד.

"חשוב לי ולכל תושבי בית לחם שיהודים יוכלו להגיע באורח חופשי להתפלל. בטחונם יובטח על ידי שוטרים פלסטינים, ואין להם כל סיבה לחשש. זה שלום אמיתי. אנחנו דורשים גם לפתוח את ירושלים בפנינו, שכן נוצרים ומוסלמים מבקשים לבקר בה בתפוצות לצורכי הפולחן הדתי", אמר פרייג'.

פרייג' התלונן על המחסומים שמעמידה ישראל בפני השלום. "השבוע הוזמנתי פעמיים לאירועים רשמיים בירושלים ולא יכולתי להגיע בגלל המחסום. כדי לנסוע פעם בשבוע לעזה לישיבה השבועית של מועצת הרשות הפלסטינית אני צריך היתר מיוחד מהמושל. כך אין בונים שלום."

על פי הצעת הפריסה מחדש של כוחות צה"ל בגדה, אמורה העיר בית לחם להימסר בשלמותה לידי הרשות הפלסטינית. ענייני הסדר הציבורי בה אמורים לעבור לידי המשטרה הפלסטינית.

אלפי חרדים התפללו בקבר רחל במחאה על הכוונה להעביר האתר לפלסטינים

רמקולים השמיעו פרקי תהילים ברחובות בית-לחם; תושבי העיר הסתגרו בבתיהם

ירושלים (ע.) - אלפי חרדים, ובראשם אדמו"רים ורבנים, הגיעו אתמול אחר הצהריים לקבר רחל שבבית לחם, לתפילת יום כיפור קטן, ערב ראש חודש אב. חברי כנסת מהימין השתתפו גם הם בעצרת התפילה שאורגנה במחאה על "כוונת הממשלה להעביר את המקום לידי הרשות הפלסטינית".

כוחות הבטחון סגרו את כביש ירושלים בית-לחם בקטע שבין קבר רחל ומחסום גילה בין השעות ארבע עד שמונה בערב, והתנועה הופנתה לכבישים עוקפים. בכביש הראשי שבתחום העיר בית לחם, הסמוך לקבר רחל, הוצבו עשרות רמקולים, אשר שידרו פרקי תהילים. רבים מהתושבים הערבים בסביבה הסתגרו בבתיהם במהלך האירוע.

בכביש הראשי הוצבו דוכנים לאיסוף תרומות למוסדות שונים, ובעיקר למקומות קדושים ביהודה ושומרון, כמו קבר יוסף שבשכם ומערת המכפלה בחברון.

ח"כ בנימין נתניהו, יו"ר הליכוד, הגיע לאתר חבוש כיפה שחורה, ומסביבו התקבצו חרדים שצעקו "ביבי לשלטון".

חבר הכנסת הרב יוסף בא גד, אמר בעצרת כי "עצם המחשבה שרצו להחזיר את קבר רחל, מראה שאין לממשלת ישראל יראת אלוקים, ושריה לא יודעים מה משמעות המקום. בגלל מחשבה זו תיפול הממשלה".

התפילה ההמונית אורגנה ע"י הוועדה להצלת המקומות הקדושים, ארגון חרדי הפועל למען מקומות קדושים בגליל וביהודה ושומרון.

מפקד מחוז שומרון ויהודה במשטרת ישראל בא לעמוד מקרוב על סידורי הבטחון הקפדניים. הוא מסר, כי קיימת שביעות רצון במשטרה בקשר לאבטחת האירוע, והתיאום בין מחוז ש"י ומחוז יהודה. במהלך האירוע נעצר איש שלבש חולצה של "כהנא חי".

בשכונות החרדיות בירושלים התנהלה אתמול מלחמת רמקולים בין המצדדים בעצרת התפילה בקבר רחל, לבין המתנגדים לה.

פעילי העדה החרדית סבבו ברכב בשכונות החרדיות, וקראו ברמקולים לא להשתתף בעצרת, כדי "לא לתת לימין להכתיב את המהלכים בציבור החרדי". לעומתם סבבו אלה החרדים לגורל קבר רחל ויתר המקומות הקדושים בשטחים, וקראו להשתתף בעצרת המחאה.

במסגרת המאבק גם רוססו בימים האחרונים כתובות הקוראות להשתתף בעצרת התפילה בקבר רחל.

אתמול ארגנו אנשי "האגודה לשמירת המקומות הקדושים" תפילות ראש חודש בקבר ישי בתל רומיידה, בקבר יוסף בשכם, ובקברי פנחס בן אלעזר בכפר עווזתה שבשומרון. בקבר נתן הנביא שבחלחול, מנעה המשטרה מטעמי בטחון קיום תפילה.

מאות נערים חרדים השתתפו בעצרת בכותל לשמירת המקומות הקדושים

(ע). כ-2,000 מתפללים, רובם בני נוער חרדים, השתתפו אמש בעצרת בכותל המערבי. את העצרת אירגנו אירגוני ימין, בשיתוף עם עמותות חרדיות.

העצרת נועדה לתפילת "יום כיפור הקטן", הנאמרת ערב ראש חודש. אולם רבים מהדוברים בה ניצלו את ההזדמנות על מנת לקרוא לממשלה לשמור על המקומות הקדושים שמעבר לקו הירוק.

הם הזכירו אתרים כמערת המכפלה, קבר יוסף וקבר רחל, שיש צורך להישאר בהם מפאת קדושתם, ולהבטיח את שליטת ישראל בהם. הדובר העיקרי בעצרת היה הראשון לציון, הרב מרדכי אליהו.

עצרת זו היא חלק מסידרת אירועים שמקיימות בימים אלה תנועות הימין. רבות מהעצרות משותפות למתנחלים ולחרדים חברי "האגודה לשמירת המקומות הקדושים", המזוהה גם עם אנשי "כך".

במועצת יש"ע רואים את שיתוף הפעולה בסיפוק. אחדים מחברי המועצה ציינו, כי עד לאחרונה היה הציבור הדתי-לאומי הספק העיקרי של משתתפים בהפגנות המחאה. השתתפות הנוער החרדי נובעת גם מהחשש לגורל המקומות הקדושים.

שר החוץ, שמעון פרס, אתמול בחוג "הכפר הירוק" של מפלגת העבודה (צילום: י.ם.פ.א.)

פרס: הלוואי שידעתי מה אסד הזה רוצה

מאת עזרא חן

"אם סוריה תאט את התהליך ותתחרט כל שני וחמישי, היא תשלם את המחיר, כי השלום חשוב לה, כמו לנו, ואין לה ברירה אלא ללכת לשלום: היא הפסידה שלושה ספקים: את ברית-המועצות כספק של נשק, את ארצות ערב כספק של קואליציות, ואת מדינת ישראל - כספק של תירוצים לאי-עשיית שלום". כך אמר אתמול שר החוץ, שמעון פרס, בהופיעו בפני חברי חוג "הכפר הירוק" במפלגת העבודה שהתכנס בתל-אביב.

"הסורים עשו בזמן האחרון 'סטופ והרהור'", אמר פרס. "יושבים איתם, מדברים איתם, אומרים להם דברים שלא נאמרו בעבר. ישראל מוכנה ללכת לשלום מלא, ותמורתו מהו המחיר. אם אסד רוצה ללכת לאט, או לאט. הלוואי וידעתי מה הג'נטלמן הזה רוצה."

כל דבריו של פרס היו במענה לשאלות חברי החוג. בהתייחסו להתנהלות בגבעת הדגן אמר פרס: "אינני יכול לומר מתי נפנה את המתנחלים, אולי בעוד כמה ימים. הממשלה תקפיד על קיום החוק גם שם. הם לא יישארו שם".

בהתייחסו לדברי הנשיא ויצמן, כי יש לעשות פסק זמן בשיחות עם הפלסטינים, ולקיים חשיבה נוספת, אמר פרס: "חשבנו לפני שיצאנו לדרך. כמה זמן לעצור ולחשוב? יוסי חדש? זה ישנה משהו? אם נמתין עשר שנים, אני גם יכול לומר לכם מה יהיה. בין הים לירדן יהיו כבר שבעה מיליון ערבים, וגם אמצעי הטרור ישתכללו. אז למה לחכות?"

על התמודדותו כמועמד המפלגה לראשות הממשלה, אמר כי "אין טעם להודיע היום אם אתמודד. תתחיל מריבה במפלגה. למה לי לומר היום? אתם יודעים מה יהיה במארס 96'? אני לא. יצחק רבין ואני עובדים יחד, הולכים יחד, באמונה להוכיח".

בהתייחסו לאפשרות חזרת רמון למפלגת העבודה, אמר פרס: "מפלגת העבודה פתוחה בפני חיים רמון. אני לא אומר לו מה לעשות, אני לא נותן שידורים פרסונליים. הוא לא זקוק למינקת או לטיפת חלב. הוא לא יודע את הכתובת? את מספר הטלפון? הוא יודע את מבנה המפלגה, את דלתותיה, ואם יבוא, נשמח מאד. יש לו בעיות שהוא יצר אותם, לא אנחנו. קשה לו כיום להיפרד מקבוצת החברים שהלך איתם, והמפלגה לא יכולה ליצור בשבילו משטר של סיעות".

להערכתו, מפלגת העבודה תנצח בבחירות, "כי לליכוד אין אלטרנטיבה. מה הם מציעים? הם לא יודעים מה לעשות, הרץ מאשר לצייר תמונות של מלחמה, של שכול והרג. הם שכחו את עזה? מה הם אמרו שיקרה אם נצא מעזה? אותו דבר יקרה ביהודה ושומרון. לוקח קצת זמן לאפות בצק, אבל אנחנו נעשה את המאפה. אפילו אם לא ננצח בבחירות, היה שווה לעשות את המהלכים שעשינו, גם במחיר הפסד בבחירות".

המתנחלים באפרת לא פונו על אף צו המינהל האזרחי; המשטרה: נמתין לפסיקת בית משפט

(ע). - המתנחלים ב"גבעת הדגן" שמצפון לאפרת לא פונו אתמול, למרות צו המינהל האזרחי אשר הורה להם לעזוב את הגבעה כבר שלשום בערב. אתמול בנו המתנחלים שלושה צריפים חדשים, בנוסף לאוהלים הנמצאים במקום זה שבוע, והם אף מתכוננים לשהות באתר בשבת.

המשטרה מסרה כי היא לא תפנה את המתנחלים משום שהיא ממתינה לפסיקת בית משפט בנושא. מדובר צה"ל לא התקבלה תשובה לשאלה אם הצבא יפנה את המתנחלים.

ביום ראשון מתכוונת עמותת המים הקרקע הפלסטינית להגיש בג"ץ נגד המועצה המקומית אפרת על כי היא מפרה את צו המינהל האזרחי, וגם צה"ל.

אתמול הגיעה קבוצה של אנשי שלום עכשיו כדי למחות על איפיוני המתנחלים. מול הגבעה, בה מתבצרים המתנחלים להקים שכונה חדשה שתחובר לאפרת, הוקמו בימים האחרונים שלושה אוהלי מחאה של תושבי אל ואדי. עיסא מוסא ובני משפחתו, היושבים באוהלים, טוענים כי בידיהם מסמכים המוכיחים כי הקרקע נמצאת בבעלותם. הם מציגים גם קבלות על תשלומי מסים למינהל האזרחי על כ-100 דונם באזור הגבעה.

אתמול הורו חיילים לתושבי אל ואדי לפנות את שלושת אוהלי המחאה, אך הם סירבו. היום מתוכננת עצרת מחאה של הוועד להגנת אדמות אל ואדי.

נציגי העבודה מצטיירים כמנוכרים לערכי מסורת

לובלסקי דורשת לקיים דיון בסיעה על השליטה במקומות הקדושים בשטחים

מאת אריה דיין

סגנית השר מאשה לובלסקי מבקשת לקיים דיון בסיעת העבודה בכנסת על עתיד השליטה במקומות הקדושים ליהודים בשטחים. היא דורשת לדון בנושא בדחיפות, "לפני שיושגו הסיכומים הסופיים עם הפלסטינים", כדבריה.

במכתב ששיגרה ליו"ר הסיעה, ח"כ רענן כהן, מתחה לובלסקי ביקורת גם על הנכונות שהביעה הממשלה, בתחילת המו"מ עם הפלסטינים, לוותר על השליטה הישראלית הבלעדית בדרך לקבר רחל. לובלסקי גם מוחה על כך שרק בעקבות לחץ מצד המפלגות הדתיות שינתה הממשלה לאחרונה את עמדתה, והבטיחה לסלול כביש גישה לקבר רחל, שישאר בשליטה ישראלית. לדבריה, עקב "ניטרולה של סיעת העבודה", נזקף האשראי הפוליטי לשינוי עמדת הממשלה לזכותן של המפלגות הדתיות.

בתחילת המשא ומתן על הרחבת שליטתה של הרשות הפלסטינית בגדה המערבית, דרשה הממשלה להוסיף ולשלוט בקבר רחל, שמפאתי בית לחם, אולם הסכימה שמשמרות משותפים, ישראליים פלסטיניים, יאבטחו את דרכם של המתפללים היהודיים מירושלים לאתר. בעקבות מחאותיהן של המפלגות הדתיות הודיעו ראש הממשלה, יצחק רבין, ושר החוץ, שמעון פרס, כי ישראל שינתה את עמדתה, ועומדת עכשיו על כך שתיסלל דרך חדשה, בין שכונת גילה בירושלים לבין קבר רחל, שתישאר בשליטה ישראלית בלעדית.

"אני מוצאת לנכון להביע את מחאתי וכאבי נוכח העובדה שהממשלה שקלה לוותר על גישה ישירה לקבר רחל, האתר השני בקדושתו ובחשיבותו לכותל", כתבה לובלסקי לח"כ כהן.

לובלסקי מתחה במכתב על כך שרק בעקבות פגישה עם נציגי הסיעות החרדיות, שינה ראש הממשלה את עמדתו, והבטיח כי קבר רחל יהיה בשליטה ישראלית, ותובטח גישה ישירה אליו דרך שכונת גילה. "אני חייבת לשאול מדוע נענה ראש הממשלה למפלגות החרדיות בעוד אנחנו, נציגי מפלגת העבודה, ממשיכים להצטייר כאנטי-דתיים ומנוכרים לערכי מסורת", כתבה לובלסקי.

ח"כ כהן הבטיח ללובלסקי כי הסיעה תתכנס לדיון בנושא בשבוע הבא או במהלך פגרת הכנסת, המתחילה בסוף השבוע הבא.

ביטאון החמאס על הפיגוע בר"ג: יותר פלסטינים נרצחו בידי יהודים

(ע). - "היהודים בוכים ומתלוננים כל חייהם על שום קורבנות הטרור, ושוכחים שיש יותר קורבנות בעם הפלסטיני שנרצחו על ידי יהודים". כך כתב אתמול ביטאון החמאס "אלווטאן", היוצא לאור בעזה.

"אלווטאן" כתב עוד בכותרתו הראשית, כי "אי בהירות אופפת את הגורם העומד מאחורי הפיגוע". בעיתון נאמר עוד: "הרוצח, שהורג כל יום בבני עמנו, אין לו זכות לבכות על מספר מועט של קרבנות. אסור לו לשכוח שיש כאן עם הנצמד לאדמה, שלעולם לא יוותר על זכויותיו הלאומיות וההיסטוריות. הסיכסוך ימשיך כל עוד לא נפתרת בעייתנו."

סוריה: רבין אשם בחוק שריון הגולן

מאת כתבנו לענייני ערבים

סוריה מאשימה את ראש הממשלה, יצחק רבין, ביצירת הבסיס שאיפשר "לקיצונים ולאויבי השלום" להעלות בכנסת את תוכניתם לשריון חוק הגולן, ולהכשלת תהליך השלום.

העיתון הרשמי "תשרין" כתב אתמול במאמר מערכת בשם "הגולן והקיצוניות הישראלית", כי הכוחות הישראליים שהתגייסו להתנגד למסר השלום באזור, "לא היו מעזים להגיש הצעת חוק שתנציח את הכיבוש בגולן, אלמלא מדיניות רבין המציבה מכשולים, מקשה עורף ומסרבת להיענות לתנאי השלום".

העיתון מוסיף: "מדיניות זו היא שיצרה קרקע פוריה לקיצונים האלה ולאויבי השלום".

לדעת העיתון, מפלגות השלטון והאופוזיציה בישראל משתמשות בגולן לפוליטיקה פנימית, לצורך תעמולת הבחירות שלהן.

היסוסיה של ממשלת רבין ושל מפלגת העבודה, ואי גיבוש עמדה נחרצת כלפי תהליך השלום, גרמו להתגברות הקיצוניות -העיתון "דבר שגרם לפיצול בתוך החברה הישראלית, כפי שמוכיחות תוצאות ההצבעה בכנסת, לפיה מחצית חברי הכנסת הם בעד המשך הכיבוש".

העיתון מזהיר, שאם תמשיך ממשלת ישראל להסס להתחייבות לנסיגה מלאה מהגולן, יעודד הדבר את הקיצונים המתכננים לפוצץ את תהליך השלום.

העיתון כותב, כי אין תהליך לנסיגה מלאה מן הגולן אל קווי ה-4 ביוני 1967.

הקיצוץ המוצע בתקציב 1996: 2.15 מיליארד ש"ח

מאת אמנון אמר

הממשלה מתכנסת ביום ראשון הקרוב לדיון נוסף בסדרת דיוני התקציב לשנה הבאה. בישיבה זו תתבקש הממשלה לאשר את סך ההוצאות וההכנסות בתקציב 1996, את הגירעון התקציבי ואת הקיצוץ המתחייב מתחלופות אלה. על פי הצעת האוצר, יסתכם הקיצוץ בתקציב בסכום של 2.15 מיליארד ש"ח, ואילו הגירעון התקציבי יפחת מ-2.75 אחוזים מהתוצר המקומי ל-2.5 אחוזי תוצר (כ-6.8 מיליארד ש"ח).

בישיבת הממשלה ישמעו השרים סקירה כלכלית, שבה יאמרו ראשי האוצר כי למרות הלחצים התקציביים, אין להעלות את שיעורי המיסים. זאת, בשל ההשפעה השלילית שיש להעלאת נטל המס על הצמיחה והתעסוקה, והשפעתה השולית על צמצום הגירעון במאזן התשלומים.

על הפער שיווצר בין סך ההוצאות וההכנסות בתקציב, יציע האוצר לגשר בדרך של קיצוץ בכל משרדי הממשלה, כולל משרד הביטחון. יחד עם זאת, שר האוצר הזכיר במהלך השבועיים האחרונים כי אם לא יסכימו השרים לקיצוץ בתקציבי משרדיהם, לא יהיה מנוס מהעלאת המיסים.

על פי הצעת האוצר, יסתכם תקציב 1996 בסכום של 133 מיליארד ש"ח. סכום זה אינו כולל החזרי חובות, והוא נקוב במחירי 1995. התקציב הכולל והמעודכן, שיוגש לאישור הכנסת בסוף חודש אוקטובר, יסתכם לכן ביותר מ-160 מיליארד ש"ח. סך ההכנסות בתקציב 1996 (במחירי השנה) יסתכם ב-123.2 מיליארד ש"ח.

מעבר להוצאות המתחייבות מחוקים שונים שהתקבלו במהלך השנה, כולל תקציב 1996 סכום של 1.35 מיליארד ש"ח, הנובע מאילוצים שונים: מימון מבצע קשת צבעים בכל זרועות הביטחון (300-400 מיליון ש"ח), סיוע נוסף לרפא"ל (300 מיליון ש"ח), תוספת לתקציב המדען הראשי וכן שני סעיפים נוספים בסכומים קטנים יותר.

להצעת התקציב צירף האוצר הצהרת כוונות, המפרטת את היעדים המרכזיים בשנה הבאה: ייצוב הגירעון במאזן התשלומים ברמה של כארבעה מיליארד דולר, יצירת תנאים להמשך הצמיחה במשק, המשך המגמה של ירידה בשיעור האינפלציה ובאבטלה והמשך קליטת העלייה. תקציב 1996 מניח כי בשנה הבאה יעלו לארץ כ-70 אלף עולים, וכי התוצר המקומי ימשיך לגדול בשיעור של 4.7 אחוזים, בדומה לשיעור עלייתו השנה.

נשיא התאחדות התעשיינים, דן פרופר, אמר אתמול כי אילו נערכו הממשלה ובנק ישראל להתמודד בזמן עם הגירעון במאזן התשלומים, לא היה צורך לנקוט באמצעים הדרסטיים הננקטים עכשיו. לדבריו, הקיצוץ שמציע האוצר הינו מינימלי, וצריך היה לבצע קיצוץ תקציבי גדול יותר. פרופר הביע את תקוותו כי האוצר יעמוד בהחלטתו לא להעלות מיסים לקראת שנת 1996.

הרשות הפלסטינית תפתח בקופנהגן ובהלסינקי נציגויות דיפלומטיות

קופנהגן (ע'וא.אפ.פי). - נציגות פלסטינית תיפתח בקופנהגן בדנמרק ב-1 באוגוסט.

בראש הנציגות יעמוד עומר קיטמיטו. לנציגות לא יהיה מעמד של שגרירות. דנמרק פתחה בפברואר האחרון נציגות דיפלומטית ביריחו.

עומר קיטמיטו אמר, כי הנציגות תייצג את האינטרסים הפלסטיניים בדנמרק ובנורווגיה.

נציגות פלסטינית דומה תיפתח בהלסינקי שבפינלנד ב-15 באוגוסט. בראשה יעמוד זוהיר אל-ואזיר, וגם נציגות זו לא תהיה במעמד שגרירות.

יורוקום טכנולוגיה משרדית מתקדמת טל. 03-6131555
ברכות חמות
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל חגיגות שנה
להפעלת הרשת בישראל
המשך שיתוף פעולה פורה

לינרו
03-565084
לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל חגיגות שנה
להפעלת הרשת בישראל

לרשת "אופיס דיפו"
ולמנכ"ל מר צחי פישביין
לרגל חגיגות שנה
להפעלת הרשת בישראל
כל ברכות
KALNOAH LINE
קל נוח בע"מ

לרשת "אופיס דיפו"
וצוות העובדים
ברכות חמות
במלאת שנה להצלחת הרשת
אלמן ציוד משרדי בע"מ

לחבי אופקים נסיעות ותיירות בע"מ
ולמנכ"ל מר אלברט לוי
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
איחולים לבביים
שחקים בהירים בע"מ
שרותי תיירות ונופש בארץ ובחו"ל
רח' הרצל 65 כיכר הדקל, נהריה טל. 04-9929211

לחבי אופקים נסיעות ותיירות בע"מ
ולמנכ"ל מר אלברט לוי
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
ברכות חמות
המשך שיתוף פעולה פורה
ג'וני טורס
טל. 07-376777

לחבי אופקים נסיעות ותיירות בע"מ
ולמנכ"ל מר אלברט לוי
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
כל ברכות
זוהר טורס טל. 06-578778

ביקורת חריפה במערב על החלטת הסנאט להסיר האמברגו מעל בוסניה

בון (סוכנויות הידיעות) – שר ההגנה הגרמני, פולקר רוהה, אמר אתמול כי אם ארה"ב תיסוג מאמברגו הנשק שהוטל על ממשלת בוסניה, היא תגרום להסלמה במלחמה ביוגוסלביה לשעבר.

שר החוץ הגרמני הסעים, כי בכוונת ממשלתו להמשיך באמברגו.

השר ציין, כי הוא מקווה שנשיא ארה"ב ביל קלינטון ינצל את זכות הווטו שלו.

הוא הוסיף, כי נסיונות לייצב את הסכסוך בבוסניה, על בסיס ההחלטות שהתקבלו בוועידת לונדון של השבוע שעבר, צריכים להתבצע לפני הסרת האמברגו.

"אם איזור מוגן כמו גורז'דה יפול, זה יהיה הסוף לפעילות האו"ם ביוגוסלביה", הסעים.

רוהה ציין, כי הוא מאמין שהאיום בהפצצות אוויר של נאט"ו, בתגובה לתקיפת הסרבים על גורז'דה, יעצור אותם בצורה אפקטיבית.

המזכיר הכללי של נאט"ו, וילי קלאס, מתח אתמול ביקורת חריפה על הצבעת הסנאט, ואמר כי הדבר רק יצית מלחמה כוללת בבלקנים.

"מתן נשק נוסף לא יצור את התנאים לשלום. סבל האוכלוסיה האזרחית יגדל, ואין כל ערבות לכך שהסכסוך לא יתרחב ויהפוך למלחמה בלקנית כוללת", אמר קלאס במסיבת עיתונאים.

קלאס אמר כי הסרת האמברגו שהוטל ב־1992 על המדינות שהרכיבו בעבר את יוגוסלביה, תגרום לנסיגת כוחות האו"ם מבוסניה.

"עלי להזהיר כי נסיגה בשטח עוין תהיה קשה ומסובכת ביותר", אמר קלאס.

תוכנית השלום של ילצין

נשיא רוסיה, בוריס ילצין, העביר תוכנית חדשה לפתרון הסיכסוך בבוסניה לחברי קבוצת הקישור הבין־לאומית, נאמר אתמול בהודעת סוכנות הידיעות אינטרפאקס.

התוכנית קוראת לשיחות ישירות בין שני הצדדים המעורבים בסכסוך. כן נדרשת בה הסרת העיצומים מעל סרביה ויוגוסלביה החדשה, בתמורה להכרתן בבוסניה, נאמר בהודעת אינטרפאקס ובציטוט דברי סגן שר החוץ הרוסי איגור איבאנוב.

רוסיה הביעה דאגה בעקבות החלטת הסנאט להסיר באופן חד צדדי את אמברגו הנשק מהמוסלמים הבוסניים וכן באשר לתוכנית נאט"ו לתקוף את עמדות הסרבים הבוסנים, אם אלה יתקפו את האיזורים המוגנים שנקבעו מטעם האו"ם.

קלינטון: מסר תקיף

נשיא ארה"ב, ביל קלינטון, אמר אתמול כי הצבעת הסנאט אמורה להראות כמסר, הקורא לארה"ב לפעול בתקיפות כדי להגן על האיזורים הבטוחים אותם קבע האו"ם.

קלינטון, שאיים להטיל וטו על ההחלטה להסרת האמברגו, אמר לעיתונאים בבית הלבן כי ההצבעה אמורה להתקבל כמסר האומר כי, "על ארה"ב לפעול בנחישות, כדי להגן על אזרחי בוסניה מכל העובר עליהם כיום".

התגובה הבוסנית

שר החוץ הבוסני, מוחמד שאקירביי, אמר אתמול כי החלטת הסנאט אינה אומרת כי ארצו ויתרה על התקוות להמשך המשא ומתן לשלום עם הסרבים.

"האם החלטת הסנאט אומרת כי בוסניה בוחרת באופציה הצבאית? אני יכול להבטיח לכם כי נמשיך לבחון את כל האופציות האחרות", אמר שאקירביי במסיבת עיתונאים שהתקיימה לאחר שיחותיו עם עמיתו הספרדי חאוויר סולאנה.

"אולם לאחר שלוש וחצי שנים של בחירה במשא ומתן, אין לנו ברירה אלא לעמוד מול האופציה הצבאית שלהם עם התגוננות הצבאית מצדנו", אמר שאקירביי.

"לא הרווחנו בעבר דבר מניפנוף בפיסת נייר, ומהקריאות הנה חתימתנו על המסמך למען השלום. כאשר נפנפנו באותו נייר עם הצעת שלום, הוא נוקב בכדורים".

ממטה האו"ם בזאגרב נמסר על החלטה לתיגבור נוכחות כוח האו"ם לאורך הגבול הבין־לאומי בין קרואטיה לבוסניה, וכן באיזורי ההפרדה שבין הצבא הקרואטי למורדים בקריינה, אמר אתמול בזאגרב בכיר במטה הצבאי לפעולות האו"ם בקרואטיה.

"הרעיון הוא לאפשר לנו תגובה מהירה, כדי להימנע מחידוש פעולות האיבה בקרואטיה", אמר הקולונל הקנדי כריס פטיס.

"אנו נוקטים צעדים כדי לתגבר את נוכחותנו לאורך הגבול ובאיזורי ההפרדה", אמר הקולונל.

בסיכום דבריו הדגיש הקצין, כי חיילי האו"ם שימצאו בעמדות המשקיפים שלהם לא יסוגו אם תפרוץ שוב מלחמה.

פליטי ז'פה

שיירה שנייה ובה כ־900 פליטים מז'פה הגיעה אתמול בלילה לקלאדאן, הודיע אתמול כוח המגן של האו"ם בסרייבו.

קבוצה ראשונה של 1,400 אזרחים, שגורשו מהמובלעת המוסלמית ע"י הכוחות הסרבים, הגיעה שלשום בבוקר לעיר זו שבמרכז בוסניה.

רובם נשלחו ע"י השלטונות הבוסנים לזניצה, כ־50 ק"מ צפונית־מזרחית לסרייבו.

כמו כן נמסר על בואה לסרייבו של שיירה, המובילה כ־40 חולים מז'פה. לפני המתקפה הסרבית חיו במובלעת כ־12,000 בני אדם.

כוח האו"ם דיווח על מצב מתוח אתמול בבוקר בז'פה, לאחר שהכוחות הסרבים השתלטו עליה ביום ג'. הצבא הבוסני לא חתם על הסכם להפסקת אש והתבצר בצפון המובלעת.

כמו כן דווח על מתח רב בביהאץ', שבצפון־מערב בוסניה. הכוחות הסרבים ובעלי בריתם, כוחותיו של הבדלן המוסלמי פיקרט אבדיץ', פתחו בשבוע שעבר במתקפה רחבת היקף נגד המובלעת, בה מתגוררים כ־200,000 בני אדם.

פעיל אמריקאי "התוודה" בסין כי מסר מידע מוטעה על הפרות זכויות אדם

בייג'ין (א.פ.) – סוכנות הידיעות הסינית הרשמית מסרה אתמול כי פעיל אמריקאי למען זכויות האדם שהואשם בריגול, התוודה בפני המשטרה כי מסר מידע מוטעה בשני סרטי תעודה של הבי.בי.סי.

הארי וואו היה מעורב בהכנת שני סרטי תעודה שנושאם היה הפרת זכויות אדם במחנות הענישה בסין.

הארי וואו נעצר ב־19 ביוני כאשר חצה את הגבול מקאזחסטאן לסין. הוא הואשם פורמלית ב־8 ביולי בכך שגנב סודות מדינה.

וואו הורשה לפגוש נציג אמריקאי רק פעם אחת מאז מעצרו. הפגישה נערכה ב־10 ביולי בעיר וואהן.

חברת טלוויזיה סינית פרטית מכרה לסוכנויות ידיעות מערביות סרט וידיאו באורך של 13 דקות, עבור 3,000 דולאר, המראה לכאורה את חקירתו של וואו, בשילוב עם קטעים משני סרטי התעודה.

הוידיאו, שצולם בשחור לבן מעמדת מצלמה בתקרה, מראה את וואו רכון בכורסה, ראשו מורכן וידיו משולבות על חזהו. שלושה שוטרים, גבר ואישה מאחורי כתבנה וגבר נוסף בכסא לצדו של וואו, רושמים את הנאמר בעוד שקצין משטרה נוסף יושב לצידו השני של וואו ושואל אותו שאלות בסינית.

סוכנות הידיעות הסינית מסרה כי וואו אמר למשטרה שהוא טעה בכוונה תחילה כאשר ערך את סרטי התעודה של הבי.בי.סי. על עבודת פרך בבתי הכלא והשתלת אברים מגופותיהם של אסירים שהוצאו להורג.

בוידיאו מופיעות כתוביות תרגום באנגלית אך זה לא מראה את הזמן או התאריך או המקום בו נערכה החקירה.

כרמז על התיק שהמקורות הסיניים הולכים להלביש על וואו, נמסר גם בידיעת הסוכנות על מידע שהוא מסר לכאורה לגבי אופן ההכנה של סרטי התעודה הבריטיים: הם צולמו במצלמה נסתרת ויוצרי הסרט השתמשו בזהויות בדויות.

וואו התוודה שמפיקת הבי.בי.סי., סוזאן רוברטס, והוא התחזו כמלומדים, כזוג או כקרובי משפחה של חולים הזקוקים להשתלות איברים כאשר הגיעו לסין באפריל 1994.

סין לא הגישה עדיין תלונה רשמית נגד וואו. כתבי אישום מוגשים בדרך כלל זמן קצר לפני מועד המשפט, וזהו גם הזמן בו מורשה הנאשם להתייעץ עם עורך דין.

וואו נעצר תחת חוק הבטיחות הלאומי של סין על אשמת "גניבת סודות מדינה", עבירה שנושאת איתה עונש הנע בין שלוש שנות מאסר לעונש מוות.

סרטי התעודה על עבודת פרך במחנות טוען כי מעילי עור ובגדי ילדים שיוצרו בבית הכלא נמכרו בשוק ברחובות שינייאנג הנמצא קרוב לבית הסוהר.

וואו הודה בוידיאו, על פי הטענה, כי הסחורות שהוראו בסרט התעודה לא יוצרו בכלא ושהשוק בו הם נמכרו לא היה קרוב לכלא.

לגבי סרט התעודה על השתלות איברים, וואו התוודה לכאורה שצוות בית החולים בשאנגטו לא אמר אף פעם כי הכליות שהושתלו בחולים באו מאסירים שהוצאו להורג, כפי שנטען בסרט התעודה.

"אף אחד מהרופאים לא אמר לי שהכליות באו מאסירים שהולכו למות", צוטט וואו כאומר, "כל מה שהם אמרו זה שהם באו מאסירים שמתו מוות קליני".

ממשלת ארה"ב קראה לשחרורו המיידי של וואו. סין מאפשרת לנציגי ארה"ב לראות את האסיר רק פעם בחודש, כמפורט בהסכמים בין־לאומיים.

וואו נולד בסין ושהה 19 שנים במחנות עבודת פרך לפני שהיגר לארה"ב ב־1985. הוא חזר לסין מספר פעמים כדי לתעד את הפשעים המבוצעים במחנות העבודה הסיניים והפך ללוביסט פעיל בקונגרס למען זכויות האדם בסין.

מפגין כורדי מוקף בשוטרים גרמניים בפרנקפורט (צילום: א.פ.)

150 פעילים כורדיים נעצרו לאחר הפגנה אלימה נגד תורכיה בפרנקפורט

בקבוקי תבערה הושלכו על כ־20 בתי עסק תורכיים בשבוע האחרון; קבוצות כורדיות טוענות כי האחריות מוטלת על עבריינים וקבוצות ימין קיצוני

בון (א.פ.) – קיצונים כורדים השליכו אתמול בקבוקי תבערה על 8 בתי עסק תורכיים, בגל התקפות שבא כנראה למחות נגד הפרות זכויות האדם בהן מואשמת תורכיה נגד הכורדים, מסרה אתמול המשטרה.

אף ארגון לא נטל עדיין אחריות ל־20 מעשי טרור נגד בתי עסק תורכיים שבוצעו במהלך השבוע. קבוצות כורדיות שהשתתפו במבצעי מחאה נגד ממשלת תורכיה, הזהירו את העיתונים שלא לקשר אותם למעשי טרור אלו, שלטענתם מבוצעים על ידי עבריינים או קבוצות ימין קיצוני.

יחד עם זאת, פעילי הפ.ק.ק. הואשמו באחריות לפעולות דומות בעבר, שאמורות לסייע למאבקם של הכורדים להשגת עצמאות בדרום־מזרח תורכיה. קרוב ל־450 אלף כורדים חיים בקרב הקהילה התורכית בגרמניה המונה כשני מיליון בני אדם.

בתקרית אחרת, לפחות 150 כורדים קיימו ישיבת מחאה במרכז פרנקפורט כדי למחות נגד המצב בתורכיה. המפגינים החלו להתפרע כאשר המשטרה ניסתה לפזר את ההפגנה בעזרת תותחי מים ואלות.

מספר מהמפגינים החלו לזרוק אבנים ואחרים החזיקו בידם בקבוקי גז ואיימו לפוצצו במרכז הקניות הסמוך.

המשטרה עצרה את כל המפגינים כדי לבדוק את זהותם, לאחר שבין שלטי המחאה נצפו כמה של מפלגת הכורדים הדמוקרטית, הפ.ק.ק, שהוצאה מחוץ לחוק. המשטרה הודיעה כי הפ.ק.ק. אחראית להשלכת בקבוקי התבערה על בתי העסק התורכיים.

שלושה עדי ראייה בהמבורג ראו אדם משליך בקבוק תבערה לתוך מסעדה תורכית שלשום בלילה. שני סועדים טופלו בבית חולים בגלל שאיפת עשן.

7 גרמנים נמלטו מאש שהוצתה בסוכנות נסיעות תורכית בקומת הקרקע בבניין בו הם מתגוררים בכפר צפונית לפרנקפורט אתמול בבוקר.

ההתקפות האחרות שארעו אתמול פגעו בשתי סוכנויות נסיעות בעיר הצפונית אוסנברוק, בחוף בוטנלר מזרחית לכאן, חנות מכולת בכפר הדרומי של ויליגנאו ובמרכזים תרבותיים תורכיים בהמבורג והזראן.

139 בני אדם ניספו בשטפונות בנפאל

קטמנדו (ע. רויטרס/פי.איי.) – הגשמים העזים ביותר מזה 23 שנה שירדו לאחרונה בנפאל, גרמו עד־כה למותם של לפחות 139 בני־אדם ולנזקים עצומים ברכוש, מסר אתמול דובר ממשלתי.

גשמי המונסון גרמו לשטפונות ולמפולות קרקע, והיו הסיבה להריסתן מבתיהן של יותר מ־2,000 משפחות ולהריסתם של יותר מ־600 בתים. כמו כן מתו מאות חיות בחוות חקלאיות, הוצפו שדות חקלאיים והושמדו יבולים, אמר דובר משרד הפנים הנפאלי.

בריתת העצים על מורדות ההרים וגדות הנהרות היו בין הגורמים לשטפונות העזים.

דובר מטעם הממשלה אמר, כי יותר מ־500,000 דולר הוצאו למימון פעולות הצלה וסיוע לקורבנות השיטפונות.

משטרת פאריס מבצעת מאות מעצרים ברחבי צרפת:

עד ראייה: שני גברים בעלי חזות צפון אפריקאית ירדו מהרכבת לפני הפיצוץ

מאת גדעון קוץ, פאריס

בידי משטרת צרפת נמצאו תאורים של שני חשודים בביצוע פיגוע בתחנת הרכבת התחתית סאן מישל. שניהם מתוארים כבעלי מראה צפון אפריקאי.

עובד משטרת צרפת בן 19 סיפר כי נסע בקרון הרכבת שבו הונחה הפצצה וירד תחנה אחת קודם בתחנת שטלה.

לדבריו, היו איתו בקרון שני צעירים שדיברו ערבית וברשותם שקית גדולה. הם ירדו איתו בתחנה ועזבו את המקום בריצה כשאחד מהם אומר בצרפתית, "תהיה הדרך הגיגה בסאן מישל". המטען התפוצץ שתי דקות אחר כך. אשר למטען עצמו הבדיקה העלתה כי הוסמן בתוך מיכל גז של 3 ק"ג מהסוג המשמש לחימום דברי מאכל בפיקניקים. המיכל רוקן והפצצה שהרכבה עדיין לא נקבע לתוכו הוסתרה בשק.

סוג זה של מטענים תוצרת בית מקובל על המחבלים הפונדמנטליסטים באלג'יריה. עם זאת המשטרה לא הודיעה עדיין רישמית אם זהו כיוון החקירה היחידי.

עדויות רבות החלו לזרום אתמול לאחר ששר הפנים של צרפת הבטיח פרס של מיליון פרנק למי שיביא מידע ללכידת מבצעי הפיגוע. משטרת פאריס עצרה 250 בני אדם שמסמכי הזיהוי שלהם לא היו כשירים. במתקני ציבור ובגבולות נמשכה הכוננות.

קונצרט של האבנים המתגלגלות התנהל בעיר מונפליה תחת שמירה קפדנית. צרפת ביטלה זמנית את ההיתרים לעבור את הגבול למדינות אחרות באיחוד האירופי בלי אשרה. אזעקות שווא במקומות שונים נמשכו גם אתמול.

המשטרה שמרה על דיסקרטיות רבה בקשר למעשי התאבדות של אדם על פסי הרכבת בתחנה שבה אירע הפיגוע. כן לא ניתן פומבי לטענות של גורמים אלמוניים שנטלו על עצמם את האחריות. בפאריס מדגישים כי גם בפיגועים קודמים לא תמיד נטל על עצמו גורם כל שהוא את האחריות ולעיתים שימשו גורמים אלה רק אמצעי הטעיה.

הקשר הסרבי

מנהיג הסרבים הבוסנים, ראדובאן קאראדז'יץ', שלל אתמול את ההנחה לפיה הסרבים עמדו מאחורי תכנון וביצוע הפיגוע הקטלני ברכבת התחתית בפאריס. "אין כל סיבה שיש קשר כלשהו בין הסרבים לפיגוע", אמר קאראדז'יץ', שדבריו צוטטו בהודעת סוכנות הידיעות הסרבית־הבוסנית.

היתה זו התגובה הראשונה לאחר שהועלו השערות בצרפת לגבי "עירוב סרבי אפשרי" בחקירת הפיגוע.

"הטרור אינו חלק מהמסורת הסרבית", אמר קאראדז'יץ'.

"מבלי להתייחס לאי־ההבנות הנוכחיות עם ממשלת צרפת, הסרבים אוהבים את צרפת שבמהלך ההיסטוריה יצרה קשרים הדוקים בין שני העמים", הוסיף קאראדז'יץ'.

שלשום העריכה סוכנות הידיעות היוגוסלבית טאנייג, כי ההשערה לגבי מעורבות הסרבים שהעלה שר הפנים הצרפתי ז'אן־לואי דברה הינה משוללת כל יסוד.

י.ב.מ. מפתחת תוכנה זולה לחיסול וירוסים

לונדון (ע. רא.פ.ס.) – חברת י.ב.מ., ענק המחשבים של ארה"ב, מתכוונת להתחיל בשיווק תוכנה זולה, המסוגלת לחסל את כל הוירוסים הידועים, דיווח אתמול העתון הכלכלי הבריטי "פייננשל טיימס".

על פי העתון, התוכנה, שנועדה לשימוש במחשבים אישיים, תימכר תמורת 49 דולאר. מחירה יהיה פחות ממחצית ממחיר תוכנת "נורטון" של "סימנטק", המובילה כעת בשוק תוכנות "מחסלות הוירוסים", שעלותה 129 דולאר.

חברת י.ב.מ. טוענת, כי המוצר שלה, שייצא לשווקים בעוד כשנתיים, יהיה מסוגל לאתר את הוירוסים החדשים ולחסן נגדם את המחשבים תוך מספר דקות.

כיום ידועים 6,000 סוגים שונים של וירוסים, החודרים למחשבים ולרשתות מחשבים והורסים את הנתונים. מומחים של י.ב.מ., שצוטטו ע"י העתון, אמרו, כי מדי יום מתגלים בין 3 ל־5 וירוסים חדשים.

3 אסירי אר.אי.איי. הועברו לצפון אירלנד לאחר שמרחו צואה בתוך תאיהם בבריטניה

בלפסט (א.פ.) – ממשלת בריטניה קיבלה את דרישתו של ארגון האר.אי.איי והעבירה שלושה אסירים בטחוניים מאנגליה לצפון אירלנד אתמול.

השלושה השתמשו בשיטות מחאה קיצוניות כדי להביא להעברתם: הם מרחו צואה על קירות התא וסירבו ללבוש בגדים. שני האסירים האחרים רק הפסיקו להשתמש בשיטות דומות שלשום.

ההעברה עשויה להאיץ את תהליך השלום בצפון אירלנד שנתקע לאחר שבריטניה דרשה מהאר.אי.איי. התקדמות בנושא פירוק חבריו מנשק לפני הרחבת מעגל שיחות השלום.

מנהיג השין פיין, הזרוע המדינית של הארגון, ג'רי אדאמס, נפגש למשך שעה וחצי עם סיר פטריק מאיו, השר הבריטי לענייני צפון אירלנד, אתמול בבלפסט. שני הצדדים תיארו את השיחות "כחיוביות", אך לא מסרו פרטים נוספים.

שירות בתי הסוהר אישר כי שלושה אסירים הועברו לכלא בצפון אירלנד: פלים אוהאדמיל, שהורשע בשנה שעברה בהברחת נשק, ברטין מקונגל וליאם הפרנאן, שנתפסו בעת שחפרו באדמה להוציא מחסן כלי נשק ב־1993.

השלושה, יחד עם פטריק קלי, אסיר נוסף, החלו את מעשי המחאה שלהם ב־16 ביולי. שין פיין ארגן לאחרונה מספר מחאות כדי להביא לשחרורם של מאות אסירים הנמצאים בבתי כלא בריטיים כהוקרה על הפסקת הנשק שהכריז הארגון בספטמבר שנה שעברה.

המיליציות הפרוטסטנטיות הפרו־בריטיות, שהצטרפו להפסקת האש באוקטובר, רוצים שגם אסיריהם ישוחררו.

בריטניה החלה להעביר אסירים לצפון אירלנד ב־1992. לפני שבוע, נשלחו שלושה אסירים לצפון אירלנד.

המכשול הגדול ביותר להמשך השיחות הוא נושא הנשק. ג'רי אדאמס טוען כי ההצעות הבריטיות והאיריות למינוי כוח בין־לאומי שיפרק את האר.אי.איי. מנשקו לא מתקבלות על הדעת כנושא לדיון.

"האר.אי.איי. לא יפרק את נשקו לאף אחד כתנאי מוקדם לשיחות", כתב אדאמס במאמר שפורסם אתמול בעיתון רפובליקאי בבלפסט.

"זו לא עמדת דיון. האמת היא שלשין פיין לא נותר כל מקום לתמרון עקב הדרישות הבריטיות", הוסיף.

הצי הרוסי הסתיר דליפת פסולת גרעינית במיכלית באוקינוס השקט לפני שנה

ולדיבוסטוק (א.פ.) – הצי הרוסי באוקינוס השקט הסתיר את דבר דליפת פסולת רדיואקטיבית נוזלית על סיפונה של מיכלית ישנה לפני שנה, נמסר אתמול ממקור רוסי רשמי.

לפחות 180 ליטר של פסולת נוזלית קפואה נשפכו על סיפון המיכלית במפרץ פאבלובסק ושיגרו רמות גבוהות של קרינה. אנשי הצוות ניקו את הנזילה ואף אדם לא נפגע, מסר סרג'יי לישבסקי, יו"ר הוועדה לאיכות הסביבה בפרימורסקי.

"זו היתה תאונה גרעינית קטנה", אמר. "הדליפה היתה בעיקר על סיפון המיכלית. היא נוקתה ורמת הקרינה באיזור היא נורמלית", הוסיף.

הדליפה דווחה לראשונה ביום ב' בסוכנות ידיעות יפאנית. הצי באוקינוס השקט הכחיש את הידיעה בתחילת השבוע.

לישבסקי הציג מסמכים המראים כי לפני שנוקתה, שיעור הדליפה רמת קרינה פי 50 מהמותרת.

מיכלית זו, יחד עם בת זוגתה, מחזיקות במפרץ זה למעלה משנה, כאשר על סיפונן פסולת גרעינית נוזלית שנאספה מצוללות סובייטיות ישנות.

יגנייב סטומסטייק, יו"ר ועדת איכות הסביבה האיזורית, הזהיר בעבר כי המיכליות מהוות גורם סיכון גבוה אם הפסולת הגרעינית לא תטופל בהקדם.

אך התוכניות לבנות מפעל לעיבוד הפסולת קרוב לנמל נדחו בגלל ריב פוליטי בין הממשלה המקומית למוסקווה.

יפאן הסכימה לתרום 20 מיליון דולאר להקמת המפעל אך סטומסטייק אמר כי מוסקווה לא מוכנה לאשר את בחירת החברות שתבצענה את עבודת בניית המפעל.

נמסר כי הטמפרטורות הנמוכות באיזור גרמו להקפאת הפסולת ולהתרחבותה, עד כדי כך שהמכלים בהם הוחזקה נבקעו. כיוון שהפסולת היתה קפואה, היה קל יחסית לנקותה.

שתי המיכליות, המחזיקה כל אחת כשמונה טון פסולת נוזלית, הוצפו במי ים. לישבסקי מסר כי המיכלית נמצאת במצב כה גרוע עד שמלחים מסרבים לעלות עליה.

"היא תתפרק במהלך החורף", אמר לישבסקי. "אם היא תשקע במצולות, אני לא יודע מה נעשה", הוסיף.

למפעל מ. האחים בן־חיים
ולמנכ"ל מר מיימון בן־חיים
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
ברכות לבביות
מחצבי אבן
חיפה־דוד הבנקים 3 טל. 04-522266

למפעל מ. האחים בן־חיים
ולמנכ"ל מר מיימון בן־חיים
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
רב ברכות
נגרית אלי דביר
ייצור ותצוגת רהיטים
נוה־אליאש 1, טירת כרמל
טל. 04-574923, 571361

עלו והצליחו
המשך שיתוף פעולה פורה
למפעל מ. האחים בן־חיים
ולמנכ"ל מר מיימון בן־חיים
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
קראוסקופף
KRAUSKOPF
בדי ריפוד מודרניים
מבחר בדים תוצרת הארץ וחוץ
מטלון 15 ת"א טל. 03-822011, 824723

למפעל מ. האחים בן־חיים
ולמנכ"ל מר מיימון בן־חיים
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
עלו והצליחו
רהיטי מוני קניון
טל. 06-377812

ברכות חמות
למפעל מ. האחים בן־חיים
ולמנכ"ל מר מיימון בן־חיים
לרגל חגיגות 15 שנה להיווסדה
שרונית
בדי ריפוד
טל. 682604

ליאב
אלקטרוניקה בע"מ
LEEAV
ELECTRONICS LTD
לעלרד מעליות,
ברכותינו לרגל 15 שנות פעילותכם,
עלו והצליחו והמשך פעילות פוריה.
ליאב אלקטרוניקה בע"מ

ברכות חמות
לעלרד מעליות
ולמנכ"לים
מר ג'קי עברון,
מר אמנון אברמוב
ומר יגאל עמיד
לרגל חגיגות 5 שנים להיווסדה
המשך שיתוף פעולה פורה
סוכנות לביטוח בע"מ
ארז אברהם טל. 03-5371832

מערכת: אילת דרימלר, אילנה ארבל

מוות לשיראק (גם לז'וספן)

"רק טבעי שהמרצחים, שהממשלה לא העזה לגרשם, ייצאו מחוריהם ויגבירו את פעולותיהם הנפשעות. במקום לסגור את הגבול הרמטית משחקת הממשלה ברוכסנים. היום מתירה והיום אוסרת על עובדים מהשטחים להיכנס לתחומינו ולזרוע הרס ומוות במחננו. כמה זמן עוד נוכל לשאת יריקות בפנים ולומר שיורד גשם?"

טדי פרויס

בשעה 19:15, פחות משעה לאחר הפיצוץ, היה ראש התנועה במקום. הוא לחץ ידי פצועים, מלמל ברכה מעל גופות חמשת ההללים (מהם שלוש נשים), התייצב אל מול מצלמות הטלוויזיה מכל הערוצים ובלי היסוס הטיל את מלוא האחריות על הממשלה.

"זוהי ממשלה שאיבדה את העשתונות, שאינה מביעה את רצון העם ואינה מסוגלת להבטיח את ביטחונו. ההתרפסות ושפיפות הקומה שהיא מפגינה הן שעוררו את אויבנו הרוצים להשמידנו, להרים ראש ולהטמין פצצה לאור היום במערכת התחבורה של המטרופולין ולפגוע בחפים מפשע שחזרו מעבודתם. לאחר חוסר האונים שהממשלה הפגינה בפיגועי הטרור הקודמים, במיוחד בחצות הכל־בו הגדולה, רק טבעי שהמרצחים, שהממשלה לא העזה לגרשם, ייצאו מחוריהם ויגבירו את פעולותיהם הנפשעות. במקום לסגור את הגבול הרמטית משחקת הממשלה ברוכסנים. היום מתירה והיום אוסרת על עובדים מהשטחים להיכנס לתחומינו ולזרוע הרס ומוות במחננו. כמה זמן נוכל לשאת יריקות בפנים ולומר שיורד גשם? תודה לשר הפנים שהודה סוף־סוף כי מדובר בפיגוע טרור ואינו מסתתר יותר מאחורי תירוצים של תקלה טכנית או מעשי ידי פליליים. על הממשלה ללכת אל העם ולבקש מנדט חדש. אם היא לא תנהג ביד קשה, אין לי ספק מה יהיו התוצאות".

ז'אן מארי לה־פאן אסף את שומרי ראשו על מדרגות תחנת המטרו סאן מישל, וחזר אל מצודתו כדי לתכנן את מהלכיו הבאים.

בערב הופיע בטלוויזיה סגנו, ברונו מאגרה, ואמר שאין פלא שהיהודים מרימים ראש. "לאחר שתנועתנו קבעה כי ההשמדה לא היתה אלא הערת־שוליים בהיסטוריה, קם הנשיא ומודיע כי מולדתנו נושאת באחריות להסגרת יהודים. כדי להתחנף אל הקול היהודי הצטרפו אליו הסוציאליסטים, ומנהיגם ליונל ז'וספן 'אישר', כי אנו נושאים באחריות להסעת היהודים מזרחה. רק מי שאיבד כל גאווה לאומית ולוקה בשנאה עצמית ותסביך של אוניברסליות ומוכן להתרפס בפני בעלי המאה, יכול לומר עלינו, שהיינו קורבן התוקפנות, דברים שכאלה.

"הם שכחו את תרומתנו לתרבות העולם וכי הקרבנו מיליונים מטובי בנינו להביא חופש, שוויון ואחווה למרחבי רוסיה הברברית וכדי לשמר בידינו את השטחים באפריקה, שהאנגלו־סכסים ביקשו לגזול ולהשאיר בידיהם. הממשלה הזאת הפקירה את ישובינו בצפון־אפריקה, פינתה את המתיישבים, מתרפסת בפני יהודים ומתבהמת בביצוע הניסויים הגרעיניים באוקיאנוס ההודי מאימת הירוקים. בכך היא בוזה את כוח ההרתעה של צרפת והזמינה את פיגועי הטרור בפאריס, כשהפצצה בתחנת סאן מישל היתה רק אחת מהן", דברי ברונו מאגרה.

ברחוב צעדו נושאי כרזות, שעליהן דיוקנו של הנשיא שיראק חבוש כובע ירוק ומחבק את ראש "גרינפיס" דייוויד מקטגרט. והכתובת: "הוא עושה את עצמו פטריוט, אך משהה ניסויים גרעיניים ומתרפס בפני יהודים".

ותיקי או.אה.אס צעדו עם כרזות שאמרו כי מי שהחזיר את אלג'יריה יחזיר את מורורואה, ועם מונטאז'ים של דה־גול חבוש כפייה מחובק עם אחמד בן־בלה. "מה הפלא כי הפונדמנטליסטים מטמינים פצצות בסאן מישל?"

מפגינים אחרים נשאו כרזות של ז'וספן, כשהוא מעוטר בתנוקל של אלפרד דרייפוס והחרבו השבורה. המפגינים נופפו בגליונות של "ליבר־פארול" מ־1895, המודיעים על משבר תעלת פנאמה ורווחי הבורסה שהרוטשילדים הפיקו מהשקעתם בבניית התעלה. "מי לא יטמין פצצה בבירה שאתמול התרפסה בפני בוגד יהודי, היום מבקשת מהם מחילה ומחר תמכור אותנו לרוטשילד?"

בניהם ונכדיהם של מפוני 1961 מאלג'יריה הכריזו, כי מי שלא יכול היה להגן על מתיישבים מעבר לגבול גם אינו מסוגל להבטיח את שלומם של תושבי הבירה. "אם במטרו של פאריס כבר אין ביטחון, מה יהיה על האוטובוסים של מארסיי הקרובה לגבול האלג'ירי והשורצת ערבים?" היקשה גנרל שאל, אחרון המארשלים של אלג'יריה.

לשבוע הבא נקבעה התכנסות של בישופי צרפת. הם ידונו בהיעדרו של צלב ממשרדו של ליונל ז'וספן ועל נוהגו של שר הפנים ז'אן לואי דברה לסעוד בימי שישי במסעדה המגישה גם מאכלי בשר. מקורות מקורבים רמזו, כי לדעת הוד קדושתו יוחנן פאולוס השני, היעדר הצלב וחלילת בשר בימי שישי עלולים היו להיות הגורם להענשת תושבי פאריס בידי שמים.

דובר הארכיבישוף של פאריס סירב להתייחס למוצאו היהודי של דברה. על סדר היום של הקונקלאווה הצפוי הונחה הצעת בד"ק, הקוראת לתושבי פאריס שלא לשלם מסים עד שיובטח שלום התושבים ולדרוש כי במקומות ציבוריים יוצבו צלבים חדשים ויוצאו הוראות ברורות בדבר האיסור לעשן, לירוק ולאכול בשר בימי שישי. ■

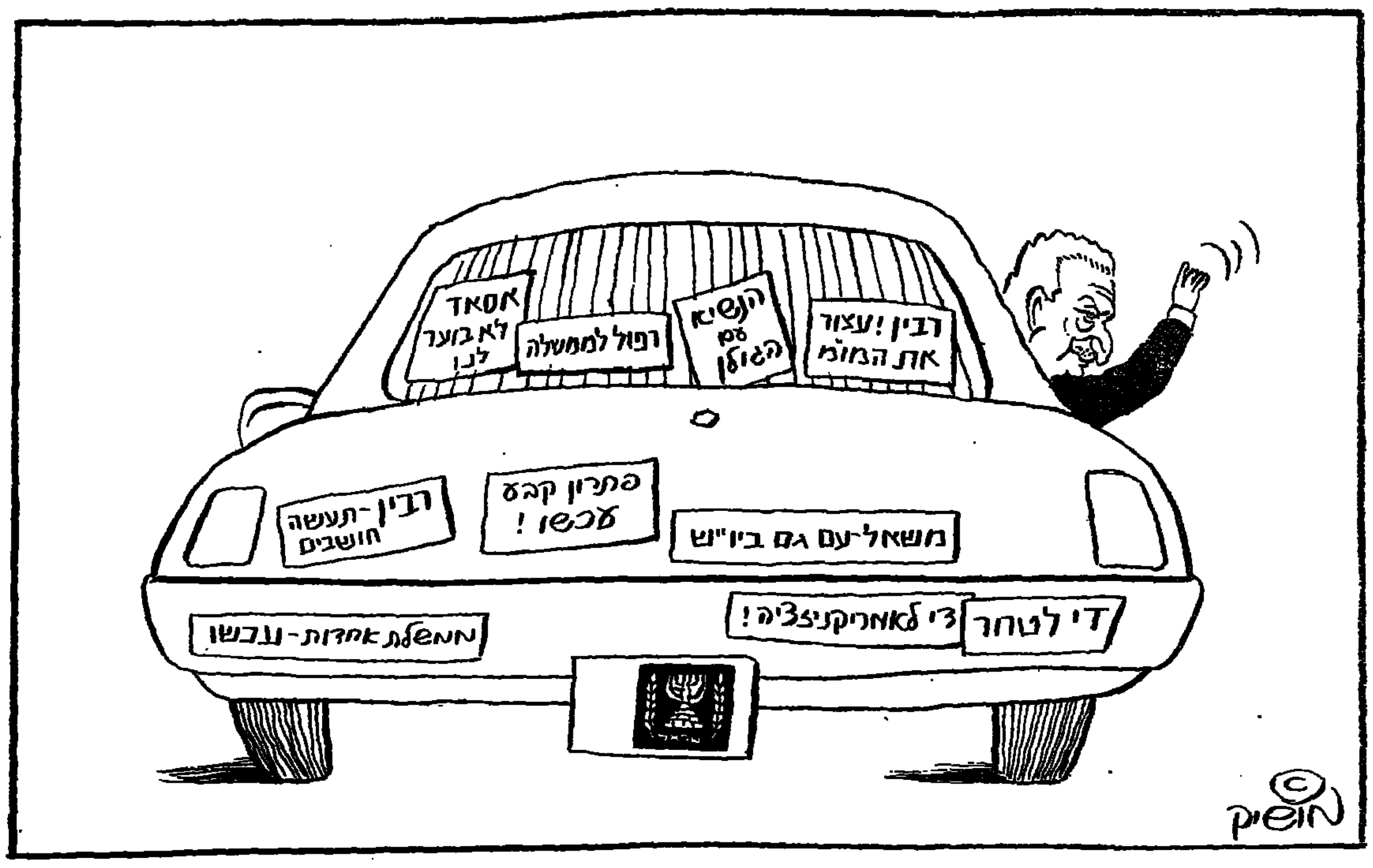

לוין או "עמירם"

אמיר אורן

"בספר הפלמ"ח של הפלסטינים", אמר לאחרונה פקיד ביטחוני בכיר ליצחק רבין, "יוקדשו ליחי"ה עייאש חמישים עמודים". רבין, שגנז את ליטודי ההנדסה לטובת הפלמ"ח (שם כונה "עמירם"), לא נלהב לשמוע ייחוסו המושאל של ה"מהנדס", אבל השאלה שנדונה לאחר כל פיגוע לקוחה מספר החיים: מה יעשה י.ע. אחד – יאסר ערפאת – בשני, אם ימצאנו.

והיה כי יאותר עייאש ויכותר, לפחות מודיעינית, בשליחות אבא־שלוזהא, יוכל ערפאת לנסות לעוצרו, או להילופין לרמוז לישראלים היכן הוא ולהתיר להם את המלאכה. שתי החלופות בעייתיות, זו משום שתתסיס את הפלסטינים מעריצי עייאש נגד ערפאת וזו משום שתהיה כרוכה במחיר מדיני לצד הסיכון המיבצעי. וחלופה תכליתית יותר עשויה להיות לחישה מערפאת לרבין, היכן נמצאת גווייתו של עייאש – לא, תודה, בלי צל"ש מומכי לרשות הפלסטינית, נסתפק בזירוז הוצאת כוחות צה"ל מערי הגדה המערבית.

תוצאות המערכה במשולש שב"כ־עייאש־ערפאת יתרמו, חלקית, את גורל תמיכתו של הציבור הישראלי במדיניות רבין כלפי הפלסטינים. ברמה, תלוי עכשיו ראש־הממשלה ושר־הביטחון ברצונו הטוב של האיש שאילץ להתמנות לאלוף פיקוד המרכז. אפילו היו לאילן בירן עודפי רצון טוב כלפי השר שסירב למנותו לראש אגף המודיעין, גם לולא צויירו מול עיניו סימני־דרך התוצה במקום (כתקוותו המציאותית עד לאשתקד) למעלה, אפשר שעדיין היה מפרש לחומרה את אחריותו לאבטחת הישראלים בגזרה. במצב האישי שאליו נדחק בירן, אין לו כל תמריץ להעניק להגג המדיני את זהר העיסקה המבוקש, לשינוי הפריסה הצבאית בלא – כהבטחה למתנחלים – כיווץ כלשהו באורחות החיים בשטח.

זהו הנר־גריא, והאחר־גרא, המסרב לפסוח על המיקח עם הפלסטינים. בלי הסכם על בחירות לפלסטינים לא יושג הסדר־ביניים נוסף; בלי הוצאת צה"ל מהערים לא יהיו בחירות; בלי תשתית להיערכות שתניח את דעת האלוף לא

למעט "המהנדס", איש אינו מסוגל להשפיע על גורלו של רבין יותר מאלופי הפיקודים. הכתובת על הקיר(יה) היא "מינוי, מינוי, תקלות או פרסים" – והאחריות לשיבוצים בעייתיים חלה על הממנה לא פחות מאשר על המתמנה

יוזז צה"ל: בלי כסף, הרבה כסף, לא יהיה קצ"ב – "קשת צבעים ב'" – הגם שבשוליים, שולי הכבישים אך לא רק בהם, ניתן לקמץ ולגלגל מקצת ההוצאה לחיקו האילם של העתיד. גם אם תושג נוסחה לגישור פערי האוצר עם צה"ל, יידרש רבין לדלג מחשבתית אל כסאו האחר, כראש־ממשלה ועוד יותר מכך כמועמד לראשות־ממשלה נוספת, לצורך ההכרעה התקציבית האמיתית – האמנם הוא מעוניין, על סף שנת־הבחירות, לפגוע במגזרי פנים ורווחה לטובת המתנחלים והפלסטינים.

יוצא שכפיפותו החוקתית של הדרג הצבאי הבכיר לאדוניו המדיניים מועילה אך במעט לפוליטיקאים לחוצים, שאינם יכולים להרשות לעצמם עימות גלוי – היום הכל גלוי – עם אלוף מרכזי. טריקת־דלת או פתיחת־פה של קצין החולק על רבין עשויה להטות את הכף במאזן הציבורי ולזעזע את התיק לכדי הפסד.

כך בשטחים וכך בגולן, אלא ששם רשאי רבין להירגע. אלוף פיקוד הצפון תומך בתהליך ההסדר עם סוריה ואף הגה, עיבד והגיש הצעות משלו לפריסה אחר־נסיגתית.

עמירם לוין הוא אמנם אלוף בעייתי, אבל הבעיה אינה שלו בלבד. בהגיע קצין לפיקוד, או לפיקוד מתחריו, עליו להיות כבר איכות ידועה למפקדיו. יוסי פלד, האלוף הקודם־קודם בצפון, התייחס אל לוין בשלילה. מבין מפקדי האוגדות ששירתו תחתיו ושנועדו לגדולה המליץ פלד על נחמיה תמרי והזהיר מפני לוין. שר־הביטחון ארנס והרמטכ"ל שומרון לא מצאו סיבה מספקת להכריע בניגוד לעצת פלד. הרמטכ"ל הבא, ברק, חסידו הפטרוני של לוין כל עוד לחמו זה לצד זה ולא זה נגד זה, סוף את ארנס ואת שר־הביטחון הבא רבין להעניק לו דרגת אלוף ואת פיקוד הצפון. שיקול־הדעת המפוקפק היה כאן של ברק ושל רבין; אליהם ראוי להפנות את טענותיהם של מאוכזבי־לוין.

הליקוי נעוץ בשיטה, המעמידה את האלופים במבחן לאחר מינוי־הקבע שלהם ולא עוד לפניו, כפי שנהג צה"ל בצאתו לקרב (ב"קדש") עם מפקד חזית (אסף שמחוני בפיקוד הדרום), ראש אמ"ן והאחרים בדרגת אל"מ. הרמטכ"ל רבין אישר דרגת אלוף למפקד חיל האוויר מוטי הוד רק לאחר שנה בתפקידו כאל"מ (טרם המצאה או דרגת תא"ל). פגם נוסף הוא איוש התפקידים בהחלטת הרמטכ"ל, המועברת לאישור שר־הביטחון או לפסילתו, לרוב ללא תימרון. שיטה מוצלחת יותר תהיה הזמנת הרמטכ"ל להגיש לשר־הביטחון רשימת שלושה מועמדים לכל תפקיד בכיר, בצירוף דירוג והערות אך בהרחבת המבחר העומד לרשות הדרג המאשר, הוא גם הדרג התלוי.

ראשי־ממשלות, גם מי ששנתם ערבה להם ללא תיק הביטחון למראשותיהם, טרודים ואדישים מכדי להתעניין במינויים בדרג ראשי־האגפים ומפקדי המרחבים והיחידות במסות השב"כ וה"מוסד", הכפופים להם. סופם, אם עודם מכהנים, שבהגיע יומם לבחור ראש שירות/מוסד חדש, נגזר עליהם לשקול (מול מועמדים חיצוניים) מועמד פנימי שטיפח ראש המוסד/השירות היוצא.

במטכ"ל, החשוף עוד יותר לעין הציבור, הזנחת הדרג המדיני חמורה שבעתיים, אבל שר־ביטחון המכהן גם כראש־ממשלה אינו פנוי למעורבות מלאה במינויים שאינם משניים כלל ועיקר. ההחלטה על מינוי ראש אכ"א, למשל, אינה רק הכרזת כוונות בענייני מישטר ומשמעת, מהסוג שאליה נקלעו רבין והרמטכ"ל שחק עם הסתבכותו של ראש־מטה חיל־האוויר, איש ישר־דרך, ביישור דרך ללא אישור דרג, אלא גם הכרעה מהותית בדבר עיצוב מינהלת כוח־האדם בצה"ל בשנים הבאות והקשות של המעבר לצבא מקצועני של תקופת־שלום. פניית שחק למפקד חיל־הים עמי אילון (שסירב גם להצעת רבין להתמנות לראש השב"כ) ולאחריו לרמ"ט חיל־האוויר, תא"ל ג', מלמדת שלדעת הרמטכ"ל נצבר בזרועות האוויר והים ידע חשוב, שישמש להרגע הבלתי־יזרעית של כוחות היבשה ודוני, בעת שבכל שורות האלופים ותת־האלופים ביבשה אין קצין שייטיב לעשות זאת. תקדים קצין־האוויר שהובא לראשות אכ"א, אלוף רן גורן, אינו מאשש הנחה זו, אלא שלעומתו היו גם קציני־יבשה שכינגוניתם לא סייעה לאכ"א להמריא.

וזהו, מכל מקום, סוגיה שאין להשאיר להחלטת רמטכ"ל בלבד, למעשה אם כי לא להלכה, ממש כשם שרצונו של רמטכ"ל להעניק לקצין שנוי במחלוקת כתא"ל אפי פיין פחות מפיקוד על אוגדה סדירה עלול להסגיר בידי פיין, אם (אפשרות ולא ודאות) יפוצה בפיקוד על המכללה לפיקוד־ומטה, השפעה ישירה על עשרות קציני־שדה באמצע מסלולם.

החזקת תיק־הביטחון בידי ראש־הממשלה היא הצלחה פוליטית וכשלון תיפעולי של רבין. כפל־התפקידים מנע מהרמטכ"ל (ומהמתנחלים) לתמרן בין רה"מ לבין שהב"ט, יתרון חשוב במיוחד בתקופה רגישה של מיקוח על גבולות ושטחים, אך גם מצמצם את יכולתו המעשית של הממונה הכפול להוביל מאמצים קשים לתמורות במערכות שתחתיו.

רק לעתים רחוקות מינה רבין קצינים במגמה ברורה לחלצו, בהיותו שבוי בתהליך שגוי. בלי החלפת הרמטכ"ל משה לוי בדן שומרון ומפקד חיל־האוויר עמוס לפידות באביהו בן־נון, ב־1987; לא חש עצמו רבין חזק דיו להתנער מה"לביא". במאמר חריף ב"מערכות" תוקף עתה תא"ל־מילואים יואל פלדשו, לשעבר ראש להקי מודיעין וכוח־אדם במטה חיל־האוויר, את מניעי ממשלת בגין ("הטראומה של פינוי ישובים בסיני", הסירוב "להשלים עם אילוצים ומגבלות של כוחות פוליטיים חיצוניים, או של ניתוחי עלות/יעילות"), אך גם את חלקו של דוד עברי בגילגולי ה"לביא", תחילה כמפקד חיל־האוויר, אחר־כך כיו"ר התעשיה האווירית וסגן הרמטכ"ל ולבסוף כמנכ"ל משרד־הביטחון. בתהליך ההחלטות היו "ליקויים מינהליים

החזקת תיק־הביטחון בידי ראש־הממשלה היא הצלחה פוליטית וכשלון תיפעולי. רמטכ"ל ומתנחלים מתמרנים פחות, אך הממונה הכפול מוגבל בשינוי המערכות שמתחתיו

חמורים", כותב פלדשו. "משרד הביטחון הוא הבעלים של התעשיה האווירית והלקוח 'מזמין' לחצים ומוביל להחלטות שאינן בהכרח לטובת המדינה. עברי היה קודם כל מפקד חיל־האוויר, ששינה את הגדרת המטוס, לאחר מכן הקבלן (בתעשיה האווירית) שתמך בהגדרתו הקודמת ולבסוף מנכ"ל משרד הביטחון, הממונה על התעשיה האווירית".

אפשר לראות בכך רק עוד קרב־אוויר בין הטייסות המתחרות, זו של עברי־לפידות־בודינגר וזו של בן־נון ומקורביו, אך יתכן שמהעיון המחודש בפרשת ה"לביא" מותר להירמז גם למהדורה חוזרת של המחלוקת, הפעם בשאלת ה"חץ". עברי ומפקדו הנוכחי של חיל־האוויר, הרצל בודינגר, תומכים בתוכנית הגנת־הטילים "חומה" (ראשי־תיבות של "חץ ומכ"ם הגנה"), אבל עברי – שהשיג ל"חץ", מתת שר ההגנה לשעבר (עתה ראש הסי.איי.איי) ג'ון דויטש, התחייבות ל־175 מיליון דולר נוספים – מאותת כי בהיכנסו לשנתו העשירית בתפקיד, הוודש, פרישתו קרובה באמת. אחריו, במיוחד אם לאחר בודינגר יבוא אלוף איתן בן־אליהו, הנחשב בתוכנית ה"חץ" לידיד עיקש, מבית־מדרשו של בן־נון, עשויים יחסי־הכוחות להתהפך לרעת ה"חץ". זו תוצאה אפשרית אפילו אין ביסודה כוונה, כי כמו בשאר הסוגיות הביטחוניות המדיניות האחרות שבאחריותו, גורל סימני־השאלה הוא האם רבין גורר או נגרר ועד כמה גוברת בפועל תלותו בתלויים לכאורה בו. ■

מחול שלוש החרבות

אמיר נוימן

הצבעה השבוע על חוק הגולן חשפה מול מצלמות הטלוויזיה את נקודות החולשה של ממשלת רבין, שלעתים דומה כי נטלה על עצמה להוציא לפועל מהפכה הגדולה ממידותיה הצרות. אין לקנא במצבה – מדובר במחול מסובך בין שלוש חרבות המתהפכות לה מעל לראשה, בין חרב הימין לחרב האיסלאם, כשבתווך מלהטת חרב היציבות הקואליציונית.

הימין והאיסלאם גוזרים את מרחב התמיכה הציבורית שיש למהלכי הממשלה, מרחב שתוליו מצטמקים ומתרחבים בין פיגוע לפיגוע. ופעולתם של שני אלה משפיעה באורח ישיר על "המשחק" של החרב השלישית. שלשום ראינו זאת בעין בלתי מזויינת. מזמן לא קמה קואליציה מגובשת כל־כך של הסיעות החרדיות, ש"ס ויהדות התורה על פלגיה השונים, בהתנגדות לעמדה מדינית של הממשלה. ומדובר, יש לזכור, ב־10 חברי־כנסת שרובם הגדול "יונים", בגוונים אלה או אחרים, ושרבניהם גם הם ברובם תומכים בהחזרת שטחים למען שלום ופיקוח נפש, למן הרב שך ועד לרב עובדיה. את התיישרותם לימין השבוע אפשר לראות אך ורק במשקפיים אלקטורליות: קול המון כקול שדי.

היה זה פיגוע האוטובוס ביום שני בתום הפוגה ממושכת יחסית שסיכל סופית את האפשרות להגיע להבנה כלשהי עם ש"ס סביב ההצבעה ביום רביעי. פיגוע כזה גורר התלהטות רוחות ברחוב ומפרנס את הסברת הימין, מכנס את המרכז ימינה, מכרסם בתמיכה הציבורית בממשלה ומחשק את האופוזיציה. זה מעגל הקסמים שהממשלה תתקשה בינתיים לשבור, גם אם היא מצליחה לצמצם את תדירות הופעתו.

הקשר הישיר בין הפיגוע לאלקטורט מוכח שוב ושוב בסקרי דעת הקהל ובכנסת. הצטמקות והתרחבות התמיכה אינה מתרחשת בקצוות הקיצוניים אלא דווקא במרכז, בתחום הרחב שבין ימין לשמאל.

התובנה הזאת היא נחלת פלח רחב במערכת הפוליטית. אפשר לראות את פעולתה על בנימין נתניהו, שקיזז השבוע את הופעותיו המתוקשרות בעקבות פיגוע האוטובוס, והסתפק בתצלומית, כשהוא נענה לבקשת מד"א ותורם דם ובהופעה מאופקת יחסית במליאת הכנסת, בנאום האי־אמון בממשלה. מי שציפה לראותו מופיע ליד בניין הבורסה ברמת־גן התאכזב. צומת "עלית" היתה בערבו של יום שני מאוכלסת בשוליים הסהרוריים בלבד.

אפילו רפאל איתן התאפק וויתר על ההזדמנות לרכב על גלי אהדת המפגינים, אף שבראיון טלוויזיוני ל"מבט" ניפק הופעה ככפילו של יצחק שמיר: "הערבים אותם ערבים והים אותו ים". באותה שעה ניסו אנשיו למנוע, ללא הצלחה יתרה, מפעילים קיצוניים של צומת להתייצב בהפגנות רמת־גן עם רגלה של המפלגה. על כל אלה חוקה מצוות עורכי הסקרים שלהם. כמו שהיה בליכוד מי שדאג להשתיק את רחן ("אפילו בניגוד לחוק") נחמן, כך היו בצומת מי שהיסו את קולו של משה ("מיליציות חמושות") פלד. ראשי הימין הבינו שחיזוק כוחם לא יבוא להם מהצטרפות אל סהרורי השוליים אלא מהתייצבות מתונה, בייחוד לעת פיגוע, דווקא במרכז, באותו תחום ביניים שבו מתרכזות המנות הגדולות של "הקול הצף".

אם בימין אפשר לזהות ניצוצות כאלה של תבונה פוליטית, קשה לפעמים לאתר ניצוצות כאלה בממשלה. לא משום שסמכה השבוע על שני בעלי היעוד שיושיעו אותה ביצית חוק הגולן. בעניין זה עשתה את המירב והמיטב, כמו שאומר מורה השפה העברית יצחק רבין. טענות האופוזיציה בעניין זה – "ההסתמכות הממשלה על גנבי קולות" –

הפיגוע בקו 20 הטיל את הקואליציה לזרועות שגב את גולדפרב. בליכוד ובצומת שעו לקולם של עורכי הסקרים. רבין ופרס החמיצו נקודות ליד קבר רחל

צבועות ומתחסדות, שהרי ראשיה, מנתניהו, שרון ורפול ועד לחנן פורת ויצחק לוי, עלו לרגל והבטיחו עולם ומלואו לחברת הכתר של שגב את גולדפרב. היו דברים מעולם והיו גם חמורים מאלה. ההבדל הוא שבעבר זה נעשה למען כסאות. לא השבוע.

גם בעניינה של שלישיית קהלני נהגה מפלגת העבודה לפנים משורת הדין ובהתאם למידת השכל. לא תמיד מפיקים במערכת הפוליטית לקחים לאחר כשלון. הפעם הספיק לעבודה כשלונה עם שלישיית רמון, כדי שלא תיכשל בשלישיה נוספת ותיגרר עד לבחירות כשהיא צולעת גם על ירכה השניה. עתה, לאחר שעברו את המבחן השבוע נותר לראשי העבודה להתפלל לבל תימשך ההתפרקות הזאת לשלישיות. חשבון פשוט מורה שפוטנציאל ההתפרקות הוא 14 עם שארית שניים – רבין ופרס, שאף פעם, פרט למקרים שגיורא עיני בסביבה, לא ימצאו עצמם בשלישיה.

ואגב תפילה, היעדר ניצוצות התבונה הפוליטית בממשלה קשור דווקא לקבר רחל ול"מקומות הקדושים". מכשולים ממכשולים שונים העידו מנהלי המשא־ומתן מטעם ישראל במהלך ההתדיינות על אוסלו ב' – אבל את כביש הגישה לקבר רחל, שבפאתי בית לחם באכה ירושלים הסכימו למסור כלאחר יד, וכבר עכשיו, לידי הרשות הפלסטינית. ראש הממשלה ושר החוץ תיקנו אמנם את הטעות באמצע השבוע, אבל רק לאחר לחצים שהופעלו עליהם מכל קצוות הקשת הדתית. מה היו מפסידים אילו התעקשו דווקא על מחצית הקילומטר המפרידה בין שכונת גילה בדרום ירושלים לבין הקבר ורוכשים בכך נקודות זכות רבות, בחצרות ובציבורים שאוריהם הם מחוזרים ערב הצבעות חשובות בכנסת ועוד יותר כהנה וכהנה ערב הבחירות? הבעיה, מן הסתם, היא שאין להם ראש לקטנות שכאלה. אחרי ככלות הכל הם רק שניים ולא שלישיה. ■

רבין (אחרי ההצבעה). מורה השפה העברית   צילום: יצחק הררי

לא אוקלהומה ולא ז'פה

דוד פדהצור

לא רק האסונות חוזרים על עצמם, גם התגובות התקשורתיות והפוליטיות ממחזרות את עצמן. אין הבדל, פרט לשמות הקורבנות, בין העיתונים של ה־23 בינואר השנה, למחרת הפיצוץ בצומת בית־ליד, לבין אלה שלמחרת אוטובוס הדמים בצומת "עלית". לא בכותרות האדומות, לא בפטפטת המעצבנת ברדיו, לא כ"שפוליטיקה" צעקנית וגסת־רוח וגם לא בדיון בכנסת.

מכאיב להיווכח שוב, שהתגובה השיגרתית והממוחזרת מקוממת לא פחות מהטרגדיה של יחידים ומשפחות. מכאן טריוויליזציה תקשורתית של המוות והאבל, כאילו יש בציבור כמיהה להיסטריה ולהרדה, ומכאן אפולוגטיקה ממשלתית אקסיומטית ודמגוגיה אופוזיציונית אקסיומטית. מכאן – מראות ומחזות קשים, ומכאן – קולות המלל המוכר: "אין פתרון לטרור", "בתאונות דרכים נהרגים יותר", "רוצים לרצוח את תהליך השלום", "אין אלטרנטיבה", "הפסקת השיחות – פרס למחבלים", "דרושה ממשלת חירום", וההבריקה האחרונה של השר יוסי ביילין, ועקבותיו גם של שר החוץ: "יש טרור גם ביפאן ובאוקלהומה". אין גבול ליצירתיות המילולית.

גם בדבריו של הנשיא לא היה חידוש אלא חזרה על מה שאמר לפני שישה חודשים, פרט לכך שהפעם לא קרא במפורש להשעות את השיחות עם הפלסטינים, אלא "לשקול יפה את המהלכים הבאים, כי לעבור לסדר־היום אי־אפשר". הפיגוע ברמת גן רק חיזק את תחושתו של עזר וייצמן, ש"כך אי־אפשר להמשיך", גם בתהליך שלום וגם בתהליך טרור.

כצפוי היה אפשר להיווכח גם הפעם, שהכל תלוי במה שהנשיא אומר ולא בזכותו להביע דעה. הגינוי של וייצמן לפסק־ההלכה של הרבנים היה כשר למהדרין בעיני השמאל, אבל הפנייה לממשלה לשקול את צעדיה ולא, חלילה, להפסיק את השיחות עם הפלסטינים, הדיחה את וייצמן – לדברי דדי צוקר – מהנשיאות על מחצית העם.

כל עוד יביע וייצמן את חששותיו מפני קרע בעם ויבקר בישובים ביהודה ושומרון, יהיה מקובל על הימין ודחוי על־ידי השמאל. אוי לו אם ישמיע במפורש – ולא בשיחות שלא לפרסום – את דעותיו לא רק על מפת העתיד של ישראל אלא גם על האופן שבו מנהלת הממשלה את המשא־ומתן עם הפלסטינים ועם הסורים. די לצטט את השאלה ששאל וייצמן את הח"כים של "העבודה" ומרצ: "אתם יודעים משהו על ההסכם שמבשלת עכשיו הממשלה עם הפלסטינים?" באותה מידה יכול היה הנשיא לשאול – ואולי שאל – אם לא רק הח"כים אלא גם חברי הקבינט "יודעים משהו" על ההסכם שמתבשל עם הסורים.

אפשר להסכים, או שלא להסכים, עם התבטאויותיו של הנשיא. אפשר להתווכח על סמכותו, או על חריגותיו מסמכויותיו. מותר לעוזי ברעם להיות מקורי ולהחשיד את וייצמן ברצון לזכות באהדת הציבור. אי־אפשר להכחיש, שהנשיא נותר היום האוטוריטה המוסכמת היחידה בזירה הפוליטית והעל־מפלגתית. עזר וייצמן ממלא חלל ריק, שהותירה הממשלה, שאף לדברי יצחק רבין נכשלה בהסברה. הכשלון אינו טכני, אלא מהותי.

אין לממשלה וגם לא למפלגת העבודה דובר מוסמך אחד. בהתבטאויותיו הבוטות, הפוגעות והמנוכרות מחלקים גדולים של האוכלוסיה, אין ראש הממשלה נהנה משיעור האימון והאשראי שהיה לו לפני הבחירות ולאחריהן. ישראל אינה זקוקה לממשלת אחדות, או לממשלת חירום, לשם גיבוש הסכמה לאומית רחבה. די שיצחק רבין יחדל להיות כפילו של שמעון פרס, או לפחות, יגלה רגישות והבנה כלפי מי שעשויים לשלם את מחיר השלום, בדם או בדמים, אפילו אין לו שמץ של הזדהות עם עמדותיהם. ההידברות של ראש הממשלה עם נציגי המתיישבים ביהודה ושומרון ועם נציגי המפד"ל וביקורו של שר החוץ בקבר רחל מלמדים, שגם במחלוקת קשה אפשר להימנע מקרע, או מעימות מילולי, החביב כל־כך על שולמית אלוני.

גם לפני הפיגוע ברמת־גן, כינתה שולמית אלוני את הפלסטינים המתנגדים לכיבוש הישראלי כ"לוחמי חופש" ואת המתיישבים בשטחים כ"אדוני הארץ", הנמצאים בשטח כבוש ומתנהגים בצורה כמעט סרבית" והחשידה אותם בכוונות ל"טיהור אתני". כאילו חברון היא ז'פה וכאילו המתנחלים הם הסרבים והם מתכוונים לגרש

ישראל אינה זקוקה לממשלת אחדות, או לממשלת חירום, לשם גיבוש הסכמה לאומית רחבה. די שיצחק רבין יגלה רגישות והבנה כלפי מי שעשויים לשלם את מחיר השלום, בדם או בדמים, אפילו אין לו שמץ של הזדהות עם עמדותיהם

את כל הפלסטינים מתברון.

גם מי ששולל תכלית השלילה התיישבות פרובוקטיבית ופרטיזנית בלב אוכלוסיה ערבית ומעשים פרובוקטיביים של חלק מהמתנחלים, אינו יכול להאשים אותם באונס, בגירוש ובפשעי מלחמה. גם האנלוגיה בין "המתנחלים של מילוסביץ'" לבין המתנחלים של רבין, היא השוואה המשרתת רק מי שהיו בשלוש השנים האחרונות מצדיקי דרכו של מילוסביץ' גם לפני התנערותו מעשי דברו האכזורים בבוסניה.

הפיגועים בעפולה, בחדרה, בדיזנגוף וברמת גן חשפו את פרצופם האמיתי של "לוחמי החופש" הפלסטינים, שעמיתיהם עדיין כלואים בישראל. רצח לשם רצח ולשם עירעור המורל של הישראלים בתוך "הקו הירוק". אילו היתה זו מלחמה טהורה, ולא מלחמה פראית, נגד הכיבוש, היו ל"לוחמי החופש" יעדים נוחים יותר ביהודה ושומרון.

יש גם מי שמשווים בין האסירים והעצורים הפוליטיים היהודים ששוחררו על־ידי בריטניה לאחר שתם המנדט, לבין האסירים והעצורים הפלסטינים, שהם "שליחיו של העם שלהם". לרוב המשוחררים היהודים לא היה דם על הידיים. איש מהם לא המשיך במלחמתו נגד הבריטים, כשם שגם בתקופת המאבק והמרי לא הכריזה המחתרת היהודית מלחמת השמד נגד בריטניה ועמה.

קהלני. בחודשים האחרונים היה יעד לרצח־אופי

לעומת זאת, לא זו בלבד שלחלק ניכר מן האסירים הפלסטינים דם על ידיהם, אלא שהם גם מתנגדים לתהליך השלום ועם שיחרורם הם עלולים למלא את שורות החמאס והג'יהאד האיסלמי. היו תקדימים לכך בעבר. מה גם שבקרב הפלסטינים ביש"ע יש תשתית אידיאולוגית אנטי־ישראלית רחבה ותמיכה במעשי־רצח של חפים מפשע. ככלות הכל, מה אפשר לצפות מהרחוב הפלסטיני, אם ערפאת, הזוכה לשבחים מראש הממשלה ושר החוץ על המאבק שלו בטרור, אינו מסגיר מבוקשים לישראל ומשחרר את רוב פעילי החזית העממית, שנעצרו לאחר רצח שני הישראלים בוואדי קלט.

הקול והמצפון

כצפוי, יכול כל אחד לפרש ולפרשן את התיקו לצרכיו וכחיזוק לעמדותיו. הוויכוח על נצחון והפסד מוציא את המשמעות של ההצבעה בכנסת ושל מה שקדם לה.

איש לא טען, שאין לממשלה מנדט לנהל משא־ומתן עם סוריה, אלא שאין לה מנדט לנסיגה מלאה מכל הגולן. אם בעניין טכני, כמו בשאלת הרוב הדרוש בכנסת, או במשאל־עם, לוויתור על שטח ישראלי ריבוני – והדבר חל גם על ירושלים וסביבותיה – לא הצליחה הממשלה למנוע תיקו, אין היא יכולה לטעון שמובטח לה רוב בכנסת בעד ירידה מוחלטת מן הגולן והסכם שלום על־פי תכתיבו ותנאיו של אסד.

רק לפני שבועיים שמע שר החוץ "זמירות מעניינות מסוריה" ואילו שלשום הודה שמעון פרס, שהוא אינו מבין את אסד. ארבע שנים מתעתע נשיא סוריה בארה"ב ובישראל ונענה במחמאות ובמחוות ישראליות נדיבות. שלא להזכיר את הרגישות הישראלית המוגזמת שמא צעד זה או אחר ירגיז או ירתיע את אסד מלקבל את כל הגולן.

אסד בשלו – ומי שמעז בישראל להטיל ספק בכוונותיו, מי שקורא לממשלה לחדול מהתרפסות, לתבוע מסוריה להפסיק את הטרור של החיזבאללה, לנהל משא־ומתן ישיר ולקבוע קווים אדומים, מואשם או בטירפוד תהליך השלום או בפריימריס.

בחודשים האחרונים היה אביגדור קהלני יעד לרצח־אופי בתקשורת הכתובה והאלקטרונית, עד כדי החשדתו בפלילים על־ידי כתב "מעריב", שהוא גם מנחה כושל בטלוויזיה הממלכתית. קהלני, ויסמן ושפי, שהיו נאמנים למצע "העבודה" הוקעו כמחבלים בתהליך השלום ובמפלגתם. לעומת זאת, ומשיקולים אלקטורליים, סלחה ה"עבודה" לחיים רמון, עמיר פרץ ושמואל אביטל, שגם הרסו את ההסתדרות, גם פגעו קשה במפלגתם וגם מוסיפים לשבת על הגדר, נאמנים כמובן למצפונם.

אלמלא המשמעת הסיעתית שהוטלה על הח"כים של "העבודה", היה אפשר למנוע את התופעה המביכה של ח"כים המתקשים להסכים עם עצמם ומצביעים נגד עצמם. את הצעת־החוק לשיריון חוק הגולן ניסח בשעתו שמעון שיטרית וחתמו עליה גדליה גל, אלי גולדשמידט, עמנואל זיסמן, רענן כהן, אביגדור קהלני ויעקב שפי. היתה מובטחת גם תמיכתם של עוד ח"כים ממפלגת העבודה. בסופו של דבר, נשרו חמישה מן החתומים ונותרו רק שלושה, שנשמעו לקול מצפונם. רק במציאות העכורה של הפוליטיקה הישראלית, נקי יותר מצפונו של גולדפרב – שלפי "דבר" מאתמול הובטח לו ולגונן שגב, שמפלגת העבודה "תסלול את דרכם" לפריימריס שלה בעוד כשנה – ממצפונו של קהלני.

"התאמץ לשמור בליבך את הניצוץ הקטן של הלהבה השמימית, ששמה מצפון", כתב ג'ורג' וושינגטון, מאבות האומה והדמוקרטיה האמריקאית. "החוש המוסרי, או המצפון, הוא חלק מגופו של האדם, כמו רגלו או זרועו", כתב תומס ג'פרסון, מנסח הכרזת העצמאות של ארה"ב. לא רלוונטי בכנסת ישראל, בימים קשים ועל סף הכרעות גורליות, בלי מרכאות. ■

קשה אבל מובן

גדעון קוץ, פאריס

הלם אחרי פיגוע הדמים בתחנת סאן־מישל בפאריס, אינו צריך להשכיח את העובדה כי לצרפת ובעיקר לפאריס ניסיון רב בפיגועי טרור המוניים, גם אם האחרון שבהם היה לפני תשע שנים. בשנות השמונים השחורות היה מדובר בסידרה ארוכה של פיגועים, רובם ככולם על רקע יחסיה הסבוכים של צרפת עם העולם המוסלמי – עם מדינות ועם ארגוני טרור שלעתים הופעלו על־ידי מדינות. בשנים אלה יצא לצרפת שם של מי שפותר את בעיות האיומים על־ידי כניעה לדרישות הטרוריסטים. אם היתה חריגה מן ההסכמים – שרשרת הדמים התחדשה, ובהקשר זה לא היה הבדל גדול בין ממשלת הימין והסוציאליסטים. היום עטופה הלוחמה הצרפתית בטרור בהילת המבצע המוצלח לחילוץ מטוס אייר־פראנס בדצמבר שעבר, אך שם לא היה מדובר בטרור אורבני. גם היום מסרבים הצרפתים להאמין כי יתכן שמדובר בפיגוע של מטורף או קבוצת שוליים. טרור נתפס כאן כבעל רקע מדיני, שאפשר להבין את ההגיון שלו ולכן גם להסתדר איתו.

שנות השבעים וראשית השמונים ידעו פיגועים שהיו בבחינת חיסול חשבונות של גורמים זרים ביניהם. רבים מהם כוונו נגד אינטרסים יהודיים וישראליים, וזכורה בקשר לכך ההבחנה שעשה ראש הממשלה דאז, ריימון באר, לגבי הפיגוע בבית־הכנסת ברח' קופרניק, שבו נהרגה גם אזרחית ישראלית – בין אשמים ו"חפים מפשע". מ־1982 קיבלו הפיגועים אופי של אתגר ישיר לשלטון. צרפת ידעה להסתדר עם הארגונים הפלסטיניים ולחתום איתם על "הסכם אי־התקפה" בשיטתו. מדינות שתומכות בטרור, כמו איראן וסוריה, היו לקוח קשה יותר.

שרשרת הפיגועים שבוצעה בסיוע הרשת האיסלאמית בהנהגתו של פואד עלי סלאח הטוניסאי, שנתנה "שירותים" למחבלים אורחים, אחראית למותם של 13 אנשים, לפציעתם של 303, מהם 24 שנותרו נכים לכל חייהם. רשת זו פעלה בשירותה של איראן כדי להפעיל לחץ לשיחרורו של המחבל אניס נקש, שנעצר לאחר ניסיון התנקשות בחיי ראש ממשלת איראן לשעבר, שאפור בחטיאר. הנשיא מיטראן חנן את נקש, לאחר הפגנת שרירים של גירוש דיפלומט איראני. ומקדמה אחר־כך חזרה חולייה מוצלחת יותר לצרפת, כדי לתקן את הפאשלה וחיסל את בחטיאר.

הניסיון הצרפתי לגבי טרור מראה, כי פיגועים כאלה הם בדרך־כלל חלק מסידרה. בספטמבר 1986 לבדו ספגה צרפת שישה פיגועים. אבל טרור נתפס כאן כבעל רקע מדיני, שאפשר להבין את ההגיון שלו ולכן גם להסתדר איתו

ב־29 במארס 1982 נהרגו חמישה אנשים בפיגוע ברכבת מטולוז לפאריס, שבה היה אמור להימצא ראש עיריית פאריס, ז'אק שיראק, היום נשיא הרפובליקה. פיגוע זה מיוחס לרב־המחבלים קרלוס, הכלוא מזה שנה בצרפת, לאחר שנבגד לעת זיקנה על־ידי מפעיליו. קרלוס הציג אז אולטימטום לממשלת צרפת לשחרר את ידידתו מגדלנה קופ והמחבל ברונו ברגה.

ב־22 באפריל אותה שנה התפוצצה מכונית ממולכדת ברובע שאנזאליזה, ליד מערכת עיתון ערבי. אדם אחד נהרג ו־63 נפצעו. באותו יום נפתח משפטם של קופ וברגה.

קרלוס, באמצעות "ארגון המאבק הערבי", לקח את האחריות גם לשני פיגועים קשים, מקבילים, בליל הסילבסטר 1983 – ברכבת בין מארסיי לפאריס ובתחנת הרכבת של מארסיי. התוצאה: שבעה הרוגים ו־88 פצועים.

ב־9 באוגוסט אותה שנה תקפו מחבלים את מסעדת גולדנברג, בלב הרובע היהודי בפאריס. ששה אנשים נהרגו, 22 נפצעו. פיגוע זה יוחס לאירגונו של אבו נידל, או לחזית העממית. הרקע היה, כך נראה, מלחמת לבנון.

הסידרה הארוכה ביותר מתחילה ב־7 בדצמבר 1985. מטענים מתפוצצים בבתי הכול־בו פרנטאן וגאלרי לאפייט, 43 פצועים. את האחריות לפיגוע לוקח על עצמו ארגון בעל שני שמות, הפועל מביירות ומפאריס: "ועד התמיכה באסירים הפוליטיים הערבים" ו"מפלגת החוק והחופש". ב־3 בפברואר 1986 נפצעו שמונה אנשים בפיצוץ בגלריית חנויות, בשדרות שאנזאליזה. גם פיגוע זה בוצע בשם ה"ועד". ארגון זה ממשיך להכות למחרת: בחנות־ספרים בכיכר סאן־מישל "גבר אר" – וחמישה פצועים. ב־5 בפברואר חנות הספורט של "פנק" במרכז המסחרי של רובע הָאל. ב־17 במארס – ברכבת המהירה פאריס־ליון. ב־20 במארס שוב גלריה בשאנזאליזה. כמה דקות אחר־כך הצליחו חבלנים לפרק פצצה בתוך תחנת רכבת הפרברים. פצצה כזאת מופעלת ב־4 בספטמבר בתחנת ליון בפאריס. בדרך נס אין קורבנות. ב־8 בספטמבר, הרוג ו־21 פצועים במשרד הדואר של עיריית פאריס. ב־12 בספטמבר, קפיטריה במרכז מסחרי ברובע להדפנס. ב־14 לאותו חודש – שני שוטרים נהרגו בפאב רנו בשאנזאליזה. למחרת, מגיעים הטרוריסטים אל תוך המשרד, לחלוקת רשיונות־נהיגה בבניין משטרת פאריס. בפיצוץ נהרג אדם אחד ו־56 נפצעו. ב־17 בספטמבר, הפיגוע האחרון והקשה מכולם – בחנות הכול־בו "טאטי" – 7 הרוגים ו־55 פצועים.

לגבי חלק מפיגועים אלה הופנו החשדות אל סוריה בגלל המעורבות הצרפתית בלבנון, שעלתה לה גם בתוספת בני־ערובה צרפתיים בביירות. אירגון, שנטל על עצמו את האחריות לפיגוע, תבע את שחרורו של המחבל הלבנוני ג'ורג' איברהים עבדללה, שפעל בשירות פרדסורי. בדיעבד נראה, כי הודעות הארגון היו לרוב כיסוי, לעימות בין צרפת לאיראן.

בכל מקרה, היה צורך במאמץ אינטלקטואלי ניכר כדי לגלות את ה"כיוון" הנכון שלעברו צריך לעשות מחווה אפשרית או אפילו ל"היכנע". היום, מחטטים בכל תיקי העימותים של מחצית שנות ה־90. לפני עשור, הסרבים לא היו כלל על מפת האיומים והאלג'יריה לא היתה המוקד העיקרי של האיום האיסלאמי. לכאורה, יש היום לצרפת ניסיון רב בלוחמה בטרור המוני. אבל מסמכי הפעולה והניתוחים של אז כבר התכסו אבק, ואמצעי הביטחון הקפדניים והמשמעת של התושבים, שהחזיקו מעמד זמן־מה, נשכחו די מהר.

ההגיון הצרפתי של הלוחמה בטרור אומר, כי פיגועים כאלה הם בדרך־כלל חלק מסידרה. ■

הפיגוע במטרו בפאריס. היום, מחטטים בכל תיקי העימותים של מחצית שנות ה־90 צילום: אי.פי

יכריע העם (הקרוע)

בדומה לפאשיזם האירופי, ולשמרנות של רייגן ותאצ'ר, הימין הישראלי למעשה מזלזל באותו עם שבשמו הוא מאיים בקרע ועל אחדותו המקודשת הוא מתיימר להגן

אלון פנקס

העם עומד באחרונה במרכז העניינים. אין חברה, אין מימשל של נציגים ואין רוב פוליטי. יש פה דמוקרטיה ישירה במובנה הטהור ביותר, בלתי מושחתת בידי פוליטיקה. יש פה עם. הוא יכריע, הוא ייקרע, הוא יתן מנדט וימנע מנדט. העם דורש לדעת את האמת, העם יחשוף את שקרי רבין, העם עוד יוקיר תודה לעוזי לנדאו, העם יביע דעתו ורצונו, ושוב ייקרע לגזרים. ובהזדמנות זו, העם רוצה להודות לחיל החלוץ המדלג מאסון לטרגדיה, מקלל ומגדף את ראש הממשלה והרמטכ"ל, מבזה את הנרצחים.

במוקד הג'יבריש והדמגוגיה של הימין עמד תמיד, וימשיך לשרת באמונה, העם. כשלעצמה זו כמובן תופעה חיובית, שהרי מי מתאים יותר לנהל את ענייני החברה והמדינה מאשר העם. אין לך תמצית מהות יותר דמוקרטית מאשר רצון והכרעת העם. הרי מה יכול להיחשב פחות דמוקרטי מפוליטיקאים הגוזלים את קולו של העם, מועלים באמונו התמים והטוב ומבצעים בו מעשה רמיה ותרמית. אין דבר מקומם יותר מאשר ממשלה שגנבה את קולות העם ופועלת כנגד רצונו.

ללא הודעה מוקדמת, למד בשבועיים האחרונים העם מפי אמרגנו האמנותי הפוליטי, הימין, כי הוא צפוי להיקרע בעקבות פסיקת רבני יש"ע, האוסרת פינוי ישובים ובסיסי צה"ל. רק סלקום נודע לעם כי הוא מעולם לא העניק מנדט למשא־ומתן עם סוריה, וכי הוא לא יתן לעוד אושוויץ להתרחש. העם גילה כי כשצה"ל, צבא העם כשזה נוח, צבא השמאל כשזה פונקציונלי, ייצא, הטרור יכנס, והעם מביע את מחאתו.

הלוגיקה הבלתי־לוגית בעליל של הימין הישראלי, על פלגיו ההזרוריים יותר ופחות, התעלתה על עצמה השבוע: כאשר ראשי המחנה הלאומי יצאו "מרוצים" מפגישתם עם נשיא המדינה. לא תמיד מסתדר הימין עם הצהרותיו של הנשיא, אבל ביקורתו על פסיקת רבני יש"ע היא תשלום פוליטי סביר, יחסית לתמורה המלאה שנותן כבוד הנשיא בקשר להמשך השיחות עם הפלסטינים. המתנה המכונה לאוזני קונן על ראש הממשלה הבלתי־לאומי, יצחק רבין. הנשיא מבין שקיים חשש לקרע בעם. קרע באחדות הקונסטרוקטיבית ובהרמוניה הסימפונית של חיינו.

מי איים בקרע נוראי בעם? מדינות הדרום ערב פרישתן מהאיחוד האמריקאי בראשית שנות ה־60 של המאה הקודמת. הדגם והדינמיקה דומים. אם אתם, הממשלה הפדראלית השבויה בידי אינטרסים של מדינות הצפון, לא תאפשרו לנו, מדינות הדרום, לנהל את ענייננו הכלכליים כראות עינינו, ובכלל זה לנצל את המשאב הכלכלי הגדול שלנו, עבדים, יהיה קרע בעם. הצבא הגרמני לאחר מלחמת העולם הראשונה, מוסוליני, פרנקו, המתיישבים הצרפתים באלג'יריה וחבריהם במטה הכללי הצרפתי, כולם הסבירו שמלחמת אזרחים היא בלתי־נמנעת. אין ברירה, צריך רק לדאוג שהיא תאורגן בצורה כמה שפחות מכאיבה, אמר ליאון טרוצקי ב־1918, ערב מלחמת האזרחים ברוסיה.

אנחנו הימין נארגן, אבל אתם, הממשלה, תהיו אחראים. לא שאנחנו רוצים, אבל אתם מכריחים אותנו. כמו בסיפור על נפוליאון, שנשאל מה הסיבה למלחמה שיזם נגד רוסיה ב־1812. אני פתחתי במלחמה? שאל. הצבאות שלי צעדו לתוך רוסיה, והם התחילו פתאום להתנגד וירו עלינו. לא היתה לנו ברירה, השבנו אש.

האימה שמנסה להכיל הימין ושלוחותיו המשיחיות, באמצעות העלאת האפשרות הסבירה למלחמת אזרחים דרך האלהת "אחדות העם", היא תרגיל פוליטי זול ודמגוגי בשני מובנים: ראשית, משום שתכלית האיום לכפות, תיאורטית, את קבלת דעת המאיים, ולא, אין הוא אחראי להשלכות הנוראיות שינבעו ממנו. הכשל הלוגי מובנה בתוך הטיעון. כיצד יכול המאיים שלא להיות אחראי לעימות שבו הוא צד מעוניין?

הרי בידי המאיימים והמתריעים בשער (אפיון נביאי התנ"ך על המאיים משום שבכך הוא פוטר עצמו מאחריות בפני ההיסטוריה) האפשרות למנוע את שפיכות הדם. ואם "המסורה הקדושה שלנו" עולה בחשיבותה ההיסטורית והתיאולוגית על אימי הקרע, מה אם כן רע באותם אמצעים המקדשים מטרה מקודשת בלאו הכי?

שנית, מה חדש בקרע בעם? השימוש במינוח אמנם מדיף אלימות וחרדות מימי בית שני אבל לכן בדיוק נעשה בו שימוש. מה המשותף ליוסי שריד ולהנן פורת? מה בין מכון וייצמן לאתר המכונה קבר רחל? אין להם מכנה משותף גדול יותר משיש לחוקר איידס באוניברסיטת הארווארד ולמגדל עופות בארקנסו, או בין חבר פרלמנט של הלייבור מאיזור ליברפול, לחבר פרלמנט שמרני שמחכה שאביו ימות כדי להפוך לרוזן של סנדרלנד. מה המשותף בין מגדל ענבים בבורדו לסוור בנמל מארסיי, או בין כומר מפלרמו לבין דוגמנית ממילאנו. שם קוראים לזה פלורליזם, או חלוקת עבודה בחברה, או אפילו ריבוד. פה, המתח האידיאולוגי והפוליטיזציה של החברה, הפקעת הפרט ודעותיו למען מטרות קיבוציות ו"לאומיות" הופכים הבדלים טבעיים ל"קרע בעם".

בדומה לפאשיזם האירופי, ולשמרנות של רייגן ותאצ'ר, הימין הישראלי למעשה מזלזל באותו עם שבשמו הוא מאיים בקרע ועל אחדותו המקודשת הוא מתיימר להגן. חשוב לשים לב למינוחים. הימין אינו מדבר על מדינה או חברה, אלא על ארץ ועם. "חברה" היא דבר מופשט, "עם" זה אתה ואני. "מדינה" היא אוסף תהליכים ומוסדות שגובה מיסים. "ארץ" היא חפץ קודש דתי או "ביטחוני", שכדאי וראוי לארגן למענו מלחמת אזרחים.

אם כבר קרע, אז נלך על כל הקופה. הדרבי הגדול בין ארץ־ישראל למדינת־ישראל. זו נשענת על תורת ישראל ומורשת אבות, והשניה על רבין ודוב ערבי ויוסי ביילין. הליכוד, שככלל טוען שהוא מפלגת המרכז האמיתית, הפך לשחקן הרכש הזר של האידיאולוגיה הדתית והמשיחית של ארץ־ישראל. מעטים זוכרים כי לפני לא הרבה שנים, הליכוד היה עמוד השדרה של קבוצת ארץ־ישראל, והחרדים הלאומיים היו שחקני הרכש. בסופו של דבר, ארץ־ישראל היא כלי במאבק תרבויות על הגדרת הזהות הישראלית. מתוקף הגדרת גבולות תנבע הגדרה איכותית, דתיים מול חילוניים.

החברה הישראלית קרועה מאז שנצחון צבאי ב־1967 הפך לארעיות מתמשכת של כיבוש עם אחר. החברה הישראלית קרועה מאז החל מבצע יישוב גבעות אבותינו, תוך אימוץ, ואחר־כך הפקעת מורשת החלוציות של *תנועת העבודה*. החברה הישראלית קרועה בין המהפכה שבקיום היהודי שמייצגת הציונות החילונית, לבין האקטיביזם המשיחי של המתנחלים.

"מלחמת אחים" לא תהיה פה, משום שחלקים נרחבים בחברה הישראלית עברו תהליכי נורמליזציה ודמוקרטיזציה מספקים. מה שיהיה פה זה קרב מאסף של מיעוט אנטי־דמוקרטי נגד השאר. כדאי שהקורפורלים של המחנה הלאומי יפסיקו להניח שהעם הקרוע יעלה על בריקדות בשבילם, או שהעם רוצה להכריע יותר מפעם אחת בארבע שנים. ■

להפיק מים ממה שאין

מיכל סלע

בחברון חמש בריכות מים עירוניות והן ריקות. הצריכה הרגילה לכל תושבי העיר היא 20־24 אלף מ"ק ביום. לדברי ראש ועדת המים העירונית, מקבלת העיר בהקצבה מקצין המטה לענייני מים רק 5,000 מ"ק. לדעתו, המחסור במים מקורו בכוונות פוליטיות: "בהתנחלויות לא חסרה טיפת מים, להם יש גינות ובריכות, ולנו אין מים למקלחת". בעיית המים מנקודת הראות הפלסטינית

ברז המים שהתקינה עיריית חברון בפתח בית משפחתו של יונס אסבאח' יבש. מי המים עצר מלכת לפני חודשים אחדים.

הבית הוא בית אבן מרווח, שהורחב וגבה לכדי שלוש קומות כדי לאכלס את משפחת האם ואת משפחות שלושה מבניה. מעברה השני של הכניסה נקב בקיר סמוך לרצפה. כאן משרבב מחלק המים את הצינור המשתלשל מעברו השני של הקיר אל בור מים עמוק ורחב. פעם היה הבור בחצר. מאז הורחב הבית הוא נמצא בתוך הבית, מכסה אריחים מעוגל מכסה עליו. על הקיר מתקן קטן, משאבה. בעלת הבית כורעת ברך ליד הבור, מסבירה את מימדיו ומדגימה בהרמת מתג את פעולת המשאבה. צינור העולה לאורך הקיר מעלה את המים אל מכלי פח ופלסטיק על הגג. כבר חודשים אחדים אין מים בעיר, מי הגשמים בבור כלים במהירות, ומדי שבוע מגיעה מיכלית המים וממלאת את הבור.

בבית אחת מבנותיה המתגוררת בבית ממול עומד מיכל פלסטיק דיק ליד דלת הכניסה. על הגג שלושה מיכלי פח שתכולתם אינה מספיקה אלא לימים ספורים. הרגל עשו להם בני הבית. כל היוצא אל הסבתא לוקח אתו את "הגלון" הריק כדי למלאו במי הבור.

מנהג האורח חיים להם לתושבי חברון ובנותיה מימים ימימה. לחפור בורות מים בחצרות, להתקין מרזבים מן הגגות האוספים בחודשים הגשומים והמושלגים של הר חברון כל טיפה אל הבור, לימי היובש בקיץ.

בחצר של המורה רוויידה אל־מוחתסב בשכונת ראחית אר ראמה בור שסוכת גפנים מצלה עליו. בשעת הצורך נותנים מים לשכנים עניים. משכורתה לא רעה, יחסית לשכניה, כ־1,200 ש"ח בחודש, ושכר דומה יש לבעלה. בזה צריך לפרנס חמישה ילדים, כולל שכר לימוד הוצאות של כ־100 ש"ח בשבוע על מים. השכן יונס, אופה במקצועו, מובטל זה חודשים. עד לפני שנתיים עבד כאופה בנתניה. אבל "על־פי שיטת הסגר לא ניתנים היתרי עבודה לאופים, רק לעובדי בניין וחקלאות". הוא עבר זמן מה בבית־לחם, תמורת 60 ש"ח ליום, גם זה נגמר. עזרה הדדית בין בני המשפחה כוללת היום גם מים.

סמר דוויק משכונת נימרה מריחה כלים אחת לכמה ימים. ארבעה ילדים קטנים בביתה, ובהתחשב במחיר מיכל מים היא עסוקה הרבה בסידורי חיסכון. "אני מודאגת מאוד מזיהום ומחלות, אנחנו מקפידים לשים במים חומרי טיהור חיטוי".

צינורות חדשים ואין מים

זה חודשים אחדים המים בחברון ניתנים במשורה. בשכונות אחדות אין מים במערכת העירונית כלל, בשכונות אחרות מטפטפים הברזים מעט לעת כמויות מוגבלות. מים שהובאו צינורות המים המרכזיים לעיר, אי־שם בעבר הגולש אחורה כמה עשרות שנים בלבד, נבנו חדרי אמבטיה בני הזמן, נקנו מכונות כביסה, נעלם התבל עם דלי בקצהו מעל הבור.

בעוד העוסקים במלאכת הסדר השלום מתדיינים, ללא מוצא ופתרון על זכויות המים בארץ־ישראל, סובלים תושבי חברון זה ארבעה חודשים ממחסור המור כמים. הכל נזכרים בבורות, מתקינים משאבות המובילות אל המיכלים שעל הגג וקונים מים בכסף מלא מספקי מים פרטיים.

בעיר נוסעות משאיות ומיכלי מים גדולים על גבן. משפחת עצפור קיבלה זכיון מהמימשל הצבאי ומחברת מקורות, להתקין ברז מילוי סמוך לתחנת השאיבה שלמרגלות התנחלות גבעת החרסינה. בסככה שהתקינו לעצמם הבחורים הם נמצאים יום ולילה. על לוח פח רשום מספר פלאפון. תושבי העיר מצלצלים כדי להידרש בתור. מיכלית מתמלאה ויוצאת לדרך, הלוך ושוב. מחיר מיכל נע בין 75 ש"ח ל־120, "תלוי במרחק עד הבית, בתנאי השטח ובצורך להשתמש בפקפק" (משאבה), מסביר מוחמד עצפור.

בראחית אראמה יודעות הנשים לספר, כי בהתחלה סברו שמדובר בצינורות סתומים. אבל לפני חודשים אחדים הושלמה התקנת מערכת צינורות מים חדשה בשכונה. השכנות יודעות עוד, כי בקריית ארבע הסמוכה מעולם לא חסרה טיפת מים. כי לפלסטינים בחברון ובנותיה נותנת הממשלה רק 15 אחוז ממימי האיזור ו־85 אחוז ניתנים ליהודים בהתנחלויות. כך אמר ראש העירייה בשידור רדיו ב"קול פלסטין".

בכפר תפוח, בשולי חברון, הובילו מים עד לפני שנתיים במיכלים על גב חמורים, מספר השדרבב נאצר ע'ולמה, שהשתתף בהתקנת מערכת המים בכפר. "פעם אחת במשך השנתיים זרמו מים בצינורות החדשים, פעם אחת! בכפר תפוח עדיין מובילים מים על גב חמורים". בחלקי המים מאושרים. "פשוט אין מספיק מים. בעיר חברון מערכת הצינורות מיושנת, גם זאת בעיה, אך נכון שבתפוח יש מערכת חדשה ובשכונות החדשות בעיר הצינורות חדשים".

בני משפחת עצפור מחלקים מים כבר כמה שנים. בכל קיץ מתעוררת הבעיה מחדש. גם בבית־לחם יש חלוקת מים במכליות. "אבל המצוקה בחברון היא הקשה ביותר, אנחנו מרגישים זאת גם בברז הראשי. פעם היינו ממלאים מיכלית בתוך דקות ספורות. היום הזרם חלש ומילוי כל משאית נמשך זמן רב יותר".

"פנינו לכל מי שאפשר"

בפתח החנות של השדרבב ע'ולמה השלמה זה לא מכבר הנחת קו מים חדש לקריית ארבע. במשאבה שלמרגלות גבעת החרסינה עבדו עדיין השבוע. "זהו קו מים ראשי של 'מקורות', המים מגיעים מאיזור גוש עציון ותקוע", מסביר עצפור. הוא עצמו מוביל מים גם למיכל המרכזי תל רומידה, בית הדסה, שכונת בית הכנסת אברהם, במרכז חברון ובשעת הצורך לבית תגי או עדוריים.

"פנינו לכל מי שאפשר ואין מושיע", אומר ביאוש המהנדס כמאל דוויק, ראש ועדת המים העירונית. "שטחנו את הבעיה באוזני חבר הכנסת אורי אור, פנינו לראש המינהל האזרחי, למושל חברון היוצא ולמושל הנכנס, כתבנו מכתב ליאסר ערפאת. ובעיר אין מים".

> **ד"ר עמיקם נחמני: "המחסור במים בארץ חמור ביותר ויש להתחיל כבר עכשיו ביצירת מקורות מים נוספים. אין ברירה, אלא לבחור בדרך של התפלה מסיבית של מים. אם לא נתחיל מיד, בתוך עשר שנים ניוותר ללא מים, גם אנחנו, הישראלים, לא רק הפלסטינים"**

בחברון חמש בריכות מים עירוניות בראשי הרים, והן ריקות. הצריכה הרגילה לכל תושבי העיר היא 20־24 אלף מטרים מעוקבים מים ביום. לדברי דוויק, מקבלת העיר בהקצבה מקצין המטה לענייני מים רק 5,000 מטרים מעוקבים. דוויק דוחה את הטענה כי המחסור במים קשור בליקויים במערכת העירונית. בעבר היו בעיות רציניות של מערכת הצינורות. אבל הבעיה הזאת הולכת ונפתרת. יש לעירייה תוכנית כוללת לחידוש מערכת צינורות המים בכל העיר, שהוכנה בשיתוף עם המועצה לתכנון כלכלי, פקדאר. חידוש מערכת באורך 18 קילומטרים הושלם באחרונה במימון סעודי, ובימים אלה מתחיל השלב הבא במימון ממשלת איטליה. לדעת מהנדס המים בעיריית חברון, המחסור במים בעיר מקורו בכוונות פוליטיות. "בהתנחלויות לא חסרה טיפת מים, להם יש גינות ובריכות, לנו אין מים למקלחת".

מגמה פוליטית מסוג אחר רואה דוויק בשליטה בברזים של חברת "מקורות" ובמכירה הפרטית של מים לתושבים. לדבריו, משפחת עצפור, המוכרת מים מן הברז שליד גבעת החרסינה, עושה זאת בהיתר מיוחד של המושל הצבאי. ברז דומה שני יש מדרום לקריית ארבע. "העירייה נתנה את הזכיון למכור שם מים לראש עיריית יטא, הנקודה נמצאת בתחום העירוני של חברון". בתשובה לשאלה מדוע לא הטיל המושל הצבאי על העירייה למנות גורם מסויים שיחלק וימכור את המים האלה לתושבים, השיב דוויק: "לכי שאלי את המושל".

דובר המינהל האזרחי בגדה המערבית הבטיח לבדוק את הסיבות למחסור במים בחברון. טרם התקבלה תשובת בדיקתו.

זה 28 שנים שולטת ישראל באורח בלעדי על כל מקורות המים שממערב לירדן, קובעת את הקצבות המים לכל ישוב, לכל יעד צריכה, את מחירי המים, את מחקרי המקודות ומתן היתרי החפירה והשאיבה. אין בארץ־ישראל מספיק מים. זאת נקודת ההסכמה היחידה, כנראה, בין הפלסטינים לישראלים. בחלוקה של מעט המים המצויים באזורנו מוקצבים לפלסטינים בגדה המערבית 135 מיליון מ"ק מים בשנה, ברצועת עזה 110 מיליון מ"ק, סך הכל 245 מיליון מ"ק מים לשנה, לכל מטרה, לאוכלוסיה המונה יותר מ־2 מיליון נפש. הפלסטינים אסורים בהקלאות בהשקיה, להוציא בהיקף מוגבל בבקעת הירדן ובהוממות הנבצאות כפיקוה מלא. ההקצבות אינן חלות על ההתנחלויות שבהן צריכת המים גבוהה יותר מהממוצע הכללי בישראל, לדברי הגיאולוג ד"ר ריאד אל־חודרי, ראש האוניברסיטה "אל־אזהר" בעזה. אל־חודרי חבר הצוות הפלסטיני בוועדה הרב־צדדית לנושאי המים.

הצריכה הכללית בישראל היא כ־2 מיליארד מ"ק מים בשנה, כולל חקלאות. ללא חקלאות — כ־450 מיליון מ"ק. פירושו של דבר, עושה אל־חודרי חשבון, שלפלסטיני ניתנת כחמישית כמות המים מזו הניתנת לישראלי. זה אינו צודק ואינו הוגן, לא על־פי אמות מידה אנושיות בסיסיות ולא על־פי אמות מידה מדיניות, לדעתו. על כך ניטש הוויכוח סביב שולחן המשא־והמתן הישראלי־פלסטיני. ישראל מסרבת לעסוק בזכויות המים ובחלוקה מחדש של כל המקורות באשר הם לפי מספר התושבים. במהלך הדיונים הציעה להוסיף מעט מים להקצבות הקיימות ולסייע לפלסטינים במציאת מקורות מים חלופיים. שני הצדדים מציגים עמדות נוקשות מאוד.

"אנחנו דורשים להכיר בזכויות שלנו על המים באיזור", מסביר אל־חודרי את העמדה הפלסטינית. ואלה כוללות, לדעתו, את המים היורדים על הרי מרכז הארץ ונקווים באגן התחתי המרכזי, וכן את החלק היחסי במימי הירדן, כפי שנקבע בהצעה לחלוקת מקורות מי הירדן בשנות ה־50, על־ידי המומחה הבורר האמריקאי ג'ונסטון. "אנחנו מבקשים גם לחלק מחדש בצורה הוגנת את הכמות המוגבלת הקיימת באיזור, אבל לאחר שישראל תכיר בזכויות העקרוניות". בחלוקה מחדש כולל אל־חודרי גם מים מותפלים ומיובאים. בהסדר הביניים ברצועת עזה קיבלו הפלסטינים רק את זכות הניהול ואת כמות המים שסופקה להם ברצועה בעבר.

"יש סכסוכים חמורים יותר"

בוויכוח העקרוני על הזכויות והשליטה טוענת ישראל, כי מי התהתית זורמים מן ההר בעיקר מערבה, ולכן מן הדין כי השליטה עליהם תהיה בידיה. ישראל מכירה בצורך להתחלק במי הירדן עם לבנון, סוריה וירדן ומסרבת להכיר בצורך לכלול בהסדר גם את הפלסטינים.

"הוויכוח למי שייכים המים, לשולטים במעלה הזרם או במורדו, לא הוכרע עדיין ויש במקומות שונים בעולם סכסוכים חמורים יותר מהסכסוך אצלנו", אומר החוקר ד"ר עמיקם נחמני, המתמחה בבעיות מים וסכסוכי מים במזרח התיכון. סכסוך מעין זה קיים בין סודאן למצרים על מי הנילוס, ובין תורכיה לבין סוריה ועיראק על מי הפרת. יש תפיסות הומאניות על הצורך לחלק בצדק מים לכל צמא, אך אין אמנות ותקנים בינלאומיים מחייבים.

נחמני מאשר את הנתונים שמוסרים הפלסטינים על הקצאות המים העומדות לרשות הישראלים והפלסטינים. הוא מסכים כי מים יש לחלק על בסיס הוגן, ויהיו הזכויות ההיסטוריות, המדיניות והגיאוגרפיות אשר יהיו. אבל הוויכוח הישראלי־פלסטיני על כך עכשיו הוא בזבוז זמן משווע עד כדי סכנה, סבור נחמני. "המחסור במים בארץ חמור ביותר ויש להתחיל כבר עכשיו ביצירת מקורות מים נוספים. יש להשקיע כבר היום בפיתוח אמצעים זולים יותר להתפלת מים, צריך להקצות את כל הכספים שאפשר, לחסוך ממקומות אחרים. עכשיו ומיד. אין ברירה, אלא לבחור בדרך של התפלה מסיבית של מים. לא רק לשתיה, אולי גם לחקלאות, אך לפחות את אותם 400 מיליון מ"ק הניתנים היום לצריכה ביתית ולתעשיה. את זה אי־אפשר להפיק ממים שאין לנו. אם לא נתחיל מיד, בתוך עשר שנים ניוותר ללא מים, גם אנחנו, הישראלים, לא רק הפלסטינים".

לבני שכונת ראחית אראמה הגיון מים מקומי. "מים הם עורק החיים, יש לחלקם באורח שווה לכל נפש", אומר אחד מבני השכונה. "המציאות היא שהחזק שולט במים, פותח וסוגר את הברז על־פי צרכיו. יבוא יום והחלש יגדל ויתחזק". ■

הקרב שלפני המלחמה

אריה דיין

ההצבעה על שריון חוק הגולן. ליטופים ואיומים   צילום: יצחק הררי

ביום שלישי, יום לפני ההצבעה הדרמטית על שריון חוק הגולן, ישב שר הבינוי והשיכון בנימין בן־אליעזר במזנון הכנסת והביע ביטחון מוחלט בנצחון הקואליציה בהצבעה. גם כאשר הזכירה העוזרה שסגנו של בן־אליעזר, אלכס גולדפרב, עדיין מתעקש להצביע עם האופוזיציה, המשיך השר להקרין ביטחון. באותו שלב, כאשר עדיין היתה אחרי ש"ס ויהדות התורה, רק מעטים היו ערים לעובדה שהקולות המכריעים יהיו בסופו של דבר קולותיהם של שני ראשי יעוד.

בזמן שבן־אליעזר דיבר באופטימיות על ההצבעה הצפויה נכנס למזנון, בתזמון מופלא, גולדפרב עצמו. בן־אליעזר שאל אותו איך הוא מתכוון להצביע וגולדפרב השיב לו תשובה מעורפלת. "אם ההצבעה תוכרז הצבעת אמון", אמר סגן שר הבינוי והשיכון לשר הממונה עליו, "אצביע עם הממשלה נגד החוק. אם זאת לא תהיה הצבעת אמון, זה כבר סיפור אחר". אצל בן־אליעזר נדלקה נורה אדומה. "אלכס, תיזהר", אמר תוך כדי חיוך רחב, קריצה מופגנת לסובבים אותם וטפיחה חזקה על שכם סגנו. "לי יש במשרד שני סגנים. לך יש רק שר ממונה אחד".

גולדפרב דבק בעמדתו שבוע שלם. רק ביום רביעי בצהריים שינה אותה ונתן את קולו לממשלה שהוא מכהן בה גם ללא הכרזה על הצבעת אמון. ראשי הקואליציה, שכבר ביום רביעי שעבר שמעו מגולדפרב על כוונתו להצביע בעד החוק, החליטו בתחילה להתעלם מאיומו. בקואליציה העריכו בשלב הזה שיצליחו להגיע לעיסקה כלשהי עם ש"ס או עם יהדות התורה, וגם קיוו שמישהו מחברי הליכוד, אולי ח"כ אסעד אסעד, יפתיע אותם. למפלגות החרדיות הם הודיעו על שינוי עמדת הממשלה במשא־ומתן עם הפלסטינים בעניין קבר רחל. ראשי ש"ס ויהדות התורה בירכו על העמדה החדשה בעניין, אבל לא שינו את עמדתם בעניין רמת הגולן. בנימין נתניהו וצחי הנגבי כיפפו מצדם את אסעד בעזרת נימוק פשוט: אם תימנע בהצבעה, אולי תרוויח בפריימריס עוד כמה קולות של דרוזים, אבל תפסיד בוודאות את כל קולות היהודים.

ביום רביעי בבוקר, כאשר כל העובדות האלה התבררו סופית, שב קולו של גולדפרב והיה לקול המכריע. המירוץ אחריו התחיל כדרמה פוליטית אמיתית, היה בהמשך לפארסה מביכה והסתיים באקורד מלודרמטי מזוי וצורם. ההתחלה היתה, כאמור, לגיטימית ומקובלת. כל אחד מהצדדים דיבר עם גולדפרב וניסה לשכנעו להצביע על פי הרצוי לו. ראשי ועד תושבי הגולן, שמילאו את מסדרונות הכנסת, ליטפו את האגו שלו, אמרו לו שבקולו תלוי עתיד הרמה והסבירו לו שהוא, גולדפרב, יכול לקנות את כל עולמו בהצבעה אחת. ראשי הקואליציה נשמעו מצדם משכנעים לפחות. אם תצביע בעד החוק, הבהירו לו, תאבד "עוד היום" את תפקידך כסגן שר. הימין, המשיבו ואמרו לו, יהפוך אותך לגיבור במשך שבוע אחד ואחר כך ישכח ממך. היה גם מי ששאל אותו, כדי להמחיש לו את הטיעון הזה, מי בציבור עדיין זוכר את אליעזר מזרחי, גיבור הימין בקרנציה הקודמת.

לקראת הצהריים, ועוד לפני שנפגש עם ראש הממשלה, התברר שגולדפרב מתחיל לרכך אט־אט את עמדתו. בפגישה עם יצחק רבין סוכם גם הפתרון שיאפשר לו לרדת מהעץ. גולדפרב, כך סוכם, יצביע בעד הצעת החוק של ח"כ אסתר סלמוביץ', שתופל בקולותיהם של עמנואל זיסמן ויעקב שפי, אבל יתן את קולו להפלת הצעת־החוק של אביגדור קהלני. האופוזיציה, שראתה את כשלונה מתקרב, שינתה בנקודה הזו את הטקטיקה. מניסיונות שכנוע לגיטימיים היא עברה לתרגילים בנוסח הישן, מימי המשבר הקואליציוני של 1990.

מנכ"ל צומת, דורון שמואלי, הבטיח למשל לגולדפרב שרפאל איתן יביא למוסדות התנועה הצעה להציב אותו במקום השישי ברשימת צומת לכנסת הבאה, ובלבד שיצביע בעד החוק של קהלני. ספק אם גולדפרב התייחס להצעה ברצינות. מישהו ודאי דאג לרווח לו שח"כ פיני בדש אמר, שאם איתן הציע את הצעתו ברצינות, "הוא יישאר עם גולדפרב אבל בלי צומת".

אחר כך החליטו ראשי האופוזיציה לנסות תרגיל אחר. גולדפרב, אמרו, מבקש להצביע בעד הצעת־החוק של סלמוביץ' כדי לנקות את מצפונו, ולהצביע נגד ההצעה המרכזית של קהלני. הם החליטו לכן למשוך מהמליאה את כל הצעות החוק המקבילות להצעה של קהלני, ולהשמיט בכך את האליבי של גולדפרב. זה פעל, מבחינת האופוזיציה, כבומרנג. גולדפרב לא אהב את התרגיל הזה, החליט סופית להצביע נגד החוק.

תוצאת ההצבעה כבר היתה ברורה, אבל בימין עדיין לא הרימו ידיים. הדרמה, שהפכה לפארסה, הגיעה עכשיו לשלב המלודרמה. המחזה שביימו אסתר סלמוביץ' וחנן פורת

> **המאבק על קולו של ח"כ אלכס גולדפרב התחיל כדרמה פוליטית והיה בהמשך לפארסה מביכה. ביום רביעי, דקות אחדות לפני ההצבעה על חוק שריון הגולן, הגיע המירוץ לשלב המלודרמה. המחזה שביימו אסתר סלמוביץ' וחנן פורת לא היה מבייש אף במאי טלה־נובלות דרום־אמריקאי**

בדקות האחרונות שקדמו להצבעה לא היה מבייש שום במאי טלה־נובלות דרום־אמריקאי: פורת התקשר מהמסדרון המוביל לאולם המליאה אל ביתו של גולדפרב באשקלון, וקישר את סגן השר עם הבת שלו, שביקשה ממנו "להצביע בעד הגולן". התזמון היה מושלם. לאחר שהחזיר לפורת את הפלאפון שלו ושב למליאה, שמע גולדפרב את סלמוביץ' קוראת לו מעל הדוכן להצביע בעד החוק, "למען הילדים שלך ושל כולנו". זה היה נלעג וזה היה מביך.

ביום רביעי גם התבררה עובדה פוליטית בעלת חשיבות רבה: אילולא הפילוג בצומת, שלא היה אידיאולוגי אלא נבע כולו מסכסוך האנטי־דמוקרטי של רפאל איתן ומשאיפותיו האישיות מרחיקות הלכת של גונן שגב, יצחק רבין ושמעון פרס לא היו יכולים להמשיך לפעול להשגת היעד המרכזי של מדיניותם — חוזה שלום עם סוריה.

את החטא הקדמון שיצר את המצב הזה, שבו למרות קיומו של גוש חוסם בן 61 חברי־כנסת אין למפלגת העבודה רוב למען שלום עם סוריה, צריך לחפש בפריימריס של 1992. באותה מערכת בחירות התווכחו על הכל, חוץ מאשר על השאלות המדיניות. איש לא שאל את המועמדים מה עמדתם בעניין רמת הגולן או בעניין עתיד הגדה המערבית. הדבר איפשר לקהלני, שפי וזיסמן — שעמדותיהם המדיניות אינן רחוקות מעמדות צומת — להיבחר לכנסת.

זהו הלקח העיקרי שעל מפלגת העבודה ללמוד מהפרשה המביכה שהסתיימה השבוע. "שלושה חברי־כנסת עשו מעשה שלא ייעשה", אמר רבין על קהלני, זיסמן ושפי מיד אחרי ההצבעה. "הם סיכנו את מעמד הממשלה בעולם, ואני מניח שהמפלגה תדע להעריך מי היה נאמן לדרכה של הממשלה — ומי פחות". הרושם הוא שרבין למד את הלקח.

זאבי מציע טרנספר ליהודים

ועדת הכנסת תדון ביום שני הבא בתלונה שהגיש ח"כ טאלב אל־סאנע נגד ח"כ רחבעם זאבי בעקבות דברים שאמר בתוכנית הטלוויזיה "פופוליטיקה". זאבי הציע שם, בעקבות הפיגוע ברמת־גן, להציב מכתשות תופת בכל הערים הפלסטיניות בגדה.

שעות אחדות לפני הופעתו ב"פופוליטיקה" נאם זאבי בדיון שהתקיים במליאת הכנסת במסגרת הצעות אי־אמון שהגישו ארבע מסיעות הימין נגד הממשלה. דבריו מעל הדוכן היו חמורים לא פחות ואולי אפילו יותר. הם כוונו כלפי הממשלה בכלל, וכלפי שר החוץ שמעון פרס בפרט. מן הראוי שמישהו מחברי הכנסת, אולי אפילו היו"ר שבח וייס, יביא גם אותם לדיון בוועדות הכנסת.

זאבי פתח את דבריו בעדכון התורה מדינית שלו. עד עכשיו הוא דגל בטרנספר של האוכלוסיה הערבית; עכשיו הוא דוגל גם בטרנספר של יהודים. "מי שמוכן לוותר על קברי אבות", אמר זאבי על פי פרוטוקול הישיבה, "הוא מזלזל גם בקברי הבנים. אין לו שורשים במסורת ישראל והוא איננו נאמן לארץ ישראל. הוא נמצא כאן בטעות או במקרה. הוא לא מוכן להילחם למען המולדת, ומוטב לו ולנו שיקום וילך, ושייקח אתו בלכתו גם את כל החוזות הזרים, ואת פסילי העכו"ם, ואת פסטיבלי הבעל, ואת תגיגות העשתורת, ואת חבריו החדשים מעזה ומהאדריינס האוס, וגם את השורשים הנובלים. שיילך ויעזוב אותנו לנפשנו. אנחנו נמשיך לבנות ולהילחם על ארץ ישראל בלעדיו ובלי המזרח התיכון החדש".

בהמשך הדברים, אחרי שהאשים את הממשלה ב"חתירה לפירוק המדינה" ואת שמעון פרס בכך שהוא ש"הוא מבלה לילותיו עם ערפאת ומתמסר לו", הגיע זאבי לשיא חדש: ממשלת ישראל, קבע, פועלת כיודנראט. "על רקע כל אלה", כתוב בפרוטוקול הכנסת, "מתגמדת תמחקת הביקורת שהשמיעו במקומותינו על היהודים שצעדו בכניעה אל רכבות המוות כשהם בלי נשק ובלי מדינה. מה כי נלין עליהם, על המסכנים והרעבים המפוחדים, שהלכו למורח החדש שהבטיחו להם, אם מועצת היהודים של ישראל העצמאית והחזקה צועדת אל הרכבות שמובילות למזרח תיכון חדש".

"הוא (פרס) נתון כעת כהירות אמוק", סיים זאבי את דבריו, "שתכליתה להקים כאן מדינת רוצחים פלשתינאים, להמליך עליה את המתעתע והרוצח ערפאת, להכניס את היהודים לגטו בגבולות אושוויץ ולהתהדר בפרס הנובל. אוי לאיש הזה ואורחה ודרכו, הוא וחבריו יעמדו בבוא היום לדין ויתנו את הדין. כן. כל שרי ממשלת הכניעה וההשפלה, הם ופקידיהם, יעמדו לדין. אין לנו אמון בממשלה הזאת. וכי כיצד יכולים להיות אמון ואמונה בממשלה שבגדה בהבטחותיה, שמעלה באושיות הציונות, שהפקירה את אזרחיה, שהשתעבדה לאינטרסים זרים, שפגעה עורף לעמה, שהתמסרה לאוייביה, שזנחה את ארצה, שהסגירה מחוזות המולדת לזרים, שהשליכה מסורת ישראל־סבא, שהשטן השטין ברמה?"

יהיה זה נס אם אוסף המלים שבחר זאבי בקפידה רבה כל־כך (בגידה, הפקרה, השתעבדות, זניחה, הסגרה, השלכה) לא יביא מישהו משומעיו ליטול נשק ולהתנקש בחייו של שמעון פרס. ■

הכנ/ מן الاعلام

לא נמסרה הודעה למשפחה

פזית רבינא

בוריס דקנידזה, יהודי, הוצא להורג ב־12 ביולי, בליטא. למשפחתו נודע על כך מהעיתון, לאחר ארבעה ימים. בוריס היה בנו של גיאורגי דקנידזה, שהוגדר על ידי התקשורת בראש "המאפיה הליטאית", המכונה "הבריגדה היהודית מווילנה". "הנסיבות שבהן נערך המשפט והאווירה התקשורתית סביבו היו בעלי נימות אנטישמיות כבדות ביותר", אומר עורך הדין זאב גורדון

בראשית מארס ביקר נשיא ליטא, אלגירדאס ברזאוסקאס, לראשונה בישראל. ביקור מרגש על רקע ההיסטוריה הבעייתית המשותפת לשני העמים, אך גם שיגרתי למדי בעידן של פריצה מחודשת ביחסים עם מדינות הגוש־המזרחי. אבל למשפחה יהודית אחת סימל הביקור הזה את ההבדל הדק שבין חיים למוות.

בעוד נשיא ליטא והנשיא וייצמן משיקים כוסית לחיי שני העמים, המתין גיאורגי דקנידזה, יהודי־גרוזיני, תושב וילנה, לחדשות מישראל. חודשיים לפני הביקור ההיסטורי נידון בוריס, בנו היחיד של גיאורגי דקנידזה, למוות בפני בית המשפט העליון של ליטא. הוא הואשם ברצח ויטאס לינגיס, עיתונאי חוקר שעבד ב"רספובליקה", היומון הפופולרי ביותר בליטא. המשפט קיבל בחודשי החורף תהודה אדירה בליטא, בעיקר בשל העובדה, שבוריס דקנידזה הוא גם בנו גיאורגי דקנידזה, האיש שהוגדר על־ידי כלי התקשורת הליטאיים כ"ראש המאפיה של ליטא", המכונה גם "הבריגדה היהודית של וילנה".

בפירסומים שהופיעו מאוחר יותר ב"רספובליקה" נרמז, כי לינגיס חוסל לאחר שעמד לחשוף בעיתונו קשר פלילי בין ה"בריגדה היהודית" לבין ממשלת ליטא, לייבוא תותחים מגרמניה בשביל משרד הפנים הליטאי. אך התקשורת הליטאית לא הסתפקה בכרוניקה הפלילית היבשה.

תוך זמן קצר קיבל סיקור משפט דקנידזה נימה אנטישמית בולטת. למעשה, עוד לפני שהמשפט החל פרסם העיתון "רספובליקה" כתבה על שני עמודים, שכותרתה היתה: "מי האיש שרצח את העיתונאי לינגיס תמורת 30 מטבעות כסף". מתחת לכתבה, הדפיס העיתון את תמונת הסעודה האחרונה של ליאונרדו. ראשיהם של 12 השליחים הוחלפו ובמקומם נשתלו צילומי ראשים של יהודים ליטאים, המזוהים עם "הבריגדה היהודית של וילנה". ראשו של האב, גיאורגי דקנידזה, נשתל במקומו של יהודה איש קריות. בהזדמנות אחרת השתיל העיתון פורטרט של דקנידזה בתוך צילום של מליאת הפרלמנט הליטאי, כשהכיתוב אומר כי "זה האיש האמיתי השולט בליטא". מן הכיסוי העיתונאי לא נעדרו גם עיטורים אנטישמיים קלאסיים, כמו יהודי בעל אף חטוטרת ומגדרוד.

משפט הרצח, שנפתח בראשית החורף בוילנה, התנהל במהירות ובנחישות חסרי תקדים. כך היו גם סידורי הביטחון שננקטו. לקראת הישיבה הראשונה של המשפט נסגר איזור ברדיוס של קילומטר סביב בית המשפט. באולם המשפט עצמו הוצבו כחות מוגברים של צבא ומשרד הפנים. הכניסה הותרה למספר מצומצם של עיתונאים ובני משפחת העיתונאי שנרצח. האווירה היה מתוחה ביותר.

תוך חודשיים מפתיחת המשפט נמצא דקנידזה הצעיר אשם ברצח ונגזר עליו מוות בירייה. הגם שלא היתה בכך כל הפתעה, נפל גזר־הדין על האב גיאורגי דקנידזה כרעם. האיש שבשיחות פרטיות הגדיר את עצמו כאיש עסקים, שעשה את הונו בשוק האפור בתקופת ברית־המועצות, קלט לפתע כי הזמן העומד לרשותו להציל את בנו היחיד בעצם קצר מאוד. בליטא לא קיימת ערכאת ערעור. גזר הדין הוא סופי והדרך החוקית היחידה הפתוחה בפני נידון למוות היא בקשת חנינה מן הנשיא. רקורד החנינות הליטאי בשנים האחרונות הראה לדקנידזה, שסיכויי החנינה לבנו פחות מקלושים. והביצוע, כך גילה, הוא תוך חודשים ספורים מגזר־הדין.

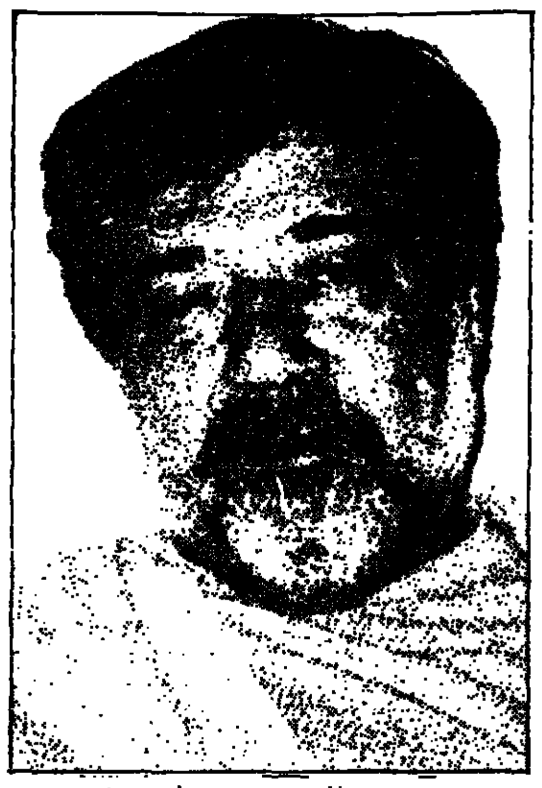
גיאורגי דקנידזה. "בלי חיבוק אחרון לבן היחיד"

נשיא ליטא, אלגירדאס ברזאוסקאס. המתח סביב הביקור. צילום: אי־פי

בתום שבועות של התרוצצות חסרת־אונים יעצו לאב מכרים בישראל – לנסות ולגייס את מדינת ישראל להפעיל את השפעתה על הרשויות בליטא. דקנידזה קיבל את עצתם ופנה אל עורך הדין הפלילי זאב גורדון, שהתמחה בשנים האחרונות בהגנה על נאשמים ממדינות חבר־העמים.

"משפחת דקנידזה ביקשה שאפנה לגורמים רשמיים בארץ, במטרה להוציא פנייה ממלכתית ממשלת ישראל לממשלת ליטא להמיר את גזר־דין המוות למאסר עולם, משיקולים הומניטריים ובשל היותו יהודי", סיפר גורדון. "נסעתי לליטא להיפגש עם המשפחה ולאחר בדיקה התרשמתי, שיש בסיס לפנייה כזו. הנסיבות בהן נערך המשפט והאווירה התקשורתית סביבו אכן היו בעלי נימות אנטישמיות כבדות ביותר. אחת הכתבות החריפות ביותר בעניין פורסמה יום לפני מתן גזר־הדין ונטען בה, כי משפחת דקנידזה שיחדה את השופטים שיזכו את בוריס זכאי. הכתבה יצרה לחץ כבד על השופטים להוכיח את ההיפך. אבל לשיא השיאים הגיעה האווילות התקשורתית והממלכתית בדיוק כשהייתי שם. לאחר שיצאה ההודעה כי דקנידזה נידון למוות, עשתה לה כנפיים השמועה כי משפחת דקנידזה תפוצץ בנקמה את הכור הגרעיני באיגנלינה. המצב הגיע לידי כך שתיירים, ואני ביניהם, קיבלו עם נחיתתם בשדה התעופה של וילנה מידע רשמי בו נאמר לאיזה בונקר עליהם לפנות במקרה של פיצוץ גרעיני".

בשובו ארצה החליט גורדון לפנות לרשויות בישראל, תוך הדגשת הנסיבות האנטישמיות בהן נערך המשפט. "השאלה שעמדה על הפרק לא היתה כלל אם בוריס דקנידזה אשם או לא, אלא הנסיבות והאווירה בהן נערך המשפט. העברתי פניות לנשיא, לראש הממשלה ולמשרד החוץ תוך פירוט התרשמותי מהמקרה. קיבלתי תשובה רשמית ממשרד החוץ, כי בעקבות הבקשה הוחלט להעביר לממשלת ליטא פנייה רשמית בשם משרד־החוץ לחנינה מסיבות הומניטריות".

בשלב זה היה ידוע כבר, כי נשיא ליטא עומד להגיע לביקור היסטורי בארץ. השאלה היתה, האם לנצל את הביקור הזה להעברת בקשת החנינה. מקור בכיר במשרד החוץ אמר, כי לאחר שיקול־דעת נוסף הוחלט להימנע מלהעלות את העניין בעת ביקור הנשיא. "אבל מיד בתום ביקורו של הנשיא הועברה הבקשה לידי מיופה הכוח הליטאי בארץ". ממשלת ליטא, הוסיף המקור, "מעולם לא הגיבה על הפנייה או אישרה את קבלתה".

מאז חודש מארס התנדנדה משפחת דקנידזה בין תקווה לייאוש. לפני כחודש נודע למשפחה, כי הנשיא החליט לדחות את בקשת החנינה אך לא נמסר תאריך לביצוע גזר הדין. ואז, בדיוק כשעמדה המשפחה לאבד כל תקווה, חלה התפתחות מפתיעה ביותר. בגרמניה נעצר אדם בשם איגור טיומקין, אשר במהלך משפט דקנידזה הוגדר כשותף מלא לתכנון וביצוע רצח העיתונאי, ויטאס לינגיס. שלטונות ליטא שלחו חוקר לבית המעצר בדיסלדורף אך טיומקין סירב לדבר עימו. בשיחה עם פרדריק יאנסונאס, הכתב החוקר של העיתון "רספובליקה", אמר יאנסונס כי שלטונות ליטא ביקשו בחודש שעבר את הסגרתו של טיומקין, אבל ממשלת גרמניה התנתה את ההסגרה בכך שטיומקין לא יוצא להורג. ממשלת ליטא הסכימה.

בין לבין נסע עורך הדין גורדון לפגישה עם טיומקין בדיסלדורף. הוא יצא מן הפגישה מעודד ביותר. "טיומקין העביר בשיחה תשובות שמהן עלה, כי עובדות חדשות העשויות לצוף במהלך משפטו עשויות להביא למשפט חוזר של בוריס דקנידזה. לפיכך הועברה פנייה רשמית לשלטונות ליטא להמתין עם ההוצאה להורג של דקנידזה עד להסגרתו של טיומקין ולסיום משפטו".

משפחת דקנידזה נשמה לרווחה. נראה היה כי הבן בוריס חי אמנם על זמן מושאל, אבל יש בכל זאת בסיס לתקווה. אלא שאז התרחש הנורא מכל. ב־16 ביולי התפרסמה ידיעה ב"ליטובאס ריטאס", העיתון הליטאי הנפוץ ביותר, כי בוריס דקנידזה הוצא להורג ביום רביעי ה־12 ביולי. העיתון המתין ארבעה ימים עם פרסום הידיעה המרעישה, לאחר שמשרד הפנים, משרד התובע הראשי ובית המשפט סירבו לאשר או להכחיש את הידיעה. ביום שישי, שעות ספורות לאחר פירסום הידיעה בעיתון, אישר בית המשפט העליון בוילנה את נכונותה. למשפחת דקנידזה נודע על ההוצאה להורג מן העיתון. עיתונאים שניסו לשוחח עם משפחת דקנידזה ההמומה לא נענו, למעט התשובה שכל מה שהמשפחה מבקשת הוא את גופת בנם.

ליאנסונאס, הכתב החוקר של "רספובליקה", שניסה לאתר את הגופה, נמסר ממשרד הפנים כי ההוצאה להורג נעשתה בחשאי, ללא הודעה מוקדמת למשפחה וללא טקס לוויה, מחשש כבר למהומות. בשבוע שעבר, לאחר שמונה ימי המתנה, קיבלה משפחת דקנידזה את הגופה לידיה. בוריס דקנידזה נקבר בטקס שקט, בבית הקברות היהודי של וילנה. העיתונים פרסמו תמונות מן הלוויה, ללא פרשנויות נוספות. יאנסונאס אמר שבעיתונים השתנה הטון. "ההערכה הכללית בעיתונים היתה, שהדרך בה טיפלה הממשלה בהוצאה להורג מתאימה למדינה אפריקאית מפגרת ולא למדינה תרבותית בלב אירופה".

זאב גורדון אמר השבוע, כי כאשר קיבל את הידיעה בטלפון על ההוצאה להורג, עלתה בו תחושת קבס. "ממשלת ליטא פעלה כגנבים בלילה. מדינה ריבונית דמוקרטית אינה פועלת כך. הם לא הזמינו רב, הם לא נתנו לאב לחבק את בנו היחיד חיבוק אחרון. הם נתנו למשפחה לקרוא על ההוצאה להורג בעיתון. הוצאה להורג במחשכים, מעידה שיש למדינה מה להסתיר".

גורדון אומר, שהפרט האחרון שנודע לו הוא, כי השופט שדן את בוריס דקנידזה למוות הוא כעת החוקר האחראי על הסגרת איגור טיומקין. בליטא, הוסיף גורדון, "כנראה שלהפוך בשופט לחוקר נחשב לקידום". ■

ידיים במקום מילים

התגברות האלימות בבתי הספר הביאה להידוק שיתוף הפעולה בין המשטרה ומוסדות החינוך. במשטרה מעדיפים להתמודד עם אלימות הנוער באמצעות מניעה, כדי שלא לדחוף בני נוער אל עולם הפשע. מערכת החינוך מזווית הראייה של חוקרת נוער

יעל פישביין

בתי הספר אינם מסוגלים להתמודד בכוחות עצמם עם האלימות הגואה בין כתליהם. אם לפני שנים אחדות התייחסו מנהלי בתי הספר בחשדנות מרובה אל המשטרה, כיום שיתוף הפעולה הולך ומתהדק.

במרחב הירקון "מוצמדים" שוטרי מיחלק הנוער לבתי הספר, מבקרים בהם דרך קבע ומסייעים למנהלים ולמורים בהתמודדות היום־יומית עם תופעת אלימות. בתל־אביב הכתובת היא חנה סטימטי, חוקרת נוער בדרגת רס"ר, המשמשת כאשת קשר בין המשטרה למערכת החינוך במרכז העיר ובצפונה.

סטימטי, בת 42 ואם לשלושה, מקרינה סמכות ומתייחסת לעבודתה בחרדת קודש. בשיחה היא נזהרת מלהסגיר שמות של בתי־ספר, שמא ייהרס האמון שיצרה עם המנהלים. בלי אמון היא לא תוכל לעבוד בבתי הספר התל־אביביים, הנמצאים בתחרות על שמם הטוב. מתוך הבנה לנפשם של המנהלים היא גם תשתדל במידת האפשר, תלוי בחומרת העבירה, ל"סגור" עניין בתוך בית הספר בלי להגיש תלונה במשטרה, ותצמצם את הסכנה שמידע שלילי על אלימות ידלוף לעיתונות.

בסוף שנת הלימודים האחרונה נגנבו אלפיים שקל, שנאספו מן התלמידים, מילקוטה של אחת התלמידות. סטימטי הוזעקה על־ידי המנהל וערכה חקירה קטנה. התברר שהתלמידה השאירה את הילקוט עם הכסף ללא השגחה בזמן ההפסקה, כאשר בכיתה שהו כמה תלמידים. חנה שוחחה עם תלמידי הכיתה על משמעות הגניבה מבחינת החוק. הודיעה להם שהיא נותנת הזדמנות למי שלקח את הכסף להחזירו בלא שתנקוט נגדו צעד כלשהו ויצאה מהכיתה. עם תלמיד אחר, שהתלמידה חשדה כי הוא שגנב את הכסף, שוחחה סטימטי ביחידות. למחרת הוחזר הכסף.

לא תמיד זה נגמר כך. באחת מחטיבות הביניים היותר יוקרתיות היתה תופעה של גניבת כספים מתיקים של תלמידים וחבלה במכונית של אחת המורות. הפעם היתה התגובה של סטימטי חמורה יותר. החשודים אותרו והוזמנו לחקירה במיחלק הנוער, ואף נפתח נגדם תיק פלילי, וזאת מפני שהעבירות נשנו והיו חמורות במיוחד.

בלי שמות

קטין מגיל 12 ומעלה הוא בר־עונשין. אפשר לעצור אותו על כל עבירה פלילית שעשה. אפשר לפתוח נגדו תיק פלילי, הכולל רישום פלילי, ולהביאו לדין. אם יורשע, ניתן יהיה להעביר את המידע שבתיק הפלילי לגופים חיצוניים כמו צבא, מקומות עבודה שדורשים תעודת יושר, בקבלת אשרת־כניסה לחו"ל, או עם בקשה לקבלת רשיון לעריכת־דין.

אבל בגלל החשש מהכנסת קטינים למעגל הפשע מפעילים את כל ההליכים האלה רק במקרים קיצוניים של עבריינים מועדים. התפישה שמנחה את פעולות מיחלק הנוער היא של מניעה. יש הליך של "אי תביעה", שנועד למנוע רישום פלילי של קטינים: פותחים בהליכים של מעצר, חקירה והפניה לקצין מבחן בלא שייעשה רישום פלילי. במשטרה יש כרטסת מעקב למקרים אלו, והיא מושמדת עם הגיעו של הקטין לגיל 18. זאת כשמדובר בעבירות קלות יחסית, שאינן חוזרות על עצמן, וכאשר הקטין מודע לחומרת מעשהו ומביע עליו חרטה. קטינים בני 14 ניתן לשלוח למעצר בכלא תל מונד, אבל השופטים נזהרים מלעשות זאת. מפני שאם קטין מגיע לכלא הרי ברור שייצא משם עבריין מושלם.

הפשיעה השכיחה בבתי־ספר היא של גניבות ואלימות קלה יחסית: דחיפות, בעיטות, סטירות, משיכת שיער, זריקת אבנים וכיסאות, שמסתיימות לעתים בחבלה גופנית. מעשי סחיטה ואלימות חמורה נדירים ביותר. השנה התפרסם מקרה של הצתה וחבלה ברכב של מורים בעירוני א'. מקרה אחד – שלא התפרסם, אבל במערכת החינוך יודעים עליו – היה של קטטה אלימה, שכללה שליפת סכין בבית־ספר "שבח". כשאני מזכירה לחנה סטימטי את שני המקרים הללו היא מזדעקת. שמא יחשדו בה שהיא אמרה משהו על שני המקרים הללו. "בלי להזכיר שמות", היא מתחננת.

היא מודה שיש בתי־ספר שבהם האלימות היא תופעה שכיחה. פעולת המניעה שהיא מציעה לבתי־ספר כאלה פשוטה למדי. קודם כל שיחות עם כל הכיתות, שבהן יוסבר לתלמידים מהי עבירה ומתי האלימות, שהם מתייחסים אליה כאל דבר מובן מאליו, היא בגדר עבירה פלילית ומהו העונש עליה. הילדים האלימים יטופלו באופן מיוחד. במקרים קיצוניים הם יוזמנו למיחלק הנוער עם הוריהם ויוזהרו. כאשר ההזהרה לא תביא לתוצאות, יופנה הקטין לטיפולו של קצין המבחן. נדירים המקרים שאלימות תטופל בחומרה רבה יותר.

העובדה שהיא שוטרת נותנת תוקף מיוחד לאיום בעונש. יש מנהלים שיבקשו ממנה לבוא לשיחה עם התלמידים במדים כדי להרתיע. היא תשתדל שלא להפחיד, אבל תהיה מאוד תקיפה והחלטית. היה לה מקרה כזה השנה. בית ספר מוכה אלימות תלמידים פנה אליה וביקש את עזרתה. היא עברה בין הכיתות הסבירה מה שהסבירה, הפגינה נוכחות כמעט יום־יומית במשך חודשים אחדים, דיברה עם המורות, עזרה להכין תוכנית מניעה, וכעבור זמן־מה דיווחו לה על רגיעה.

יש גם בנות אלימות

הרושם שלה הוא שחטיבות הביניים אלימות יותר. בתי הספר גדולים וצפופים יותר. יש יותר מפגשים עם תלמידים חדשים, נעשה שימוש רב בידיים וברגליים במקום להידבר במילים. לפי הרישומים שלה, הצפון אינו פתוח אליה, מהדרום, העולים מחבר־המדינות אינם אלימים יותר מהתלמידים הוותיקים, ואף שרוב התלמידים המוגדרים כאלימים הם בנים, יש גם בנות אלימות. יש בית־ספר אחד בתל־אביב, שמשום מה הקטטות האלימות בו פרצו בין הבנות. העובדה שהן בנות לא עזרה להן, והן טופלו במיחלק הנוער, אף כי האלימות שלהן לא הביאה לחבלות גופניות חמורות.

חנה סטימטי טוענת שאיש אינו מחוסן מפני אלימות, ושהסטיגמה על בית־ספר של חינוך מיוחד כאילו הם אלימים יותר אינה נכונה. היא נחלה השנה הצלחה גדולה בבית־ספר לחינוך מיוחד, ומראה בגאווה מכתב שקיבלה מאחד התלמידים: "אני יוסי [שם בדוי] רוצה להגיד לך כמה מילים על זה שהוספת לי קצת חינוך. לי זה עזר מאוד מאוד אני רוצה להגיד לך תודה על זה שהיה לך סבלנות ללמד אותנו בכיתה".

בסך הכל בתי הספר אינם אלימים, יחסית לרחוב. משום כך מתנגדת סטימטי להנשרה ולסילוק ילדים מבית־ספר בגלל עבירות של אלימות, שכן היא יודעת שבית הספר הוא מסגרת טובה מהרחוב.

בית הספר גם מספק לרשויות מידע על אלימות במשפחה. שני מקרים בולטים התגלו כך השנה. המקרה הראשון היה של אם שהחזיקה את היד של בנה מעל להבת גז והרכה אותה בצורה חמורה, כעונש על גניבה, והדבר התגלה בבית הספר. מקרה שני היה של ילד שבא לבית־ספר עם כוויה חמורה של סיגריה על ידו, וגילה למורה שחברתה הנקמנית של אמו עשתה לו את זה.

מקרים של אלימות מינית הם קשים במיוחד, מפני שקשה להגיע לחקר האמת. החוק קובע שקטינים שיש חשד סביר שהם קורבנות להתעללות מינית נחקרים על־ידי חוקרים מיוחדים. תלמידים מספרים פחות למורים על עבירות מין שנעשות בהם, ויש מורים החוששים לגלות חשדות על עבירות כאלה. השנה היה רק מקרה אחד של עבירת מין במשפחה, שהתגלתה לאחר שהילדה סיפרה עליה למורה.

כאמור, הקו המנחה את פעולות המשטרה בבתי־ספר הוא קו מניעתי. מפני שיש קו דק בין נפילה לעולם הפשע לבין הישארות בנורמה, והמשטרה מאמינה שככל שהמניעה יעילה יותר, כך יישארו יותר ילדים בחברה הנורמטיבית. הבעיה בפעולות מניעה היא, שלא ניתן להצביע על הישגים שהושגו, מלבד הפידבק מהשטח המתגמל מאוד.

שיתוף הפעולה בין המשטרה למערכת החינוך מכייר בטווח הארוך לשני הצדדים. באחרונה הוקמה ועדה בין־משרדית לבחינת הדרכים לשיתוף פעולה בין שתי המערכות. שני המודלים שהמשטרה מציגה בגאווה הם של מחוז חיפה ושל תל־אביב, בזכות חנה סטימטי שאף קיבלה פרס על עבודתה בבתי הספר. ■

טרור, רווח והפסד

דן שיפטן

המזרח התיכון בכלל וההיסטוריה הפלסטינית בפרט מאופיינים ברמה גבוהה במיוחד של אלימות פוליטית. רק אם יהיה ברור לפלסטינים לחלוטין כי אין הם יכולים לעמוד בעלותו של מאבק אלים, יש סיכוי כלשהו שהאלימות הזו לא תוסיף לאפיין את יחסיהם עם ישראל גם בעתיד

הטרור הוא מכשיר מדיני. כמו כל מכשיר מדיני אחר יש רק שאלה חשובה אחת, כאשר מחליט אחד הגורמים להשתמש בו וגורם אחר מחליט להילחם בו. השאלה היא אם הדבר כדאי: האם הוא משרת את המטרה המדינית שלשמה הוצא מן הארסנל? האם עלותו של המכשיר אינה עולה על תועלתו המדינית. תפקידה של ישראל להוכיח לערפאת, שהטרור אינו משתלם. בנסיבות שנוצרו מאז אוסלו, אין זו משימה קלה.

התנועה הלאומית הפלסטינית מאופיינת בשימוש באלימות פוליטית מאז נוצרה, בראשית שנות העשרים של המאה הנוכחית. הורתה ולידתה של התנועה הזו במאבק עם ישראל, הכרוך באלימות ובטרור, ותולדותיה מאופיינים בפרופיל גבוה של השימוש בהם כמכשירים מדיניים. בטווח המיידי והקצר הצדיקו האמצעים האלה את השימוש בהם. האתגר של ישראל הוא לכפות על אש"ף את ההכרה כי בטווח הבינוני הארוך יוצא שכרם בהפסדם.

בימי המשטר הבריטי נזקק הקולקטיב הפלסטיני למהומות, לטרור ולמרד, משום שרק כך היו הפלסטינים יכולים לפגוע בבית הלאומי ובאיום שהציב לתביעתם לבעלות על הארץ כולה. הבריטים רצו רגיעה. הם לא רצו להשקיע משאבים במאבק בהתקוממות, וחששו מפני התוצאות הפוליטיות החמורות של הזדהות המוני ערבים ומוסלמים ברחבי האימפריה עם אחיהם בפלסטין. לגורם הציוני היה עניין להעמיד פנים, שהוא יכול להגיע להבנה עם הזרם המרכזי בציבור הערבי, כדי לשכנע את הבריטים שאין הם צריכים לבחור בין קומץ יהודים לבין המסה הערבית. היהודים היטיבו להבין, שאם הבריטים יהיו מודעים לכורח לבחור בין השניים, יבחרו בערבים, על חשבון היהודים ושאיפותיהם הלאומיות.

לפלסטינים היה עניין לכפות על הבריטים את הבחירה ולהיבנות מהעדפת האינטרס הערבי־מוסלמי הכולל של אדוני הארץ בעת ההיא. אלימות פוליטית היתה אמצעי יעיל מאוד בשנות העשרים והשלושים, וסייעה לכפות על הבריטים לאמץ מדיניות אנטי־ציונית ערב מלחמת העולם השנייה. גם בשלהי שנות הארבעים סייעה אלימות זו, יחד עם גיוסן של מדינות ערב להפעלת אמצעים אלימים משלהן, למאבק הפלסטינים במדינה היהודית שעמדה לקום. אלה כמעט הכריעו את הישוב היהודי ערב הפלישה ובשלביה הראשונים. המדיניות הזו תרמה אמנם במידה מכרעת לטרגדיה הלאומית של הפלסטינים ולאובדן הארץ שראו כמולדתם, אך האלטרנטיבה של פשרה עם הציונות נראתה לרובם באותם ימים גם כבלתי־נסבלת מבחינה אידאולוגית ופוליטית וגם כבלתי־הכרחית מבחינת יחסי הכוחות.

כאשר קמה התנועה הלאומית הפלסטינית מחדש, באמצע שנות השישים, הוצב "המאבק המזוין" בלב תפיסתה המדינית. אידיאולוגית אמור היה המאבק הזה להכריע את המערכה ("אסטרטגיה ולא טקטיקה", כאמור באמנה הלאומית הפלסטינית), אך בפועל ידעו מנהיגי אש"ף היטב כי מדובר באמצעי מסייע ולא במאמץ עיקרי. אחרי תבוסת 1967 היה ברור שלפלסטינים עצמם אין כל סיכוי להכריע את ישראל בכוח הנשק, וגם כקטליזטור לעימות כולל עם מדינות ערב אפשר לתלות במאבק המזוין רק תקוות מוגבלות. חשיבותו של המאבק הזה בכלל והטרור בפרט, היתה בשלושה תחומים אחרים – פנים־פלסטיני, פנים־ערבי ובין־לאומי.

בתחום הפנים־פלסטיני היתה הנהגת אש"ף צריכה להציג פרספקטיבה של תקווה להמשך המאבק עם ישראל ופורקן לרגשותיהם של בני עמה ולהציב את עצמה כמי שמובילה את הציבור בדרך הזו. בשביל המנהיגות שצמחה מחוץ לריכוזים העיקריים של העם אותו התיימרה לייצג, ניצבה היאחזות פוליטית בקרב הפלסטינים עצמם בקדימות ראשונה. באווירת הדכדוך שלאחר התבוסה היו חייבים להוכיח כי ניתן לעשות משהו שיפגע ביהודים, כי הפלסטינים עצמם יכולים לתרום לכך תרומה מכרעת, וכי אש"ף הוא הגורם המנהיג את המאמץ הזה.

בתחום הבין־ערבי השתמש אש"ף במאבק המזוין כדי לכפות על מדינות ערב לדחוף את האפוטרופסות המוחלטת שהטילו על העניין הפלסטיני ועל ניצניה של התנועה הלאומית הפלסטינית מאז שנות הארבעים. עד מלחמת ששת הימים טענו נאצר ותומכיו, כי הצבאות הסדירים הם שיכריעו את ישראל. אחרי התבוסה הצליח אש"ף לשכנע רבים בדעת הקהל הכלל־ערבית, כי הפלסטינים הם היחידים הממשיכים להילחם בכל תנאי, לפגוע ביהודים ובישראל ולהעלות קורבנות לחזון "שחרור פלסטין". בזכות המאבק הזה תבע אש"ף – ובהדרגה אף הצליח בכך במידת־מה – להבטיח לעצמו חסינות מחיסולו הפיסי והפוליטי ולבסס את מעמדו כגורם שבלעדיו אין להכריע בגורל "שאלת פלסטין". באמצע שנות השבעים הצליח למסד את המעמד החדש שקנה לעצמו כ"נציג לגיטימי יחיד של העם הפלסטיני", על חשבון יריביו ומבקשי נפשו בעולם הערבי.

בתחום הבין־לאומי הצליח אש"ף להחדיר את המודעות למאבקו בישראל ולתביעותיו הלאומיות לתודעתה של דעת הקהל המערבית. פעולות הטרור עצמן זכו אמנם לגינוי, אך בהדרגה נשחק בתודעה הזו האפקט השלילי של האמצעים וגבר האפקט החיובי של המסר הפוליטי: עם חסר מולדת שנדחף לאמצעי יאוש, אחרי שנחסמו בפניו הדרכים הלגיטימיות. על רקע המאבק האלים ולמרות גילויו המכוערים של הטרור, השתרשה בזירה הזו התביעה להסדר לאומי של הבעיה הפלסטינית, להבדיל מן ההתייחסות למימד ההומניטרי בלבד, שאפיינה את הגישה השלטת עד לפני כעשרים שנה.

המחיר העיקרי של הישגי הטרור והמאבק המזוין התבטא במאבק על דעת הקהל הישראלית. הטרור הפלסטיני תרם לא מעט לשכנוע הזרם המרכזי בציבור הישראלי, כי המאבק עם אש"ף קיומי וכי אין להניח לו להתבסס במדינה משלו. ממשלות ישראל, שהתנגדו להקמת מדינה פלסטינית בשליטת הארגון מטעמים עקרוניים ומקיפים יותר, הצליחו לגייס הסכמה לאומית רחבה מאוד נגד הסדר כזה, תוך שהן נסמכות על הטראומה של הטרור הפלסטיני ומצביעות על הגילויים האלימים המאפיינים את התנועה הלאומית הפלסטינית מראשית ימיה.

מה שמיתן את הנזק לפלסטינים בתחום זה היו דווקא המיגבלות שהטילו הפלסטינים על עצמם במהלך האינתיפאדה. דווקא הניסיון להימנע מטרור ברוב שלביה, איפשר לישראלים לשקול באופן פתוח יותר את המסר הפוליטי שהעבירו הפלסטינים בסוף שנות השמונים ובראשית העשור הנוכחי. ערפאת וארגונו אמנם נתפסו עדיין, במידה רבה, כטרוריסטים, אך תומכיהם בשטחים הצטיירו בעיני רבים כבני־שיח למשא ומתן וכשותפים לפשרה. בחולשתו הבין אפילו ערפאת כי הזיהוי שלו עם הטרור מזיק למעמדו ולסיכוייו ובחר להסתייג ממנו.

גם בתחום הזה נפתח באוסלו עידן חדש, שיש לו השלכות על תפקידו של המאבק האלים והטרור בסכסוך שבין ישראל לבין הפלסטינים. התמונה מורכבת והתחזית אינה ברורה, כיוון שאפשר להבחין לפחות בשתי מגמות. האחת, מעודדת התרחקות מטרור ואף מידה מסויימת של מאבק של הרשות הפלסטינית במחולליו. השניה, נותנת לגיטימציה בדיעבד לאלימות ואף לטרור של העבר ועלולה לחזק את המוטיבציה להפעלתם גם בעתיד.

המגמה הראשונה מוכרת ואף מודגמת בעצם הימים האלה: ערפאת התחייב באופן חד־משמעי להימנע מטרור כבר בראשית תהליך אוסלו. ארגונו שלו – הפת"ח – כמעט ואינו שותף בטרור וערפאת עושה כנראה הכל כדי שלא יקח בו חלק בשלב זה. לאחר שהבין את הנזק הנגרם להישגיו במשא ומתן עם ישראל מהשלמה עם טרור של פלסטינים אחרים, אף החל בניסיון מסויג להצר את צעדיהם של יוזמיו.

המגמה השנייה אינה זוכה למלוא תשומת־הלב שהיא ראויה לה. אם מחולליו של המאבק האלים ואף שותפים למעשי טרור משוחררים בהמוניהם מבתי הסוהר וחלקם משולבים בכוחות המזוינים של הרשות הפלסטינית, ניתן להבין את הדבר כלגיטימציה בדיעבד של מעשיהם, כמאבק לאומי לגיטימי. יש מסר פוליטי בעובדה שאחד משותפי מעשה הטרור במינכן (אמין אל־הינדי) אינו נרדף עוד כמרצח על־ידי שליחיה של ישראל, אלא מתקבל כשותף לדיון עם ישראל על האמצעים הדרושים להגנת אורחיה. המסר הפוליטי של הנמקת הצורך לכונן בגדה המערבית וברצועת עזה ישות פלסטינית בעייפות היהודים מן הטרור ושפיכות הדמים, עלול להוליך למסקנה בדבר יעילותו של הטרור כמכשיר לשכנוע ישראל לשינוי עמדותיה בעבר ומוטיבציה לשימוש באותו מכשיר במקום שבו אין היא מוכנה עדיין לשנות את עמדותיה (למשל בנושא ירושלים).

המזרח התיכון בכלל וההיסטוריה הפלסטינית בפרט מאופיינים ברמה גבוהה במיוחד של אלימות פוליטית – בתוך החברה הערבית פנימה וכלפי חוץ כאחד. רק אם יהיה ברור לפלסטינים באופן חריף ומתמשך כי אין הם יכולים לעמוד בעלותו של מאבק אלים, יש סיכוי כלשהו שהאלימות הזו לא תוסיף לאפיין את יחסיהם עם ישראל גם בעתיד. ■

זאב שטרנהל

על חוש הביקורת וחשבון־נפש

"בניין אומה או תיקון חברה" לא נכתב כדי להרגיז את יוחנן סמילנסקי, ס. יזהר, שאני קורא בו כבר ארבעים שנה כפי שאני קורא בפרוסט, כל הזמן. הוא פחות או יותר האדם האחרון שהייתי רוצה לגרום לו צער. אך אין ספק כי זהו ספר העלול לפגוע בבגשותיהם, בזכרונותיהם ובנאמנויותיהם של רבים מבני האליטה הפוליטית והתרבותית הישראלית. בניהם ונכדיהם של אנשי העליות החלוציות לא רק חשים כי הונמכה קומתו של דור הנפילים, אלא כי הושמט גם האליבי ששימש אותם עצמם במשך שנים ארוכות. אבל השאלות האמיתיות שהוצגו בספר זה עוסקות בבעיות הרבה יותר יסודיות. לכל אליטה עקרון יסוד, או אם נרצה, מיתוס מייסד, שבו היא רואה את הביטוי המובהק לזהותה, לייחודה ולעתים אף

> **האליטה ההסתדרותית שלחה את ילדיה ל"תיכון חדש", ואילו ילדיהם של קשי־יום המשיכו להניף את המורשה הגואלת. באותו זמן, בצרפת הבורגנית היה החינוך חינם, מכיתה א' ועד לאוניברסיטה וילדים נזקקים ומוכשרים נהנו ממלגות קיום נדיבות**

לתרומתה לעולם. תפקידו של מבקר חברתי, והיסטוריון שאינו רק כרוניקאי או אספן בולים, משמש גם כמבקר חברתי, לבחון את המציאות לאורו של מודל אידיאלי. או אם נרצה, לאורה של אוטופיה. "האוטופיות הן חלומות התבונה", אמר אוקטביו פאס. "אלה חלומות המנחים את המעשה ובמשך הזמן הופכים לרפורמות ולמהפכות". "יש לי חלום", אמר מרטין לותר קינג. חלום של שוויון ואחווה ביד גזעית. אני ביקשתי לשאול מה היה חלומם של המייסדים? אילו נכסים, מעבר למדינת לאום חזקה ואיתנה, ביקשו אבות האומה החדשה להוריש לנו?

אני מודה שלא עלה בדעתי שהאיש שנתן לנו את "ימי ציקלג" יגלה חוסר רגישות נחרץ כל־כך לתפקידה של אוטופיה בחייהם של בני־אדם. כאשר אנו שואלים את עצמנו מה הוא צדק, מה הם היחסים הצודקים שמן הראוי כי ישררו בין בני־אדם, איננו מצפים לתשובה בנוסח "ואיפה זה קיים ומי צדיק מאיתנו?" תפקידו של המבקר החברתי, להציג תביעות בעלות תוכן אוניברסלי, וגם להעמיד במבחן את המיתוס המייסד. עליו להעביד תחת שבט ביקורתו גם את המוסכמות המקובלות ביותר, אלה המצויות בלבה של הזהות הקולקטיבית. לכן, מטבע הדברים הוא שהמבקר החברתי ישמש כמשבית־שמחה מקצועי. כל הכללים החלים על הביקורת החברתית ומתלווים אליה בכל מקום בעולם, מתקיימים גם בחברה הישראלית. אין אנו חסינים בפני החובה הלא תמיד נעימה של התבוננות בראי. מדוע לא נתייחס באותה אמת־מידה לעצמנו ולזולתנו? מדוע נימנע מלבחון את תכני הלאומיות והסוציאליזם המופיעים בהקשר הציוני באותה קפדנות שבה אנו בוחנים אותם בסביבה תרבותית אחרת? מדוע לא נסתכל על עצמנו באותה עין ביקורתית שבה אנו נוהגים להשקיף על העולם החיצוני ולנרב לו ללא הפסק שיעורי חינם בתורת המוסר? מדוע לזלזל, כמו סמילנסקי, "באידיאה הגדולה" או לפחוד מפניה?

סולידריות היתה מילה ריקה

המיתוס המייסד הישראלי היה מיתוס הצדק החברתי. בארץ־ישראל לאומיות וסוציאליזם, כך לימדונו המייסדים, ירדו כרוכים זה בזה. כאן, במבצע האיתנים של בניין אומה ובריאת מציאות אנושית חדשה, כך סיפרו לנו בני הדור האגדי ההוא, התהוותה חברה שאין שניה לה בעולם. ההיסטוריוגרפיה מבית־מדרשה של תנועת העבודה, ברובה הגדול, חזרה בנוסחאות שונות על אותה אגדה. עכשיו מכחזר אותה מחדש יזהר סמילנסקי. לא היתה בעולם, אומר לנו סמילנסקי, חברה "צודקת יותר, פחות נצלנית, אנושית יותר, פחות תוקפנית. סולידרית יותר..." מה לעשות והעובדות היבשות, כאשר הן נבחנות בקנה־מידה בעלי תוקף כללי, אינן עולות תמיד בקנה אחד עם סיפור האגדה המופלא הזה.

אם אמנם היתה אי־פעם קיימת בארץ חברת מופת כזאת. מעשה ידיה של "תנועה צעירה ורעננה, וולונטרית וספונטנית, ומלאה פוריות שכמעט שלא נזקקה להנהגה", מה גרם לשברונה? כי, ככלות הכל, מוכרחה להיות סיבה לכך שאותה חברת מופת שמצייר סמילנסקי, נעלמה בשלב מוקדם כל־כך בתולדות הישוב. מי שסבור שסדרי חברה הם פרי מעשיהם ומחדליהם של בני־אדם ולא ביטוי לפעילותו של כוח עליון, מוכרח להתבונן בדרך שבה התפתחו סדרים אלה ובפילוסופיה שעמדה מאחוריהם.

מרוב חברי ההיסטוריונים, אנשי מדעי החברה, סופרים ומשוררים, בני דורי ובני הדור שמעלי, הוא "דור הפלמ"ח", למדתי כי חברת המופת הזאת, הצעירה, הרעננה, השוויונית והצודקת נשטפה מיד אחרי הקמת המדינה, בידי המוני העולים החדשים. במשך שנים ארוכות היה הסבר זה מקובל עלי. כשם שהאכזבתי כי כל העיוותים שלהם הייתי עד מאז שנות ה־50 הראשונות, התהוו רק למחרת מלחמת העצמאות. עוד בצעירותי חשבתי כי העול שהטילו על שכם המדינה שזה עתה נולדה, העלייה ההמונית וצורכי הביטחון הדחופים, הם אלה שגרמו לתופעות רבות שנראו לי מחורות מאוד בחברה בעלת יומרות לאיכות חיים מיוחדת. למשל: בית־החינוך התיכון, שעל גג הבניין שבו שכן התנוסס באותה העת הדגל האדום, גבה מתלמידיו שכר לימוד שהיה מעל ומעבר להישג ידה של רובה הגדול של האוכלוסיה.

רק כעבור שנים גיליתי כי חינוך תיכוני וגבוה בתשלום הוא ירושה של ימי הישוב. אילו כל צעירי הישוב היו יוצאים לעבודה בתום לימודיהם בבית־הספר העממי, או בשלב אחר בחייהם, היה זה ניצחון מזהיר ל"דת העבודה" ולמהפכה האישית והתרבותית שלה הטיפה תנועת העבודה ועמה הציונות כולה. אך מאחר ולמעשה יצאו לעבודה גם, ואולי קודם כל, מי שלא עלה בידם לשלם שכר לימוד, התפתחה בתקופת הזוהר, השוויון והסולידריות ללא את ודוגמה בעולם, אפליה גלויה על בסיס כלכלי. האליטה ההסתדרותית שלחה את ילדיה ל"תיכון חדש", ואילו ילדיהם של קשי־יום המשיכו להניף את המורשה הגואלת. באותו זמן, בצרפת הבורגנית, היה החינוך חינם, מכיתה א' ועד לאוניברסיטה וילדים נזקקים ומוכשרים נהנו ממלגות קיום נדיבות, שתכליתן היתה למנוע את יציאתם לעבודה מטעמים כלכליים.

> **אם אמנם היתה אי־פעם קיימת בארץ חברת מופת, מעשה ידיה של "תנועה צעירה ורעננה, וולונטרית וספונטנית, ומלאה פוריות שכמעט שלא נזקקה להנהגה", מה גרם לשברונה? הרי מוכרחה להיות סיבה לכך שאותה חברת מופת שמצייר סמילנסקי, נעלמה בשלב מוקדם כל־כך בתולדות הישוב**

כאשר המשכתי לחקור ולדרוש, מצאתי שאי־השוויון, לא רק בישוב כולו אלא בקרב החברה ההסתדרותית עצמה, לא נפל מהפערים שידעה החברה הישראלית מוכת העלייה ההמונית. רוב הפועלים החקלאים במושבות התקיימו אך בקושי והיו בתנאי ניוון תרבותי וניצול כלכלי. פועלי העיר, למעט עובדים מאוד מקצועיים ומבוקשים, מעולם לא הצליחו להתעלות לרמת חייהם של אנשי שירותים, כולל אנשי המנגנון ההסתדרותי. עובדי הכפיים היו תמיד קורבנות ראשונים לכל משבר כלכלי ולא פעם הגיעו, הם וילדיהם, לרעב ללחם ממש. גם התופעה של ילדים רעבים, שעימה ניסתה להתמודד בסוף שנות ה־30 גולדה מאיר, לא הביאה את השבעים לכדי נכונות להזות שכם. למעט קופת־חולים, שהיתה קודם כל מכשיר אדירכות לגיוס חברים, לא היתה קיימת מדיניות רווחה וקידום שכבות נחשלות. הסולידריות היתה מילה ריקה, כי השכבות המבוססות בישוב ובהסתדרות סירבו לשאת בעול של תמיכה ממשית במובטלים ובנחשלים. ההסתדרות סירבה לנסות ולהטיל על חבריה מס הכנסה פנימי והמיסוי הנהוג בה היה בלתי־פרוגרסיבי. באותה מידה היא נמנעה בקפדנות מהפעלת מס חינוך, שרק הוא יכול היה לאפשר את התפתחותו של זרם העובדים. מטעמים לאומיים שללה מפא"י את הצעתה של ממשלת המנדט להנהיג מס הכנסה כללי: בתקופה שבין שתי המלחמות היתה ארץ־ישראל גן־עדן לבעלי הרכוש. גם המשק ההסתדרותי היה נדבך של בניין הכוח הלאומי, לא מכשיר של תיכנון חברתי ויצירת חברה אחרת. פעילי מפא"י עצמם טענו, בצדק, שהמערכת ההסתדרותית עוד לא הגיעה אפילו לשלב של עזרה הדדית.

כוחו של מיתוס מגייס

כבר באמצע שנות ה־20, ארבעה מתוך חמישה יהודים היו בערים, ותל־אביב עצמה, ליבו של הישוב, היתה לעיר רגילה לגמרי, בלא סימני יחוד של ממש. התשתית שהונחה בימי הישוב היתה הסיבה האמיתית לכך שבשני העשורים הראשונים לקיום המדינה לא היתה לישראל מדיניות חברתית מתקדמת, אפילו לא כזאת שהיתה כבר נקוטה אז באירופה המערבית. לא היעדר אמצעים גרם לכך, אלא חוסר תפיסה אמיתית של תיקונים חברתיים. באופן בסיסי, הפילוסופיה הפרודוקטיביסטית ראתה בנחשלים אנשים שאין בהם חפץ ושללה השקעה בהם. אמנם, מטעמים לאומיים הכריזה ישראל בזכות עלייה בלתי־סלקטיבית, אך לא היתה מוכנה להשקיע בחלשים אלא את המינימום ההכרחי. גם זו היתה ירושתה של המדינה בדרך.

תוך כדי כך התפתחה בישוב ובהסתדרות, בתהליך טבעי וכמעט בלתי־נמנע, אוליגרכיה אשר אמנם לא נסעה בלימוזינות ולא הבריחה כספים לשווייץ, אך נהנתה מרמת חיים גבוהה בהרבה מזו של צאן מרעיתה ופיתחה דפוסי שליטה שלא היה להם דבר עם חברת מופת. לא היה כאן יותר שוויון ואף לא יותר הירות, דמוקרטיה וחכויות אדם מאשר בכל חברה מערבית אחרת. הויתור על השוויון לא נעשה כאן, כפי שחושב סמילנסקי, למען החירות אלא למען מימוש המטרות הלאומיות. ואמנם, נסיגה מהידה זו מהמטרות החברתיות היתה מעוגנת בתורת הסוציאליזם הקונסטרוקטיבי. יתכן שלא היה אפשר אחרת, אך הגיע הזמן לחדול מהצדקנות נוטפת השומן שאנו כל־כך מצטיינים בה.

המציאות האידיאלית שאותה מתאר סמילנסקי היתה אולי קיימת באום ג'וני ובכינרת של ימי העלייה השניה, אך ברגע שהחל הישוב להתגבש בשנות המנדט הראשונות, הוא התפתח לחברה מעמדית, שהפערים שנפתחו בה היו כבר עמוקים מאוד ואורחות חייה לא תאמו את האתוס האסקטי הרשמי. רק במקום אחד התנהלו חיים אחרים: בהתיישבות השיתופית. אבל, לא הקומונות החקלאיות שהיוו את התגלמותה של האוטופיה הסוציאליסטית כמהותה היו גאוות הציונות, הן שעיצבו את דמותו של הישוב, ואפילו לא את דמותה של תנועת העבודה. הן שימשו לתנועה אליבי ובסיס כוח אך לא חיל חלוץ של מתקנים חברתיים. לא התנועה הקיבוצית, שתמיד היתה קטנה לא רק ביחס לאוכלוסיה הכללית אלא גם בתוך החברה ההסתדרותית עצמה, היא שקבעה נורמות של התנהגות, כי מלכתחילה היא לא נועדה לעצב כאן חברה אחרת אלא לכבוש את הארץ. רגניה, נגבה וזיד־מרדכי בלמו את הפולש, בני הקיבוצים שילמו מאז ועד היום מס דם, ללא צל של יחס למשקלם הכמותי בחברה, אך שינוי פני החברה לא היה התפקיד שאותו נדרשו למלא.

אין ספק שהילדים בחולצות הכחולות, שגדלו בתנאי חממה של בתי־הספר התיכוניים היקרים, בערים ובתנועות־הנוער החלוציות האמינו באמונה שלמה, אף שברובם המכריע לא קשרו את גורלם בהתיישבות, כי הם שותפים לבניין חברת מופת. זה היה כוחו של מיתוס מגייס.

זוהי האמת ההיסטורית: מעניינת כשלעצמה העובדה שהאבות המייסדים מעולם לא הסתירו לא עובדות אלה ולא את כוונותיהם הכלליות. אילו רצו בתחילת מימושו של סוציאליזם, היו מתחילים בביתם פנימה. איש לא מנע מהתנועה לעצב את ההסתדרות כחברה שיש בה יותר שוויון ויותר צדק ופחות כוחנות. איש לא הפריע למשל, לברל כצנלסון לעשות את עיתון "דבר" לקואופרטיב של עיתונאים ופועלי דפוס, המנהל את עצמו וקובע לעצמו גם את מדיניות המערכת.

> **מנין לנו הביטחון שזה כל מה שניתן היה להגיע אליו? רק משום שלא התקרבנו ליעד רחוק יותר? האם הסיבה לכך נעוצה בחוסר יכולת לגעת בשמיים או אולי בהיעדר נבונות, או אפשרות, מטעמים של דבקות בעקרון האחדות הלאומית, לחתור אל המטרה הרחוקה?**

"הסוציאליזם הקונסטרוקטיבי" היה סוציאליזם של יצירת כוח לאומי ולא יותר. הסולידריות היתה סולידריות לאומית וה"המוניות" לא נדרשה לעמוד אצלנו במבחנים קשים. מעבר לכך, תנועת העבודה פעלה בתנאים הנוחים ביותר האפשריים, ללא כל דמיון למכשולים האדירים שעליהם צריכות היו לגבור התנועות הסוציאליסטיות באירופה. למרות הכל, עם הקמת המדינה, לא היה לישראל שום יתרון על פני החברות המפותחות האחרות. על כך עמדתי כבר במקומות אחרים, ואת התשובה לשאלה החוזרת על עצמה כמו תקליט שחוק: "היכן עשו טוב יותר?"

לא בני־אלים עלו ארצה ולא הם שלטו בה. כינון מדינת היהודים היה מבצע איתנים וספק אם יש צורך לחזור ולשנן את משמעותו. אך מנין לנו הביטחון שזה כל מה שניתן היה להגיע אליו? רק משום שלא התקרבנו ליעד רחוק יותר? האם הסיבה לכך נעוצה בחוסר יכולת לגעת בשמיים או אולי בהיעדר נבונות, או אפשרות, מטעמים של דבקות בעקרון האחדות הלאומית, לחתור אל המטרה הרחוקה? כאן כל אחד רשאי לתת את התשובה הנראית לו; אני נוטה לחשוב שהתנועה לא השיגה יותר כי לא דרשה מעצמה יותר. והיא לא תבעה מעצמה יותר כי תקופות של מאבק לאומי אינן מעודדות לא ניסויים חברתיים ולא טיפוח של ערכים אוניברסליים. ■

(ראה גם עמ' 12)

חיים גורי

שבעים השנים ושמונים המלקות

לפני חודשיים הגיעה לביתי הזמנה – "מסיבת הפתעה ליום הולדתו ה־70 של מיכאל גלעד, תיערך ביום ד', כ"ח בתמוז תשנ"ה (26.7.95) בשעה 19.30, במועדון ויצ"ו רח' מאיר בעל הנס 12, רמת גן. נ.ב. הנכם מתבקשים לשמור על סודיות מוחלטת בכל הקשור למסיבה זו". וכבר הייתי שותף לקשר־השתיקה.

בראשונה ראיתי אותו, כאיש לשכה 06, ביום ה־11 באפריל 1961, בבית העם, עם פתיחת משפט אייכמן בירושלים. אחד מלובשי המדים שהיו שם. ב־4 במאי נודעו לי פרטים נוספים.

אני שב אל עמוד 41, בספרי "מול תא הזכוכית", אל עדותו של ד"ר יוסף בושמינסקי מגטו פשמישל, הממשיך ומספר: "ראיתי איך מפקד הגטו מלקה נער יהודי 80 מלקות". העד הוא רופא וקובע כי "גוף ילד אינו יכול לעמוד ביותר מ־50 מלקות". אז שואל אותו התובע: "האם הנער הזה נמצא כאן באולם?"

"כן" – עונה העד בפולנית.

גולדמן במשפט אייכמן. משמאל, התובע הראשי גדעון האוזנר, מימין – השופט גבריאל בך

"היכן הוא?"

כולנו מפנים ראשינו אל היציע, מחכים כי שם למעלה יקום מישהו ויעמוד.

"הנהו" – מצביע האיש על הקצין מיקי גולדמן, היושב ליד היועץ המשפטי על הבמה.

"זה הנער" – אומר האוזנר.

"הקצין גולדמן, השקט והמסודר, אינו מפנה את פניו. הוא מוסיף להיות איש לשכה 06. רוח־סירוס עוברת באולם.

בקרבתו, ליד השולחן העגול, העורך, זיהיתי את קצין המשטרה לשעבר אהרון שלוש בבלורית השיבה שלו. מצאתי שם גם אשה, שהשנים עברו עליה אך לא התאכזרו לה, בשם מלי לוזוב, שסיפרה לי שהיתה עם מיקי במשטרה: "עבדנו יחד". עד המשפט לא אמר לנו מלה על השואה. והיינו ידידים קרובים. כששמעתי ברדיו את סיפור המלקות בכיתי, כמעט הכיתי אותו: למה הוא לא סיפר לנו מה עשו לו?"

המעגל נסגר. הנער המוכה שהיה לגבר יושב שלושה צעדים מתא הזכוכית".

★

הגעתי למועדון ויצ"ו בשעה היעודה. ואני המתיימר להכיר כל ישראלי שני בארץ לא זיהיתי פנים מוכרות. את בנותיו ראיתי שם, לובשות "מקסי" חגיגי, את פזית ושולי, כפי שנודע לי שמן, אחר־כך את רון, הבן. רק אחר־כך נודע לי שגם בתו אסתי ובנו טל מנשואיו הראשונים מצויים שם.

עמדתי בחוץ, בפתח השער, בלב הגושרנקית המהבילה ולגמתי קצת וודקה בקרח, צופה באנספים. רבים מהם דיברו ספרדית או עברית טעונת מבטא דרום־אמריקאי.

נכנסתי לאולם הנגרש והולך. זיהיתי את הצייר התל אביבי משה ברנשטיין. הוא סיפר לי כי היה עם מיקי בספינת המעפילים התקווה ואחר־כך בקפריסין. עוד קטע באודיסאה הנגלית לי.

> **מסיבת יום הולדת למיקי גולדמן, הוא מיכאל גלעד, הנער שהולקה 80 מלקות ושרד והיה לקצין משטרת ישראל הניצב שני צעדים מתא הזכוכית שבו ישב אייכמן. "החיים אינם פיקניק", הוא אומר, "אך גם לא סדרה אין־סופית של צרות, עגמת נפש ואכזריות"**

בשובי לשולחני מצאתי ליד כסאי הממתין את איסר הראל, את "איסר הקטן", מי שהיה שנים, בימי בן־גוריון, ראש המוסד והשב"כ. איסר, האיש שאנשיו חטפו את אייכמן בבואנוס־איירס והביאוהו ארצה כדי שיעמוד לדין. אמרתי לו שהוא "אשם" בכל הסיפור הזה, שהמשכו כאן, הערב. איסר העלה בדל־חיוך.

אותה שעה המשיכה לנגן על הבמה רביעיית "דוגרי", המורכבת, כפי שניחשתם, מעולי רוסיה.

ופתאום היתה רוח אחרת מסביב – מיקי הגיע מלווה באשתו אווה וכמה ידידים. כך זה מתרחש. האיש קופא, סוקר באחת את עשרות הקרואים: אחר־כך מתחיל לזהות פנים ושמות. הוא נכנס פנימה ומתחיל, על דעת השונה שברומה, אותו טקס ממושך עשוי קריאות הפתעה ולחיצות ידיים ונפילה על צוואר וחיבוקים ונשיקות עד אחרון האנספים, בעוד הרביעיה ההיא משמיעה חגיגית: "הפי ברת' דיי טו יו" ופה ושם ממחטה נשלפת, מקנחת דמע וזלג.

אנט רולצ'ין, אלמנתו של אריה רולצ'ין, יו"ר הסוכנות לשעבר, דקה ושבירה ושומרת יופי מיוסר, אמרה לנו ש"רק לעתים רחוקות מרגישים כבוד כזה לומר כמה מילים"... ש"דברי אמת הנאמרים על מיקי, נשמעים משום־מה כמחמאות".

אחר־כך נקראתי אני לומר כמה מלים. סיפרתי מה עשה לי סיפור 80 המלקות, כיצד היה לתמצית המשפט, לסמליותו המבקיעה – הנער המוכה, יושב ליד תא־הזכוכית, כמאשים, סוגר את המעגל. גם גיליתי שם, לאלה שאינם יודעים, כי פקד מיכאל גולדמן נכח בשעת הוצאתו להורג של אייכמן בכלא רמלה ושהוא האיש שפיזר טרם שחר את אפרו של קצין האס.אס מחוץ למים הטריטוריאליים של ישראל.

לאחר שנודע דבר 80 המלקות, פנה יצחק צוקרמן (אנטק), ממפקדי האירגון היהודי הלוחם בפולין, אל מיקי: "למה לא סיפרת לנו את הסיפור הזה?" מיקי השיב לו שבבואו ארצה סיפר לקרובי משפחה מה עשו לו. הם לא האמינו לו, חשבוהו למתעתע. אז אמר לו אנטק: "זו היתה המכה ה־81". לימים הוסיפה רות בונדי: "אין טעם לספר ואין למי לספר, כי אנשים אינם מבינים אינם רוצים לשמוע".

המכה ה־81 אינה רק תגובת אי־ישות אטומה וסרבנית לסיפוריהם הם, אף שלעתים היא גם כזאת. היא בעיקרה חוסר היכולת לתפוס ולהכיל סיפור הפורץ את גבולות התנסותו של הדמיון האנושי. היא קיימת תמיד, בכל חברה אנושית, בעיקר בתקופות פורענות קשה. היא מצויה בקרב מנהיגי אומות ואינטלקטואלים, סופרים ומשוררים וראשי קהילות, כמו בקרב מפקדי צבאות וקציני מודיעין ופשוטי עם. לא בכדי אמרה לאה גולדברג ש"דמיונם של הרוצחים עולה תמיד על דמיונם של הקרבנות". המכה ה־81 שייכת לקורבנות כשם שהיא שייכת לעדים הרחוקים, היא אחווה אולי בטבע האנושי המאפשר לנו להיות מרומים עד מוות ולהיאחז באשליה. אך בפגישה ההיא בין אנטק למיקי רצה איש קיבוץ לוחמי הגיטאות לומר לאיש שהולקה כי אנשים משלנו, ישראלים, קרובי משפחה ואחרים, הוסיפו לו את המכה הזאת.

11 שנים אחר־כך, בשנת 1972, התחלתי עם חברי ז'אקו ארליך ודוד ברגמן לעבוד על סרט תעודי העוסק בתקופת הרדיפות וההשמדה בימי הרייך השלישי. חיפשנו שם. הארת פתע – "המכה ה־81". סרט זה פותח את הטרילוגיה הפילמאית־תעודית על הימים ההם. הוא הוקרן בארץ, תורגם לשפות שונות ועשה דרכו בעולם.

★

הרביעיה המשיכה להשמיע נעימות קלות. הנה כעת היא משמיעה את "צ'רדש" של די מונטי. אל המיקרופון קרב איש גבוה וכפוף קומה, משה רוזנברג. הוא מתנצל על קולו

מיקי גולדמן, ביד ושם, במקום ההלקה משואה לזכר קורבנות בלזין, 1992

הסדוק הגיחר הלוחש בשל מחלה קשה, אך הוא בא לכבוד מיכה: "הרי צריך לומר מקצת שבחו של אדם בפניו. איך אומרים בלטינית – אמענטשו אני העד לכמה דברים שהוא לא סיפר עליהם. הייתי לידו כאשר קיבל את המכות. נס משמים שהילד הזה חי וקיים: איך אתה החזקת מעמד? איך הבנדיט הזה הרביץ לך? ואני עוד החזקתי את המעיל שלו".

כן, בעת שהנהית יחף שוזמבגר את המלקות, עמד משה רוזנברג לידם. לאחר המכה הראשונה, הסיר המלקה את מעילו ונתנו בידו של משה. זה ממשיך לספר: "לאחר 20 מכות, הוא כבר לא הגיב". אולי בשל כך ניצל. כתום 80, חשב המכה כי הנער מת.

מיקי ניגש למיקרופון ואומר בקול חנוק: "ידיד נפש שלי משה רוזנברג. לא תיארתי לעצמי שעד כדי כך יהיה מוכן לספר כמה פרגמנטים מאותם חיים שהיו גיהנום ולא חיים".

ואחריו בא אלי היימן "היקה" שפגש את מיקי באושוויץ. הוא מתנצל: "באנו בעצם לשמוח עם מיקי ולא לספר על העבר". אך הוא ממשיך: "מיקי ואני באנו מעולם אחר. חגגנו יום הולדת בסוף ינואר 1945 כשהרוסים שיחררו אותנו מהרבה שנים של סבל". לפני כן הוא מספר על צעדת־המוות בשלגים ההם, על המעטים ששרדו, על החברות שהצילה אותם.

מגישים כיבוד גבינות ולחמניות ועוד יין לבן ואדום. איסר הראל אומר לי: "כעת אתה שומע עוד פעם את סיפורי הילדים ההם". "הילדים ההם" שבאו הנה ולחמו במלחמת השיחרור והקימו משפחות והולידו ילדים.

כעת נוטלים את המיקרופון בניו ובנותיו של מיקי. הם מקריאים שיקופיות המתארות את מהלך חייו. באחת רואים את מיקי בשדה תעופה באורוגוואי ליד מטוס ובידו תיק "ג'יימס בונד". אומר הבן טל: "מספרים ששון קונרי נכנס ללחוץ כשראה את התמונה הזאת. אין ספק שתמונה זו תרמה לנצחון אורוגוואי עם ברזיל בכדורגל בגביע אמריקה" והזוכים בקהל כמו בפסקזמן אחר מאוד.

ועולה הפרק הדרום־אמריקאי בחייו של גיבור הסיפור, כגזבר הסוכנות ביבשת ההיא. עוד תחנה באודיסאה. אז ניגש אלי בחור מגודל המציג עצמו כגדעון וליגנר, בנו של הקצין רמי וליגנר, מפקד יחידה 06 במשטרת ישראל בימים ההם. הוא אומר לי שכל קציני היחידה ההיא נפטרו – אביו והקצין הפשטטר אל־דום שנרצח בתורכיה בפיגוע ואבנר לס מחוקרי אייכמן שעזב את הארץ ומת. הוא אומר לי שאבא שלו, הקצין וליגנר, קרע לגזרים את דף הזמן, את ה"לוג־בוק" בסירה שהוליכה את אפרו של אייכמן מחוץ למים הטריטוריאליים. הוא "לא רצה שיישאר זכר למקום שבו פוזר האפר ההוא".

ואז קם מיקי לשאת דברו לסיום: "... אנחנו כעת בימי בין המצרים בין הי"ז בתמוז שבהם נבקעה החומה ותשעה באב שבו חרב המקדש ורק יומיים לאחר אסון רמת־גן... למעשה אין סיבה למסיבה... אך על אף ניסיון הרוצחים לנשלנו מנחלת אבותינו לא נפסיק לשיר". הוא מודה לכל אלה שאיפשרו לו להגיע לגיל הזה, קודם כל למשפחתו, ומעל לכל לאווה רעייתו, ולכל "אלה שהעניקו טעם ועידוד לחיי". הוא נולד, כדברו, ביום א' באב תרפ"ה, 27.7.1925, בדיוק ביום הזה, לפי ספירתם, לפני 70 שנה.

הוא מזכיר את אמו אסתר ואביו נפתלי ואחותו הקטנה גולדהלה, "השם ינקום דמם". לפני כן ניסיתי להחליף כמה מלים עם אחיו יעקב שנכח במסיבה. לא העליתי הרבה. הוא הזכיר לי שעזן שקפא בעת שניית הרעש שהחריבה את העיר.

ומיקי ממשיך: "שואלים מי הוא יהודי? מהו יהודי? והתשובה – יהודי מורכב מ־20 אחוז לב, 20 אחוז עצבים, 20 אחוז מחלות ו־20 אחוז דווקא! הדווקא הזה איפשר לעמנו להעביר אלפיים שנות גלות". כאן הוא מצטט שיר ידוע ביידיש של המשורר יוסף פפרניקוב ומזכיר את "היידיש" שהיתה לשפת הקדושים לעומת העברית, לשון הקודש"... "החיים אינם פיקניק", הוא אומר, "אך גם לא סדרה אין־סופית של צרות, עגמת נפש ואכזריות".

הוא נזכר באמור בפרקי אבות: בן 5 למקרא, בן 10 למשנה, בן 13 למצוות, בן 15 לתלמוד, בן 18 לחופה. הוא מוסיף שעד גיל 13 היה חלק מ"הספירה הנורמלית". אחר־כך חל השינוי: בן 14 למלחמה, בן 16 לגטו, בן 17 למלקות, בן 18 לאושוויץ". רק בגיל 22 בקפריסין הוא שב אל "הספירה הרגילה ההיא".

שבתי לירושלים. בדרך חשבתי על רבבות ה"מיקים" שאבדו בשריפה הגדולה ההיא. וכרתי כי אמר לנו שבאושוויץ הוא שר. כחברת נוער יהודי מגרמניה "מעל פסגת הר הצופים אשתחווה לך אפיים". חבל שאב־יגדור המאירי לא ידע זאת.

פתחתי את הרדיו בפעם המי־יודע כמה באותו יום, שבתי אל האקטואליה. ■

הפ"כו מן הארכיון

תקשורת על תקשורת על תקשורת

בטפלו בסיקור הפיגוע בתקשורת, יומיים אחרי, איבחן מגזין העיתונות של הערוץ הראשון, "שטח הפקר", בעזרת אנשי מקצוע, את התופעה הבאה: הימין, מסיבותיו שלו, מעוניין לעודד כמה שיותר חשיפה של הטרור. השמאל, מצידו, מנסה להצניע את הטרור. ובתווך, קבע "שטח הפקר", פועלת התקשורת, באווירה של תחרות מסחרית. עולה מכך, שאמצעי התקשורת, שורדים שכמותם, נאלצים להתחרות מי מראה יותר.

ואני עושה חשבון פשוט: לתקשורת זהות אינטרסים עם הימין. האומנם?

ב"שטח הפקר" לא התעמקו בהשלכות הקביעה הזו, ודווקא באייטם הבא, כאילו בלי שום קשר, הטיח שוב עיתונאי ימני את הטענה השחוקה, שלא מקבלים מספיק בעלי דעות ימניות לתקשורת השמאלנית בכלל ולגלי צה"ל בפרט.

חיבור, פוסט־מורטם, בין שני הדיונים הלא־מפותחים האלה מוביל למסקנה ש"הם" (שליטי המאפיה השמאלנית בתקשורת) מנהלים את התקשורת בניגוד לכל היגיון מסחרי. לא הגיוני, נכון?

הפוליטיקה של התקשורת

"שטח הפקר", עסקה בהרחבה באופי הסיקור הטלוויזיוני של הפיגוע, הביאה מומחים מפה ומשם, נימקה היטב, ואף, לדעתי, הסיקה את המסקנות הנכונות. רק אלמנט אחד היה קצת חסר בטיפול הטלוויזיוני הזה: הטלוויזיה.

תוכנית טלוויזיה יכולה לשלוף קטעי ארכיון וקטעים טריים מהשבוע, להשוות, ולהדגים. מתי, למשל, עוברת המצלמה את הגבול המותר, ומהי החלופה האפשרית. האם בסי־אן.אן יודעים לעשות זאת אחרת? לא צריך ללכת רחוק, אפשר לנתח קטעים ספציפיים מ"מבט", שכנה לערוץ, ולהשוות עם דיווחים מהפעם הקודמת. אין כמו מראה עיניים. טלוויזיה, אתם יודעים.

באופן כללי, התופעה של תקשורת שמסוגלת לעסוק בעצמה, מבורכת. מדברי עורכי אמצעי התקשורת שרואיינו ב"שטח הפקר", עולה בבירור כי בעקבות הביקורת הציבורית על הזוועות שנראו על המסך בפיגוע הקודם, הורד המינון בפעם הנוכחית.

הפוליטיקה של השגרה

הפעם, לא חזרה על עצמה פורנוגרפיית הגופות המרוטשות. לא ניתנה בימת־זינם לפוליטיקאים אופורטוניסטים בערב הפיגוע, הדיווחים, העניינים יחסית, הביאו יותר אינפורמציה, ופחות רם ועקות היסטריה. "מקצועני ההפגנות" שאחרי פיגוע, נדחקו לשולי המהדורה. לא הולעטנו בתחקירים עקרים, שבדיעבד אם כוחות ההצלה הגיעו בזמן, לא ניתחנו את הדעת הכאילו־גינוי של ערפאת, ובפרוץ המהדורות הראשונות, לא הופיעו כתבים המומים ולא מגולחים, ממלמלים שעדיין לא ברור מה קרה, "אולי", "כנראה" ו"גורמים מעריכים". זה נכון לשני הערוצים. תרגולת פיגוע, מן הסתם.

"האם אנחנו מתרגלים?", שאלה בחשש התקשורת (את עצמה) ביום שאחרי. כן. וטוב שכך.

מדובר בנו, לא באיזה אירוע נשכח במקום רחוק, שרק דיווח קיצוני יצליח להחדירו לתודעתנו. זה ליד הבית. כל אחד מאיתנו יכול להיות הבא בתור. אנחנו יודעים טוב מאוד כמה מדובר. הטלוויזיה היא אמפליפייר של המאורעות. מתכנני הפיגועים יודעים את זה. הם בונים על זה. הם רואים טלוויזיה. הם ראו בכל הפעמים הקודמות שכושר העמידה שלנו, כחברה, לא גבוה. זה מעודד אותם להכניס לנו עוד פעם. כשהדיווח יעיל, לקוני, מסתפק בפרטים ולא מלבה פאניקה רבתי – הלכה להם הרוח. אין להם בשביל מה.

עם זאת, סיקור ענייני, הוא דיווח מרוחק, נטול רגש. דילמה. האירוניה היא שהעבר עשה את שלו ופתר לנו את הבעיה: אנחנו למודי ניסיון. המון תמונות קשות, טונות של פאתוס והתלהמות, הקשיחו את ליבנו ממילא. אז במקום להתבייש שאנחנו לא מספיק רגישים, בואו נשלם את המחיר הזה, נקבל רק את הפרטים הדרושים וזהו. לא צבורה. איפוק.

הפיגוע ברמת־גן. מינון נמוך יותר של צילומי הזוועות צילום: יפמא

אלון גל

אנטנה

הפוליטיקה של העצב

עוד פעם שירים עצובים ברדיו. שוב "שלום רב" במקום "ערב טוב". ובאמת, כמה הרוגים צריך כדי לשלוף את ה"שלום רב"? שניים? שלושה, אבל בתנאי שנהרגו על רקע לאומני?

ברדיו, בבוקר שאחרי, ניהלו קובי מידן ואברי גלעד דיון נאור בנושא "האם התרגלנו לאסונות", אבל הדי־ג'יז שלא גשדר היום, כמובן, את איש המסתורין". בטלוויזיה, בערב הפיגוע, המיר הערוץ השני את הסדרה "רמת אביב ג'" בסרט "פישר קינג". מה ההבדל? רובין וויליאמס לא משעשע? יש לכם מדד עליזות? פרומואים סטגוניים ופרסומות נוטפות שמחת חיים – מותר, וסיטקום – אסור?

דווקא הטלוויזיה, מעוז הפלורליזם – נשמת אפה של הדמוקרטיה – מנסה להעביר אותנו סדרת חינוך, כשמבחן הפלורליזם מגיע. מלמדים אותנו איך להיות עצובים. כאילו, לא סומכים עלינו שנדע להבין לבד. רגע, מי צחק שם בפינה. אתה לא יודע שאסור להיות שמח היום?

זו קרתנות, זו שמרנות לשמה, וזו התנפצות עלובה לאיזה מרכז קונצנזוס בלתי קיים. אי־אפשר לדכא את היד המתרוצצת על השלט־רחוק. כשצוחקים ביום כזה, זה לא אומר שלא מבינים את גודל האסון. זה אומר שבא קצת להתפרק. להפיג את המתח. לטלוויזיה, תפקיד נוסף חוץ מלספק אינפורמציה. דווקא כשקשה, הכי צריך אותה. היא שסתום ביטחון. שלא תתפוצץ. לפרטים נוספים, ראו "זהו זה" של מלחמת המפרץ. ■

צעד לא מחושב

הטרגדיה שהתחוללה בשבוע שעבר בערד, האסון הראשון שהתנגש בישראל עם הופעת בידור, רק במקרה לא קרתה עוד קודם. בין האשמים, הגיע הזמן להפסיק עם הבורות, לא נמצאת משינה. לפני שנירדם עם הכעס עד האסון הבא, כדאי למהר ולפקוח עיניים אל מול כמה נתונים

טל סילבר

"יש מזל של משינה?" אמר בסוף השבוע מבר מלומד, "אני לא חושב". לא. זה לא מקרה אומלל שאירע דווקא להם, הוא טען, אלא תאונה שנבעה מחוסר אחריות של הלהקה עצמה. כמה כעס הצטבר בשבוע האחרון, מאז האסון שאירע ביום שלישי שעבר, ערב הופעת הפרידה המתוכננת של להקת משינה.

להזכירכם, במהלך אותו ערב ארור, עת הופיעה על בימת ה"אתרוק" שבערד להקת טיפקס, פרצה מהומה בקהל, עשרות אנשים נפצעו, שלושה נהרגו.

במה כעס הצטבר. כמה כעס שגרם ליותר מדי אנשים להפנות את האצבע המאשימה ליותר מדי גורמים לא נכונים. זו פעם ראשונה שמדינת ישראל חווה על בשרה אסון מסוג זה. יותר מדי אנשים בארץ לא נכחו בחייהם בהופעת רוק. אין סיבה שאדם שאין לו קשר כלשהו למוסיקת רוק יתענה בהופעה שכזו, אבל צריך לדעת מה מתרחש, במעט כנורמה, מקוממת ככל שלא תהיה, בהופעות רוק, כאלה שעומדים בהן על הרגליים, כדי להפנות אצבע מאשימה לאיזשהו גורם.

מוסיקת רוק, מהרוקנ'רול כפי שנוגן בראשונה בשנות ה־50 ודרך הביטלס בעשור הבא, היא מוסיקה שבבסיסה פונה אל היצר, לכיוון הבטן. באופן טבעי, מוסיקה שפונה אל היצרים, אל צורך החופש של האדם, מסוגלת לתת תחושת לגיטימציה לשיחרור רסנים. זה מה שגורם לאנשים לשמוח ולרקוד בהופעות רוק, תחושת החופש. אנשים רבים מדי רואים, למרבה הצער, בפריקת הרסנים הכללית הזאת תמריץ והזדמנות לשיחרור של יצרים אלימים. בגלל זה קשה לעבור הופעת רוק המונית ללא התרחשויות שכאלה. זו הפעם הראשונה שאנשים בארץ נחשפו לזה, וללא ספק הפעם הראשונה שמי שאחראי לאירגון האירועים האלה פקח את עיניו הגארפילדיות, אבל התנהגות כזאת היתה שם מימיהם הראשונים של הביטלס, ולא תמצאו מקום אחד בעולם שבו זה לא קורה, העולם הזה כולל, אגב, גם מדינה בשם ישראל.

לא צריך, חלילה, לקבל התנהגות ברברית בהבנה, אבל צריך חובה להתייחס אליה כאל נתון, כאל עובדה, כשניגשים לאירגון של אירועי רוק ופופ גדולים. אי־אפשר להאשים רק את הקהל במה שקרה בערד, מהסיבה הפשוטה, עם כל הצער הכרוך בקבלתה, שהיתה חובה להתכונן להתנהגות הזאת מראש. ההתנהגות הזאת היתה גם בהופעותיה הקודמות של משינה בערד, בשאר הופעות הרוק הגדולות בערד, ובהופעות רוק בכל הארץ. לפעור עיניים מולה בלבה כמוהו כעצימת עיניים. כל מי שהיה כנחיל האדם קודם מסוף הופעותיהם של הביסטי בויז בארץ, יודע לספר כיצד כמעט קיפח את חייו, וזו היתה סופה של הופעה, לכאורה לא היתה לאנשים סיבה לדחוף, אבל זה קרה, כמו שקורה בכל הופעה מהסוג הזה, ולזה, לעזאזל, צריך להתכונן.

ב"אתרוק" לא היה מספיק ציוד רפואי והיתה כמות מקוצצת של אנשי אבטחה ושער אחד בלבד, שנפתח אל כמות אדירה של בני־אדם. אלה, חובה לציין, חיכו בחוץ ואז שמעו את הופעתה של להקת טיפקס מתחילה. ואנשים שמשלמים כמעט 100 שקל כדי להיכנס לאירוע בידורי כלשהו, לא יעמדו להם בחוץ בשלווה, בזמן שהוא מתחיל, והם הרי לא איחרו. אי־אפשר להאשים בכל המחדלים האלה את להקת משינה, מכיוון שלמשינה יש צוות ניהול ואירגון, והוא זה שמטפל בכל נושא שמעבר למוסיקה. אף אחד הרי לא יאשים את השחקנים שעל מגרש משחק כדורגל, אם תפרוץ התפרעות בתוך הקהל שמולם. אי־אפשר להאשים את משינה בחוסר אחריות ככותבי שירים, מכיוון שבאף אחד משיריהם אין עידוד לאלימות, התפרעות, הרג או פגיעה באנשים או בבעלי חיים. הפניה השכיחה שלהם כמלחיני וכמבצעי פופ אל היצר לא גורמת לאף אחד לדחוף מישהו, אלא אם כן אותו אדם הוא אלים מיסודו. אי־אפשר להאשים את משינה בכלל. להקת משינה, כולה, שרויה בימים אלה באבל. קובי אוז (מלהקת טיפקס) שהופיע לא ידע בה מתרחש, ואיפה הילד לא היו מוכנים לעלות על הבמה. אף אחד מהאמנים של אותו ערב לא נהג בחוסר רגישות, מוסר או אחריות. כולם המומים וכואבים, לא מסוגלים לקבל את הצירוף חסר ההיגיון והאווילי שבין בידור ומוסיקה למוות.

אותו מבר מלומד אמר גם, "ולמה בהופעות של שלמה ארצי זה לא קורה? הרי הוא אמן אחראי". הרי החדשות: גם בהופעות של שלמה ארצי זה קורה. כן. בואו נבאר את עניין האחריות הזה אחת ולתמיד – שלמה ארצי, שביטל את הופעתו שהיתה אמורה להתקיים בערב שאחרי, ידע טוב מאוד מה הוא עושה. מעבר לצער ולהלם העצומים, ארצי אמור היה לעלות על בימת ה"אתרוק" גם הוא. ועכשיו, אחרי שאפשר להודות שבמקום שאף אחד לא טרח באמת להתארגן לקבלת מסה של אנשים, יכול להתרחש אסון, עכשיו סוף־סוף, אחרי שנים של עצימת עיניים של מארגנים ואנשי כסף, ברור שהיה זה רק נס שאירוע כזה לא התקיים כך קודם. שלמה ארצי ידע שאם הוא היה מופיע ערב קודם, ביש המזל יכול היה להיות גם שלו. כן. זה היה ביש מזל של הקהל, וגם ביש מזל ללהקות. אף אחד מהאנשים, שללא ספק הפגינו אחריות בשביטלו את הופעותיהם אחרי האסון, לא היה עושה את זה אלמלא קרה האסון. האחריות לשלום הקהל בהופעותיהם של שלמה ארצי, הביסטי בויז, משינה, החברים של נטאשה או חוליו איגלסיאס (גם בהופעה שלו כאן, תקראו טוב, זה קרה) אינה נתונה בידי השירים

נערה בערד. צירוף אווילי בין מוסיקה למוות צילום: נדב נויהוז

הכתובים והאנשים שכותבים אותם לא צריכים לבדוק את תקינות הגדרות או האספקה החשמלית שבשטח. אבל מי שאמונים לעשות את זה, מה בדיוק הם עשו בערד?

ומי אמר שהוא חושב שזה קשור לכניסה המוגזמת שאנחנו נותנים פה למדונות, למקדונלד'ס ולמייקל ג'קסונים? אה, כן, נשיא המדינה. או.קיי. בואו רק לצורך הוויכוח, נאמר שמייקל ג'קסון, האיש שהגדיר את עצמו השנה שוב כרביכת פופ, או שמדונה, שכמותה, לא עושה דבר מלבד בידור טהור, אכן מרעילים את מוחם של ילדי ישראל. נגיד גם שאם מסובבים את ההמבורגרים של מקדונלד'ס אחורה אפשר לשמוע קול שטני המצווה על הנוער היהודי להתפקר. נניח שנבלום את כניסתה של אותה תרבות מערב משחיתת לשערינו. האם כך נעלים את היצרים האפלים שבאדם? האם אנשים ברבריים יפסיקו להתנהג בברבריות כשצלילי האימה של מייקל ג'קסון או משינה יחדלו להכות בראשם? האם אדם בעל גירוי אלים גבוה, לא ימצא עילה אחרת לשחרר אותו? קחו לדוגמה את איראן. הרי הנוער האיראני דופק לעצמו את הראש לילה ויום עם מדונה ואביב גפן. מעבר לכך: האם לא היה קם במדינת ישראל אביב גפן בלבוש רוקי או פופי, או כל צורת ביטוי אחרת שמזוהה עם הנוער הישראלי, גם אם לא היה חשוף לתרבות מערבית? הרי האסימות והתייחסות אל אנשים כמותו כאל אויבי הציבור והנוער היא אחד הדברים שמציתים אותו כבותב, ובעיקר גורמת לאנשים רבים כל־כך להתחבר אליו ולקנות אותו כתגובת נגד, גם אם זו אינה מודעת. במקום להתייחס אל הקהל כאל חבורת שוטים, וליוצרים כאל אנשים חסרי אחריות, הגיע הזמן להבין שמדובר בעובדות. הגיע הזמן להפסיק להפקיר את החיים של הקהל שבא להופעות בידור בארץ. עוד היתה הפעם המי־יודע־כמה, וזה היה מזל שזה לא קרה קודם. שנים קודם.

ועוד כמה מילים לכל מי שמדבר בידענות כה רבה על חוסר אחריות, תרבות מערב זורעת הרס ושאר ירקות: "אנחנו שניים", "הנסיכה", "אהבתי", "ברחובות שלנו", "שלמונזה", "הספסל ההוא מול האגם", "אהבת אותי", "בדרך אל הים", "בן המלך", "התחזור תחזור". כולם שירים של משינה. בפעם הבאה כדאי לשמוע אותם קודם. ■

משינה. באף אחד משיריהם אין עידוד לאלימות. צילום: ראובן קסטרו (באדיבות "מעריב")

למתוח או לא למתוח, זו השאלה

תירי פז

בגיל 50 מתחבטת אריקה ג'ונג בין משנה להלכה. משנתה של גלוריה סטיינם – "להשלים באצילות עם הגיל ולפנות סודיסוף כלפי פנים", כנגד ההלכה העגומה – "תרבות הצעירים שועטת ללא רחם. אנו חיים בעולם של דימויי וידיאו מתחלפים, ממשיים וחזקים יותר ממלים... עידן הטלוויזיה הגיע ואנו אנשי המלים שרדנו מעבר שבו המלה יכלה להפוך את העולם מפני שמלה עדיין נשמעה. היום הדימוי הוא חזות הכול והזמן הדימוי תמיד עכשיו" (עמ' 26 ב"פחד חמישים" (מאנגלית שרה ריפין, זמורה־ביתן).

נצחונו של הדימוי הוא עניין עתיק מכפי שמדמה אריקה ג'ונג. "כבשונו של העולם הוא הנגלה ולא הנסתר", כתב אוסקר ויילד ב"תמונתו של דוריאן גריי", כמה עשרות שנים לפני היות הטלוויזיה. אבל הגיג כבד־ראש שכזה אינו יכול להישאר מופשט מדי אצל ג'ונג. את הקונפליקט בין צו המשנה – ההתבוננות פנימה לבין ההלכה – "הדימוי הוא חזות הכול" היא מסכמת ב"השאלה הנצחית: לעשות או לא לעשות מתיחה, והאם לעשות זאת לפני מסע הפרסום של הספר הבא" (שם). "שאלה נצחית" המגמדת את זו של המלט למימדי נבסית. או קטע של "החמישיה הקאמרית" (רפליקה שנולדה בשביל קרן מור).

את ספרה החדש "פחד חמישים" קראתי בעיניים עצומות. שמעתי אותו מפיה באחר צהריים אחד, כשניצלנו הפוגה בין הרצאה לסדנה במהלך כינוס ספרותי בזלצבורג. השיחה התקיימה בתנאים אולטימטיביים של חיבה. השמש נטתה לשקוע מול רכס ההר (אתר הצילומים של הסרט "צלילי המוסיקה"), הנשקף מגזוזטרת מידה אגרית (מעונו של מקס ריינהרדט בעבר הטרום נאצי), טובלת באגמים ובגנים מטופחים, שכמו נגזרו מתפאורות אופרטה: רקע מופרך, בלתי ממשי, עד כי גם "צלילי המוסיקה" נשמעו שם כרזוק כבד. תחושת הזמן, המעוכב ממילא בין הטירה שלמרגלות ההר והברבורים השוחים באגם, השתבשה וכבר החמצנו הרצאה ועוד אחת, וכך התוודעתי לגירסה הלא־מעובדת של "פחד חמישים", לפני שידעתי כי יהיה לספר.

עכשיו, בקריאתו, אני חוזרת אל השיחה ההיא, שניהלנו לפני שנתיים בדיוק, וכמו ממשיכות אותה. נדמה לי שזה אחד מקסמיו של "פחד חמישים", וכמידה רבה גם של ספריה הקודמים של ג'ונג: את קוראת אותם כפי שאת משוחחת עם חברה. שיחת נשים. גברים אינם יודעים לדבר כך; אין להם חברים כאלה. החבר הכי טוב שלהם הוא כמעט תמיד חברה. ג'ונג היא חברה כזאת בזכות מידת גילוי הלב שלה כאשה וסופרת, בזכות הכנות והאמון שהיא רוחשת לקוראיה. כל ספר חדש הוא המשך הדיאלוג עם קודמו ותמיד חוזרים אל הפגישה הראשונה, "פחד גבהים" (רוב הקוראים לא קראו ודאי את קבצי שיריה הראשונים, שקדמו ליצירתה בפרוזה).

"פחד גבהים", שהיה רב־מכר מסחרר, לא סתם את יוצרתו המפורסמת על גלי האושר והעושר. מו"לים קיפחו אותה, מפיקים הוליוודיים הונו, עורכי־דין נכלוליים הוליכו אותה שולל וידידיה באקדמיה הפנו לה עורף. קוראים להוטים מדי שלחו לה מכתבי הערצה בנוסח "גבר' ג'ונג, האם תוכלי לשלוח לי את תחתוניך, בלתי מכובסים, בבקשה?" בסיכום, הספר – פורץ דרך ושפה בשעתו – הנחיל לה יותר מתסמונותיו המרירות של הנג־אובר מאשר ממתיקותה ההווה של השכרות.

לקרוא את אריקה ג'ונג זה כמו לשוחח עם חברה. כל ספר חדש שלה הוא המשך הדיאלוג עם קודמו, ותמיד חוזרים אל הפגישה הראשונה, "פחד גבהים". גברים אינם מנהלים שיחות־נפש כי אין להם חברים. החבר הכי טוב שלהם הוא חברה

יהיה זה בלתי הוגן לדון בערכיו האמנותיים של הספר. אני מחבבת את המחברת יותר מדי; אשה מקסימה, חמה, אמיצה, שנונה ונדיבה. החיבה שאני רוחשת לה אין בה לגשר על התהומות הפעורים בינינו. דמותה וכתיבתה של אריקה ג'ונג מעוגנות בחיים האמריקאיים. הן תופעה אמריקאית מובהקת, שאריקה היא מתעדת מהימנה שלה. אמנם היא גם מבקרת אותה אך לעולם תישאר חלק ממנה.

התופעה האמריקאית, המתבטאת במלוא עוצמתה גם בספר הזה, היא הכורח והרגל לפרוט כל תופעה מן המורכבת, המופשטת והפילוסופית ביותר עד הבנאלית והיומיומית ביותר למעות ומינות של מצוות־עשה: מדריך הוראות שימוש. מה שאינו בר־שימוש מעשי ואינו מיתרגם בערכים של עלות וצריכה מיידית, אינו קיים. זו תרבות חות־ממר, "רדי־מייד", בלתי מרומזת בעליל, משוחררת מספקות, מכפל לשון ומחשבה. לכן מדריכי שימוש אמריקאיים הם היעילים והמפורסמים בעולם (זולת הגרמניים), ועל כן גם מייגעים לעילא. אין פלא שהאמריקאים הם אבות ההמצאה של ה"פילוסופיה השימושית". הם חלוצי הייצור של מדריכי העצות השימושיות להתקבלות בחברה ("איך לרכוש ידידים והשפעה"), לריפוי עצמי ("איך להיות הפסיכואנליטיקן של עצמך בחמישה פרקים"), לסקס נכון ("חדוות המין" ו"כל מה שרצית לדעת על") 100 הציטטות שיעשו אותך לאיש מבריק (מסוון וונגט ועד וודי אלן).

ומהי כותרת אחד מספריה המוקדמים של אריקה ג'ונג אם לא "איך להציל את חייך במו ידיך"? לבחור במאהב הנכון, כמובן. מה גם ש"האנרגיה המינית תמיד מבשרת את הספר הבא". שוב, מדריך שימושי, אף שהוא מתחזה לרומן. אין זה מפתיע שכמה ממורי ההלכה, אותם "פילוסופים שימושיים", הם אחדים מן המנטורים הגדולים שלה. ידענית ודעתנית כג'ונג, המסתייעת בעושר מובאות מופלג משקספיר ודאנטה עד פלאת', אינה מהססת לצרף את ת'רו לביל ו, אביהם הרוחני של אלכוהוליסטים אנונימיים, כך למדתי מספרה.

האם רשאית אריקה ג'ונג להעיד בשם כל בנות דורה, שבעייתן היא "הריקנות הרוחנית של החיים"? מותרות הריקנות מזומנים למי שגדל בתוך השפע האמריקאי והשתייך לנתח הנכון שלו. רבות ורבים, גם בחברה זו, עדיין אינם מאויימים באובדן זהות מחמת עריצותו של השפע, כפי שהיא מכריזה. ההתבכיינות על גורלן המר של נשים המתקשות "למצוא את הכוח בחברה שבה זהותן הבסיסית ביותר היא כצרכניות, שבה כל מאבק על אוטונומיה וזהות נתקבל בתכתיבים האכזריים של השוק שעדיין רואה אותנו כצרכניות של כל דבר, מהורמונים עד כובעים, מתכשירי קוסמטיקה ועד ניתוחים קוסמטיים?" (עמ' 27), היא ממותרות וצרות העשירים.

המאה ה־20 ראתה כמה מנגנוני־דיכוי חמורים לא פחות השכילה לומר להם "לא". אבל לתנועות התנגדות אין, מטבע הדברים, מתגייסים רבים. אריקה ג'ונג אינה יכולה לומר "לא" לעריצות. תמיד ידעה להפוך את עצמה משליט לעבד, כך היא מעידה על יחסיה עם גברים. או, שמא, נפנה להסבר שלה. "אני סופרת ברוח 'השיטה'. עלי לחוות את הדברים שעליהם אני כותבת". על כן היא מצטרפת למסע שעשועים סאדומאזוכיסטיים, פוגשת ב"שתלטנית" אך מתאכזבת משום שזו משתוקקת לפירסום יותר מאשר למין. וכל זה לא היה אלא לצורך תחקיר לכתיבת "בלוז של כל אשה".

אני קוראת בספרה, לפעמים מעלעלת בו כבאלבום תמונות, מתעכבת על אחדות מהן ומזהה את רקע ותזמון התרחשותן. אין ספק: הסופר הוא גנב מרשה. גנב־אמן. הוא גונב מחיי אחרים, מאמירותיהם ומאבחנותיהם ומתיך אותם בספריו.

הנה תמונה אחת. אל שולחן ארוחת הבוקר בכנס אנחנו מסבות בחברת הסופרת המצריה נאוואל אל סאדאווי. אריקה נראית יפה במיוחד.

אלוהים, היא אומרת בהצטדקות, אבל אני מרגישה נורא. אפילו לא הספקתי להתאפר.

זה העניין, אריקה, אומרת נאוואל. "רוב הנשים נראות יפות יותר בלי איפור אך אינן מעזות שלא להיכנע לתכתיביהם של יצרני האשליות".

נאוואל מספרת שבהרצאתה הראשונה באחת מאוניברסיטאות העלית בארה"ב הציגה לה סטודנטית שאלה פרובוקטיבית: מדוע אינכן נלחמות נגד דיכוי האשה בעולם המוסלמי? איך אתן משלימות עם גזרת הרעלה?

התבוננתי בסטודנטית הזאת, סיפרה נאוואל. היא היתה עדויית תכשיטים מכף רגל עד ראש. כובד העגילים גרם לתנועותיה שיידאו מוטות בעקמימות. שכבת האיפור הכבד על פניה היתה ודאי במשקל רעלה. ומי כפה עליך את המסכה שאת עוטה, שאלתי, ומכוח איזה דיכוי התרת שידצעו את אוזניך.

אריקה ובתה מולי השתתקו. איזו משיטות הדיכוי דכאנית יותר?

זו תמונה מזלצבורג, יולי 1993, שהתגבשה ב"פחד חמישים" לכלל מסקנה נחרצת. "מלמדים אותנו שעלינו להתכסות באיפור כדי שיאהבו אותנו. ואנו מתכסות ברצון ברעלה זו...האיפור לדידינו אינו עניין של בחירה חופשית יותר מן הרעלה לנשי ערב: הוא הגירסה המערבית שלנו ל'שאדור' האיראני" (עמ' 233).

חובבי ג'ונג יאהבו גם את ספר השיחות החדש הזה. חבל שהתרגום העברי, המיומן בדרך־כלל, של שרה ריפין סובל מכמה רשלנויות מעצבנות, לא באשמתה, יש להניח. "את מגזימה את הבעיה", למשל. ■

חלש בהיסטוריה, נכשל בהבנתה

זאב שטרנהל: "בניין אומה או תיקון חברה", ספריית אופקים הוצאת עם־עובד, 491 עמ' 1995.

טדי פרויס

ה מירשם של היסטוריונים, סוציולוגים, ושאר בעלי דיסציפלינות אקדמיות המתקראים "חדשים" הוא לחפש בישראל מגרעות ועיוותים (לאו דווקא בלתי־נכונים) ולהסיק מהם על כשלונותיה של הציונות ומדינתה. אחד חשף נטייה ליצירת מיתוסים כוזבים, אפילו מיתוסים המבוססים על מפלות, ועשיית שימוש מניפולטיבי בהם; שני גילה את הגירוש, הביזה והנישול של פלסטינים ואת העובדה, כי למעשה מעולם לא נלחמנו מעטים מול רבים; שלישי חשף עיוותים סוציאליים, קאריירים, הרוניים ועוד איזמים למיניהם.

לגיטימי לחלוטין לכתוב על מיליטאריזם ניו־זילנדי, הומור גרמני, מטבח בריטי, סולידאריות שוויצרית ועוני שוודי. זה אפילו מקודי, אולם מן הראוי, למי שאינם עושים מלאכתם רמייה, כי יעמידו את טיב ההומור, עומק העוני, והיקף המיליטאריזם וכדומה בפרספקטיבה נאותה. כלומר, עד כמה הניו־זילנדים מיליטאריסטים בהשוואה נאמר לגרמניה או עיראק ועד היכן מגיע ניחוחם של מטעמי המטבח הבריטי בהשוואה לבישול האיטלקי, למשל.

"בניין אומה או תיקון חברה" מאת פרופ' זאב שטרנהל, עוסק בכשלון החברתי־כלכלי של התנועה הסוציאליסטית הישראלית. לפי התיאור של שטרנהל היא הצליחה במשימתה לבנות אומה, אך נכשלה ביצירת חברה הבנויה על שוויון המושג תוך מלחמת מעמדות ובהתוויית השקפת עולם אוניברסלית. אוניברסליזם כמעט ולא נודע בתנועה הישראלית ומלחמת מעמדות היתה זרה לה. כמעט כל מה שהתחולל בתחומים אלה הסתכם במלל בלבד (מלחמת האזרחים בספרד זכתה, לדבריו, אך לאיזכורים שוליים). היו קצת פועלי־ציון, גדוד העבודה, דוב בר בורוכוב ונחמן סירקין, אבל הם הודברו בידי הממסד הפסבדו־סוציאליסטי ובעצם מלכתחילה כמעט ולא היו סוציאליסטים (סירקין, א.ד. גורדון). המנהיגים הממשיים היו סוציאליסטים־לאומנים (ברוב טקט נזהר המחבר לא לכתוב "נאציונל־סוציאליסטים) שמטרתם היחידה היתה מדינה לאומית. סוציאליזם? – שאחרים, אשר עיתותיהם בידיהם ודרכיהם לא דחוקים, יתעסקו בו. בני ישראל היו טרודים במשימות יותר חשובות או דחופות משוויון, אחוות עמים, מרקסיזם ומלחמת מעמדות.

שטרנהל צודק בשהוא מדבר על מיעוט מלחמת המעמדות בארץ־ישראל. אולם על פי הגדרה מרכסיסטית דווקא, היה רק מרחב מצומצם למלחמת מעמדות כזו מאחר שהון פרטי ואמצעי־ייצור, כמעט שלא היו, ואילו ההון העיקרי בא רובו ככולו מקופת ההסתדרות הציונית.

זאב שטרנהל

שטרנהל מביא ציטטות ומובאות עד כדי התשת הקורא כדי להמחיש, כי בן־גוריון וברל חשבו על דבר אחד בלבד – להקים מדינה (בן־גוריון אמר: "ההאגה הגדולה האחת השלטת במחשבתנו ועבודתנו היא – כיבוש הארץ ובנייתה בכוח עליה רחבה"). למטרה זו שיעבדו את כל מאמציהם ומשאביהם והדפו אל מחוץ לדרך כל מי שניסה ללכת בשביל שונה.

המובאות משכנעות ואינן מותירות ספק כי כך היה, אולם כאן מתעוררת שאלה – לשם מה היה עליו לטרוח ולכתוב חיבור בן 500 עמודים כמעט, משופעים במראי מקום, בביבליוגרפיה וקומפילאציות, כדי לגלות שלא היתה תנועה סוציאליסטית ציונית. הרי בן־גוריון, ברל, טבנקין, ורוב חבריהם, כפי שהוא מוכיח, אמרו זאת במפורש? אילו הוכיח את ההיפך – שלמרות כל הנאומים על הפרימאט הלאומי היו האבות המייסדים סוציאליסטים – היה בחיבורו משום חידוש, אך מה טעם לפרסם מחקר רב־ממדים המגלה את הידוע והמפורסם? כמובן שאין שום איסור על עבודה סיזיפית ועל גילוי אמריקה ב־1995, אך האם לא היה עדיף לו במקום לכתוב על לאומנות סוציאליסטית, היה כותב עוד ספר על לאומנות ופשיזם צרפתי?

לכן לא ניתן להימנע מן השאלה: "אז מה" (באנגלית, SO WHAT, מצלצל יותר טוב)? כיוון שאיש לא טוען את ההיפך, מה חידש המחבר בעניין הפרופיל של המדינה הציונית? וכי חשב מישהו כי הציונות מבקשת לפתור את בעיות העולם (אף כי הרצל כתב שאחרי האמנסיפאציה של היהודים עלינו לסייע לכושים במאבקם לשיחרור ושוויון) מה גם שראשוני הציונות, כולל אנשי תנועת העבודה הציונית, הצהירו לאור היום, כי מטרתם היא מדינה עצמאית

כשלונו העיקרי של המחבר בהבנת ההיסטוריה בא למלוא ביטויו בניתוח הכולל של התנועות הסוציאליסטיות באירופה. כמה אוניברסליות ואחוות עמים גילו המפלגות הסוציאליסטיות של הצ'כים, הפולנים, הסלובקים, היוגוסלווים? ואילו במדינות כמו צרפת, איטליה וגרמניה (שהגיעו לאיחוד והגדרה עצמית לפני 1914) כשלה אחוות העמים בה דגלו בשעת מבחן של ערב המלחמה.

שתשמש מקלט לכל יהודי שירצה למצוא בה מקלט (על היקף, מיקום ואופי המקלט רווחו, כמובן, חילוקי דעות). עובדה כי הרצל קרא לספרו "מדינת היהודים" והוסיף "אלטנוי־לנד", אך לא הוא ולא הציונים הסוציאליסטים לא כתבו על ה"קומונה הירושלמית", "ממלכת גרכוס בבל", "נסיכות ספרטקוס", או משהו ברוח דומה לזה.

אם המחבר, על אף התמרורים הניצבים בכל פינה, יצא לגלות את הידוע מכבר, ניתן להיתפס למחשבה, כי דחפו אותו יצר ההתנצחות, פיתוי למקוריות ואולי תחרות סמויה עם היסטוריונים אחרים. ייתכן, וזה חשד תולני, כי מאמציו לגמד את ברל ולהבליט את רשעותו ושתלטנותו, הם פרי רצון, אולי לא־מודע, להתגרות במי שחיברו ביוגרפיה אוהדת עליו? גם את יכולת הביטוי והכתיבה של מייסד "דבר" מוריד שטרנהל מגדולתה ולועג ליובש ולדלות הדמיון הביטויי שלו. ייתכן, אלא שאידיאולוגים נוטים מעצם טיבם להיות משעממים. היו טרוצקי, לסל, ז'ורס וכמה וירטואוזים נוספים, אך בצידם התבטאו בשעתם לנין וסטאלין ובימינו ברונו קרייסקי, הרברט מרקוזה וברנאר אנרי לוי שכתביהם שבלוניים, סכמטיים וחסרי משמעות לפחות כדברי בן־גוריון, טבנקין, ברל ושאר הנמושות האינטלקטואליים של תנועת העבודה הישראלית.

הדלות הרעיונית ומיעוט תשומת הלב לפרולטריון העולמי באה, לדברי שטרנהל, לידי ביטוי ברוב הוועידות והאסיפות של סיעות אחדות־העבודה (שבן־גוריון הקימה כדי להוציא את הרוח ממפרשי פועלי־ציון שהיו סוציאליסטים גם על פי שטרנהל) והפועל־הצעיר. זו ראיה לפרובינציאליות, לאגוצנטריות וללאומנות של התנועות הארץ־ישראליות. שטרנהל שכח כי חוק טבע הוא שככל שחברה לחוצה יותר בבעיות קיומיות דחופות, היא נוטה להתעלם מהפילוסופי והטרנסצנדנטאלי. מוסלמי בוסניה כיום ספק אם הם מהרהרים הרבה בבני הוטו ומלחמתם בטוטסי, או בטמילים ומאבקם בסינהלים. הבוסנים קרוב לוודאי חושבים רק על לחם ומים, על קרוביהם שנעלמו ועוד כמה בעיות אגוצנטריות. בכל זאת יש להתריע על מיעוט התעניינותם של פועלי ישראל בגורל עמיתיהם בספרד, אם כי ספק אם מפלגות הפועלים וארגוניהם בעולם עשו יותר. עד כמה שזכור, החזית העממית של ליאון בלום לא הרשתה לפליטים מספרד להישאר בתחומיה ואף גירשה רבים חזרה לזרועות הפאשיסטים בספרד, שלא להזכיר כבר את האמברגו על משלוח נשק לרפובליקנים שהדמוקרטיות האירופיות הטילו. בבריגדה הבינלאומית שלחמה בספרד נמצאו מתנדבים מארץ־ישראל, לא פחות, יחסית, ממתנדבים מאמריקה או בריטניה. וזאת בשעה, ואף שטרנהל מודה בכך, שכבר ריחפה על היהודים סכנת השמדה. אז סליחה על הפרובינציאליות והעדר הסולידאריות, אך הסוציאליסטים האחרים לא תרמו הרבה יותר.

אדרבה, משהוקל מעט למפלגות הפועלים בארץ בעקבות הקמת מדינה, הן התעסקו לא מעט בבעיות עולם. למשל עניין "המולדת השנייה" – האם לכתוב מרקסיזם־לניניזם עם מקף מחבר או בלעדיו (מרקסיזם ולניניזם); האם לשלוח ברכה למשחררי שאנחאי (הקומוניסטים), האם לחתום על העצומה לאיסור הנשק הגרעיני ואיזה עמדה לנקוט לגבי מלחמת קוריאה. שאלות אלה עמדו על סדר היום לא פחות ממחלוקת עין־חרוד ויד־חנה, פילוג התנועה הקיבוצית ועוד בעיות של מה בכך. מה היה יותר פרובינציאלי – שישפוט הקורא. וכן בתחום התרבות: מה היה יותר פרובינציאלי – לקרוא את אחד־העם או את יוסף חיים ברנר (ואפילו את ברל המרוטש והפרימיטיבי) או את "מטריאליזם ואמפיריוקריטיציזם" של לנין?

הצדק כולו עם שטרנהל כשהוא כותב על מיעוט מלחמת המעמדות בארץ־ישראל. על פי ההגדרה של לנין ("יחס קונה לאמצעי הייצור") היה רק מרחב מצומצם למלחמת המעמדות מאחר שהון פרטי ואמצעי ייצור, למרבה הצער, נמצאו בארץ רק בבשורה. גם לאחר מלחמת העולם הראשונה הסתכמו המפעלים הפרטיים בא"י רק ביקבי זכרון יעקב וראשון לציון, חברת החשמל של רוטנברג, מפעלי ים המלח של נובומייסקי ועוד כמה עסקים קטנים. ההון שהושקע בארץ בא רובו ככולו מקופת ההסתדרות הציונית, לא בדיוק הון שצריך היה להאבק בו, על כל פנים לא הפועלים. האם היה על אחדות עבודה והפועל הצעיר ללחום במתנת האדמה שארתור רופין העניק לפועלים שיסדו את כנרת, או שמא מתכוון שטרנהל להעדר המאבק באיכרים הפרטיים בראשון לציון וזכרון יעקב?

הסוציאליסטים הלאומיים בארץ־ישראל הסתגרו, לדברי שטרנהל, בד' אמותיהם, ייסדו קיבוצים, מפעלי חרושת ובניין, קופת־חולים, מערכת חינוך ובדומה, כולם מוסדות לא־מעמדיים ולא־אוניברסאליים, לטענתו. מה שנעלם מעיניו הוא, כי בניין האומה היה בד־בבד גם תיקון חברה, וזאת בעצם השינוי שחולל במבנה החברתי של העם היהודי במעבר מן הקיום הגלותי לקיום ריבוני נורמלי.

כאן לא מדובר אפילו בדון קישוט, זה נלחם, לפחות, בטחנות רוח, אך שטרנהל קורא למלחמה בטחנות־רוח שכלל לא היו קיימות; ואם היו אמצעי ייצור היו אלה "המשרד לעבודות ציבוריות" (סולל־בונה בגלגולו המאוחר יותר), קופת־חולים וזרם העובדים בחינוך. במידה שנוצרו אמצעי ייצור רוחניים (האם שטרנהל מכיר בהם או שמא, כמו מרקס, הוא מתעלם מהם?) וחומריים הם נולדו מולאמים, אמנם לא בידי מדינה שלא־הייתה קיימת אבל בידי הארגון הציבורי הרחב ביותר שהיה אז בנמצא, הסתדרות העובדים בארץ־ישראל.

שטרנהל רואה בעין רעה את מיעוט העניין שגילו בערביי ישראל ואת המאמצים השוליים בלבד למציאת סולידאריות ערבית־יהודית. האמנם המאבק למען עבודה עברית הכילה סתירה לרעיון של שיתוף פעולה עם ערביי הארץ ונכון, כי הדבר נבע מהיות תנועת העבודה הציונית תנועה לאומית קודם כל. אלא שהעבודה הערבית שרווחה בשפע לא נבעה מסולידאריות אלא מרצון של בעלי הבתים והאיכרים היהודים לזכות בעבודה זולה, כלומר ניצול מעמדי בנוסף על הלאומי. אבל אם העסקת ערבים היא סימן לאחוות עמים, הרי שבראש האוניברסליסטים כיום עומדים המתנחלים וגוש־אמונים שהעבודה הערבית, ורק היא, מאפשרת להם להתקיים.

גם שפיטתו את "מוסריות" המנהיגים הישראלים מתעלמת מהנעשה במפלגות אחיות באירופה. לדבריו, הישראלים הפכו עד מהרה לעסקנים מקצועיים, עם משכורות גבוהות ולא נותרו פועלים או בעלי צווארון כחול. אמת, אך מה קרה באירופה? סטאלין בנעוריו בטיפליסי היה פרח כהונה ואחר־כך עבר קצת בשוד בנקים, אולם לאחר שהגיע דרך סיביר למוסקווה, נעשה עסקן במשרה מלאה. נכון ששלושת המנהיגים הראשיים של הסוציאליסטים בגרמניה היו סנדלר, חייט וקולע רפיה, אך לאחר שנבחרו לרייכסטאג, קל וחומר לאחר שנעשו לנשיא, ראש־ממשלה ושר־ביטחון, הם התנערו מעברם הפרולטארי ונותרו פוליטיקאים בשכר מלא. האידיאולוג של המפלגה, אוגוסט בבל, הקפיד לנסוע במחלקה ראשונה ברכבת, כי "אני סוציאליסט ממדרגה ראשונה", נהג לומר. וכמותו מהפכן פאר־אקסלנס כמו יוסיף ברוז טיטו: עוד במחתרת נסע רק

(המשך בעמוד הבא)

פתיחתא

שטרנהל ושני ברוכוב

הוויכוח עם שטרנהל, שספרו נסקר בעמוד זה בנין אומה או תיקון חברה? הצליח כבר לעורר מהומה זוטא, הוא פשוט לכאורה. שטרנהל הוא מרכסיסט, וכל מי שלא הלך בדרך המרכסיסטית, החל מהאבות המייסדים של תנועת העבודה בראשית המאה וכלה בראשי מפלגת העבודה בסוף המאה, הוא בעיניו מי שטעה, טועה ומטעה. בכך יכול היה הוויכוח להתחיל וגם להסתיים, שכן מה כבר אפשר לומר נגד טיעון זה.

אולם לשם הבהרה ניתן עדיין לשאול – על איזה מרכסיסט־ציוני מסתמך הוא עצמו, כדי לטעון כי היתה אלטרנטיבה אחרת לדרך בה הלכה תנועת העבודה, ובכן שטרנהל בספרו מסתמך על מרכסיסט־ציוני מזמן אחר – דב בר ברוכוב, שמפלגתו "פועלי־ציון", "חוסלה" לדבריו ע"י בן־גוריון, כדי לחסל אותה אלטרנטיבה. אפשר היה, איפוא, לסיים כאן את הוויכוח לאחר הבהרה זאת, אלמלא התברר, לרוע המזל, כי יש יותר מברוכוב אחד.

באורח מקרי למדי ובמקביל להופעת ספרו של שטרנהל, הגיעה לידיי גם חוברת מס' 6 של תיאוריה וביקורת (עורך עדי אופיר, הוצאת מכון ון ליר) שיצאה זה עתה המוקדשת רובה ככולה לשאלת הלאומיות, ובה מאמר אחד מאת בר ברוכוב עצמו ומאמר אחד עליו מאת יואב פלד. ולפתע, מתברר, יש לנו שני ברוכוב, השונים זה מזה בפרט מהותי אחד לפחות – פרט עליו בנוי ספרו של שטרנהל כולו – הוא שאלת הסינתזה בין ציונות לסוציאליזם.

החטא הקדמון בעיני שטרנהל הוא חטא "הפרימאט הלאומי" של מייסדי תנועת העבודה. ברוכוב בספרו לעומתם – הוא ברוכוב של הפלטפורמה שלנו – אינו מכיר, לכאורה, בפרימאט זה. בפרק המוקדש להסברת משנתו של ברוכוב כותב שטרנהל, כי ב'פלטפורמה שלנו' קבע ברוכוב כי "התגשמות האוטונומיה המדינית־טריטוריאלית בארץ־ישראל תבוא בעיקר בדרך של מלחמת מעמדות ובראש תנועת השחרור יעמוד הפרולטריון". ועוד אומר שם ברוכוב, בדברים שמביא שטרנהל, כי "מראשית העלייה הסטיכית של יהודים לארץ־ישראל, יתלקח שם מאבק נמרץ בין העבודה העברית לבין הקאפיטל..." ('בנין אומה או תיקון חברה' עמ' 106).

אולם שטרנהל המשבח את ברוכוב כמרכסיסט אמיתי (ומצר על כי המצע שלו – היא 'הפלטפורמה' המפורסמת – נדחה על־ידי הרוב בתנועת העבודה) אינו מסביר בעצם בספרו עב־הכרס מה היתה תרומתו המרכסיסטית־מקורית של ברוכוב לשאלה הלאומית. הסבר זה אפשר למצוא גם במאמרו המקורי של ברוכוב מומנטים מעמדיים של השאלה הלאומית ב'תיאוריה וביקורת' (הלקוח, למען הדיוק, מכל כתבי ברוכוב בעברית) וגם במאמרו של יואב פלד עליו (מהוגה דעות חברתי לאידאולוג פוליטי). לשם קיצור והבהירות נסתמך על זה האחרון. יואב פלד מסביר, כי מושג המפתח בתיאוריה הלאומית של ברוכוב הוא "תנאי־הייצור" – מושג שהוא ביקש להוסיף ל"אמצעי הייצור", "כוחות־הייצור" ו"יחסי־הייצור" של מרכס. תנאי הייצור הם התנאים החומריים וההיסטוריים שבמסגרתם מתרחש הייצור הכלכלי בכל קיבוץ חברתי נבדל באופן יחסי. כך שמיקום שונה במסגרת "יחסי־הייצור" מבחין בין המעמדות השונים, ומיקום שונה במסגרת "תנאי־הייצור" מבחין בין אומות שונות. יתר על כן, בהמשך מבחין ברוכוב בין "מצב לאומי נורמלי" לבין "מצב לאומי לא נורמלי". במצב הראשון הלאומיות בדרך כלל רדומה, ואילו במצב השני (של איום על הטריטוריה והקיום הלאומי) גובר האינטרס המשותף של המעמדות והמאבק המעמדי נחלש. לפיכך מסקנתו של ברוכוב היא כי "בעיות לאומיות יש לפתור לפני שהמאבק המעמדי יוכל לבוא לידי ביטוי" ('תיאוריה וביקורת' עמ' 78 – ההדגשה שלי ע.ל.).

לא אוכל להאריך, אף שיש במה, כי הדברים סבוכים עוד יותר, ולכן אסיים בשלוש תמיהות והרהור אחד: האם אין זה 'פרימאט לאומי' בעליל שקבע כאן ברוכוב במשנתו? האם אין דבריו אלה הפוכים ומנוגדים למה שטוען שטרנהל בספרו? והאם אך מקרה הוא שלברוכוב זה אין כלל זכר בספר 'בנין אומה או תיקון חברה'?

אילו היה עושה שטרנהל שימוש בקטגוריות המרכסיסטיות־בורוכוביסטיות הללו, אולי היה מגיע למסקנה, שתנאי־הייצור, כוחות־הייצור ויחסי־הייצור, לא היו בשלים להגשמתה של דרך אחרת מזו שהתגשמה במציאות. או לחילופין, שבתור סוציאליסטים־לאומיים, כהגדרתו, כלומר לא־מרכסיסטיים, השיגו הישגים שסוציאליסטים מקצועיים, לא תמיד התברכו בהם.

ע.ל.

יעקב בסר משוחח / על ספרות ערבית, עברית ופלסטינית

סלמן נטור: אני מצפה לספרות פלסטינית בלתי־מגוייסת

סלמן נטור

סלמן נטור, ארבעה ספרים שלך בלשון הערבית הופיעו לאחרונה. מכיוון שאינני קורא ערבית, אהיה אסיר תודה לך, אם תספר לי במה הם עוסקים.

ארבעת הספרים הם ארבעה קבצים של מאמרים ומסות שכתבתי בשנים האחרונות ושהתפרסמו בירחונים, כתבי עת, ובמוספים לספרות. הספרים עוסקים בארבעה נושאים שונים – הראשון עוסק בתרבות הפלסטינית; השני – בעדה הדרוזית בישראל; השלישי – בשבע שנים של דיאלוג עם הסופרים העברים; והרביעי – בתהליך השלום. בספר זה כלולים מאמרים שכתבתי מאז ועידת אוסלו וגם לפני כן. אני מרצה בהם את השקפתי על נושא השלום ועל מפגש התרבויות שייווצר, אני מקווה, אחרי מימוש השלום.

מהו מפגש התרבויות שייווצר?

אני מאמין במזרח תיכון שיהיה מבוסס על קולקציה של תרבויות. גם לתרבות העברית יהיה מקום מרכזי. התרבות הערבית לא תהיה תרבות אחת. היא תהיה מגוון של תרבויות, אמנם בשפה הערבית, אבל לכל תרבות יהיה הגיוון, התכנים, והצבע המיוחדים לה. במצב של שלום, תהיה הבחנה בין ספרות ותרבות שנוצרת בלבנון לבין זו שתיווצר בירדן או בפלסטין או בצפון אפריקה. במצב של מלחמה, היתה התרבות הערבית בנויה כולה על הקולקטיב. תרבות הומוגנית שיש לה נושאים מרכזיים בה העניין הפוליטי תפס מקום מרכזי. אני חושב שבמצב של שלום האדם הערבי הוא שיתפוס את המקום המרכזי. וכאשר התרבות הזאת תתמקד באדם באשר הוא אדם, לדעתי, ייווצר מגוון של תרבויות ותת־תרבויות ערביות בחברה הערבית.

מהי תרבות פלסטינית? מה מאפיין אותה?

המאפיינים של התרבות הפלסטינית הם בעיקר תכנים וסמלים. כל מה שקשור בחברה הפלסטינית במשך מאה שנה, במיוחד הסכסוך הישראלי־ערבי. העניין של מולדת, אדמה, הטרגדיה והמלחמה שקשורים בזה. הייתי אומר שהספרות הפלסטינית יש לה קווי דמיון לספרות העברית של לפני תש"ח. הסופרים הערבים ראו את עצמם חלק ממאבק העם להגדרה עצמית, עצמאות ושחרור מהכיבוש. הם לא ראו את עצמם מנותקים מהמצב, ולכן רוב היצירות הפלסטיניות, גם בתחום האמנות, גם בתחום הספרות, מתמקדות בנושא הזה. הסמלים שהתפתחו כתוצאה מהמאבק הזה הפכו להיות הסמלים של הספרות.

הטרגדיה של העם הפלסטיני היא מלחמת תש"ח?

זה התחיל עם מלחמת תש"ח. מה שקרה לעם הפלסטיני ב־1948 זה שנשללה ממנו האפשרות להקים מדינה עצמאית. לא משנה איך זה קרה, לעם הפלסטיני אין מדינה עצמאית כיום. אפשר להתווכח ויכוח אינטלקטואלי או היסטורי למה זה קרה ואיך, אבל זוהי עובדה.

האם המשכילים הערבים מודעים לעובדה שהמנהיגות הפלסטינית ב־47 לא קיבלה את החלטת החלוקה?

יש כאלה שמקבלים את זה ויש כאלה שמתווכחים על זה. זה שלא קיבלו את החלוקה לא מהווה בהכרח סיבה מספקת לשלול מדינה, לכבוש ארץ או להגלות אנשים. כך שאם הם מודעים או לא, זה לא משנה את ההתייחסות המשכיל הפלסטיני למצב שנקלע אליו העם הפלסטיני, ועל זה הוא בדרך־כלל כותב. היסטוריונים יחקרו את זה ופוליטיקאים יבדקו את זה, אבל משכילים, ובמיוחד יוצרים, לוקחים את המצב הנתון כמות שהוא. זה גם עושה את ההבדל בין התרבות הזאת לתרבות ערבית אחרת. התרבות הערבית גם היא התייחסה לנושא הסכסוך ולטרגדיה של העם הפלסטיני. אבל לכל חברה יש בעיות מסוימות שלה. יש גם בעיות כלל ערביות, למשל הפונדמנטליזם של השנים האחרונות. הבעיה הזאת מעסיקה במיוחד את האינטלקטואלים.

אתה עוסק, באחד מספריך בתרבות הדרוזית. אתה עצמך דרוזי. במה מתאפיינת התרבות הדרוזית ביחס לתרבות הערבית המוסלמית?

הספר לא עוסק בתרבות הדרוזית. הוא עוסק בדרוזים כעדה בתוך ישראל, שנקלעה, אני חושב, למצב אבסורדי. מצד אחד, העדה הדרוזית היא חלק מהעם הפלסטיני; מצד שני, הדרוזים משרתים בצבא הישראלי. זה יצר מצב של מבוכה בקרב העדה. הם לא יכולים להינתק מההשתייכות הלאומית שלהם ועם זאת, הם חייבים לשרת בצה"ל שהוא צבא הנלחם בעם שלהם.

האם הם לא רואים עצמם כיישות דרוזית נפרדת?

עד 1948 הדרוזים לא ראו עצמם רק כדרוזים אלא, כחלק מהעם הפלסטיני, כמו שהדרוזים של סוריה ראו את עצמם כחלק מהעם הסורי. מאז החל תהליך של "דרוזיזציה" – ניסו לשכנע את הדרוזים, מפני שהם משרתים בצה"ל, כי הם בכלל לא חלק מהעם הערבי הפלסטיני. האמת היא שבכפרים מעורבים כמו שפרעם או סכנין, הם לא שונים מבחינת התרבות, השפה, המנהגים, מאותו מוסלמי או נוצרי שחי לצידם. כך שבכפר הוא ערבי, וכשהוא הולך לצבא הוא צריך להיות מישהו אחר. וכך נולד דור של צעירים שהם במבוכה. יש בעיית זהות. הדרוזים מבחינה תרבותית אינם שונים מהפלסטינים. הם שונים רק מבחינה דתית, אבל זה לא אלמנט עיקרי במרכיב הלאומי. אני מאמין, שעכשיו, עם תהליך השלום, מתרחש גם תהליך של פלסטיניזציה בחברה הדרוזית. יותר אנשים, במיוחד צעירים, חוזרים לשורשים התרבותיים הפלסטיניים.

מקובל לחשוב שהתרבות הדרוזית והדת הדרוזית הן מקשה אחת. הסטריאוטיפ מדבר גם על חיצוניות, מנהגים, ואפילו עממי של להוטים.

אלו מיתוסים שהתפתחו סביב הדרוזים. הדרוזים הם לא עם של לוחמים או גיבורים במיוחד. ככל עם יש כאלו ואחרים. לדעתי, הממסד הישראלי אחראי להתפתחות הסטריאוטיפ הזה. מאחר שרצו את הדרוזים בצבא ולקחו אותם לשירות צבא.

אני לא יודע אם אפשר לצייר אבטיפוס של דרוזי. יש לבוש דתי, וזה אותו לבוש בכל מקום, כמו לגבי רב חרדי יהודי. אבל מבחינות אחרות אין הבדל בין דרוזי למוסלמי. הדרוזים הם חלק מהלאום הערבי. ובישראל, מאחר שהם היו כאן כחלק מהעם הפלסטיני, הם חלק גם ממנו. היה ניסיון שנכשל להפריד אותם מהעם הערבי. ב־1975 החליטו על תוכניות לימודים נפרדות במחלקות דרוזיות, עכשיו הם חוזרו למחלקות ערביות. היה ניסיון לצמצם את שעות הלימוד של השפה הערבית, עכשיו חוזרים ללמוד יותר ערבית. המספר היחסי של הסופרים האמנים והיוצרים מן העדה הדרוזית יותר גבוה מאשר בכל עדה אחרת. הממשלה מודה היום בכישלון, ויש נסיגה מהמדיניות ההיא.

במיוחד עכשיו, עם תהליך השלום, הדרוזים שואלים את עצמם – עכשיו, שישראל לא זקוקה להם כחיילים, מה עליהם לעשות? וישנה אפילו מחשבה אופורטוניסטית ללכת לצד האחר. אותם אופורטוניסטים שהלכו אז עם ממשלת ישראל, רוצים משיקולים כדאיות, ללכת בכיוון אחר.

הבנתי מדבריך שהספרות הפלסטינית־ערבית היתה, למעשה, ספרות מגויסת. האם חל מיפנה במגמה זו בעקבות תהליך השלום?

עד לפני חמש שנים, אולי, זה היה המאפיין של הספרות הפלסטינית. בחמש השנים האחרונות בישראל יש משבר. נמצאים בצומת דרכים. מצד אחד הסופרים הערבים מודעים לכך שהיום המצב החברתי והפוליטי שונה. יש אפילו משבר ביצירה עצמה. יש נטייה להינתק מהעבר ולהתחיל משהו חדש. אני צופה שבעוד שנה שנתיים תהיה איזושהי התפרצות יצירתית.

תן דוגמה.

המשבר מתבטא בעיקר אצל הבולטים בין הערבים הישראלים כמו אמיל חביבי וסמיח אל קאסם, שלא כתבו משהו בולט בחמש השנים האחרונות. אצל דור הצעירים החדש, כמו נידא חורי ואחרים, הכתיבה שלהם שונה לגמרי מזה שכתבו לפני חמש שנים. יש איזושהי נטייה לכתוב לתיאטרון, לא מסתפקים רק בכתיבת שירה. מעמד השירה ירד. אני מצפה שבעוד שנה או שנתיים תהיה התפרצות של כתיבה מסוג חדש. גם של סופרים ותיקים, אחרי שיתגברו על המשבר של מעבר מסופר מגויס לסופר של האני, של האינדיווידואל, וגם של הדור החדש, שמסרב ללכת בדרך קודמיו, ומושפע מאוד מלימודים ומתרבויות אחרות, והעניין הפוליטי הוא לא מרכזי בתודעה שלהם.

אני יכול להצביע על שני משוררים ערבים ותיקים, שתמיד ראיתי בהם משוררים לירים מובהקים – מישל חדד, וטאהא מוחמד עלי – הכותבים לירקה אישית ללא שמץ של לאומיות או מאבק סוציאלי. הם יוצאי דופן?

כן. מישל חדד היה תמיד יוצא דופן. טאהא מוחמד עלי מעט מאוד לפרסם מה שכתב, עד לפני חמש שנים, והוא מסמל את תחילת ההתפרצות למרות שהוא אדם מבוגר. עכשיו הוא מקבל. הוא משורר פוליטי. הוא כותב בצורה לירית, אבל כל מה שהוא כותב זה על נושאים פוליטיים: הטרגדיה, הכפר, המולדת. הוא כתב על הכפר שלו שנהרס במלחמת 48' ושאינו יכול לחזור אליו. ועל האדמה שגורש ממנה.

אחד מספריך עוסק ביחסים בין סופרים עברים לסופרים ערבים. האם הספרות הערבית שנכתבת בשנים האחרונות, מושפעת מהספרות העברית?

הספר הזה אינו דיאלוג בין הספרות העברית לערבית אלא דיאלוג שלי עם סופרים עברים. אין שום ספק שיש השפעה. הסופרים הערבים, במיוחד בעשרים השנים האחרונות, הושפעו מהספרות העברית מבית־הספר ואחר־כך באוניברסיטה. אנחנו, למשל, למדנו יותר ספרות עברית מודרנית מאשר ספרות ערבית. אני לא למדתי בכלל ספרות פלסטינית בתיכון. דור חדש של ציבור ערבי שלמד בתיכון ובאוניברסיטה והכיר טוב את השפה העברית – יש לו גישה לספריות, לספר, לכתבי־העת ולמוספי ספרותי עברי. קוראים עיתונים עבריים יותר מעיתונים ערביים. קיימים גם מפגשים לא מעטים בשנים האחרונות, לא רק בין סופרים ערבים ויהודים אלא גם בין סופרים עברים לקהל ערבי. במסגרת חודש התרבות הערבית, בכלי התקשורת וכדומה. ההשפעה הזאת מתבטאת בכמה מישורים. יש כמה סופרים ערבים שכותבים עברית, כמו אנטון שמאס, נעים עריידי, סיהאם דאוד (שכותבת גם בעברית) כמוני, וצעירים רבים. ההשפעה היא גם בתכנים. דמות היהודי בספרות הזאת היא דמות שנכתבה עליה מתוך התנסות חווייה, היא לא איזושהי סטריאוטיפ. אני חושב שהדיאלוג בין הסופרים, הביא גם לדיאלוג בין שתי התרבויות. אני מתאר לי שעם הזמן, גם הספרות העברית תושפע מהספרות הערבית, גם הנכתבת בישראל וגם הנכתבת מחוץ לה.

לדעתי רע הדבר שהסופרים העברים אינם לוקחים חלק בוויכוח הפוליטי המתנהל עכשיו סביב תהליך השלום. האם אתה חושב שהסופרים הערבים היו מספיק פעילים בתחום הזה?

עד לפני שלוש ארבע שנים הם היו פעילים. כל אירוע היה זוכה לתגובה. ואז נוצר מצב לא כל כך נוח, שסופרים ערבים היו צריכים להיות גם פוליטיקאים וגם סופרים. ובהרבה מקרים הפוליטיקה השפיעה לרעה על הספרות. בשנים האחרונות, כאשר הרוב גם אינו משתייך למסגרות, התארגנויות או מפלגות, אין משהו שמחייב להגיב פוליטית, לא במאמר ולא ביצירה. אני חושב שזה לא טוב שלא מתערבים. אבל גם לא טוב שמתערבים יותר מדי. הסופר צריך לדעת את הגבולות. יש דברים שחייבים לומר. אולם לעתים יש כאלה העושים לעצמם דרך קלה, מתראיינים על עצמם בטלפון. אני לא יודע באיזו מידה זה משפיע אבל זו תגובה אפשרית. לא כל סופר חייב לכתוב מאמר על כל אירוע שמתרחש. צריך להיות מעורב אבל גם להיות זהיר מאוד.

תודה!

רשמי קורא / גבריאל מוקד

סינדרום נחמיאס

ספרו של איתן גלס אינו חסר שורות יפות ונקודות של קסם □ אולם נראה, כי אי־אפשר לפסוח בשירה הצעירה על השלב של חידוש מושגי, מילוני, דימויי ותחבירי, ש"סינדרום נחמיאס" עוקף אותו במעין "דרך עממית" קלה מדי.

יצירתו של איתן נ. גלס "אני סימון נחמיאס" (הספריה החדשה לשירה, סימן קריאה/הקיבוץ המאוחד) שהופיע בזירת שירתנו לפני זמן מה חבוי מאחורי הפסבדונים "סימון נחמיאס", היא מעין קולאז' ים־תיכוני של קולות ומראות, המתנועע בין היפר־ריאליזם בוהק, משוח בצבעי תכלת, צהוב וטורקיז, לבין אנקדוטות מהשוק העממי. לפעמים נוטות האנקדוטות לפנטאסיה, אך לרוב הן די צמודות להווי היומיומי. אנקדוטאליות ים־תיכונית זו וקולות מ"השוק הספרדי" הם בעצם מהותם האובייקטיבית של השירים הללו, בלי כל קשר לשאלה המישנית לחלוטין אם גלס־נחמיאס הוא ספרדי למהדרין, או רק לשליש או לרביע. האמת היא שגם אם לפנינו קובץ של שירה מישנית למדי עם נקודות־קסם אחדות, הרי עדיין הוא עולה בכמה דרגות על שירים אלימים וחצי־גראפומניים, שעימם הבקיע המשורר הצעיר, בחוסר יוהצנות נכבדה, לפני שנים מספר. הרי אותו השיר ה"ספרדי" הלוחם על ביאליק, שאיתו התפרץ המשורר בשעתו למדיה, נמנה דווקא על נקודות־השפל הווטיות של הקובץ: "המשורר הלאומי של האשכנזים/ חיים נחמן ביאליק/ שנא אותנו/ את השחורים...הַכְנִיסֵנִי תחת כְּנָפֵךְ, בדשרמוטות". הרי האנקדוטות ההצהרתיות הספרדיות המובהקות בקובץ, שבהן נחמיאס בולע כמעט לחלוטין את גלס – והפלאקאט בולע בהן את השירה, הן בפירוש צומתי הרדידות של המבחר הזה ("רווה ... קאראייף שלי/ הולכת למספרה/עם עכוז חמינדו בשרב..." ועוד מידבקים כאלה, לחים עדיין מדֶבֶק המיחבר העממי פלאקאטי).

נקודות האור בקובץ הזה מול נקודות הרדידות הפולקלורית (כשבתוך מצויות אנקדוטות נחמדות ומנוקדות) הן גלויות היפר־ריאליסטיות עם צבעי פנטאסיה, וגם כמה טקסטים של זכרונות משפחה, שאמנם יכלו להופיע גם בצורת סיפור קצר, וכן כמה "חיתוכים" מושגיים בכיוון של נופי התנ"ך המעומתים עם רקע פולקלורי ים־תיכוני. רובד היפר־ריאלי הגובל בפאנטאסיה מיוצג, למשל, בשיר היפה '1960': "בשביעי באוגוסט, בשיא החמסין,/ יצאנו דניאל פרוספר ואני סימון/ נחמיאס לשוט באוניה תחת שמש הקאראמל/ השרוף של הים התיכון, על מים תכולים,/ בחום הנהדר, החונק, רופסים על סיפון לח,/ המסיין ים תיכון, לאיטליה היפה, הנסיכה". מחזור השירים על המשפחה, ובמיוחד על האם הנוטה לגווע, שמשפע אולי קצת ממחזור דומה של שירי אורי ברנשטיין, מיוצג בתחילת הקובץ. המגעד המושגי, העורך, כאמור, חיתוך מעניין ממציאות "תחנה מרכזית בבאר־שבע" אל לכסיקון התנ"ך, מיוצג בשיר 'שנים עשר': "ב־1 בפברואר ירדו מהאוטובוס/ בתחנה המרכזית של באר שבע...אחרי שנשקו/ לאדמה מהאספלט. ראובן אליצור בדשדיאור/ יהודה נחשון בן־עמינדב, יששכר נתנאל בן־צוער/..." ועמיתיהם הרבים הנושאים שמות מהסוג הזה.

מבחינות מסוימות אפשר לראות את גלס כמספר אנקדוטות המושפע דווקא מפרוזה של מאיר שלו, שהיא, כמובן, קונצפטואלית הרבה יותר. מבחינות נוספות אפשר לראותו כמושפע מקלאז'ים מושגיים של רוני סומק, אך גם מצבעוניותו של שלמה זמיר או של פרץ דרור־בנאי, וגם – למרות ה"דשן הצבעוני" בכתיבתו – הוא נראה כמופעם דווקא מתיאורי תל־אביב הנתונים במסגרת דלות החומר האצילית, של יוסי שרון, וכן מאלימות מתוספסת בדיבור יומיומי ובחזיונים מיניים של אמיר אור. אולם כל ההשפעות הללו, בצד עצמיות בלתי־מפוקפקת, מביאות אותו בעיקר למיפלס שבין בינוניות לאנקדוטליות, מעין עוגה ים־תיכונית־פולקלורית, שפה ושם זרועים חורדים בה כוכבי פטל וקאראמל. גם ההיפר־ריאליזם שלו איננו מתעלה למהות מושגית אמיתית והקולות והמראות של ישראל הים־תיכונית אינם עוברים במיקרים רבים פריסמה נוספת של מחשבה ושל קסם. בקו שירי מקביל לזה של גלס, אולם מהימן לא פעם יותר מצד תיאור הנופים והגוון המשוגי, מצטיין המשורר הצעיר שמעון אדף משדרות.

המישניות המהולות של הקובץ של גלס־נחמיאס מעוררת שאלה עקרונית למדי, שעיקרה עיסוק בהבדל בין מהלכים סמאנטיים והוויתיים ראשיים בשירה הצעירה המתהווה לבין "קיצורי דרך" עממיים, מסוג אלו של גלס וסומק, המקורבים יותר מידי ללשון הדיבור ולמדיה. הרי המהלך הסמאנטי העיקרי של השירה הצעירה לא היה אף פעם פופולארי ועממי ברגע הופעתו. אם להתרכז רק במהלך הסמאנטי של שירה צעירה בשני העשורים האחרונים: ממאיה בז'דנו וסיגלית דוידוביץ' ויוסף שרון ורוני סומק, דרך חזי לסקלי וחבריו מקבוצת 'מקום', ועד קבוצת 'עכשיו 55', שבמרכזה אריק א. דורי טרופין ורפי וייכרט, הרי המשותף לרובם המוחלט של היוצרים הללו, שאחדים מהם כגון מאיה בז'דנו וחזי לסקלי זכו כבר להכרה רחבה, הוא סוג של העזה וחידוש מושגי, הניתק מהשפה המיידית היומיומית ומלשון המדיה. אם להזכיר רק שניים מהמשוררים הצעירים ביותר, אריק א. ודורי טרופין, הרי כל אחד מהם יצר יצירה מפתיעה מבחינה מושגית ומילולית בתחום שבין מודרניזם מאוחר לפוסט־מודרניזם, פעם מרוב הפתעות ולא־אופנתי, ובין קונצפטואליזם לפנטאסיה. האובססיות של השפה שלהם והניתוקים המושגיים מיקמו אותם בשלב, שהוא כנראה הברוזי, של אליטיזם מובהק, כלומר בדיוק במצב הפוך מהעממיות הים־תיכונית של הקובץ שלפנינו. הוא הדין גם במשוררים מעיזים נוספים של שנות־התשעים, כגון רמי סערי, תמיר גרינברג, דוד זפרן, אפרת מישורי, האחיות שחורי, דרור אלימלך ועמוס אדלהייט, לפחות בשיריהם המגובשים. נראה לי, איפוא, כי אי־אפשר לפסוח על השלב הזה של חידוש מושגי, מילוני, דימויי ותחבירי, ש"סינדרום נחמיאס" עוקף אותו במעין "דרך עממית" קלה מדי.

איתן נ. גלס

מכובד, אך לא מרכזי

א"ב יפה

לפני כשבועיים נפטר בלונדון בגיל 86 המשורר סטיפן ספנדר – שריד אחרון מקבוצת המשוררים האנגלים בראשות וו. ה. אודן שהחלה את דרכה בשנות ה־30 □ ספנדר נהג להדגיש כי הוא 'יהודי לרביע', אולם בשני ביקוריו בישראל לא אהב את מה שראה.

לפני כשבועיים (ב־16 ביולי) נפטר בלונדון המשורר סטיפן ספנדר. בן 86 היה במותו. ספנדר הוא השריד האחרון של קבוצת משוררים וסופרים אנגלים שהחלו את דרכם בשנות השלושים ועמדו במשך כארבעים שנה במרכזה של העשייה התרבותית והציבורית באנגליה. היה בנם של אהאורד הארולד ספנדר, עתונאי ליבראלי נודע, ושל ויאולט הילדה שוסטר, בת לאב יהודי מגרמניה. ספנדר עצמו נהג לגלות ואף להדגיש את העובדה שהוא 'יהודי לרביע', באשר סבו ארנסט יוסף שוסטר היה בנו של בנקאי יהודי מפראנקפורט על־נהר־מיין, שנשא אשה גרמניה־יהודית והתיישב באנגליה.

ספנדר מודה כי בחוג המשפחה לא נהגו להזכיר את מוצאו היהודי של הסב. מפי האומנת והמטפלת שלו שמע הילד סטיפן, כי היהודים הינם בני גזע זר ומוזר, כי יש להם חוטמים ארוכים והם קמצנים ותאבי־ממון, אך הוא לא העלה כלל על דעתו, כי יש לו שייכות כלשהי לעם הזה. בבית הספר הכיר נערים יהודים אחדים וחש את עצמו קרוב אליהם יותר מאשר אל הנערים הנוצרים: אופיים הרך והרגיש ונטייתם להפנמה קירבו אותו אליהם יותר מאשר אל הנערים האנגלים הגאים והמתנצחים. ספנדר עצמו היה פגיע מאד, נוטה לשנאה־עצמית, רחמים־עצמיים, ולהתבוססות רוחנית – ונטיות אלה גרמו לכך שיחוש את עצמו זר בסביבה אנגלית צרופה. תסביך זה הביאו לכך שגם כשנות בגרותו, לאחר שהחל להתפרסם כמשורר, ינהג להבליט את "יהדותו", ולאחר עליית הנאצים לשלטון בגרמניה ראה חובת־כבוד לעצמו להכריז על הזדהותו עם היהודים הנרדפים.

באמצע שנות ה־30 סיים את חוק לימודיו באוניברסיטת אוקספורד, שם הכיר את אלה שיחד איתם יצר את קבוצת הסופרים הצעירים המקורבים לשמאל האנטי־פשיסטי: וו. ה. אודן (שהיה המשורר הבולט ביותר בקבוצה הזאת), לואי מק־ניס, ססיל דאי־לואיס, דילן תומס ואחרים. ספנדר היה "הרוח החיה" בקבוצה, פועל ומפעיל, יוזם פירסומים וכתבי־עת, כותב בעצמו בפריודיקה הספרותית מסות ומאמרים על חבריו, מופיע בכינוסים ובקונגרסים, מרצה באוניברסיטאות ובמועדונים. המוניטין שלו באותו פרק זמן, שנחשב כ"תור הזהב" של הספרות השמאלנית הלוחמת באנגליה, לא היה דווקא פועל־יוצא של הערך האמנותי של שירתו (הוא עמד בצלו של אודן) אלא של פעלתנותו הבלתי־נלאית לשם קידום חבריו "משוררי שנות השלושים" ומאבקיהם הפוליטיים והחברתיים.

בשנות השלושים היה סטיפן ספנדר איש־שמאל מובהק, וברגע מסוים אף הצטרף למפלגה הקומוניסטית (אך עזב כעבור זמן קצר). בימי מלחמת האזרחים בספרד יצא לשם כמתנדב ועסק בכתיבה ותעמולה למען המחנה הרפובליקני, ובימי מלחמת־העולם השנייה ותקופת הבליץ על לונדון, היה פעיל בהג"א ועסק בהכנת שידורי תעמולה בשביל הבי.בי.סי. אחרי גמר המלחמה ערך מסעות רבים בעולם, פירסם רפורטאז'ות ומאמרים בעיתונות, היה חבר בוועדות שונות ולאחר שהתאכזב לגמרי מהקומוניזם נטש את מחנה השמאל, ערך כעשר שנים את כתב־העת "אנקאונטר" (יחד עם אירווינג קריסטול) בלי לדעת שהוא ממומן על ידי ה־C.I.A. כאשר נודע לו הדבר התפטר מייד. לאחר מכן החל לעבוד כמרצה־אורח באוניברסיטאות שונות באמריקה. משנות עבודתו האקדמאית צמחו הספרים שפירסם בשנות ה־50 וה־60 "היסוד הבונה" (מעין המשך והשלמה לספרו "היסוד המהרס" מ־1935) "המאבק למודרניזם", "יחסי אהבה־שנאה" (הכוונה ליחסי־התרבות בין אירופה לאמריקה). בסוף שנות השישים התלהב ממאבק הסטודנטים בצרפת וכתב עליו ספר "שנות המורדים הצעירים". הוא ראה את עצמו כאיש־רוח ליבראל ואנטי־קומוניסטי, שדגל בחופש הביטוי כמשימה ראשונה־במעלה. במסגרת הפא"ן קלוב האנגלי והבינלאומי הוא סייע במאבק לשחרור סופרים נרדפים בארצות טוטליטריות, ולחם נגד צנזורות למיניהן. בתוך "פרקי היומן" שלו שהופיעו ב־1985 תיעד ספנדר חלק מן המאבקים האלה.

בסקירתו המקפת על מפעלו הספרותי־הציבורי של ספנדר עד שנת 1985, ניסה המבקר יאן המילטון לערוך את מאזנו הכללי, על הישגיו ומחדליו. בלי להחמיא לספנדר או להטות לו חסד, מצביע המילטון על תכונותיו של האיש, שלא קיפחו את מעמדו המכובד בעולם הספרות, אך מנעו ממנו את האפשרות להיות דמות מרכזית ויוצר גדול. הססנותו, מזגו הנוח, צניעותו, חוסר הבטחון שלו, נטייתו להצליף בעצמו ולהתנצל – כל אלה תרמו להיווצרותה של אותה ארוזיה שפגעה בערך כתיבתו. שירתו לא עמדה יפה במבחן הזמן. ספנדר עצמו ידע כי הוא נחשב למשורר מינורי, והיה חסר בטחון־עצמי גם בשנותיו האחרונות. במהדורה החדשה של שיריו המקובצים הוא הכניס שינויים, השמיט שירים מסויימים, ערך ובעיקר קיצר שירים אחרים. השינויים שערך בנוסח שיריו נבעו לא רק מהסתייגותו האמנותית מהם, אלא גם מהתמורות שחלו בהשקפת עולמו.

אם בנעוריו הוא דגל ב"הכרה החברתית" של הספרות, והאמין שאסור לו למשורר להיות אדם העומד "מחוץ להבמה", פרשן בודד של "הבל הבלים", אלא עליו לחזור אל הציבור ולהזדהות אתו, למלא שליחות מיוחדת ולהיאבק נגד הנטייה ליאוש – הרי שבבגרותו ובזקנתו הוא התאכזב מן המגמות האלה חזר אל השירה הלירית האינדיבידואלית. עם ויתורו על השאיפה לשנות את פני העולם החל ספנדר דוגל בתיאוריה כי המשורר צריך להיות רק עד, המספר ללא משוא־פנים את אשר עיניו רואות וחושיו חשים.

כאשר נמצא מי שהזכיר לו כי בשנות ה־30 הוא דגל בהזדהות מוחלטת עם עולם המהפיכה, השיב ספנדר (ב־1976) כי הוא לא הבין בהלכה, שכן לא טען מעולם שהמשורר חייב להגיע לידי הזדהות מוחלטת עם העניין החברתי שהוא מאמין בו. "נהפוך הוא, אמר, גם כאשר היינו אוהדים בלתי מותנים כמעט של הקומוניזם, האמנו כי היוצר חייב לשמור על עצמאותו המוחלטת, לכל הפחות ביצירתו. כאזרח הוא יכול להתגייס ואף לחרף נפשו בשדה הקרב, אך כמשורר הוא חייב להישאר בדתוריו. וחלילה לו להעמיד את יצירתו לשירותם של אינטרסים פוליטיים, להפוך אותה לכרוזה. ההינתקות מעולם העשייה היא תנאי הכרחי לקיומה של יצירה אמנותית, אפילו כאשר היוצר עצמו גוייס או התגייס". ולאחר הירהור קל, הוסיף: "ייתכן שאני עצמי לא קיימתי תמיד כלל זה. אך עכשיו אני יודע כי כאשר סטיתי ממנו נכשלתי כמשורר".

על מדינת ישראל ועל הנסיון הציוני בכלל, ידע רק מעט. לראשונה ביקר בישראל ב־1952, כאשר הוזמן לכאן על מנת לכתוב ספר על עליית הנוער. ספרו Learning Laughter (הלומדים לצחוק) הוא האר מספריו הנדירים. הוא נכתב בחיפזון, תוך כמה שבועות, ללא ידע מספיק

סטיפן ספנדר

וללא רקע הולם. "האומה הישראלית" אינה נראית לספנדר, כאשר אין הוא מוצא בה את הסימנים האופייניים של יהדות הגולה. הוא כותב: "...הישראלים איבדו בן לילה סביכות זו וסיגלו לעצמם אורח־של־פשטות. ואין לך דבר העושה רושם רע יותר על האורח הבא לישראל מאשר העדרם של יהודים מסובכים ופקחיים מאד. במקומם תפגוש בכל מקום אנשים הדומים במראיהם לקווייקרים יותר מכל סוג אחר של אנשים שאני מכיר. כתם־האשמה ששיווה מאז ומעולם צביון מיוחד לנפשם נשאר מאחוריהם בגולה וייתכן שהם השאירו מאחוריהם גם אותה חיוניות רוחנית שהיתה אופיינית להם".

אכן, ספנדר נתאכזב מישראל כאשר לא מצא כאן את "היהודי הנצחי" במהדורתו האירופית־האינטלקטואלית. ליהודים שפגש כאן לא גילה יחס חיובי, אם כי רשם פה־ושם דברי הערכה למעשים שהם חוללו למן ראשית ההתיישבות.

גם הפרקים שהוא מקדיש לקיבוץ לוקים בחוסר ובאי־דיוקים, באשר הוא מתייחס אל הקיבוץ כאילו היה מושבה קומוניסטית בגילגול ישראלי, המקפחת את חירותו של הפרט ושואפת לקולקטיביזציה מסובכת של החיים. כאן מסתמך ספנדר על סיפורו של נתן שחם "בחדר", ומוסיף לו פירוש אישי משלו: "וחדירתו של הקיבוץ למיטת־הנישואין אינה שונה בהרבה מתמונת הדיקטטור הרוסי או הסיני, התלויה למראשות המיטה, במידה שהדבר כרוך במוסר השכל על הכרה חברתית המתורגמת בצורך התאמתו של הפרט לקבוצה, או לצרכיה הדחופים של הקהילה. אמנם, ישנו הבדל גדול אחד: בישראל הנך רשאי להיות או לא להיות חבר קיבוץ, על פי רצונך החופשי"...

המגרעת הגדולה ביותר של "הלומדים לצחוק" היא בכך שספנדר נחפז להוציא מסקנות בלי לבדוק את העובדות לאשורן. כך, למשל, הוא משוחח עם חבר קיבוץ אחד, שידיעותיו באנגלית לקויות, וזה משיב לשאלותיו בצורה אלמנטארית: "בוודאי", "בוודאי לא". ספנדר מסיק מכאן, כי אנשי הקיבוץ מדברים בבטחון יתר שאין לו על מה לסמוך. וכך גם שאר הכללותיו, בין השאר, על האמנות הישראלית, או על השירה העברית שנוצרה בארץ: "היא נוטה אל הרטוריקה, משתמשת בדימויים שהם ברובם תנ"כיים...משירים אחדים שקראתי, בעיקר משירי הלקין, קיבלתי רושם שישנה גם שירה עברית בעלת התפתחות מדוייקת ומתמידה של המטאפורה, המושפעת מן הסימבוליסטים הצרפתים...ירושלים היא נושא רגיל בשירה העברית החדשה..."

לאחר מכן ביקר ספנדר עוד פעמים אחדות בישראל, ובספר היומנים אנו מוצאים כמה מרשימותיו משנת 1975, כאשר הוזמן לשהות במשכנות־שאננים. הוא ביקר "ביד־ושם", התרשם ממצבת זיכרון זו לשואה ותהה: "כיצד יכול היה עולמנו זה. עולם ההשכלה והתבונה, להתקיים צד בצד עם עולם האימים והרשע המזוויע". אך, להלן הוא שואל: "האמנם רשאים הישראלים להעמיד את הדגש בצורה כה מופרזת על זוועות השואה? לדעתי יש יותר מדי מ'כותל הדמעות' בישראל. אם כי אין לשכוח שאומה זו קמה לתחיה על אפר ששת המיליונים. השואה היא הקוטב השלילי של הקוטב החיובי ששמו ישראל".

אריק א.

הנחיות 1

עוֹד תָּקוּם
תִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוּפְךָ תִּדְאַג לוֹ
תַּתְמִיד לֶאֱכֹל לִשְׁתּוֹת נָכוֹן
עִם צֵאת הַכּוֹכָבִים תֵּצֵא
תִּרְאֶה בָּעַיִן אֶת סֵדֶר הַצּוּרָה
הַחוֹזֶרֶת עַל עַצְמָהּ בִּתְשׁוּקָה
כְּמוֹ מוּזִיקָה שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַלֵּב מֵהַפֶּה מִתַּמֶּרֶת מַעְלָה
כְּדֵי לַחֲזֹר אֶל הַלֵּב

עוֹד תֵּדַע שֶׁאֵין דָּבָר
מִסָּבִיב
לְהַפְרִיעַ לְךָ,
עוֹד תֵּדַע הַדָּבָר
כָּאן
לְהִתְעַכֵּב עָלָיו לִשְׁכֹּחַ רֶגַע

עוֹד תַּתְמִיד
וְהָעַיִן תִּתְחַנֵּק לִרְאוֹת לִנְקֹב
לְהִשָּׁאֵר
וּכְבָר,
בְּיָדֶיךָ הַמְּנֻפּוֹת אַתָּה תּוֹמֵךְ בְּקִירוֹת הַבַּיִת
אֶצְבְּעוֹתֶיךָ הָאֲרֻכּוֹת מְסִלּוֹת לַכּוֹכָבִים
לְהַעְפִּיל אֶל הַזֹּהַר בָּאֲפֵלָה הַשְּׁקֵטָה
כְּדֵי לְהַגִּיעַ מַעְלָה
לְהַשְׁקִיף
עַל שְׁנֵינוּ כָּאן
שׁוּב.

קטיה שורצמן

תרגיל בהתלהבות

טָוָס יָפֶה כָּל־כָּךְ
הוֹ אֱלֹהִים
לוּ הָיִיתִי צְרִיכָה לְהַמְצִיא בְּעַצְמִי
לֹא הָיָה בִּי דִּמְיוֹן
לְצַיֵּר לוֹ מַשֶּׁהוּ נוֹצוֹת
בְּמִכְלוֹל הַצְּבָעִים שֶׁל כָּל הַחוּם
שֵׁשׁ עַד זָהָב
וְעוֹד
בַּעֲנָוַת הַגַּאֲוָה שֶׁבָּהּ
מַטֶּה הַצִּדָּה הַצַּוָּאר
כְּמוֹ אֵינוֹ מוֹדֵעַ
לְנִפְלְאוֹת צִיצִית רֹאשׁוֹ
תִּפְאֶרֶת מְנִיפַת זָנָב.
לִכְשֶׁהָלַךְ
עָצַמְתִּי אֶת עֵינַי
לוֹחֶשֶׁת לְעַצְמִי
"כַּמָּה יָפֶה יָפֶה"
וְכָךְ מִבְּלִי לִשְׁאֹל רְשׁוּת
יָצַרְתִּי לִי
כּוֹכָב חָדָשׁ בֵּין שְׁנֵי קְצוֹת
בִּיקוּם הַלֵּב.

חלש בהיסטוריה

(סוף מעמוד קודם)

במחלקה ראשונה, לבש חליפות מהודרות ועטר טבעות יהלומים ("לשם הסוואה"). רבים ממנהיגי הלייבור והאיגודים בבריטניה, ביניהם הרולד וילסון, עלו מן המכרות, אך כשהגיעו ל"טרנספורט־האוז" נעשו עסקנים מקצועיים. אולם בישראל זהו "משבר תרבותי פוליטי" כשבן־גוריון (שניצע, לדברי שטרנהל, על השחתת המידות היה "ראש וראשון לפורצי הגדר והורסי הנורמות") השתכר, שומו שמים, 19 ל"י לחודש, אף שלפי הדירוג המשפחתי, לפיו שילמו משכורות, היה עליו לקבל 13.5 ל"י בלבד. אגב: על הצביעות בשוויונות כתב זה מכבר פרופ' צבי זוסמן מהאוניברסיטה העברית וחשף את ה"אוונסים" ("מקדמות" שלא הוחזרו) שהעסקנים קיבלו. שטרנהל מציין, כי מתוך 706 עסקנים שנבדקו בידי "ועדת־חקירה", 70 (כעשרה אחוזים) קיבלו אוונסים.

אולם הכשל בהבנה ההיסטורית של מחבר "בניין אומה או תיקון חברה" בא למלוא ביטויו בניתוח הכולל של תנועות סוציאליסטיות. שטרנהל לא הבחין במוטיב הלאומי הבולט אצל כל תנועות הפועלים באירופה כמעט (רוסיה הצארית היא היוצא מהכלל). כמה אוניברסליות ואחוות עמים גילו המפלגות הסוציאליסטיות של הצ'כים, הפולנים, הסלובקים, היגוסלוויים ושאר המדינות המשועבדות, שהתרכזו בהשגת יעדים לאומיים? ואפילו במדינות כמו צרפת, איטליה וגרמניה, שהגיעו לאיחוד והגדרה עצמית לפני 1914, מה היה הפרימאט שלהן? להלכה הן דגלו באחוות עמים ועליונות המעמדות כפי שקבע מרקס: הפועל הגרמני הוא אחיו של הפרולטר הצרפתי והם יפעלו ביחד נגד הקפיטאליסטים משני עברי הגבול. מובן שמודל זה צריך היה להוכיח את עצמו במיוחד בימות מלחמה, כשבעל ההון גרמני ישלח למען האדרת רווחיו את הפועל "שלו" להילחם בצרפתי שגם מעבידו יהיה מוכן לשלחו לקרב כדי להגדיל את רווחיו. המפלגות המאוגדות באינטרנציונל הסוציאליסטי ניפנפו באידיאולוגיה זו בחדווה (הסרט "קמרדשאפט" – שצילומיו הושלמו רק לאחר המלחמה – הפך לסמל האחווה המעמדית: כורים גרמנים פורצים בכוח לצרפת, כדי להושיע כורים צרפתיים שהמכרה התמוטט עליהם) אולם מבחנו האמיתי הגיע ב־1914. בממשלות שורה חרדה פן הסיסמאות יוגשמו וביום פקודה הפועלים יסרבו להילחם. דווקא הפראנויד, וילהלם השני, קיסר גרמניה, התגלה כמפוכח מכל כשאמר – "בבוא היום, הסוציאליסטים שלי לא יפקירו אותי". הוא, ולא קרל מרקס, צדק. אחר הרצח בסרייבו ככל שענני המלחמה קרבו, ניכרה הצטננות בלהט המעמדי של המרקסיסטים. כשהגיעו צווי הגיוס, הפרלמנטים התכנסו כדי לאשר את תקציבי המלחמה, ורובם של הסוציאליסטים, הצביעו בעד, וקראו לחבריהם להחלץ למען המולדת. ז'אן ז'ורס, אחד המעטים שדיבר נגד המלחמה נרצח בידי לאומני מטורף ברחובות פאריס, וקרל ליבקנכט, אחד משני היחידים שהצביעו ברייכסטאג נגד המלחמה, נרצח מיד לאחריה. רק ברוסיה היו הסוציאליסטים עקביים בהתנגדותם למלחמה, אך שם איש לא שאל לדעתם. הם דבקו בעמדתם האנטי־מלחמתית, לאו דווקא הפאציפיסטית, וב־1917 ביצעו הפיכה. לאחר שלנין, בעזרת הגרמנים שב משווייצריה והשתלט על העניינים, הם חתמו על הסכם שלום נפרד עם גרמניה הקיסרית. אלה היו פניה של הסולידאריות הבינלאומית של הפועלים, לא הרבה יותר אוניברסלית־מרקסיסטית מעמדת פועלי ארץ ישראל.

כך היה גם אחרי 1918. בעקבות המהפכה הבולשביסטית ניסו הסוציאליסטים בעוד מדינות (הונגריה, באווריה) לתפוס את השלטון ובאופן זמני קצת הצליחו. גם השמאל הגרמני ניסה, אך הנשיא וראש הממשלה הסוציאל־דמוקרטים של רפובליקת ויימאר, קראו לעזרה את שרידיו של הצבא הקיסרי ובאמצעותו דיכאו את השמאל האוניברסאלי שמנהיגיו רוזה לוקסמבורג וקרל ליבקנכט נרצחו. ועל בגידת השמאל (והדמוקרטיים הבורגניים) ברפובליקנים בספרד כבר נרמז לעיל. לשיאה הגיעה הבגידה ב־1938 – כשברה"מ וגרמניה הנאצית חתמו על הסכם אי־התקפה ובלעו יחדיו את פולניה. האינטרנציונאליסט סטאלין כיבד את חתימתו: הוא קרא לתומכיו בכל הארצות להסתלק מפעילות אנטי־נאצית ואף הסגיר כמה מראשי תומכיו לנאצים.

גם בארץ ישראל נאבקו הסוציאליסטים הלאומיים בקומוניסטים, אך לא קראו לעזרתם את האצ"ל או כוח ימני אחר. הם הסתגרו בדלת אמותיהם וייסדו קיבוצים, מפעלי חרושת ובניין, קופת־חולים, מערכת חינוך וכדומה, מוסדות לא־מעמדיים ולא־אוניברסאליים. אין פלא, איפוא, שהחברה החדשה שלהם הייתה רוויה "אוונסים", מאבק בעבודה ערבית, התעלמות ממלחמת מעמדות, צביעות, עסקנות מקצועית, ופרובינציאליות אידיאולוגית. כהיסטוריון מעמיק, בר־אוריין ובעל ראיה רחבה, הבחין פרופ' שטרנהל בכל אלה ולא היסס לחשפם ולגנותם. מה שנעלם מעיניו, הדבר מפליא במידה רבה, כי בניין האומה היה בד־בבד גם תיקון חברה, וזאת בעצם השינוי שהתחולל במבנה החברתי של העם היהודי במעבר מן הקיום הגלותי לקיום ריבוני. לא נותר אלא לראות מה יכתוב על המרקסיסטים הפלסטינים. מאז סוף שנות ה־60 כשהשמאלנות נעשתה לאופנה, הקפידו מנהיגי הפלסטינים להציג עצמם כשמאלנים ואחדים מהם אף כמרקסיסטים. שטרנהל הוא מהתומכים במאווייהם של הפלסטינים, בלי ספק מחמת דבקותם במלחמת מעמדות, שוויון, ומהפכה חברתית. כמלומד במדע ההיסטוריה הוא בלי ספק יעלה על נס את הישגיהם בתחומים אלה. נחכה איפוא לתגליותיו על תיקון חברה (ולא רק בניין אומה) פלסטינית.

תגובה

לא לכך נתכוונתי

במאמרו 'לא בשמים היא, ואין משגיחין בפסק הלכה' שהתפרסם במדור 'פתיחתא' ('משא' 30.6.95) דן העורך בספרי 'דיבור פנים באמונת היהוד', שראה אור לאחרונה בסדרת האוניברסיטה המשודרת. שמחתי בכתרים שקשר לויתן לספרי, וסבורני כי עמד אל נכון על עיקרי הדברים שבו, אולם, המסקנות שהסיק מן הספר ביחס להוויית חיינו כאן ועכשיו, אינן עולות בקנה אחד עם תפיסותי, ועל כן מבקש אני לבאר את נקודת מבטי בעניין זה.

אינני סבור כי ספרי יכול לשמש בסיס ליהדות 'ליברלית חילונית', ולהוויה עקרונית של פסקי הלכה. ספרי מוקדש לעיון בגוונים השונים של היצירה היהודית בעת העתיקה. האסכולות השונות שיצירתן מקובצת במקרא, כמו גם הכיתות של ימי הבית השני, חלוקות אלו על אלו בנושאים כבדי משקל, אך דבר אחד משותף לכל הזרמים הרוחניים הנידונים בספר, והוא הביקוש אחר האמת הדתית. בפרק האחרון של ספרי, דנתי במחלוקת שבין רבי יהושע ורבי אליעזר הידועה כמחלוקת על 'תנורו של עכנאי' (ראה תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא דף נט, עמוד ב). לויתן מבקש לראות ברבי אליעזר, הרוצה להסתייע בבת קול מן השמים להוכחת צדקתו בוויכוח ההלכתי, את ה'אורתודוכס' של תקופתו. את דברי ר' יהושע 'אין משגיחין בבת קול' המיר לויתן ב'אין משגיחין בפסק הלכה'. אולם, ר' יהושע, בדיוק כמו רבי אליעזר, היה איש הלכה מובהק, שהקדיש את כל ימי חייו ללימוד תורה ופסיקה הלכתית. כפי שכתבתי בספרי, הוויכוח ביניהם, נסוב על מידת האוטונומיה של האדם בתהליכי פסיקת ההלכה, אך ודאי ששניהם סברו כי צריך וראוי להשגיח בפסק ההלכה.

אם יש בספרי מסר לדורנו, דומני שמסר זה טמון בכך שהתמונה העולה מן הספר, בדבר הפלורליזם העקרוני הנקוט ביצירה היהודית בעת העתיקה, ראוי לה לשמש כדגם לחיים הדתיים בדורנו. עלינו לאמץ את ההכרה בדבר האפשרות של קיום תפיסות דתיות ורוחניות שונות זו בצד זו, תוך כדי כבוד הדדי, והבנה שאלו ואלו דברי אלהים חיים.

ד"ר ישראל קנוהל, ירושלים

שבויה בדעותיה

אהרן מגד

לדעתי חייב השמאל הישראלי דווקא – אותו שמאל שבמשך כמאה שנה היה הלוז של התחייה הלאומית בארץ־ישראל, והנושא העיקרי בעול בניינה – להתנער מן ההגדרות האידיאולוגיות המוטעות הכלולות בספרה של נורית גרץ "שבויה בחלומה". הן מוציאות לו שם רע כ"אנטי־פטריוטי", כמנוגד לכל מה שעשוי לחזק את העם, ומפקיעות ממנו את זכויותיו ההיסטוריות.

עשרות בשנים, מאז ראשית ההתיישבות החדשה בארץ־ישראל, היתה הציונות – לפי נורית גרץ – שבויה בחלומה, ולפיכך היתה האמת מעוותת באספקלריה שלה. השתקפה בה "תמונת עולם דמיונית של המציאות ושל ההיסטוריה". רק לאחר מלחמות, אינתיפאדה, ועקב מאורעות טראומטיים אחרים שפקדו אותנו – מתפכחת הציונות מחלום זה, ומתגלית לה (לא בעם, מן הסתם, בזכות עבודותיהם של "ההיסטוריונים החדשים", שהאירו היבטים חדשים בתולדותיה, שקודמיהם התעלמו מהם, או ניסו להסתירם) – האמת לאשורה.

בספרה, "שבויה בחלומה", מנתחת נורית גרץ טקסטים מסוגים שונים – נאומים, כרזות, כתבות עתונאיות, תשדירי רדיו וטלוויזיה, סיפורים, שירים, תסריטים – במרוצת כשבעים שנה, ובוחנת את המסרים האידיאולוגיים הפוליטיים שהם צופנים בתוכם, בגלוי או בהסתר, במודע או שלא במודע. זהו מחקר מעניין, חלוצי בסוגו, שאין ספק, כי ישמש מורים ותלמידים, הן בלימודי תולדות הציונות, והן בלימודי הספרות. דווקא משום כך חשוב לעמוד על תכניו ועל מסקנותיו, שיזכן טעות ומטעות, לדעתי.

נורית גרץ מונה כמה "מיתוסים" שהיו שליטים בתודעה הציונית, ושהטקסטים שנתחברו – לאו דווקא פרי עטם של פוליטיקאים או של אידיאולוגים, אלא גם של סופרים ומשוררים – היו פועל־יוצא שלהם, או כפופים להם, ומדעת ושלא מדעת, שידרו את האידיאולוגיה הנובעת מהם.

ראשון בין אלה הוא מיתוס "המעטים מול הרבים" ושורשו בו, לדבריה, הן תנועת הפועלים והן הרביזיוניסטים). מיתוס זה גרס שהיהודים, שהיו מיעוט בגולה ונידונו לרדיפות, לסבל ולמצוקה, גם בבואם לארצם – הם עומדים כמעטים מול הערבים הרבים היושבים בה המתנכלים להם; אלא שכאן – וזהו הלקח שהציונות מסיפה לו – הם יתנערו מן הפאסיביות שגזרה עליהם ההוויה הגלותית, יאזרו כוח, יעמיקו שורשיהם במולדת, ואז יישבו לבטח על אדמתם. מיתוס זה הצמיח טקסטים מכל הסוגים, שתכליתם היתה "לחזק את התודעה שאכן אנו ניצבים כמעטים נגד רבים, ולהנחיל את האמונה שסוף המעטים, שהם המובלים אך הם גם הצדיקים – לנצח במאבק.

השאלה הראשונה הנשאלת בהקשר זה, היא: מדוע עניין "המעטים מול הרבים" הוא "מיתוס" - כלומר, דבר שהוא בבחינת אגדה, דמיון, אמונה שמטפחים אותה, או סוגדים לה? האם אין זו עובדה סטטיסטית שהישוב העברי, בכל תקופת המנדט הבריטי, היה מיעוט בארץ ואפילו ערב מלחמת העצמאות הגיע מניינו רק כדי שליש מן האוכלוסיה? האם אין זו עובדה שהוא היה נתון לאיום מתמיד מצד האוכלוסיה הערבית, שלא השלימה עם קיומו, ושזממה להיפטר ממנו, אם בדרכים פוליטיות ואם באלימות? האם לא זו היתה החוויה והתרגשה. של המתיישבים היהודים, בנקודות ישוב קטנות, מבודדות, פזורות בחלקי ארץ שונים, נטולות הגנה של השלטון ואמצעי מגן משל עצמם – של היות "מעטים מול רבים"? מדוע לכנות זאת בשם "מיתוס"?

נורית גרץ מצטטת טקסטים רבים לחיזוק טענתה ומנתחת כמה סיפורים (של אריכא, רבינוב, יערי, ועוד) שה"נארטיב" (מונח זה, שמיש מאוד בזמן האחרון במחקרים "פוסט־ציוניים", נפרץ בכל דפי הספר) השווה בהם הוא תיאורו של המתיישב היהודי כאיש בודד העומד "במרכזו של מרחב יהודי נצחי ובמרכזה של היסטוריה יהודית נצחית", מוקף סכנות, אך מגלה אומץ ונחישות־דעת, והמסביבו כעין שממה אנושית: הערבי, במידה שהוא קיים, הוא מופיע "כמעין שד שיצא מן הבקבוק". על הסיבה לסכיתותו הרבה של נארטיב זה בספרות (ביחוד ב"ספרות השוליים") כותבת גרץ ש"המערכת הפוליטית הפעילה לחץ הזקבל הסופרים לתת ביטוי אופטימי לחיי החלוצים ולאמונותיהם". וכאן נשאלת שאלה שנייה: מאין לקחה המחברת את עניין "הלחץ של המערכת הפוליטית" על הסופרים? האם יש עדות כלשהי לכך בכתבי אותה תקופה של ימי המנדט, או בזכרונותיהם של הסופרים, או של הפוליטיקאים? האם לא ברור ש"הבדידות", הרגשת המעטים מול הרבים, הצורך הקיומי לחזק את הרוח, היו התחושות הדומיננטיות, ביחוד של המתיישבים והחלוצים, בימים ההם? האם אין זה "נארטיב" משותף, אופייני ורווח מאוד, בספרות של חברות חלוציות בארצות רבות? באמריקה, למשל, הצפונית והדרומית? נורית גרץ כותבת על כך בנימה ביקורתית, כאילו היו אלה סיפורים תעמולתיים, מכוונים מגבוה, כמקובל במדינות קומוניסטיות, ולא ברור מה פסול מצאה בצורך הטבעי לחישול האמונה במצבים כאלה, המתבטא, כמובן, גם בספרות.

לא רק כלפי סיפורים בודדים היא טוענת שכאילו "הוכתבו" מלמעלה, אלא שגם בפרק על כתבי־העת הספרותיים בשנות השלושים, שסביבם התרכזו חבורות ספרותיות, ונתפרסמו בהם סיפורים, שירים ומאמרים, היא כותבת ש"המערכת הספרותית כולה נתונה היתה תחת לחץ כבד מצד המערכת הפוליטית. היא נדרשה למלא תפקיד פעיל במאבק הלאומי ולבטא עמדות ציוניות אופטימיות". ועלינו לשאול בשלישית: "נדרשה"? "תחת לחץ כבד"? – מי היו הסופרים ש"נדרשו"? ומן הסתם "נענו"? שלונסקי? שטיינמן? פן? אלתרמן? והאמנם הכל נראה "אופטימי" כל־כך בדברים שהתפרסמו, בשירה או בפובליציסטיקה, ב"כתובים", "הדים", "טורים", "עתים", "גליונות". וכדומה. היכן ההוכחות לכך? – האין זו האשמת שווא?

המחברת גם סותרת את עצמה בעניין מידת סכיתותו של הערבי בכיפור הארץ־ישראלי של שנות המנדט. אם בפרקי הספר הראשונים היא טוענת, כנגד התעלמות ממציאותו של הערבי בתודעת הארץ, כאילו לא היה קיים בה כלל, הרי בהגיעה לספרות מלחמת השחרור, היא אומרת שתדמית הערבי בה היתה שלילית בעיקרה - בניגוד לתדמיתו בשנות ה־20 וה־30, שאז ראו בו דוגמה "לתרבות אותנטית, צעירה, מלאת און וכוח, ניגודה של התרבות היהודית הערטילאית, ושל תרבות המערב העייפה והשוקעת", וכן ששימש "כדוגמה חיובית לבניית דמות העברי העובד החלוץ, הנטוע בארצו ובאדמתו." – איך מתיישבת סתירה זו? האמת, היא, איפוא, שהערבי אכן מצוי בסיפורים עבריים רבים של שנות המנדט: אצל ברנר, שמי, בורלא, שטיינברג, אסתר ראב, עגנון, ועוד ועוד.

ה"מיתוס" השני הרווח, לדעתה של נורית גרץ, במאמרים ובסיפורים של אותן השנים, הוא "המיתוס היהודי הישן של 'עם לבדד ישכון' ", כלומר, זה המדבר על שנאתו של הגוי את היהודי: הגוי – לרבות הערבי. וכאן נשאלת השאלה ברביעית: מדוע זה "מיתוס"? האם תפסין ההיסטורי של אלפי השנים שבו חש היהודי על בשרו את שנאת הגוי, שנאה שהיו לה אלף סיבות שונות ומשונות, וסותרות אלו את אלו – לא הצדיק את האמונה שהוא בן ל"עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב"? (פסוק הלקוח, כידוע, דווקא ממשלו של "נביא" לא עברי – בלעם!) שגורלו הוא יחיד ומיוחד בין העמים? האמנם זו אגדה? המצאה של התעמולה הציונית?

סדרת ההאשמות נמשכת והולכת אל ימי מלחמת־השחרור ואילך. בטקסטים של רפורטז'ות מן המלחמה הזאת, שהופיעו בעתונות של אותה תקופה – מגלה גרץ – רווחים ולזול בערבי, בן תרבות המזרח, ונעימות לאומניות: תבוסות (כמו נפילת יישובים) אינן מתוארות; מפלות בקרבות מסויימים מתוארות כנצחונות; ולא המוות הוא הנושא, אלא רק המאבק למען הנצחון. מתיאורים אלה "לא עולה רגישות מוסרית או הזדהות הומניסטית עם הסבל של הערבי" – כותבת גרץ, ומביאה דוגמאות לקביעתה זו גם מסיפורים של קובנר, מוסינזון, שמיר, שחם, מתי מגר (בטעות מיוחס סיפורו "לילה ללא סכנות", לח"מ) ועוד, המתארים מעשי גבורה בקרבות, שתכליתם היתה לעודד את המוראל, לחזק את הביטחון בנצחון, להאדיר את "ההוראיות הלאומית". מכיוון שמדובר בטקסטים שנכתבו בעצם ימי המלחמה הקשה, שלמרות כל הדיבורים על "מיתוסים" כביכול, היתה מלחמה של "מעטים נגד רבים", וששת אלפים איש נפלו בה (עשרה אחוזים מן הנוער של היישוב העברי, כמו שמציינת המחברת עצמה) השאלה היא אם מוכרים לנו, או למחברת, טקסטים ממלחמות־מגן של עמים אחרים נגד אויבים שעמדו להשמידם, שבהם אכן היתה "הזדהות הומניסטית" עם אויביהם, או שהיו נקיים מן השאיפה לעודד את המוראל ואת רוח הלחימה ואת האמונה בניצחון. כדאי, בהקשר זה, לעבור, למשל, על הטקסטים של נאומי צ'רצ'יל בזמן המלחמה נגד גרמניה הנאצית, וכן של אלפי הכתבות של הבי. בי. סי. באותן השנים, שרבות מהן נכתבו בידי טובי הסופרים הבריטיים. וטוב שמקדישה נורית גרץ פרק נרחב ומפורט לניתוח סיפוריו של ס. יזהר, "חירבת חיזעה" ו"השבוי", המעידים שהיה גם ניצוץ של הומאניזם בספרות העברית "הלאומנית" של אותה תקופה.

להלן עושה המחברת קפיצה של כמה עשרות שנים ומגיעה לתקופה שלאחר עליית הליכוד לשלטון, ב־1977, ולמלחמת לבנון ב־1982.

למן שנות השבעים ואילך, ובייחוד מאז מלחמת לבנון, הלה, לגירסתה של גרץ, התפלגות ברורה ומובהקת בין שני "נאראטיבים" בפובליציסטיקה ובספרות הישראלית: הנאראטיב הימני־יהודי (שמבטאיו הם, בין היתר, סופרי "דור הפלמ"ח") והנאראטיב ההומניסטי (שמבטאיו הם בעיקר סופרי "דור המדינה").

המיתוס הימני־יהודי קיים, לדעתה, לאו דווקא בשוליים הקיצוניים של החברה הישראלית, אלא "במרכז, בבטן הליברלית־הציונית הרכה שלה". מיתוס זה, שהוא, כמסתבר, אנטי־הומניסטי, שולל, לדבריה, את כל מה שאינו יהודי ואינו ישראלי, ומדגיש את הייחוד של "העם הנבחר" כלפי העולם כולו, וקודם־כל כלפי הערבים, שהם "ישות ערטילאית, שהיא לא־עם, לא־אדם, ישות בלתי קיימת". ושוב, בפעם החמישית: מאין הראיות לכך? – אם כי מתברר מקריאת הספר שהמחברת עברה על מאות טקסטים, לא רק של כתבות עתונאיות, סיפורים ושירים, אלא אפילו של מודעות פרסומת – הרי הדוגמאות שהיא מביאה הן סלקטיביות מתוך מגמתיות בלתי־הוגנת. בפרק על מלחמת לבנון היא מצטטת משפטים מכתבות מסויימות של חיים גורי (הנמנה, לדבריה, על מבטאי "המיתוס הימני־יהודי") ומתעלמת לגמרי מכתבות רבות שלו שהביעו מחאה על מה שהתרחש לעיניו באותה מלחמה. כך היא נוהגת גם כלפי הח"מ (המסווג גם הוא כנ"ל). הרי לא ייתכן שנעלמו מעיניה הרשימות העתונאיות (הכלולות גם בספרי "אזור הרעש") "דרומית ללבנון", "שאלה" ("כמה דם נקיים אנו יכולים לשאת עוד על מצפוננו, כבני־אדם, כיהודים?" וכו') ו"דם צועק", שמחו נמרצות נגד אותה מלחמה, ושאכן, דובר בהן על מוסר יהודי הומאניסטי. לא רק שניים אלה – שאילו הובאו רעותיהם באמנות היה הדבר מקלקל את התיזה הטוענת כי הם נמנים על "הימין היהודי", אלא גם העתונאי המנוח אהרן בכר, שהיה ידוע כשמאלני – רק משום שהביע הזדהות רגשית עם הלוחמים הישראלים כשהיה ביניהם בקרבות.

כנגד השוביניזם הזה מביאה נורית גרץ, כדוגמאות מייצגות של ה"נראטיב ההומניסטי", רשימות של ס. יזהר, אדם ברוך, ועוד, ובעיקר – בלוויית ניתוח מורחב – את ספריהם של עמוס קינן, יצחק בן־נר, א.ב. יהושע, ועמוס עוז – שחיפשו את הדרך אל מחוץ להיסטוריה היהודית של שואה וחורבן, הדגישו את המומנט שהעבר והעתיד בארץ הזאת אינם דווקא שלנו, והתקיפו את "המיתוס הימני־יהודי".

חלוקה זו של החברה הישראלית והזרם, בין ימין ושמאל, בין בני חושך ובני אור, ללא גוונים ביניהם – מגיעה עד כדי אבסורד בפרק הנוגע למלחמת המפרץ. נורית גרץ מביאה קטעים מנאומיהם של יצחק שמיר, שמעון פרס, ואחרים, במהלכה של אותה מלחמה, ומציינת שדמו בסגנונם לנאומיהם של בן־גוריון, ז'בוטינסקי ובגין, לפי "המתכונת המקובלת ברטוריקה הציונית", שבה מלחמות היישוב היהודי מתוארות תמיד כמלחמות המעטים נגד הרבים, ושפזורות בה קונוטציות מן ההיסטוריה היהודית, שהיא "היסטוריה של משברי חורבן וגאולה". צריך להיזכר שימי מלחמת המפרץ היו ימים של חרדה גדולה מפני חורבן שעלול לבוא על הארץ, כדי להבין מדוע הושמעו בפני העם דברים כמו אלה שגרץ מצטטת משפטים מהם, כגון: "לא ניתפס לשמץ של יאוש...יש רגעים שעם יודע להתעלות ולהכליס את אחדותו...יש כוחות נסתרים שאינם גלויים אפילו לבניו והוא מוכן לסבל ולקרבנות כדי להבטיח את עצמאותו" (שמעון פרס, בכנסת). הטקסט של נאומים אלה (והדומה בדרך־כלל, בפאתוס שבו, לנאומי מנהיגים בכל עם ועם בנסיבות דומות) – מסומן במחקרה של גרץ כ"ימני־יהודי", בעיקר משום שהוא נתלה במאורעות היסטוריים ומיתיים, ומעמיד את הישראלים כלוחמי חופש לעומת האוייב שהוא "הערי־ך" – משמע, מתוך התנשאות לאומנית עליו.

לא רק נאומי מנהיגים צופנים בתוכם את הארס "הימני־יהודי" אלא אפילו כרזות פרסומת מטעם חברות שונות נגועות בו. למשל: "חזק ואמץ ואל תירא"; "כולנו פטריוטים"; "עם ישראל חי"; "לא נזוז מכאן" וכדומה, כל אלה, לדברי גרץ, מנוסחות על־פי "הנארטיב הימני־יהודי", וחדורות ב"פאתוס הימני־יהודי".

מה צריך קורא המחקר הזה להסיק מכל זה? – שכל ביטוי המכוון לעודד את העם בימי מצוקה, לגרש יאוש, לקרוא להתלכדות, להביע תקווה לניצחון, בקיצור, כל מה שהוא פטריוטי – הוא "ימני־יהודי"? היכן מקומו של השמאל, אם כן? אי־שם מחוץ למחנה?

לדעתי, חייב היה השמאל הישראלי דווקא – אותו שמאל שבמשך כמאה שנה היה הלוז של התחייה הלאומית בארץ־ישראל, והנושא העיקרי בעול בניינה – להתנער מן ההגדרות האידיאולוגיות המוטעות האלה, הכלולות במחקרה של נורית גרץ. הן מוציאות לו שם רע כ"אנטי־פטריוטי", כמנוגד לכל מה שעשוי לחזק את העם, ומפקיעות ממנו את זכויותיו ההיסטוריות.

—

נורית גרץ: "שבויה בחלומה", סדרת אופקים, עם עובד, 1995.

כותרים חדשים

■ **פר לאגרקוויסט:** "הגמד", משבדית: בשמת אבן־זהר, זמורה ביתן, 236 עמ' 1995 / יצירתו החשובה ביותר של הסופר השבדי, המתרחשת בחצר רנסנסית של נסיך מאקיבליסטי.

■ **נעמי ואבנר בהט:** "ספרי תמוה", בית התפוצות, 286 עמ' 1995 / שירי הדיוואן של יהודי מרכז תימן. מחקר משותף המביא את הפיוט, הלחן המתול התימני בלווית תווים וצילומים.

■ **צבי יעבץ:** "טיבריוס וקאליגולה – מהעמדת פנים למירוף", הוצאת דביר, 319 עמ' 1995 / מחקר המתחקה אחר הדרדרות הפרינקיפאט המתון של אוגוסטוס למשטר של עריצות.

■ **פריץ רוהרליך:** "מפרדוקס למציאות", מאנגלית יכין אונא, הוצאת מאגנס, 220 עמ' 1995 / ספר מבוא לשני הרעיונות המרכזיים בפיסיקה המודרנית – היחסות והקוונטים.

■ **יוסף תבורי:** "מועדי ישראל בתקופת המשנה והתלמוד", הוצאת מאגנס, 446 עמ' 1995 / תיאור גיבושם של מועדי ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, תוך התמודדות עם המקורות המקראיים והאירועים החדשים.

■ **אברהם גרוסמן:** "חכמי צרפת הראשונים", הוצאת מאגנס, 632 עמ' 1995 / צמיחתו של המרכז הרוחני־היהודי בצרפת הצפונית בימי־הביניים. מקום מרכזי מוקדש לחקר רש"י ובית מדרשו.

■ **יעקב ברנאי:** "היסטוריוגרפיה ולאומיות", הוצאת מאגנס, 248 עמ' 1995 / סקירת הגישות ההיסטוריוגרפיות של תולדות יהודי ארץ־ישראל בימי־הביניים וראשית העת החדשה בין השנים 1881־634 ואת מגמותיהן השונות.

■ **ברברה טוכמן:** "ראי רחוק – המאה הי־14 הרת הפורענויות", מאנגלית: כרמית גיא, הוצאת דביר, 638 עמ' 1995 / מחברת 'מצעד האיוולת' בוחנת את המאה ה־14 מאה מיוחדת באירופה, שנפתחה בהתעצמות ונסתיימה במגיפה ובמלחמת מאה השנים.

■ **"תיאוריה וביקורת" מס' 6**, עורך: עדי אופיר, הוצאת מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, אביב 1995 / נושא מרכזי בחוברת הוא שאלת הלאומיות, עליה כותבים עזמי בשארה, זאב פלד, גבריאל פיטרברג, אילנה פרדס, וסלבוי ז'יז'ק. על נושאים אחרים כותבים אודי אלוני, משה אידל, דני פילק, כריסטוף שמידט, משה רון ועדי אופיר.

■ **ג'. ב. פריסטלי:** "ממלכות אבודות", מאנגלית: חיים איזק ומרים קראוס, זמורה ביתן, 326 עמ' 1995 / סיפור חייו של ריצ'ארד הרנקאסל על הבימה הקלה באנגליה ערב מלחמת העולם הראשונה.

■ **קרלוס קסטנדה:** "אמנות החלימה", מאנגלית: חיים אריבה, זמורה ביתן 231 עמ' 1995 / ספר חדש של האנתרופולוג הנודע לאחר שש שנות שתיקה.

■ **אילן אסיה:** "תסמונת דיין", הוצאת ידיעות אחרונות, 254 עמ' 1995 / ארבע מלחמות ושלום אחד. ספר המתיימר לחשוף את הסיבות האמיתיות של המלחמות והשלום.

■ **מרגלית מתתיהו:** "מודרנות של הצות", הוצאת תג, 73 עמ' 1995 / ספר שירה השביעי של המשוררת, הכותבת על שורשיה הים־תיכוניים.

■ **"ילד על גג חממה"** – מבחר משירי תיאודור רותקה. תירגם: צביקה יעקבי, תצלומים: דפנה איבילוב, הוצאת עקד 46 עמ' 1995 / תיאודור רות'קה (1908־1963) היה מן הבולטים במשוררים האמריקאים ושירתו זכתה להכרה ע"י דור ילדי־הפרחים.

■ **עזרא ארואטי:** "יהושע הכובע הכפול", הוצאת עקד, 62 עמ' 1995 / פואמה בסגנון עממי על דון יצחק אורואסטה, אחד מאבות משפחת המשורר מיוצאי ספרד.

זה קורה

שירים על לוחות המודעות – "הספריה החדשה לשירה" פותחת במבצע פרסומי שירה על לוחות המודעות בתל־אביב (ברוּמה לרכבת התחתית בלונדון). בכרזה הראשונה מתפרסם שירו של איתן ג. גלס "מה אני רוצה" מתוך ספרו "אני סימון נחמיאס". בשיר זה נאמר בין השאר: "הייתי רוצה ששירי יפורסמו על לוחות המודעות..." ● **סדנה לשירה** בהנחיית המשורר יעקב בסר תתקיים בבית הגפן בחיפה בשני סמסטרים. מוזמנים כותבים יהודים וערבים. פרטים בבית הגפן, רח' הגפן 2 חיפה, טל. 04־525252 ● **סדנאות לכתיבה יוצרת** בבית הסופר בתל־אביב בשנת תשנ"ו. פרוזה: גרעון תלפז, רבקה רז; שירה: מרדכי גלדמן, אשר רייך; ספרות ילדים: דורית אורגד, נורית יובל. פרטים והרשמה: בית הסופר בת"א רח' קפלן 6, טל. 03־6953256/7 ● **סופרים יהודים בכתבי צרפתית** – זהו הנושא לו מוקדש הגיליון החדש מס' 186 של "עיתון 77". שש מסות מוקדשות לאלבר כהן, פרוסט, פטריק מודיאנו, אלי ויזל, בנג'מין פונדאן וסופרים יהודים מצפון אפריקה. עוד בגיליון שירה, סיפורת והמדורים הקבועים ● **"אלמנך התנך"** מאת יהושע ליברמן הופיע בהוצאת צ'ריקובר. באלמנך נתונים סטטיסטיים, גרפים וטבלאות, על תקופת המקרא כפי שתורגמו מלשון המילים ללשון המספרים בידי המחבר שהוא פרופסור למנהל עסקים בבר־אילן ● **פרס ערה בן־נחום** לתרגום מחזות – יחולק השנה בפעם הרביעית. כל מי שתרגם מפרי עטו הועלה בשנתיים האחרונות על בימת תיאטרון המקצועי מוזמן להגיש ב־3 עותקים, עד ה־31.8.95 לפי הכתובת: ועדת השיפוט, בית ליסין תל־אביב ● **תיקון טעות:** ברשימתו של רפי וייכרט ("מניח את האהבה על הגייד") על שירת ישראל אלירז, התהפכו מספרי העמודים מהם צוטטו השירים.

הבורגנות נשארת בורגנות

רן יגיל

דני דותן: "האוניברסיטה השחורה", הוצאת כתר, 158 עמ' 1995.

"האוניברסיטה השחורה" של דני דותן היא בעין דימוי גדול לחיים בורגניים במהותם, המרמרמים בין רקדנס מוגבל לניוון מוחלט. דותן מציג את המיתוס השינקינאי כדבר שהיה ותרב, כאשר המיתוס הזה, שהוא בורגני ואורבני מיסודו, מוצג כאלטרנטיבה למיתוס הציוני, שהוא מיתוס לכל הרעות, ולא פסבדו־מיתוס נוסח שינקין. דותן מנסה להצביע על כך שהחיים האמיתיים מיוצגים ברחוב השינקינאי המתברגן, ואילו הציונות היא אוסף של מיתוסים נבוב. כדוגמה מעמת דותן את האמנות עם ההכרח ללכת לצבא: "אם רק לא היה חוזר לארץ הזו ששנא, שבה הכל נמדד במונחים צבאיים ודתיים ופוליטיים, רק לא אמנותיים..." העימות בין הצבא לפורקן הנעורים בא לידי ביטוי מספר פעמים לאורך הרומאן. כך, למשל, הגיבור, שהוא צלם במקצועו, נזכר, בזמן שהוא מצלם זוג נשים מסוממות מתעלסות, כי צילם לוויה צבאית בנוכחות הרמטכל בעבר (עמ' 33) ועוד דוגמאות רבות.

האמת היא שהמיתוס השינקינאי הוא תופעה סופרמקומית מובהקת של בורגנות צעירה וענייה ותו לא. הוא אינו קיים כאלטרנטיבה של חיים אמיתיים, מפני שהוא עצמו, בדומה לדמויותיו של דותן, בנוי על אינסוף תרמיות ושקרים חוזתיים – כמו תיאור הזונות, הפאבים, מוכרי העיתונים, הדוכנים – הנראים כולם כאילו נלקחו מתוך סרט אמריקני, או מסדרת טלוויזיה. יש אך קשר קלוש בין הוויית עולם זו, שמתאר דותן, לבין הוויה אורבנית תל־אביבית אמיתית. התרמיות שבורא דותן בתיאוריו, יוצרות מעין אשלייה של סרט נוסח פרנסיס פורד קופולה, כאשר המציאות התל־אביבית, למעשה, משמימה ברובה ואפורה לעין ערוך.

תפישת הנארטיב אצל דותן תוחמת את האוניברסיטה כמוסד לימודי בניגוד לחיים האמיתיים, הקשים, המייאשים. משהו בנוסח האמירה העממית 'האוניברסיטה הטובה ביותר היא החיים'. חלוקה דיכוטומית זו, בין לימוד לשם לימוד, לעומת לימוד מתוך נסיון חיים, נראית לי נאיבית מאוד. בסופו של דבר, גם האוניברסיטה עצמה, כמוסד, היא חלק מן החיים. היא חלק מן המערך הלימודי הגדול של האדם כיצור לומד. אצל דותן הגיבורה תעזוב את האוניברסיטה (הלבנה) כדי לפנות לאוניברסיטה השחורה של החיים (עמ' 17).

לעומת המגבלות השונות של דרכי־הסיפור, המתבטאות בעיקר באקלקטיות של הפיסקאות, אי־אפשר שלא להעריך את הנסיונות של המספר לתאר באותנטיות מירבית את דמויות הגיבורים, המשתמשים דרך קבע בסמים, חווים, בשל השימוש בסם, מגע עם מציאות אחרת, כביכול טובה יותר ופתוח שחורה. בעוד שבספרות העברית ובמחזאות הישראלית נושא זה של הסמים, גובל בדרך כלל בהטפה ממסדית, הרי המספר של דותן מציג בפנינו אופציה של כתיבה שנוצלה בעבר על ידי כותבים במערב, בה משמש הסם כורז לחוויה פנטסטית הלוצינציונית. אף שהבריחה אל הסם כדי להפיג את השיממון ואת הייאוש הקיומי אינה חדשה בעולם, הרי שהיא נעדרת כמעט מן הספרות העברית, ודותן מתאר על־פני דפים שלבים טריפים שונים של אנשים צעירים מיואשים בארץ ובלונדון, כשהמוטו, המלווה את השימוש בסם, הוא "אם אתה זורם עם הדברים אז יהיה לך קל".

גלריית הדמויות שמציב לפנינו המספר של דותן הן מקוריות, אך רובן לא זוכות לטיפול מעמיק ונשארות בגדר סילואטים קרדיזים, הנטשים בהמשך הסיפור לטובת דמויות אחרות. דוגמה טובה היא אור אקרמן, שאישתו מקדימה את עצמה והורסת אותו במיטות של גברים זרים (בכתוב על גב העטיפה) או רותן לביא, שלקה טריפ ולא יצא ממנו, או נטלי בת הפרופסור, שיש לה פני מלאך, אך היא מציירת ברמה, או גיבור הצולב עצמו בבירות שונות של העולם בשל מות אהובתו, או ילדה שבגרה ומכלה את זמנה באישפוזים ועוד כהנה וכהנה. המספר של דותן מצליח בגודש הסיפורי שלו, שהוא לעיתים חובבני, להרחיק אותנו, לשמחתי, מהעיסוק הספרותי־ישראלי ב"חריג" מול החברה הממסדית הישראלית. אצל דותן כולם חריגים לטוב ולרע, חריגים עד פלקטיות.

הגיבורים של דותן הם, כביכול, מבשרי־מהפכה, או מהפך אנרכיסטי. מובן שדבר זה אינו נכון והוא מופרך מיסודו. דמויותיו הן בעצם בורגנים בלבוש אקסטרווגנטי, אבל תחת למעטה התתגרות, הם נשארים בורגנים מולדים. הדמויות הישראליות, שאמורות לייצג את הבוהמה ואת האנארכיזם הם בעצם דמויות סופר־הישגיות, חיות על־פי תרמיות שיצרו לעצמן בשקריות עצמית מופלאה. דוגמה לעניין זה מצוייה בעמוד 17: "אחר־כך ראתה את עצמה פוליטיקאית. תמיד אמרו לה שהיא חכמה, אבל זה לא היה מה שרצתה להיות. היא רצתה להיות מושלמת, יפה, נאהבת, מבריקה, שולטת, בלתי ניתנת לביקורת. השנים דחקו אותה הצידה..." זהו אפיון מובהק של רונה, אחת הגיבורות, שהיא כביכול בוהמית, אבל למעשה הרבה יותר הישגית חיה על־פי תרמיות שקריות – "היא הגדירה כתקדנית, כי לא היתה מסוגלת לשמוע את התואר מוכירה". (שם)

כתוצאה מן ההבדלים בין התרמיות, שהדמויות יוצרות לעצמן, לבין היותן דמויות אורבניות בורגניות – הן נופלות לתיסכול נורא, המוביל אותן לטיפולים אצל פסיכיאטר, לאישפוזים, לספת הפסיכואנליטיקן, או סתם לשיחות־נפש, מעמיקות, כביכול, עם הזולת. (אגב, כאשר המספר של דותן

הגיבורים של דותן הם מהפכנים ואנארכיסטים, כביכול, אבל למעשה מתחת למעטה הלבוש הביזארי, הם בורגנים מלידה □ הבורגנות נשארת בורגנות, גם אם היא מתעטפת באצטלה שינקינאית.

דני דותן

בהמשך הרומאן עובר לכתוב שירה, או מעין פרוזה פיוטית – גם הוא נופל וקם, ולצד שורות חזקות, אלגוריות, חלומיות, יכולות להשתחל שורות נאיביות מאוד, הנראות כפאראפרזות קלוקלות על הנסיך הקטן. לא ברור גם כיצד מתקשר בקשר לוגי־סיבתי השיר הארוך, או הקטעים השיריים הארוכים לכלל הקונטקסט, כלומר, השורות השיריות נותרות מנותקות הקשר). המסקנה העיקרית שאפשר להסיק מכלל ציור הדמויות בידי המספר ומבניית העולם הסיפורי, היא, שהבורגנות נשארת בורגנות, גם אם היא מתעטפת באצטלה שנקינאית.

כיצד, איפוא, באה הבורגנות של הצעירים המורדים לידי ביטוי ברומאן?

ראשית, התפיסה הקרתנית של חלק מדמויות הסיפור, המגיעות אל העיר הגדולה, תל־אביב, וחולמות חלום בורגני על הצלחה, אושר, כבוד, משפחה, סדר ועוד: "ביום שבו עזבה את באר־שבע, החליפה את מרים במור והבטיחה לעצמה להיות סלבריטי, להגיע לצמרת, כמו ברומאנים שקראה. בעיר הגדולה קראו לזה סלבריטי. לכן הבטיחה לעצמה להיות סלבריטי תל־אביבית (עמ' 22).

שנית, המעבר מן הקרתנות לבורגנות של הדמויות ברומאן, מלווה תמיד בטיפוח תיפוח תדמיות שקריות, כפי שכבר ציינתי. הדמויות אינן משתדלות לראות את החיים נכוחה, בגובה העיניים, אלא הן מסתתרות מאחורי התרמית, הנוצצת מאחורי השקר, בנוסח מה יחשבו עלי האחרים. או, איזו פרובוקציה עלי ליצור, כדי שישימו אלי לב: "מה יש לזולת הרוח הזו, היא לא מזדיינת עם אנשים, היא מזדיינת עם שמות תואר. פעם זה רופא, אחר־כך הכושי, אחר כך השחור, אחר כך הערבי ועכשיו החבר כנסת" (עמ' 23).

שלישית, אם הכל בנוי על תרמיות של חברה מתירנית, כביכול, אך שמרנית ובורגנית למעשה, הרי לא יתואר מעמד, בו תשפנית ישראלית, למשל, תתפשט לעיני גברים באותן שנים. לכן נזקקות הדמויות והמספר לעולה חדשה מצרפת, שתתפשט באופן ספונטאני באידוע, תמורת כסף כמובן. אני רואה כאן, מצד אחד, קפיטליסטיות גרידא, וכף שטחיות ושמרנות יתר, ומצד שני, הצרפתית היא המתפשטת ולא הישראליות בקהל. כלומר, היכן כאן הפתיחות האקסטראווגנטית התל־אביבית, המנותקת מן המיתוס הציוני השקרי? במילים אחרות, הבורגנות נשארת בורגנות.

רביעית, כדי להשתמש בסמים וכדי להיות יהודים, נזקקות הדמויות בספר לכספו של אבא (עמ' 40). כלומר, לפנינו ריקבון וניוון ולא מהפכה. איזה שחרור באמצעות סמים יש כאן, כשהם נקנים מכספו של אבא ובאים ממקור הנכסים של המשפחה. זה גרוטסקי, ואכן דורו של דותן הוא דור גרוטסקי.

הנסיון של דור זה למוטט את מוסד הנישואין הוא לא אמיתי: הדמויות הרי מתחתנות ומתגרשות כל הזמן. החיפוש אחר האהבה האמיתית הוא שקרי ומזויף כאחד. אם מוסד הנישואין מתמוטט, מדוע כל הבנות רוצות להתחתן, והגברים מגלים חיבה רבה כזאת לילדיהם, עד כדי מגננה כפייתית. דוגמה לעניין זה הוא גיבור הסיפור. מושג ההורות המשפחה, ובייחוד הילדים, הוא ערך קדוש ומקודש בספרו של דני דותן (וראה דוגמה בעמ' 18).

נשאלת השאלה היכן כאן המהפכה, היכן כאן האלטרנטיבה? התשובה המתבקשת היא ששינקין הוא תוצר מובהק של הציונות הבורגנית; ולא יעזרו סמים, ריקודים בחשכה באוניברסיטאות השחורות של החיים, ציור בדם או נסיונות לצלוב את עצמנו בערים שונות בעולם בשם המקוריות והאהבה. כל זה לא יעזור, כי...הבורגנות נשארת בורגנות.

בולים / אריה לינדנבאום

הכנסת, הר הבית והכותל, דוד המלך - לירושלים 3000

שלושה בולים חדשים צפויים בתחילת ספטמבר, כמיקדמה להנפקת ירושלים בת 3000. לתגיגות ירושלים צפויים אירועים שונים לרבות תערוכת בולים מיוחדת בהשתתפות כמה ממדינות אירופה ולפתוח סידרה אחת של 3 בולים עם נופי ירושלים השונים וגיליוניות מזכרת.

רות קנמור וענת פרידמן, הן שתי מעצבות של סידרת הבולים החדשה, ויש לציין שהן בחרו את מירב המוטיבים המאפיינים את ירושלים – מבחינה מדינית, מבחינה דתית ומבחינה היסטורית ומיקראית.

הלוגו הוא "ירושלים עיר דוד" והתמונות הן עכשוויות והיסטוריות. כך מופיע בבול אחד בניין הכנסת ונוף ירושלים המודרנית, כשבשובל הבול מופיע קטע ממגילת העצמאות עם חתימות חברי הממשלה הזמנית בראשותו של דוד בן־גוריון. במרכז השובל – סמל המדינה.

בבול אחר מופיעה תמונה עתיקה של הר הבית, הכותל המערבי (בשובל), והבתים מסביב ותבליט נוף עם הכתובת: "אם אשכחך ירושלים".

בבול השלישי מופיע הוד מעלתו דוד המלך, אבל, כאן הוא מופיע על־פי ציור עתיק בפוזה של דוד נעים זמירות ישראל... בשובל טקסט בכתב עיברי עתיק וחותם המלך.

שלושת הבולים הם בני 1, 1.5 ו־1.8 ש"ח, כתעריף לארה"ב, אירופה וישראל.

אמרנו "מיקדמה", שכן שלושת הבולים יופיעו בצורת גיליוניות מזכרת בסוף השנה, לפתיחת תערוכת הבולים "ירושלים 3000", שתתקיים בבנייני האומה בחנוכה תשנ"ו, 16 – 21 בדצמבר 1995.

3000 שנה לירושלים עיר דוד

כבר הודיעו ב־16 טריטוריות בריטיות לשעבר, על הנפקת בולים לכבודה. (אנטיגואה וברבודה אוגנדה, דומיניקה, גאמביה, גאנה, גרנדה, גרנדינס, גויאנה, סט. וינסנט, טנזניה, טוגו, איי טורקס וקייקוס, מלדיב, ניידס, ניקראגואה וסיירה ליאונה).

הבולים יופיעו בשורות של 4 בולים ושתי שורות בגיליון. נוסף לבולים, כל טריטוריה תנפיק גם גיליונית מזכרת אחת.

ליידי אליזבת נולדה ב־4 באוגוסט 1900 בביתו של הלורד ה־14 מסטרטמור וקינגבורן. ב־1923 נישאה לדוכס מיורק – אלברט, בנו השני של המלך ג'ורג' ה־

5, שהיה למלך ג'ורג' ה־6, לאחר שאחיו אדוארד ה־8 ויתר על כס המלוכה למען אהבת חייו – הגב' סימפסון מאמריקה.

"אירופילקס 95" – בקפריסין

תערוכת בולים ראשונה, בין־לאומית־כלל־אירופאית בקפריסין, צפוייה בספטמבר השנה, בשם "אירופילקס 95". התערוכה תתקיים בניקוסיה בין ה־20 ל־28 באוקטובר, 1995 ודואר קפריסין מכין עתה גיליונית מזכרת מיוחדת לכבוד התערוכה.

במקביל יופיעו שני בולים נוספים לציון חודש התרבות האירופאית ובהם סמל אירופה המאוחדת ומפת היבשת, כשקפריסין לצידה.

איידס וסמים

בקפריסין הופיעו עתה בולים למלחמה בסמים, איידס שיכורות ועישון. הציורים סמליים והמהדורות – 150 אלף (15 סנט) ו־500 אלף שאר העריכים.

כלבי העולם

15 כלבים גיזעיים מכל העולם, כובדו זה עתה במנת בולים של דואר ניידס, בים הקאריבי. הופיעו 4 בולים, גיליון בן 9 בולים ושתי גיליוניות זיכרון (הכלבים מופיעים בהן בפרופיל ובאנפאס).

היצורים היפהפיים נבחרו מרשימת הכלבים הגיזעיים הידועים בעולם – של אנגליה, ארה"ב, אירלנד, דנמרק, גרמניה ואחרים.

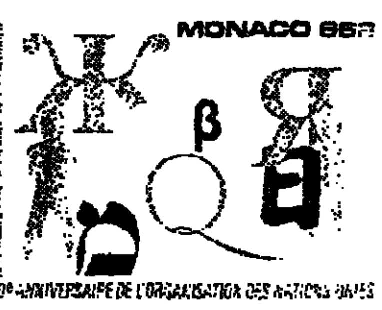

עברית במונקו

שמונה בולי מונקו חדשים הוקדשו למלאות 50 שנה לאומות המאוחדות. בבולים תמונות עם איפיונים לפעולות האו"ם השונות, בתחום התרבות, המזון, זכויות האדם וכו'. אחד הבולים הוא "בול" לאוספי יודאיקה, שכן בבול מיני אותיות לטיניות, קירליות ואפילו אות עברית. האות שזכתה היא "מ" ואנו לא בדיוק מבינים למה נבחרה דווקא ה"מ", לכבב בבול זה, על כל פנים הבול יכנס הישר לאלבומי יודאיקה.

זו אגב, הפעם השניה שבמונקו מופיע בול עם אותיות, ביניהן אותיות עבריות.

המלכה בת 95

"גברת המאה" זה כינוייה של המלכה האם אליזבת, שתחוג השנה ב־4 באוגוסט, מלאות 95 להולדתה.

לכבודה של המלכה האם, יופיעו עשרות בולים ואולי מאות, שכן עד כה

המשרדים לא עונים

יותר ויותר אנו שומעים על תופעת העדר תשובות על פניות אזרחים למיני משרדים, במיוחד משרדי ממשלה או מוסדות ציבור.

יתכן שהבולאים נפגעים יותר, כי הם, בדרך כלל מנהלים התכתבות ענפה, לא תמיד בעלת חשיבות מדרגה ראשונה במשרדים השונים. אבל לא רק הבולאים נתקלים בהתעלמות ממתן תשובות למכתבים.

באחרונה קבלנו כמה תלונות כאלה ומסתבר שגם אנחנו סובלים ממכה זו ודי להזכיר שאנו מוכים לתשובה מהאגף לייחסי ציבור של הטכניון בחיפה, למשל, על מכתב מחודש מארס השנה... כנ"ל ממר טתיק במשרד החינוך.

המורה ש. זוהר מספרת לנו, שלא עונים לה במנהל הבטיחות במשרד התחבורה על מכתב מחודש יוני השנה, ואולי התמורה בתלונות, זו של ל. בלאו, הטוען שלא קיבל מענה על מכתבו מן ה־16 ביוני 1994(!). אל מנהל יחידת פניות הציבור, ברשות הדואר, (תלונה על טיפול רשלני של דבר דואר רשום).

יכולתי, כמובן, להזכיר כאן עוד מיני משרדים שלא טורחים לענות לאזרחים, אבל בכוונתנו לעורר רק את המתייחסות של הגורמים השונים, המזולזלים במתן תשובה.

כדאי, איפוא, לדעת שאמירת שלום זו זכות, אבל מענה זו חובה!

סיפורה של חותמת

עם פרסום החותמת ההונגרית, עם המילים העבריות "ואהבת לרעך כמוך" בדואר ההונגריה, כפי שהופיעה במדורנו בשבוע שעבר, קבלנו הסבר לפשר המחווה.

טוביה יונגר מקבוץ פרוד מספר שבפסטיבל כרמיאל התארחה אצלם קבוצת הונגרים ממחוז VESZPRÉM בהונגריה ושכרו חדרים בקבוץ.

בראש הקבוצה היה כומר, אחד בשם אלכסנדר יהונתן סינשי, איש הביב וידיד ישראל. שיום מחווה לישראל הציע לדואר הונגריה חותמת אירוע ליום הזכרון של שואת יהדות "הונגריה", ה־18 ביוני, בנוסח "ואהבת לרעך כמוך". זו החותמת שפרסמנו ולא ידענו פישרה...

טוביה יונגר מוסיף שהכומר ההונגרי מסור מאוד ליהדות, מקיים חגים וקורא להם באותיות העבריות "גשר" – גוש שומרי רצון, שגם מלה זו הופיעה כבר בחותמת דואר. חן חן, לטוביה יונגר וכל הכבוד לכומר סינשי.

שחמט / רונן הר־צבי

שחמט בארץ

שקט שורר כעת בשחמט בארצנו, אך בכל זאת נערכות עדיין מספר תחרויות פה ושם. האחרונה שבהן נערכה בביכור־העתים בתל אביב ב־15/7/95. התחרות, תחרות שח אקטיבי – 20 דקות לכל שחקן. הרכב המשתתפים היה חזק מאוד לתחרות צנועה ושקטה שכזו.

בתחרות זכה רב האמן בוריס אלתרמן שהשיג 6.5 נקודות מ־7 משחקים.

שחמט בעולם

בפראג שברפובליקה הצ'כית נערכת תחרות מאוד מעניינת ומיוחדת. בתחרות משתתפות שתי קבוצות. קבוצה אחת מכילה 5 נשים... ועוד איזה נשים: 4 הראשונות בעולם (יהודית פולגר, זז'ושה פולגר, פיה קרמלינג וסיו יון, אלופת העולם). ובנוסף יוסליאני שהתמודדה נגד סיו יון על תואר אליפות העולם.

לעומתם נבחרו גברים מבוגרים פלוס. אך הרשימה לא זקוקה להסברים כלל: ספסקי, סמיסלוב, קורצ'נוי, פורטיש והורט. כל גבר משחק נגד כל אשה 2 משחקים כך שישנם 10 סיבובים.

בהפתעה לא קטנה מוליכות הנשים בתוצאה מבטיחה מאוד 20־15. כאשר אלופת העולם מצטיינת בין הנשים עם 5 נקודות לאחר שניצחה אך שלושת משחקיה האחרונים (נגד סמיסלוב, ספסקי והורט).

במשחק שלפניכם מנצחת אלופת העולם רב־אומן שבשנות השיא שלו קשה מאוד היה לעשות זאת.

לבן: סיו יון
שחור: הורט ולסטימיל

1. ה4 ה5 2. פו3 פג6 3. ד4 ה:ד4 4. פ:ד4 פו6 5. פ:ג6 ב:ג6 6. ה5 מה7 7. מה2 פד5 8. ג4 רא6 9. ב3 מה4 (זהו אחד ההמשכים העיקריים בעמדה זו, המשך אחר ומעניין מאוד הוא 9... ו6 כפי ששוחק ע"י קרפוב ואיבנצוק כנגד קספארוב. נגד קרפוב בשנת '91 המשיך קספארוב 10. ו4 המשחק התפתח להיות אחד המשחקים החשובים בוריאנט זה אחרי 10... ו6 11. ראו מה7 12. מה2 פב6 13. ג5 רו1 14. ב:פ וכאן שגה קרפוב ושיחק 14... א:ב6 ואחרי 15. ה6! מוקד רעיונו של קספארוב קיבל קארפוב עמדה אבודה. נגד איבנצוק בשנת '94 שיחק קספארוב 10. מה2 11. ז3 פג3! 12. פ:פ רד והשחור בסדר גמור)

10. א3 רג5 11. רב2 פו4 12. מה3 פה6 13. ז3 פז5 (זה מעניין מאוד כי מסע זה הוא חידוש של סיו יון. בשנת '94 היא המשיכה בעמדה זו 13... פד4 ולאחר סיבוכים קיבלה יתרון קל. מעניין מאוד לדעת אם הורט הכיר משחק זה או לא, מכיון שבמשחק תוך 5 מסעים קיבל עמדה גרועה מאוד אולי אבודה)

14. מה2 מה4 15. מה:מה פ:מה 16. ר4? (שגיאה חמורה מאוד, "העמדה למרות שנראית לא נעימה ללבן, איננה גרועה כלל וללבן מספר דרכים מעניינות לשחק אך לא 16. ר4!) מעניין היה 16. ו3 פו2 17. ג4 כאשר לשחור יש בעיות להלך את הפרש לאחר 17... פ:צ 18. ב:ר, ולאחר 17... רה3 ללבן מספר רעיונות מעניינים מאוד כגון 18. ג:ה פ:צ (אחרי 18... פד3 אני מאמין ששחור עדיף) 19. רד המצב לא ברור. או 18. מה2 רב6 19. מה1! וכעת אחרי 19... פ:צ 20. ג5 16... צב8! (כנראה המסע שנעלם מעיני הורט)

17. ג4 רז2 18. מד1 רה3! (כעת מתברר רעיון השחור אחרי 19. הר פו2 20. מה2 פ:צ 21. מ:ג3 ג5! עם רב7 השחור זוכה)

19. צז1 ר:ז4 20. צז7 מה7 21. רז2? (מפסיד מיד אך גם כך עמדתו של הלבן קשה) 21... רז6! (הצריח אבוד כי 22. צז4 מפסיד ל 22... פו2).

22. ר:פ ר:צ 23. פד2 ו6 24. ה:ו6 ר:ו6 25. ר:ר מ:ר 26. מג2 צב8 27. צז1 מה7 28. צז מד8 29. ר:ד3 (29. צ:א5 ר:ג4) 29... ר:ג8 30. צ:א5 א6 31. צ:ח5 ר6 32. פה4 צה5 33. צ:צ ר:צ 34. פז5 מה7 35. ר:ח7 (גם 35. פ:ח7 צ:ח8! לא היה משנה כלום)

35... צ:ר הלבן נכנע כי 36. פ:צ רז5 לא דורש כל הסבר.

חירום

ליום שישי 28.7.95

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 5230746
פאר־מרקס – יהודה הימית 61, יפו – 6822973
ירושלים
ארנונה – לייב יפה 9 – 731901
פתח־תקוה
הדקן – סטמפפר 24 – 9304515
רמת־גן
פינצי – חיבת ציון 43 – 6182821
בת־ים
גני בת־ים – הנביאים 3 – 5515671
רחובות
כללית – רמז 8 – 445111

ליום שבת 29.7.95

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
גרוסר – סירקין 27 (פינת יוסף הנשיא) – 5284791 גם מוצ"ש
שלמה המלך – שלמה המלך 78 – 5246461 גם מוצ"ש
סופרפארם – איינשטיין 40 רמת־אביב – 6413730, מוצ"ש (עד 24.00)
ירושלים
שטראוס א' – אבינדורי 3 – 706660
סנטר פארם – יד הרוצים 20 – 731475 מוצ"ש
פתח־תקוה
ביו־פארם – ספריצק 20 – 9321067
רמת־גן
עליה – קרינצי 2 – 6722840
בת־ים
מזור – הביבה רייק 20 – 583360
רחובות
הנגב – הרצל 196 – 473956

טיפול נמרץ לב

- לב 1 – ליווי 24 שעות – 03־5618791
- שח"ל – 03־5625555
- נטל"י – 03־5757788, 177־022־4224

ניידת טיפול נמרץ

- אשדוד 08־551333
- בית־שאן 06־587223
- בת־ים 03־5511111
- הרצליה 09־541333
- חדרה 06־322333
- חיפה 04־512233/4
- טבריה 06־790111
- ירושלים 02־523133
- כפר־סבא 09־33222
- כרמיאל 04־988555
- מגדל העמק 06־540062
- מעלות 04־979333
- נהריה 04־823333
- נצרת 06־573335
- נתניה 09־623333
- עכו 04־912333
- עפולה 06־593334
- פתח־תקוה 03־9311111
- קראון 03־344442
- קרית־ביאליק 04־761062
- קרית־שמונה 06־944333
- ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5793333
- רחובות 08־451333
- שדרות 051־897074
- תל־אביב 03־5460111

מרפאות שיניים

תל־אביב
- ריינגוף מנהר קטר 3 או 5 טל' 294869, 03־285822
- טיפולי חירום בבי"ח אסותא – טל' 03־5201515, 5201432/1. 24 ש'. גם בשבת וחג.
- טיפולי חירום, בי"ח איכילוב, תל־אביב. עד חצות (כולל סופי־שבוע). 03־5436696.
- תורנות 24 שעות – ה' באייר 20 (כיכר המדינה) טל' 254397, 03־452173: יהודה המכבי, איתורית 03־5449911, בנ"ר 4318.

יפו: יפת 99, 09.00־13.00, 16.00־02.00, טל' 864256.
גבעתיים: ויצמן 12, טל' 324547 איתורית 5193193 בנ"ר 3743.
ירושלים: צפת 23, טל' 251794, 02־253767.
בי"ח מגב לדך – טל' 02־633708, 08.00־16.00, ו' 08.00־19.00.
בת־ים: מרפאת שיניים לטיפולי חירום – קניון בת־ים רח' יוספטל טל' 5531505 – 24 שעות ביממה.

נפגעי אלימות

- סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 03־234819. ים 02־514455. חיפה 04־382611. אילת 059־31977
- ויצ"ו – לנשים מוכות – טל' 5461133; טל' 02־514111 – 24 שעות – 08־550506 – 07־376310.
- מסל"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 08.30־12.00, 16.00־19.00, טל' 057־74907.
- אור ארזים – למען נפגעי אלימות שוטרים והתעמרות, בתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל' 03־663162/3.
- נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א'־ה', 9־16, 03־231675, 03־235922.
- מבורים אנונימיים נא.אי., מידע תמיכה וסיוע 24 ש' 03־5131046.
- זכויות הגבר במשפחה. 24 ש'. 04־322003, 04־256417, 03־378572.
- האגודה להגנת הילד: 03־6961070, 03־6956763
- האגודה לנפגעי תקיפה מינית. טל' – קו חירום 6850041, קו גברים 6850036

תחבורה

- קוי אוטובוס "דן" טל': 5614444.
- "אגד" – טל' 03־5375555
- זמני נחיתות מטוסים. הקליט: 03־9731111
- מודיעין נמל התעופה: 03־9712484
- רכבת ומני נסיעה ותעריפים באמצעות "טלמור" טלפונים: 04־303133, 03־5652200.

עזרה רפואית ונפשית

- ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 03־5461111, לילדים ולנוער 03־6961113, ים 02־610303. קו ברוסית 02־661122. חיפה 04־672222/3. קו ברוסית 04־672223. כרמיאל 04־9888770. קו ברוסית 04־9889499. נתניה 09־625110. קו ברוסית 09־828755. ב"ש 07־281128. קו ברוסית 07־275871. מגיד הגליל 04־9988410. כ"ס, 09־974555. חדרה 06־346789. קו ברוסית 06־343269.
- המרכז להתנדבות בישראל, 03־5614144

לזקוקים למתנדבים ולמבקשים להתנדב.
- מגם, ייעוץ למשפחות נפגעות סמים. א'־ה' 09.00־14.00, 03־829970.
- אנוש – יעוץ למשפחות נפגעי נפש, 03־5400474, 03־5400672.
- יד ביד, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש'. 03־226027, 04־229488, 04־922222, 02־243358, אילת 09־76366. לחייל 222732, ב־17 עד 24.
- "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עירוני ר"ג. 6728697, 6734752, ג' 8.00־13.00, ד' ה' 16.30־19.00.
- "אלימנו" – רח' פקיעין 7. ימים א'־ה'. 16.00־20.00. טל. 5463587, 54620276, 02־663902, 02־663828.
- הוועד למלחמה באיידס. מידע וסיוע לחולים ת"א. 03־614576, 03־566380. ת.ד. 33602 ת"א.
- אלי, אלימות כלפי ילדים. 03־430879, 03־261070. מ־08.00 עד 22.00.
- "הקו הלבן", אוזן קשבת להומוסקסואלים ולקרובים. 03־292797. ימי א', ג', ה' מ־19.30 עד 23.30.
- קופת־חולים – מוקד מידע רפואי. א'־ה': 08.00־19.00, ו': 08.00־12.00. טל' 03־6393355.
- מד"א – שירות רופאים לביקורי־בית, ובתחנות מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. טלפון חירום 101.
- ועד מיון פרטי תורן, מר"מ, קהילת סלוניקי 9 (ליד כיתן) ת"א, 499978.
- אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03־319845, 03־202951, 03־319281.
- אלכוהוליים (24 שעות) 03־721161
- אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02־830092, 02־630524
- "קשב לקשיש", א.נ.ל.י. 03־299089. א'־ה' 09.00־14.00.
- אוזן קשבת לגיל המבוגר רמת השרון ימים א'־ה' 16.00־20.00, טל' 5493244.
- נשים במצוקה. קו ארזים 09־505720.
- ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03־621515.
- "יד שרה" – שיקום החולה. ים 02־244242, ת"א 03־812304; חיפה 04־381704.
- "תהל"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל. 09־587779.
- תמיכה נפשית לחולי סרטן. 03־435516.
- שירותי חירום פסיכיאטריים כולל ביקורי בית. טל' 09־344615, 03־6750750, מינוי 35888.

CHAM CHAM FOODS (ISRAEL) LTD. צ'אם

צ'אם מוצרי מזון (ישראל) בע"מ
הזמנה לאסיפה כללית שנתית
צ'אם מוצרי מזון (ישראל) בע"מ
פקודת החברות (נוסח חדש) תשמ"ג (1983)

ניתנת בזה הודעה כי אסיפה כללית שנתית של החברה תתכנס ביום ג' 8 באוגוסט 1995 בשעה 14.00 במשרדי החברה במפעל במירון, אזור התעשיה מירון ד.נ. מרום הגליל.

על סדר היום:
1) דו"ח מנהלי החברה.
2) אישור הדו"חות הכספיים לשנת 1994.
3) מינוי רואה חשבון וקביעת שכרו.
4) בחירת מועצת המנהלים בחברה.
5) אישור דיבידנד ביניים כדיבידנד סופי.
6) שונות.

המעוניינים להשתתף באסיפה באמצעות שלוח, יפקיד כתב מינוי של אותו שלוח במשרדי החברה לפחות 48 שעות לפני השעה היעודה לכינוס האסיפה.

אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לאסיפה הנ"ל לא ימצא לאסיפה מנין חוקי תדחה האסיפה מאליה בשבוע אחד לאותה שעה ולאותו המקום, או ליום, שעה ומקום אחרים כפי שיקבעו הדירקטורים בהודעה לבעלי המניות.
לא ימצא מנין חוקי באסיפה שנדחתה כאמור, יהיו שני חברים הנוכחים בעצמם או על ידי שלוח מנין חוקי.

צ'אם מוצרי מזון (ישראל) בע"מ

חברת החשמל לישראל בע"מ
ח"ג חשמל – שירות טלפוני להודעות על תקלות 24 שעות ביממה

ירושלים	02־580666	נהריה	04־933555
תל־אביב	03־5633777	נתניה	09־602988
חיפה	04־647777	עפולה	06־423333
אילת	07־372191	פתח־תקוה	03־9394488
אשדוד	08־511688	צפת	06־970211
אשקלון	07־770088	ראשון־לציון	03־9632488
באר־שבע	057־462666	רחובות	08־371388
טבריה	06־792275	רמלה	08־221313
חדרה	06־223133	רעננה	09־906188
כרמיאל	04־881731	אריאל	03־9366345־6־7
בית שמש	02־911669		

קבלת מודעות אבל 24 שעות בחיוג חינם **177־022־1516**

מטבעות / מאת אריה לינדנבאום

מטבע ישראלי במלאות שנה לשלום עם ירדן

הכל בישראל שותפים לדעה שהשלום עם ירדן הוא צעד חשוב ומבטיח במזרח התיכון החדש.

בעשרות החודשים מאז חתימת הסכם השלום ישראל – ירדן, אכן ניתן להרגיש בנורמליזציה ושאיפת שני העמים לשלום.

בולים ומטבעות הם מן הסמלים המאפיינים יחסי שלום בין שני עמים ומבחינה זו ישראל עושה את המתבקש.

בתחום הנומיסמטיקה צפוי בקרוב הפריט השני הפעם בצורת מטבעות ממלכתיים, לרבות מטבע זהב לציון מלאות שנה לחתימת חוזה השלום עם ירדן.

בתחילת השנה הופיעה מדליית השלום, שהיתה לה הצלחה רבה וכל המדליות שהונפקו אזלו בחברה הממשלתית למטבעות ומדליות.

עתה, כאמור, יופיעו מטבעות השלום, בדומה למטבעות שהוצאו לרגל השלום עם מצרים. לא נקבע תאריך הופעתם של מטבעות השלום, אולם הכוונה להתחיל בהפצתם סמוך ליום חתימת החוזה, כ"א בחשוון תשנ"ה. חוזה השלום עם ירדן נחתם, כידוע ב־26 באוקטובר 1994.

מבנק ישראל נמסר לנו שיופיעו שלושה מטבעות – מטבע בן 10 ש"ח בזהב ושני מטבעות כסף בני 1 ו־2 ש"ח. (אלה יהיו מטבעות זכרון, שיופצו במחיר שונה מן הנקוב).

בפני המטבע יופיע הכיתוב התלת לשוני של המלה "שלום", בדומה למטבע שלום עם מצרים.

בצד העריך יהיה כתוב: חוזה השלום, ישראל – ירדן, כ"א בחשוון, התשנ"ה. (בשלוש שפות). סמל המדינה יופיע בשלושת המטבעות.

מופיעים בה שני דגלי המדינות עם עלי זית, יונת שלום מסוגננת על־גבי מגן דוד וחצי סהר משולבים.

בימים הקרובים יוחלט על מחיר המטבעות, שכאמור יהיו מטבעות זכרון במחיר גבוה מן הנקוב.

הפצת המטבעות תיעשה בדרך המקובלת באריזה של שלושה מטבעות, שניים או אחד. המהדורות טרם פורסמו, אך כפי שנמסר לנו, לא תהיינה גדולות.

אגב, במדליה הישראלית לרגל השלום כתוב "הסכם שלום ישראל – ירדן". המדליה מאויירת יותר.

הופסקה מכירתם

כפי שנמסר, הופסקה מכירתם של מספר פריטים שהוצאו בעבר:

השועל בעדיליון

השועל הדגמן, זו סידרה חמישית אחרי היונה והזית, הצבי והשושנה, העופר והתפוח, הנמר והתמר.

מטבע "הרפואה בישראל" שהופיע לכבוד יום העצמאות תשנ"ה – "שני מטבעות כסף ושני מטבעות זהב.

מדליית מרד גיטו וארשה, שהופיעה בספטמבר 1993; "מכבי חיפה" – אלבום עם שתי מדליות נחושת־ניקל.

תשובות

מדליית 3000 שנה לירושלים, כפי שפורסמה במדור זה, תונפק לציבור המנויים והקהל הרחב, עוד הקיץ, במתכות ובגדלים אלה: פלטינה – 35 מ"מ – 499 יחידות: זהב – 30 מ"מ – 1800 יחידות: כסף – 50 מ"מ – 3000 יחידות: ארד – 70 מ"מ – ללא הגבלה: נחושת – ניקל – 38.5 מ"מ – ללא הגבלה.

בכיסו של המחבל המתאבד מאוטובוס 20 נמצא כרוז ובו נאמר שהחמאס לא יפסיק את הפיגועים, עד שהליכוד יעלה לשלטון

אלף בית
שיחת ועידה

א: שלום! אתה בסדר?
ב: עד כמה שאפשר בנסיבות הנוכחיות.
א: אז זאת אומרת שכבר שמעת חדשות?
ב: בודאי ששמעתי. ואחרי ששמעתי הלכתי שפוף, שפוך ומדוכא למכולת לקנות חלב, יוגורט והוצאה שנייה של העיתון. לא חשבתי לרגע אחד שדווקא מהמכולת אני אחזור מעודד מעט ועם קצת תקווה לעתיד; האנשים במכולת דיברו כל כך הרבה שטויות, עד שאני יכולתי להגיד לעצמי: יהיה גודל המשא ומתן לשלום אשר יהיה, אך מועמדים למישרת נשיא המדינה אף פעם לא יחסרו לנו.

אלף בית

א: תגיד, מה הנשיא ויצמן חושב לעצמו?
ב: איזה חושב...

אלף בית

א: תגיד, איך ינסחו את השאלות במשאל העם?
ב: לפי התשובות של הנשיא.

אלף בית

א: תגיד, קראת השבוע את כל ההשמצות על אלוף (במיל.) איציק מרדכי?
ב: לא.
א: אז כנראה שהוא עוד לא החליט על דרכו הפוליטית.

אלף בית

א: אני בעד שיוסיפו סמכויות לנשיא.
ב: חסר לנשיא סמכויות?
א: לא, אבל מה שחסר לו אי אפשר להוסיף.

אלף בית

א: תגיד, שמעת שהחרדים טוענים שפסל דוד פוגע ברגשותיהם?
ב: שמעתי. אבל זה רק העתק של הפסלו
א: אין דבר, זה גם רק העתק של רגשות.

פשרה בעבודה:

סיכוי טוב לנוסח חדש של חוק שריון הגולן

ישראל תסכים להסדר של תחנות התראה בגולן, בתנאי שהמקומות השני, החמישי והתשיעי בתחנות אלה ישוריינו לנשים.

ברגע האחרון

● עיריית ירושלים החליטה לקבל בכל זאת את הפסל "דוד", אבל להוסיף לו שדיים כדי לסמל את הדו־קיום.

● שייח' יאסין: צריך לשקול אם להפסיק לחלוטין ובאופן חד־צדדי את הטירור, עד שויצמן לא יפסיק.

גם לבוש בבגדי אשה, גם במיטתה של זונה, גם מסומם וגם חרדי – אלה הם הרי ימות המשיח.

מסביב לעולם בקאוניקה

.שלום קולגות "אהה..." (כותב הנאומים של ח"כ רפאל איתן)

בשנת-1995, הודיעו חברי להקת משינה, כי הם אכן מתפרקים-
וקהל חובבי המוסיקה בארץ, הוכה בהלם כבד. באותה שנה, ערכה להקת משינה,
שתי הופעות פרידה סופיות, אחת לחברים קרובים ואחת להתגשבות הצודקת:
כמו-כן, ערכו חברי הלהקה, הופעת בכורה ובו שרו שירים מתוך קלטת הויפאו,
שיצאה באיחוד, לרגל הופעת הפרידה מחברים קרובים ומההתגשבות הצודקת*.
ולרגל הופעת בכורה זו, ערכו חברי הלהקה, שתי הופעות פרידה סגורות
ושמונה הופעות פרידה תחת כיפת השמים. בשנת 1996 המשיכו חברי הלהקה
בהופעות הפרידה שלהם. הופעה אחת קנה הקבלן ארנסן. על הופעה אחת סיכמו
חברי הלהקה עם נשות וידו וצאת עבור תמורה סמלית בלבד. באותה שנה, נפרדו
חברי הלהקה, גם מאוהדים בלוס-אנג'לס ומפנסיונרים של אג"ג. בשנת-
1998 שוב הצהירו חברי הלהקה כי הם אכן נפרדים ואף ערכו הופעת פרידה
מיוחדת לאלה שהוכו בהלם. באותה הופעה, עלה גם חבר להקת תיסלם לשעבר,
דני בסן וסיפר לראשונה, על פגישותיו עם אביו. שנת-2000 נפתחה בהופעת
פרידה חגיגית של להקת משינה. באותה הופעה, עלה גם חבר להקת תיסלם לשעבר
דני בסן וסיפר לראשונה על פגישתו הנרגשת עם אביו וקהלו סיפר לראשונה
על אומר טיבי ושולסקי אודה לראשונה כי הוא היה שם ושיחות השלום נמשכו
לראשונה ולרגל האיחוד ערכה להקת משינה את הופעת הפרידה הראשונה
שלה והשלום הם הודיעו כי זו הופעת פרידה ראשונה קה חלו - אללו מה,
*(ראה למעלה מימין)   ואתם א. שארית-ישראל.

איך למנוע תאונות?

תלה סטיקר על מכוניתך והישאר בבית

הסיבה שתאונות הדרכים ממשיכות ומתרחשות היא פשוטה: עדיין לא נמצאה הסיסמא הגואלת שתמגר אחת ולתמיד את הנגע המדאיג הזה, התובע קורבנות בנפש וגורם לפקקים איומים שמפריעים מאוד דווקא כשממהרים.
בכל בית שני בישראל, במשרדים ממוזגים, יושבים קופי כתיבה (קופירייטרים) ומנסים למצוא את הסיסמא הסופית שתסיר מעלינו באחת את הסיוט.
אהרון שמי טבע בזמנו את הסיסמא: בכביש אל תהיה חכם בכביש תהיה צודק. סיסמא נאה זו מתחלפת בימים אלה בסיסמא נאה ממנה:
במשרד הפירסום אל תהיה חכם תהיה עשיר.
שאלת השאלות היא למה מצליח הפירסומאי להרגיל אותנו לשתות דיאט-סיד, לרחוץ את בשרנו במנגו-לואיד (תמצית מנגו עם ריכוז גבוה של אוויר הרים), להפקיר את שינינו היקרות למשחה החדשה שיילוק (שייבוניד-לוקריציום עם טעם דבש), להצביע עבור יצחק רבין וכשהדברים מגיעים לתאונות דרכים, אנו מתעקשים וממשיכים להתמכר להן אפילו במחיר חיינו?
איך לכל הרוחות עוד לא מצאנו את הסיסמא?
איפה הוא צירוף המילים האלוהי שייכנס אל מוחנו, או לכל מקום אחר בו יושב לדברי הפירסומאים "קהל המטרה" שלנו, יעשה את ה"מאגיק" הנחוץ, יזיז תאים במוח, או אפילו בקליפת המוח ויחסל אחת ולתמיד את הנגע.
כדי שלא נהיה רק נאה דורשים, פנינו לכמה משרדי פירסום יוקרתיים וביקשנו מהם להציע סיסמא בצורת סטיקר

כשאוהבים לא נוהגים
בשביל זה יש ילדים

סיסמא זאת פרי המצאתו של הצוות הקריאטיבי של פירסום "גרפיטי לימיטד", נבחרה ע"י מומחי "דבר אחר" כסיסמא הגרועה ביותר בתחרות.
לכאורה יש פה דיוק רב בניסוח הדברים. אין ספק כי קיום יחסי מין בתוך המכונית הוא גורם מספר אחד לתאונות. וכשמדובר ביחסי-מין, הכוונה כמובן גם למין אוראלי. אלא שמבחינה חינוכית הסיסמא היא כשלון. העברת יחסי המין למיטה תגרום לכך שבדור הבא יהיו יותר ילדים. אלה יתבגרו, יקחו ביום שישי את מפתחות המכונית מהאבא שיעדיף להישאר במיטה עם אמא, ייצאו לכבישים ויגרמו לתאונות.

מי שנוהג מהר, יש לו זין קטן, אשתו מכה אותו, אמא שלו זונה והוא אף פעם לא יהיה עשיר

במשרד הפירסום "אדוורטיס אנונימוס", הגיעו למסקנה שעם הישראלים צריך לדבר דוגרי ובגובה הבינים. הם ויתרו על החרוזים (חריזה נכונה בסיסמאות, לטענת הפירסומאים, מנעה עד היום רק 25% מהתאונות והמדובר בעיקר בתאונות שבהם היו מעורבים שוורים וחמורים). הבעיה בגישה זאת היא אחת: לפי המחקר על הדברים החשובים לישראלי – עומדים גודל הזין, מקצוע האם והכסף, במקום שני אחרי הצורך להשיג את שכנו בכביש.

שודד, אם תנהג שיכור איך תגיע לבנק?

ניתוח הסיסמא:
המטרה להגיע לקהל רחב ביותר מכל הגילים ובעיקר לצעירים.
עד לפני זמן קצר היו יותר צעירים מעורבים בתאונות דרכים מאשר בשוד בנקים. מצב זה התהפך ולכן אם נגיע לכל שודדי הבנקים, "נכסה" כיסוי מלא את קהל המטרה המועד לבצע תאונה.

שמור מרחק!!!
אם המכונית שלך בתל אביב, תהיה אתה בנתניה

מחקר שנעשה במשרד הפירסום סופוקלס-איינשטיין-כהן, הראה בבירור שרק נהגים שהיו קרובים לרכבם ואפילו ישבו בתוכו, היו מעורבים בתאונות.
לטענת הפירסומאים, אם תבוא ותגיד לישראלי סע בזהירות, או: אל תעשה תאונות, הוא ישתין עליך. אבל אם תשכנע אותו לאט לאט לשנות את הרגלי הבילוי שלו ולא לבלות בתוך המכונית שלו, התוצאות יהיו חיוביות.

העם עם הגולן

הסיסמא שנבחרה פה אחד על-ידי צוות המומחים של "דבר אחר" היא **העם עם הגולן**, של משרד הפירסום א. אורבך, בניו ושות'.
מתברר שהישראלי, כשהוא יוצא לכביש הוא בעצם יוצא להפגין. ומאחר ועל מכוניתו הוא נושא מסר, אותו חשוב לו להראות מירב הזמן למירב האנשים, הרי כל מי שעל מכוניתו סטיקר העם עם הגולן, נוסע לאט. רוב הנשאים של סטיקר זה אינם נוסעים בשבת (והקטנת הסיכוי לתאונה ב-15%), ושותים רק בפסח, שבו ממילא הם אינם נוהגים.

פועלי כל העולם: עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו, והעולם שותק

דבר אחר

חמערכת:
דני קרמן, שלמה ניצן, יאיר גרבוז, אביב אלחסיד, תומר קרמן, אורי קרמן, תרזה איזנברג, ואבנר כץ – אלא מה.

גיליון מספר 597 • 28 ביולי 1995 • מוקדש לכל הכתבים, שפעם, אחרי אסון, היו הולכים לשמוע תגובות בשוק מחנה יהודה, והיום הולכים לבית הנשיא

לקחים ראשונים מהפיגוע:

בכל אוטובוס תהיה קופסה חתומה, ובה מקופלת כרזה גדולה עם הסיסמה "השלום הזה הורג אותנו", לשימוש מיידי במקרה של אסון המוני

קונצנזוס

אומרים

אומרים שראש הממשלה, יצחק רבין, אטום לרחשי־לב הציבור. הלוואי!! ויפה שעה אחת קודם.

העורך

פרשנות

התגובות על הפיגוע:

ישראל הוכיחה בגרות

התגובות המתונות מימין ומשמאל על פיגוע הדמים השבוע ברמת־גן, ההימנעות הכללית מהתלהמות ומהסתה, וההקפדה לא לפרסם תמונות קשות מדי בתקשורת, הוכיחו פעם נוספת כי רוב ההרוגים בפיגוע היו בני שישים ומעלה.

אלף בית

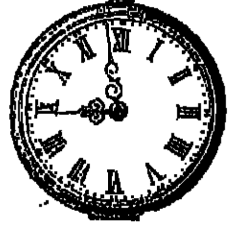

א: תגיד, מה השעה עכשיו
ב: בדיוק תשע בבוקר.
א: הנשיא כבר פלט?

העיקר הכוונה

טובי התיאולוגים עדיין לא הצליחו להבין איך זה שהפיגוע בקו 20 התרחש עוד לפני שנערכה תפילת התינוקות המתוכננת בכותל המערבי להפסקת תהליך השלום

איגוד המו"לים של העיתונים:

אם יהיו לנו עוד הרבה דייויד רייכמנים, נוכל לוותר לגמרי על מודעות שירותי המין

רבין בוגד

בסוף רמת־גן
יש מקום מיוחד,
שם אפשר לעמוד
ולהחזיק שלט ביד

תחקיר בלעדי של דבר אחר

"כשתפסנו את המיליונר החרדי לבוש בבגדי אשה אצל הזונה, הוא אמר לנו: 'אני נשבע לכם שאפילו מים אני שותה אצלה רק בכוס מזכוכית'"

אמא.

כבר מותר להגיד שיש לנו נשיא אידיוט?

קרא ראיון עם ילדה מסוריה

דעת יחיד

איזה מזל

יש לנו נשיא חכם. אחרי אסון פסטיבל ערד אמר הנשיא שלנו, שאנחנו צריכים להיזהר ממייקל ג'קסון, ממדונה וממקדונלד'ס. אחרי האסון באוטובוס 20 השבוע, אמר הנשיא שלנו שקברניטי המדינה צריכים לשים־לב טוב טוב. ואני אומר לעצמי: איזה נשיא חכם יש לנו. תארו לכם שהיה לנו נשיא אידיוט, שהיה אומר אחרי פסטיבל ערד שקברניטי המדינה צריכים לשים־לב טוב טוב, ואחרי האסון השבוע הוא היה אומר שאנחנו צריכים להיזהר ממייקל ג'קסון, ממדונה וממקדונלד'ס. איזה מזל שיש לנו נשיא כזה.

ד. יחיד

הנשיא ויצמן: סך־הכל 80 גר'

בראיון שהעניק לכתבים שלא שאלו לדעתו, אמר הנשיא עזר ויצמן: "דברי הוצאו מהקשרם. לא אמרתי שצריך להיזהר ממקדונלד ושצריך לשקול את המשך השיחות. ההיפך הוא הנכון: אמרתי שצריך להיזהר מהמשך השיחות ושצריך לשקול את המקדונלד'ס". בהמשך דבריו סירב ויצמן להתייחס לציפס.

ארמוניה חינניה

ציפי פרימור מחולון איננה חקלאית. אולם, בחופש הגדול היא מבלה במושב, אצל דודה שאול, שם היא משכשכת בבריכה, מטיילת בשדות, וגם נרתמת למלאכת השמרת העגבניות, ממנה מתפרנס הדוד. כשתגדל, רוצה ציפי ללמוד פסיכולוגיה ולהשמיד מלפפונים.

הקנוניה

עיריית תל־אביב ביקשה לקבל את הפסל "דוד", כדי שתוכל להציב אותו על המזרקה בכיכר דיזנגוף, ולתקוע לו כל הזמן דו"חות על זה שהוא מסתובב בלי תחתונים

ברגע האחרון

בניתוח נדיר שנמשך 15 דקות, אוחו בחזרה להקשרם דבריו של האלוף עמידם לוין. אם יימצאו תורמים מתאימים, יושתלו דברים להקשרם גם אצל הרמטכ"ל לשעבר רב־אלוף אהוד ברק.

•

מחפשים מישהו מסיירת מטכ"ל שיהיה אחראי גם על אסון ערד.

•

נער מאילת שניצל בנס מפסטיבל ערד וחזר על דולר־בליידס דרך כביש הערבה בשלום הביתה, קיבל במתנה מהוריו אופנוע.

אלף בית

א: שמעת על המיליונר היהודי רייכמן?
ב: שמעתי.
א: ואם אני אמצא עשרה כמוהו בבני־ברק?
ב: סימן שלא חיפשת מספיק.

א: תגיד, אתה חושב שהאמרגנים שאירגנו את פסטיבל ערד למדו משהו מהאסון?
ב: אני בטוח שהם למדו מהניסיון, ואם בעתיד הקרוב הם יארגנו אירוע המוני, הם בשום אופן לא יקראו לו פסטיבל ערד.

א: רופא: הבן שלך חולה אנוש.
ב: אמא: כמה זמן נשאר לו לחיות?
א: רופא: שבעה שבועות.
ב: אמא: אבל התוכנית של דן שילון יוצאה לחופשה של שבעה שבועות.
א: רופא: אז נעשה הכל כדי שהוא יחיה עוד שבוע ויוכל לספר על מאבקו במחלה.

א: תגיד אחיו רחל אמנו היא אמנו האמיתית?
ב: למה אתה שואל פתאום... אתה מרגיש יתום?
א: לא, אבל עד כמה שאני יודע, אמא אמיתית מוכנה לעשות הכל בשביל הילדים שלה, אפילו למות למענם.
ב: אבל רחל אמנו כבר מתה מזמן. היא לא יכולה למות עוד פעם למען בניה הממאנים להתנחם.
א: אני חושב שאם היא אמא אמיתית, אז אין לה ברירה אלא למות למענם עוד פעם אחת, ולהיקבר במקום אחר, שאם לא כן הם ימשיכו למות למענה.

רבין למתיישבי הגולן:

אל תסמכו עלי, כדאי לכם יותר לסמוך על אסד. אבל תסמכו עלי שאני אעשה הכל שתוכלו להמשיך לסמוך על אסד.

אהוד ברק:

בפסטיבל ערד נהגתי כפי ששר פנים צריך לנהוג. אני לא חובש ולא רופא, ואין טעם שאטפל במצועים.

תובע את "בלומבנד"

טוען: המרגרינה נגמרה לי והיה כתוב בפירוש על האריזה: "למריחה עד ה־12.10.95"

דרכים חקלאיות למגזר הערבי ב־11 מיליון ש'

מאת רן הלוי

סגן שר החקלאות, ח"כ וליד צארק, יעביר בימים הקרובים את השלמת השתתפותו במימון 30 פרויקטים של פריצת דרכים חקלאיות במגזר הערבי, בסך כולל של 11,370,000 ש"ח.

זו הפעם הראשונה שמשרד החקלאות מחליט לסייע לחקלאים ערביים בסכומים בסדר גודל שכזה. צארק אף יקצה כספים לפרויקטים בתחומים אחרים, כגון הקמת רשתות מים ומערכות השקיה ופיתוח ענפי הזיתים, הצאן והחממות במגזר הערבי.

בין 30 הפרויקטים המתוכננים בולט פרויקט סלילת הדרך מעראבה לעמק בית נטופה, שנחנך ב־19 ביולי בנוכחות שר החקלאות, סגן השר, ראשי רשויות, נכבדים ותושבי האיזור.

הפרויקט, שעלותו הכוללת 1,382,298 ש"ח, ישתלב במסגרת פרויקט גדול יותר פרי יוזמתו של צארק, לאיגום ותיקון העמק כולו.

פרויקט זה, בעלות כוללת של 53 מיליון ש"ח, יעשה את צעדיו הראשונים בימים הקרובים.

כל השכירים במשק יקבלו דמי הבראה בסך 200 ש"ח ליום מינימום

זאת, בעקבות חתימה על צו הרחבה להסכם דמי הבראה בתחילת השבוע הקרוב

מאת אפרים דוידי

כל השכירים במשק יקבלו השנה דמי הבראה, כמקובל מזה שנים רבות, בעקבות החתימה הצפויה על צו הרחבה להסכם דמי ההבראה. שרת העבודה והרווחה, אורה נמיר, עומדת לפרסם בתחילת השבוע הקרוב הודעה על כוונתה לחתום על צו זה, שסוכם בין ההסתדרות לבין ארגוני המעסיקים.

החתימה על ההודעה מתאפשרת לאחר שההסתדרות הסירה את התנגדותה למתן צו הרחבה, כל עוד לא סודר נושא מס אידגון.

יצוין שנושא זה טעון תיקונים בחקיקה הראשית. בדיונים שהתקיימו בין מומחי משרד העבודה והרווחה, משרד המשפטים וההסתדרות, הושגה התקדמות בניסוח תיקוני החקיקה.

על פי צו ההרחבה בנושא דמי הבראה, יקבלו כחצי מיליון עובדים בלתי מאורגנים 200 ש"ח ליום הבראה, לעומת 165 ש"ח או 147 ש"ח עד כה. באשר לשנת 1994 ישולמו הפרשים לעובדים.

יש להדגיש כי צו זה חל על עובדים המועסקים במקומות עבודה לא מאורגנים או עם מספר קטן ביותר של עובדים, שבהם אין הסכמי עבודה או שלא חלים עליהם הסכמי העבודה שנחתמו בין ההסתדרות לבין ארגוני המעסיקים. במקומות העבודה המאורגנים, דמי ההבראה משולמים על פי ההסכמים הענפיים או מפעליים, והם לרוב גבוהים יותר מ־200 ש"ח ליום הבראה.

בעקבות החתימה הצפויה על צו ההרחבה חייב כל מעסיק במדינת ישראל, אם במקום עבודה מאורגן אם לאו, לשלם דמי הבראה. לרוב, דמי ההבראה נכללים במשכורת חודש יולי, המשולמת בתחילת אוגוסט.

לאחר 42 יום הסתיימה השביתה ב"בית התפוצות"; המוזיאון ייפתח בקרוב

מאת אפרים דוידי

לאחר 42 ימי שביתה, הושג אמש הסכם בין עובדי "בית התפוצות" שבאוניברסיטת תל אביב לבין ההנהלה. בעקבות ההסכם הסתיימה השביתה, ובעוד כמה ימים ייפתח "בית התפוצות" לקהל הרחב, לאחר שבועות ארוכים שבהם היה סגור.

במסמך ההבנה שנחתם בין הצדדים סוכם, כי כל חילוקי הדעות הנוגעים לתביעות עובדים המדורגים בדירוג האחיד בנושאי שכר ותנאים אחרים, לשנים 93־96', כנובע מהחלת הסכם השכר של הדירוג האחיד – יובאו להכרעת בורר. ההסכמה על יישום הסכם המח"ר על העובדים האקדמאים, שהושגה במו"מ בין ההסתדרות המח"ר לבין הנהלת בית התפוצות, תבוצע לאלתר.

הסכם השכר של המח"ר (אקדמאים במדעי החברה והרוח) ייושם לאחר פסיקת הבורר. העברת העובדים מהדירוג האחיד לדירוג המח"ר תבוצע בכל מקרה, מבלי לפגוע בזכויות העובדים ובשכרם.

עוד סוכם, כי הבורר יהיה פרופ' אברהם דמי פרידמן. הבורר יתחיל עבודתו תוך יומיים ממועד חתימת הסכם ההבנה, ויגיש את פסיקתו תוך עשרה ימים. משך הזמן נתון להארכה בהסכמת הצדדים, אם יהיה צורך בכך.

כמו כן נקבעו בהסכם כללים להמשך העסקת מדריכי חוץ (פרי־לאנס), שהיו אחת העילות להכרזת סכסוך העבודה הארוך. על פי ההסכם יועסקו 30 מדריכים, ו"אם יהיה צורך בנוספים הדבר ידון בין ההנהלה לבין הוועד – הכל על פי הסכם העבודה", כלשון ההסכם. עוד סוכם כי "כל מקרה של שיבוץ פרי־לאנסרים בעתיד יהיה על פי האמור בהסכם העבודה".

הוסכם בין הצדדים, כי "אף עובד, בכל תפקיד שהוא, לא ייפגע בכל צורה שהיא בעקבות הסכסוך בין ההנהלה לעובדים". מועד העובדים נמסר, כי "עם חתימת הסכם ההבנה חוזרים העובדים לעבודה תקינה ומלאה, ומבוטלים כל מכתבי הפיטורים".

הצדדים פנו לבית הדין לעבודה בתל אביב, בבקשה לאשר את ההסכם ולתת לו תוקף של פסק דין.

רשת בייל העשיות נעליים מוסיפה שש חנויות, שייקראו חנויות "סולו". החנות הראשונה נפתחה בימים אלה בקניון באשדוד, ובעוד כשלושה חודשים תיפתח חנות נוספת בקניון איילון ברמת גן. בעתיד ייפתחו חנויות בקניונים בנס ציונה, ירושלים, בת־ים ובבאר שבע.

ברשת סולו יימכר מגוון גדול של מותגים מובילים בעולם לגברים ולנשים, כמו "האש פאפיס", נעלי "קטרפילר", "שטיינר", ולוהרין ונעלי "טבע נאות".

בורסה / איתן יעקבסון

ירידות מתונות במניות; עליות בצמודי הדולר

אתמול נרשמה מגמה של ירידות שערים מתונות בשוק המניות. הירידות הוסברו בתגובת השוק לירידה במניות הישראליות בניו יורק, ובעיקר לירידה במניות טבע.

לא הורגשה פעילות מיוחדת לרגל פקיעת אופציות על מדד המעו"ף לסוף יולי 1995, שהיתה אתמול. בסיום המסחר נקבע מדד המשתנים על 189.23, בירידה של 0.32%. מדד המעו"ף נקבע על 192.22, בירידה של 0.27%.

ירידות נרשמו במניות כבדות כגון: בזק, ים המלח, כייל, אי.די.בי פיתוח, דיסקונט השקעות, מכתשים, כלל ישראל, כלל תעשיות וכלל אלקטרוניקה.

עליות מתונות נרשמו במניות אלביט, אלביט, מדד ועלית 5. מניות טבע נסגרו בירידה של 1% במחיר של 42.1 דולר, בהשוואה למחיר סגירה של 41.9 דולר בניו יורק ביום רביעי בלילה. מחזור המסחר הכולל במניות הסתכם בכ־59 מיליון ש"ח.

מחזור בולט של כ־3.8 מיליון ש"ח נרשם במניות בנק הפועלים.

לפי שעה, ממשיך מדד המעו"ף להתנדנד ברמה של 190־195. בשוק אגרות החוב הצמודות למדד נרשמה מגמה של עליות מתונות, שמוסברת ברמת התשואות הגבוהה לפדיון במתווה בוחו המזומנה קונים, ובציפיות למדדים גבוהים יותר בחודשי הסתיו.

בשוק ההון מתקשים להעריך אם המגמה החיובית בצמודי מדד תימשך. על שוק צמודי מדד מעיקים החששות מפני גידול בהיקף ההנפקות הממשלתיות ועליית הריבית על משכנתאות.

בשוק צמודי הדולר נרשמו עליות שערים, בתגובה לפיחות בשקל בימים האחרונים, אשר גרם לעליית השער היציג לרמה של 2.9760. צמודי הדולר התאימו את שעריהם לעלייה בשער הדולר.

המק"מים מתייצבים ברמת תשואות של 13.5%־13.7%. במניות הכר"מ נרשמה מגמה מעורבת, עם נטייה לירידות.

המשתנים ליום 27.7.95

המניה	שער בנקודות	שינוי בנק'	שינוי ב־%	שער יומי נמוך ב־%	שער יומי גבוה ב־%
אמב"ק	מס 12.1	+0.4	+3.3		
אמיס	2284.0				
אגן	4509.0	-46.0	-1.0	99.00	99.00
אמדרין	2118.0	+5.0	+0.3	108.50	108.50
אוסם	7033.0	-71.0	-1.0		
אורדן 0.1	433.0				
ארגמן 1	569.0	-7.0	-1.2	98.50	98.50
אופיס 1	3433.0	-26.0	-0.7	99.50	99.50
אידיבי אחזקות	966.0▶	-2.0	-0.2	99.50	99.75
אידיבי פיתוח	5107.0▶	-26.0	-0.5	99.50	99.75
אלקו 1	931.0			100.00	100.00
אלביט 3	21728.0▶	+108.0	+0.5	100.00	101.00
אלביט אג"ח ב'	98.0		+0.3		
אלקו החזקות	9646.0▶	+24.0	+0.3	100.50	100.75
אלרון 3	9639.0	-97.0	-1.0	99.50	99.50
אמבם	2475.0▶	+25.0	+1.0	100.00	101.25
אפריקה אג"ח 4	102.0	-0.5	-0.2	99.25	99.25
אפריקה ישראל 1	317000.0	-6469.0	-2.0	98.00	98.00
אפריקה ישראל 0.1	350627.0▶	-8990.0	-2.5	97.50	97.75
אקרשטיין תעש'	367.0	+6.0	+1.5	101.50	101.50
בזק 1	754.0▶	-4.0	-0.5	99.00	99.75
בינלאומי 1	36867.0▶			100.00	100.25
בינלאומי 5	37351.0▶	-188.0	-0.5	99.00	99.50
ברום	2167.0				
נהלת השקעות	5734.0	-58.0	-1.0		
גרנית 1	493.0	-2.0	-0.5	99.25	100.00
גרנית אג"ח 2	109.0				
דגב 1	906.0	-9.0	-1.0	99.00	99.50
דיסקונט השקעות	18277.0▶	-326.0	-1.7	98.00	98.75
דלק 0.1	8917.0▶	-45.0	-0.5	99.00	100.00
תבאי 5	2431.0			99.25	100.00
הכשרת הישוב	891.0	+7.0	+0.8	101.00	101.50
חברה לישראל 1	22771.0▶	+113.0	+0.5	100.25	100.50
חברה לישראל 5	בה 21721.0	-846.0	-3.7		
חגל 1	5.0	+0.2	+3.5	103.00	105.25
טבע 1	125385.0▶	-1267.0	-1.0	98.50	99.00
טמפו 1	1369.0			99.50	101.00
ספנות רציל 1	159628.0	-2021.0	-1.2	99.00	99.00
יואל 1	107.0	+1.0	+1.0	100.00	101.50
יואל אג"ח 2	68.0		+0.3		
ים המלח 0.1	847.0▶	-2.0	-0.2	99.00	100.00
יצוא השק' 1	1305.0			99.00	100.00
ישראמקו	2.4	+0.1	+3.3	102.25	106.75
כבלים 0.25	1949.0	-20.0	-1.0		
כור 1	23601.0▶	+176.0	+0.8	100.00	100.75
כור אג"ח ד'	107.5				
כור אופ' 2	5531.0	-14.0	-0.2	100.00	100.00
כימיקלים לישראל	220.0▶	-1.0	-0.5	99.25	100.00
כיתן	678.0	-5.0	-0.7	99.00	99.25
כלכלית ירושלים	930.0	-7.0	-0.7	99.00	99.00
כלל אלקטרוניקה	30915.0▶	-551.0	-1.7	97.50	98.00
כלל ביטוח	1118.0	-32.0	-2.7		
כלל ישראל 10	7314.0▶	-18.0	-0.2	99.00	100.50
כלל [illegible] 1	670.0	הפסקת מסחר			
כלל תעשיות 1	1703.0▶	-17.0	-1.0	98.50	99.75
כללי 1	בה 8502.0	-151.0	-1.7		
לאומי	373.0▶	-2.0	-0.5	99.00	99.50
ליפשיץ	199.0	-2.0	-1.0	99.00	99.00
מגיר עגרא 1	בה 1313.0	-84.0	-6.0	94.25	94.25
מבטח שמיר 1	1492.0	+7.0	+0.5	100.75	101.25
מבני תעשיה	425.0▶	-2.0	-0.5	99.50	99.75
מהדרין 1	7579.0	-77.0	-1.0		
מכתשים	1637.0▶	-17.0	-1.0	99.00	99.50
מליבו 5	766.0	-4.0	-0.5	100.00	100.00
מגן 1	794.0	-10.0	-1.2	99.00	99.50
מפעלי פלדה	מה 302.0	+12.0	+4.3	100.00	105.00
משוב מוס' 1	483.0	-10.0	-2.0	97.00	97.00
משכן ב 1	29444.0	-448.0	-1.5		
נייר חדרה	16026.0	+249.0	+1.5	101.00	101.50
נכסים ובנין	19122.0	+48.0	+0.3	100.50	100.50
נסיול	564.0	-10.0	-1.7	98.00	100.00
נפטא	480.0				
נפטא ברקן אג"ח 5	111.0				
ספנות 1	1664.0	-74.0	-4.2	96.00	97.50
סקום	317.0	+4.0	+1.3	101.50	102.00
עלית 5	1254.0	+19.0	+1.5	100.75	101.75
פריכומור 5	6895.0	+17.0	+0.3	100.00	100.50
פולגת ב	230.0	-4.0	-1.5	98.00	98.00
פועלים השק' 1	8046.0	-143.0	-1.7	98.75	99.25
פועלים	477.0▶	+4.0	+0.8	100.25	101.00
פורמולה 1	1531.0	-19.0	-1.2	99.00	100.00
פטרוכימים	1704.0			100.00	100.00
פיבי	43548.0	-440.0	-1.0	99.00	99.80
פמפורט	539.0	-10.0	-1.7		
פקר פלדה 1	15430.0	+376.0	+2.5	102.50	102.50
פרין 0.2	9111.0	+112.0	+1.3	101.25	101.25
פריקלאס 1	1878.0	+37.0	+2.0	102.00	103.00
קווי אשראי	99.0	-1.5	-1.2	99.75	99.75
קרדן השקעות 5	298.0	הפסקת מסחר			
קרור הספקה	1943.0				
רב בריח	1015.0	+3.0	+0.3	100.75	101.25
רמדין 1	2511.0			99.50	99.50
רשת הבנק הגדול	1653.0	-8.0	-0.5	99.00	100.25
שופרסל ב'	5557.0▶	-70.0	-1.2	98.50	99.00
שלמון א 1	8839.0	-44.0	-0.5		
שקמה	184.5			100.00	100.00
[illegible] אג"ח 4	132.0				
תאגי 10	1146.0	+14.0	+1.3	101.50	102.00
תאות 5	336.0	-11.0	-3.2	96.75	96.75
תדיראן	938.0▶	+32.0	+3.5	102.00	103.75

שוקי ההון בעולם / ביל כספי

הדאו ג'ונס צועד לשיא חדש

הביקושים למניות אמריקאיות נמשכו גם אתמול, ולדעת ברוקרים בארץ הוא צפוי להגיע לשיא חדש תוך פרק זמן לא ארוך.

יוסי פרימן, מנכ"ל מריל אינטרנאשיונל ישראל, מעריך כי העלייה בביקוש לניירות ערך אמריקאיים נובעת מהציפייה לירידה נוספת בשערי הריבית הדולריים. הערכה זו התחזקה היום, לנוכח הירידה בת 0.10 האחוזים בביקוש למוצרים ברי קיימא ביוני.

גורמים מוניטריים בארה"ב טוענים כי אין צורך בהורדה נוספת בשערי הריבית, שכן הריבית המוצעית שווה לרמת האינפלציה, אך למרות זאת נתון הבנק המרכזי ללחץ רב מצד הממשל הסקטור העיסקי, שעדיין חוששים כי המשק האמריקאי גולש למיתון.

ציפיות אלו גורמות למשקיעים לרכוש גם אגרות חוב דולריות, והביקוש הגדול העלה אתמול את מחירה של אג"ח ארוכת טווח של ממשלת ארה"ב ל־111.313 נקודות – עלייה חזקה של 0.5 אחוזים, לעומת שער של 110.26 נקודות לפני שבוע. התשואה עומדת כעת על 6.86 אחוזים, לעומת תשואה של 6.97 אחוזים מלפני שבוע.

למרות הביקוש הרב לניירות ערך אמריקאיים, הביקוש למניות ישראליות הנסחרות בניו יורק לא היה רב, והמדד שלהן ירד ל־156.09 נקודות – ירידה חצי יומית של 0.98 נקודות.

בשוקי ניירות הערך האחרים היו אתמול ביקושים טובים ברוב הבורסות המובילות. בלונדון נרשמו ביקושים קלים, שהעלו את מדד המניות הכללי אף.טי 100 לרמה של 3,457.10 נקודות. בפרנקפורט עלה מדד הדקס ל־2,240.81 נקודות – עלייה יפה של 11.75 נקודות, ואילו במזרח הרחוק הביקוש למניות יפניות נמשך במלוא המרץ. מדד הניקי קפץ אתמול ב־237.90 נקודות, ל־16,625.10 נקודות.

בשוקי המטבע בעולם אין הרבה "אקשן". הדולר, שמושפע מהעלייה בביקוש לניירות ערך אמריקאיים, התחזק מעט אתמול. יחד עם זאת, פועלים עליו שני כוחות מנוגדים: ביקוש המבוסס על העלייה בבקשש לניירות ערך אמריקאיים, והיצע הנובע מהערכות לגבי הורדה נוספת בשערי הריבית הדולריים.

פורסם מכרז ראשון להפעלת סימולטורים לכלי רכב

מאת כתבנו הכלכלי

משרד התחבורה פירסם מכרז ראשון להפעלת דמיינים (סימולטורים) ללימוד נהיגה, במטרה לשפר את רמת לימוד הנהיגה בארץ.

המכרז כולל הפעלת סימולטורים לרכב פרטי ורכב כבד, וכן סימולטורים לכיתת לימוד.

הסימולטור ידמה לתא נהג של רכב פרטי, ומכשירי ההדמיה יכללו את כל אביזרי הנהיגה, כמו הגה, ידית הילוכים, דוושות גז ובלמים, שיעניקו למשתמש תחושת נהיגה אמיתית.

בניסוי הראשון ישתתפו כמה קבוצות של נהגים, בהם נהגים מקצועיים ונהגים בעלי רשיון נהיגה פחות משנה.

שערי מטבעות חוץ לתאריך 27.07.95

המטבע	שער יציג	בנק הפועלים – מזומנים קניה	מזומנים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט – מזומנים קניה	מזומנים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	בנק הבינלאומי – מזומנים קניה	מזומנים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה
1 סל	3.4711	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 דולר	2.9760	2.91	3.05	2.9563	3.0041	2.91	3.05	2.9523	3.0005	2.91	3.04	2.9586	3.0034
1 לישט"ש	4.7423	4.66	4.88	4.7183	4.7945	4.64	4.86	4.7084	4.7853	4.64	4.85	4.7206	4.7919
1 מארק גרמני	2.1482	2.11	2.21	2.1348	2.1693	2.12	2.22	2.1308	2.1656	2.10	2.19	2.1378	2.1701
1 פרנק צרפתי	0.6193	0.60	0.64	0.6154	0.6254	0.60	0.63	0.6142	0.6242	0.61	0.65	0.6160	0.6253
1 גולדן הולנדי	1.9175	1.87	1.96	1.9038	1.9346	1.87	1.96	1.9103	1.9324	1.87	1.95	1.9082	1.9370
1 פרנק שווצרי	2.5884	2.54	2.66	2.5723	2.6139	2.55	2.67	2.5660	2.6080	2.53	2.64	2.5773	2.6162
1 כתר שוודי	0.4210	0.41	0.44	0.4185	0.4253	0.41	0.44	0.4177	0.4249	0.41	0.43	0.4190	0.4253
1 כתר נורבגי	0.4842	0.47	0.50	0.4809	0.4887	0.47	0.50	0.4802	0.4881	0.47	0.49	0.4816	0.4889
1 כתר דני	0.5519	0.54	0.57	0.5483	0.5572	0.54	0.57	0.5471	0.5561	0.54	0.56	0.5480	0.5563
1 מרק פיני	0.7080	0.69	0.73	0.7037	0.7152	0.69	0.72	0.7021	0.7144	0.69	0.72	0.7052	0.7158
1 דולר קנדי	2.1886	2.14	2.24	2.1742	2.2093	2.14	2.24	2.1720	2.2076	2.14	2.24	2.1787	2.2116
1 דולר אוסטרלי	2.1896	2.10	2.26	2.1750	2.2101	2.12	2.24	2.1748	2.2104	2.10	2.28	2.1800	2.2129
1 ראנד דרא"פ	0.8194	0.66	0.84	0.8139	0.8272	0.69	0.81	0.8134	0.8270	0.72	0.83	0.8146	0.8269
10 פרנקים בלגיים	1.0448	1.01	1.08	1.0373	1.0541	1.02	1.07	1.0362	1.0532	1.01	1.07	1.0388	1.0545
10 שילינג אוסטריים	3.0540	2.99	3.13	3.0352	3.0842	3.01	3.16	3.0290	3.0785	2.98	3.11	3.0364	3.0823
1000 לירטות איטלקיות	1.8699	1.82	1.94	1.8570	1.8870	1.84	1.93	1.8560	1.8864	1.83	1.93	1.8608	1.8889
100 יינים יפנים	3.3849	3.32	3.48	3.3721	3.4266	3.31	3.47	3.3607	3.4155	3.31	3.48	3.3717	3.4226
1 דינר ירדני	4.3450	4.11	4.39	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 לירה מצרית	0.9226	0.84	0.90	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
ECU	3.9889	–	–	–	–	–	–	3.9558	4.0204	–	–	–	–
1 פאונד אירלנד	–	–	–	4.8575	4.9359	4.78	5.01	4.8534	4.9326	–	–	–	–
100 פזטה ספרד	2.5042	2.46	2.63	2.4888	2.5291	2.47	2.59	2.4868	2.5274	2.42	2.59	2.4905	2.5281
1 ניו זילנד	–	–	–	1.9792	2.0112	–	–	–	–	–	–	–	–
100 דרכמה יוונית	–	1.31	1.45	1.3178	1.3392	–	–	–	–	–	–	–	–
100 לירות לבנוניות	0.1830	0.20	0.30	–	–	–	–	–	–	–	–	4.8581	4.9315
1 דולר הונג קונג	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 דולר סינגפור	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2.1225	2.1545
1000 לירה טורקית	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1 לירה קפריסין	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

שערי קרנות הנאמנות ליום 27.7.95

שם הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	שינויים נומינליים: יומי בנקודות	יומי באחוזים	באחוזים מתחילת החודש	באחוזים מתחילת השנה	חודשי ממוצע
מניות							
אמדרין מניות*	112.90	110.54	-0.01	-0.01	+0.47	+10.82	+1.50
אוצר מניות	78.00	76.62	-0.06	-0.08	+0.25	+3.14	+0.45
אחריות מניות	256.21	251.46	-0.34	-0.14	-1.96	-5.25	-0.78
אי"ל מניות המדדים*	102.15	101.55	-0.05	-0.05	-0.22	+1.80	+0.26
אילנות עתקים	48.96	48.65	-0.21	-0.43	-3.41	-4.35	-0.64
אליפס מניות	826.05	806.46	-0.66	-0.08	-1.81	+4.31	+0.61
אמפה	213.21	209.27	-0.42	-0.20	-0.98	-0.62	-0.09
אנקד	605.29	602.69	-0.13	-0.02	-2.07	-1.15	-0.17
אפיקים מניות	199.11	196.48	-0.69	-0.35	-2.77	-3.64	-0.54
אפסילון 36	65.68	64.82	-0.28	-0.43	-1.46	-8.21	-1.23
אפסילון מניות	130.55	128.82	-0.54	-0.42	-2.55	-13.88	-2.14
ארז	234.92	233.93	-0.29	-0.12	-1.58	-0.60	-0.09
אש	570.23	558.42	-1.10	-0.20	-0.14	-4.56	-0.67
אתגר	114.40	112.29	-0.38	-0.34	+0.38	+4.60	+0.65
בטוחה מניות	3550.31	3502.37	-8.70	-0.25	+0.17	+1.19	+0.17
ברוד	150.68	150.06	-0.30	-0.20	-1.02	-0.81	-0.12
דוברת שרם מניות	77.13	75.49	-0.12	-0.16	+0.09	+5.34	+0.76
הראל–לביא מניות המ'	99.99	98.06	-0.58	-0.59	+0.54	-1.69	-0.25
זמיר	590.29	583.71	-0.07	-0.01	-2.51	-3.03	-0.45
יעד	61.99	61.71	+8.56	+0.92	-5.17	-11.11	-1.69
כוכב	120.12	117.84	-0.25	-0.21	-1.41	-3.73	-0.55
כללי מניות המדדים	121.97	120.35	-0.25	-0.21	-0.71	+17.31	+2.34
מג'יק	216.00	212.00	-0.38	-0.18	-2.56	+0.77	+0.11
מיטב אופציות	40.57	39.88	-0.14	-0.35	-1.53	-11.81	-1.80
מיטב מניות	152.20	150.47	+0.07	+0.05	-1.30	-2.06	-0.30
מעגל	68.92	68.31	+0.04	+0.06	+0.28	+7.02	+0.99
מפתן	88.77	88.01	+0.26	+0.30	+0.77	+2.54	+0.36
מרכזית מניות המדדים	55.08	54.57	-0.25	-0.46	-1.91	-6.20	-0.92
נילי	743.03	731.61	-1.18	-0.16	-2.32	-0.29	-0.04
נמרצה	64.18	62.92	-0.10	-0.16	+0.90	+4.24	+0.60
נטיבה קונטיננטל	48.35	47.44	-0.07	-0.15	-2.79	-8.22	-1.24
נשואה מניות	292.81	290.93	-0.76	-0.26	-1.48	+1.70	+0.24
סימפון מניות המדדים*	106.17	104.54	+0.01	+0.01	-0.88	–	–
ספנות מניות	61.53	61.28	-0.16	-0.26	-3.92	-4.15	-0.61
עדיף	100.88	99.08	+0.15	+0.15	-1.30	-1.38	-0.20
עמדה פז	127.99	126.56	-0.36	-0.28	-0.94	+2.75	+0.39
עמדה שלהבת	157.71	156.54	-0.24	-0.15	-3.73	-9.95	-1.51
עמדה שני	76.11	75.65	-0.14	-0.18	+0.19	+1.03	+0.15
פיא אודם	815.68	800.82	-3.71	-0.46	-2.11	+1.37	+0.20
פיא דינמיק	50.90	50.59	-0.02	-0.04	-3.31	-4.02	-0.59
פיא יהלום	784.19	769.81	-2.87	-0.37	-2.70	-1.90	-0.28
פיא מכלול	523.94	514.51	-2.69	-0.52	-2.54	+2.53	+0.36
פיא מנוף	112.91	110.80	-0.45	-0.40	-3.62	-7.23	-1.08
פסגות מבט לשלום	86.33	84.71	-0.24	-0.28	-0.68	+3.02	+0.43
פסגות מניות	546.51	542.93	+1.14	+0.21	-1.64	+2.05	+0.30
פסגות על	63.19	62.00	+0.08	+0.13	-1.15	+4.38	+0.62
ציון משאבים מניות המ'	116.82	115.95	-0.12	-0.10	-0.09	+4.52	+0.64
צמיחה מניות	448.94	446.09	-0.30	-0.07	-2.52	+3.16	+0.45
קפיטל מניות	71.03	70.04	–	–	-2.01	-1.27	-0.18
קרן זהב מניות	44.81	43.88	-0.04	-0.09	-5.86	-20.33	-3.24
רעם 90	189.31	185.13	-0.62	-0.33	-1.76	-15.76	-2.46
שסק	658.67	646.56	-2.36	-0.36	-1.93	+2.54	+0.36
תשואות–סופה	108.34	105.75	-0.37	-0.35	-3.34	+5.75	+0.81
מניות לפי שיטת מסחר							
אמניה	93.67	93.10	+0.06	+0.06	-4.74	-17.73	-2.79
אמנב"י	95.65	95.30	+0.19	+0.18	-3.81	-4.46	-0.66
אילנות כר"ם	138.07	137.24	-0.06	-0.04	-2.70	-0.24	-0.03
אנליסט אגרסיבית	107.42	104.84	-0.14	-0.13	-2.07	+4.47	+0.64
גל	79.79	78.70	-0.26	-0.33	-1.22	+6.08	+0.86
דובדבן	1853.33	1819.38	-7.20	-0.39	-0.52	+3.18	+0.45
דוברת שרם כר"ם	95.40	93.42	+0.02	+0.02	-1.37	+2.05	+0.30
זיק	322.51	314.96	-0.11	-0.03	-3.07	-2.13	-0.31
מרכזית בסחרות	205.54	204.86	-1.53	-0.74	-2.67	-6.23	-0.93
סדק	359.72	356.66	-0.88	-0.25	+1.34	+6.89	+0.97
עמדה כר"ם	1569.83	1563.79	-0.54	-0.03	-2.34	-1.50	-0.22
עמדה משתנים	1439.65	1423.19	-3.43	-0.24	+0.72	+6.15	+0.87
פיא בדולח	660.68	656.71	-4.04	-0.61	-1.00	+6.31	+0.89
פסגות לימיט	223.06	220.00	-0.68	-0.31	-0.10	+7.23	+1.02
ציון משאבים – כר"ם	93.34	92.69	+0.08	+0.09	-0.81	+1.94	+0.28
תוו	293.56	292.44	-1.33	-0.45	-0.63	+1.64	+0.24
מניות ענפי							
אדרון חו"ל	73.96	72.26	–	–	-4.43	-0.80	-0.12
אחריות נדל"ן	191.03	186.97	+0.16	+0.09	-2.43	-5.32	-0.79
אחריות נפט וגז	128.56	118.86	+1.33	+1.14	-9.07	-26.99	-4.46
אילנות פיננסים	63.06	61.91	-0.40	-0.64	-2.61	-2.18	-0.32
אילנות תקשורת ומ'	62.68	61.51	-0.19	-0.31	-1.24	+8.83	+1.23
אנליסט תעשיות	256.49	250.40	-0.11	-0.04	-1.55	+4.41	+0.63
בריאות	57.76	56.96	+0.08	+0.14	-2.35	+2.26	+0.32
דקל	2117.04	2104.40	-7.05	-0.33	-1.00	+7.01	+0.99
הון מק"ן	65.36	64.15	-0.33	-0.51	-4.23	-6.23	-0.93
זינגר ברוק פיימשל	77.09	75.65	-0.07	-0.09	-6.73	-9.73	-1.47
כימיקל פק"ן	83.19	81.67	+0.03	+0.04	+0.69	+6.65	+0.94
להק טלעית	99.34	98.23	-0.21	-0.21	-3.67	-7.62	-1.14
להק שנשון	71.42	70.10	+0.40	+0.57	-1.74	+0.42	+0.06
להק תיירות	50.68	49.75	-0.03	-0.06	-6.70	-11.67	-1.78
מבנה	276.98	274.60	-0.06	-0.02	-2.05	-1.37	-0.20
מגור פיננסי	74.70	74.09	-0.29	-0.39	-1.64	+1.13	+0.16
מוד	1159.53	1149.26	-0.86	-0.07	+1.08	+6.07	+0.86
מזון	90.15	88.94	+0.19	+0.21	-1.92	+1.28	+0.18
משאבי טבע	55.39	54.41	+0.25	+0.46	-3.92	-7.50	-1.12
עמדה יצוא	64.17	63.38	-0.21	-0.33	+0.14	+3.85	+0.55
פיא 2000	64.81	63.64	-0.18	-0.28	+0.86	+11.65	+1.61
פסגות מוקים	67.94	67.50	-0.09	-0.13	+0.09	+7.91	+1.11
צמיחה תעשיה	187.35	185.24	-0.43	-0.23	-1.71	+6.48	+0.91
מניות המעו"ף							
אילנות מעוף	135.75	135.09	-0.36	-0.27	+1.50	+8.34	+1.17
כללי–מעו"ף	161.26	160.65	-0.44	-0.27	+1.69	+10.80	+1.50
מד מעוף	138.73	137.85	-0.41	-0.30	+1.49	+8.19	+1.15
מעלה מעו"ף	131.03	128.60	-0.48	-0.37	+1.28	+7.60	+1.07
מרכזית מעו"ף	136.67	136.35	-0.36	-0.26	+1.75	+12.32	+1.70
עמדה מעוף	143.95	142.69	-0.39	-0.27	+1.53	+7.87	+1.10
פיא מעוף	135.11	132.71	-0.19	-0.22	+0.99	+6.41	+1.18
גמישות							
אבוקה	1530.54	1502.43	-1.48	-0.10	-1.35	-1.45	-0.21
אביב	156.63	153.77	-0.14	-0.09	-0.70	+0.97	+0.14
אמדרין גמישה	80.46	78.76	+0.24	+0.31	+0.75	-8.18	-1.23
אוצר גמישה	70.43	69.22	+0.07	+0.10	+0.74	+3.24	+0.46
אחריות גמישה	381.87	374.78	-0.42	-0.11	-1.75	-5.95	-0.88
אילנות 90	179.06	175.77	-0.47	-0.27	-1.21	+4.91	+0.70
איפקס גמישה	108.00	106.10	-0.28	-0.26	+0.16	+9.62	+1.34
אנליסט גמישה	527.38	514.85	-1.05	-0.20	-2.22	+3.56	+0.51
אסף	167.23	165.24	-0.43	-0.26	-2.20	-3.10	-0.46
אפיקים גמישה	129.56	127.79	-0.52	-0.41	-1.71	+0.09	+0.01
אפסילון גמישה*	103.02	102.56	-0.04	-0.04	+0.99	+2.82	+0.40
בורסון גמישה	68.39	67.83	+0.02	+0.03	-2.52	+0.83	+0.12
בזה גמישה	193.09	191.39	-0.57	-0.30	-0.41	+0.07	+0.01
בטוחה 30 פלוס	132.36	130.59	+0.22	+0.17	-1.37	+1.22	+0.18
בטוחה גמישה	2026.09	1998.31	-0.02	–	-1.15	+0.43	+0.06
בלוך–רטני גמישה	117.67	115.39	+0.04	+0.03	+0.45	+6.03	+0.85
דוברת שרם גמישה	125.07	122.39	-0.14	-0.11	-1.47	+6.34	+0.88
דוכיפת	541.52	531.63	-0.67	-0.13	-1.72	-0.40	-0.06
זהל אבלגן גמישה	94.30	93.21	-0.02	-0.02	-2.53	-1.17	-0.17
יסודות	2323.20	2280.25	-5.32	-0.23	-2.57	+0.22	+0.03
יעד גמישה	77.88	77.11	-0.12	-0.16	-1.88	+5.96	+0.84
ינדים גמישה*	99.08	98.86	+0.09	+0.09	-1.14	-1.14	-0.17
כללי גמישה	973.63	955.68	+0.09	+0.01	-1.42	+5.54	+0.78
למשקיע	426.65	421.54	+2.17	+0.52	+2.60	+8.82	+1.23
לפיד	1271.21	1247.88	-3.89	-0.31	-4.68	-3.22	-0.47
מגוון	1460.88	1448.49	+0.85	+0.06	+0.50	+4.69	+0.67
מד דיקלה	107.36	106.44	-0.02	-0.02	+0.29	+3.65	+0.52
מוקד	2468.87	2447.52	+0.16	+0.01	+0.82	+6.47	+0.91
מיטב גמישה	1601.24	1583.06	-0.84	-0.05	-1.61	+0.14	+0.02
מילב	118.68	118.09	+0.03	+0.03	+1.25	+8.39	+1.17
ממון	202.50	200.74	-0.02	-0.01	+0.91	+7.31	+1.03
מקומים גמישה 50	105.61	103.73	-0.02	-0.02	-0.58	+1.78	+0.26
מנה	584.92	576.77	-1.16	-0.20	-0.47	+3.41	+0.49
נץ	181.15	179.81	+1.41	+0.83	-2.97	-6.77	-1.81
נשואה גמישה	1863.92	1852.04	-3.14	-0.17	-1.45	+2.47	+0.35
סיבגא גמישה	84.89	83.97	-0.10	-0.12	-1.80	+6.37	+0.90
סיון	157.32	155.13	-0.73	-0.47	-1.35	+9.29	+1.30
סער	139.59	137.94	-0.14	-0.10	-1.00	+1.57	+0.23
עוגן פקן	157.66	157.00	-0.10	-0.06	-0.20	+3.34	+0.48
עידית	2992.98	2959.48	-6.29	-0.21	+0.87	+0.37	+0.05
פיא היובל	155.39	154.45	-0.77	-0.50	-1.34	+0.51	+0.07
פיא סלע	625.09	621.98	-1.56	-0.25	-0.69	+4.27	+0.61
פמש	379.81	376.40	-1.94	-0.51	-2.71	-5.34	-0.79
פסגות 100	214.65	212.71	-0.53	-0.25	-0.91	+7.36	+1.04
פסגות גמישה	422.94	420.29	-0.14	-0.03	+0.35	+7.32	+1.03
ציון משאבים גמישה	12107.34	12020.78	-0.94	-0.01	-0.63	-0.84	-0.12
צמיחה	2222.42	2192.28	+0.05	–	-2.23	+1.93	+0.28
רמקר גמישה	144.55	142.62	-1.00	-0.70	-0.98	+1.80	+0.26
שקנאי	130.97	128.55	+0.13	+0.10	-3.67	-4.07	-0.90
תדהר	2283.53	2272.00	-2.99	-0.13	-0.38	+4.23	+0.60
ני"ע ישראלים נסחרים בחו"ל							
אילס ב.ק.ו	105.31	104.39	+8.74	+0.71	+1.52	+17.89	+1.41
ישראל אמריקה	132.89	131.98	–	–	+0.05	+8.74	+1.22
להק דום	83.95	82.03	+0.52	+0.64	+1.48	+16.65	+2.26
מודיאל	130.99	129.45	–	–	+1.78	+14.00	+1.92
עמדה כוף	76.24	75.07	–	–	+2.04	+19.23	+2.58
פיא צלפיות	82.64	81.91	–	–	+3.16	+17.67	+2.39
פריצה	94.71	93.31	+0.19	+0.21	-0.24	+12.33	+1.70
ניירות ערך זרים							
אילן $	175.35	170.58	–	–	+1.11	+13.24	+1.82
אנליסט אירופה	122.84	120.00	+0.79	+0.66	+1.00	+6.75	+0.95
אפיקים חו"ל	153.99	150.47	–	–	+3.84	+24.80	+3.26
בטוחה חו"ל	145.94	143.62	+0.61	+0.43	+1.64	+30.46	+3.93
דולר	181.16	180.54	–	–	-0.58	-0.20	-0.03
הורל	224.39	216.99	–	–	+0.24	+16.34	+2.21
בחל	315.00	309.02	+1.65	+0.54	-0.52	+3.02	+0.43
להק קרנמט $	109.94	109.63	-0.26	-0.24	-0.62	+8.91	+1.24
מודיה $	141.25	140.39	-0.14	-0.10	+1.12	+14.02	+1.92
סגולה הדלין חו"ל	83.36	81.75	–	–	-0.12	-0.85	-0.12
פיא חול	338.03	331.31	–	–	+1.30	+8.49	+1.19
פיא טרגט $	140.79	138.75	–	–	+0.51	+5.92	+0.84
פיא פרוצ $	103.49	102.12	–	–	+0.28	+7.54	+1.06
פסגות חו"ל	115.13	114.20	–	–	+4.90	+24.48	+3.22
קפיטל חו"ל	100.74	99.50	+0.16	+0.16	-1.59	+5.36	+0.76
רוזן קונטיננטל	153.24	152.57	+0.23	+0.15	+1.30	+9.15	+1.28
רשף	428.51	414.87	+3.84	+0.74	+1.17	+7.28	+1.81
תבל	965.34	952.31	–	–	+1.65	+8.22	+1.15
מט"ח							
אוצר יוניברס*	103.69	101.80	+0.12	+0.12	-0.37	+2.06	+0.30
אילנות גלובוס	96.56	95.80	–	–	+1.42	+25.47	+3.34
דולב	695.97	683.05	+2.07	+0.30	+0.01	+2.86	+0.41
חודית	452.24	443.90	+2.17	+0.49	+0.14	+1.27	+0.18
כנד	713.01	706.97	+2.81	+0.40	+0.35	+3.64	+0.52
מיטב מט"ח	216.67	214.78	+0.78	+0.36	-0.37	+0.76	+0.11
יובל פקן	136.04	135.77	+0.37	+0.27	-0.01	+2.42	+0.35
פיא עגור	115.46	113.12	+0.63	+0.51	-0.76	-5.39	-0.80
פסגות מט"ח	391.07	383.82	+0.77	+0.20	+0.20	+3.71	+0.53
פסגות עולם	131.11	128.69	-0.18	-0.14	+0.57	+10.08	+1.40
צבר	241.45	236.87	+0.57	+0.24	-0.11	+4.81	+0.68
מעורבות							
ברק	1910.47	1875.16	-3.50	-0.19	-1.15	+2.75	+0.39
מגיון	999.58	991.53	+0.50	+0.05	-0.43	-2.37	-0.35
עמדה בדולח	164.11	163.48	+0.05	+0.03	+0.06	+2.70	+0.39
פיא	5662.58	5558.71	-8.33	-0.15	-0.78	+2.60	+0.37
פסגות יציבה	487.63	485.19	+0.78	+0.19	-1.46	+1.55	+0.21
פסגות משולבת	448.21	440.09	-0.33	-0.07	-0.21	+5.97	+0.84
צופית	524.82	515.16	+0.36	+0.07	-0.45	+1.67	+0.24
תמריץ פ.ק.ו	69.02	67.73	+0.04	+0.06	-1.63	-1.51	-0.22
מדד ומניות							
אמין	2943.53	2925.09	-1.42	-0.85	+0.03	+1.84	+0.41
ברוש	2326.28	2283.08	-3.83	-0.17	-0.71	+3.60	+0.51
תאנה	1058.72	1039.04	-2.17	-0.12	-2.28	+0.52	+0.07
אג"ח קונצרני							
אגם	327.83	321.87	-0.09	-0.03	-0.45	+4.58	+0.65
אחריות אג"ח	133.50	131.01	-0.12	-0.09	-2.62	-0.37	-0.05
אי"ל אג"ח חברות*	100.75	100.15	-0.04	-0.04	-1.92	+0.40	+0.06
אמירים	90.47	89.69	-0.04	-0.04	-1.23	-0.73	-0.11
אנליסט חברות	203.60	199.73	-0.27	-0.14	-1.92	+0.48	+0.07
אפסילון אג"ח חברות	89.85	88.73	-0.07	-0.08	-2.98	-10.86	-1.65
הדרה	835.37	826.09	-1.33	-0.16	-1.78	-0.90	-0.13
זהל אבלגן אג"ח סיגון*	96.57	96.01	+0.06	+0.66	-3.36	-3.74	-0.55
כללי אג"ח ח	149.92	148.71	+0.04	+0.03	-0.05	+5.29	+0.75
מיטב אג"ח המדה חברות	103.21	102.30	+0.02	+0.02	-1.45	+2.56	+0.37
מדה אג"ח להמרה	96.44	95.61	-0.12	-0.13	-2.52	-0.27	-0.04
מדווה	448.21	444.42	+0.13	+0.03	-0.92	+0.71	+0.10
נשואה אג"ח חברות	121.85	121.12	-0.14	-0.12	-2.53	-1.04	-0.15
עמדה שהב	73.36	72.91	-0.08	-0.13	-2.46	-4.03	-0.59
פיא אמד	786.23	781.40	+0.33	+0.04	-0.87	+2.78	+0.40
פיא תנופה	279.77	274.57	-0.19	-0.07	-0.81	-0.14	-0.02
קשת	314.11	308.28	+0.04	+0.01	-1.35	-0.14	-0.02
שלדג	171.38	168.85	+0.02	+0.01	-1.68	-2.29	-0.33
אג"ח							
אמדרין שקלה	105.41	104.94	+0.02	+0.02	+0.37	+2.63	+0.38
איתן	245.60	240.97	-0.31	-0.13	-0.10	+3.61	+0.52
אפיקים אג"ח	202.68	200.00	-0.42	-0.21	-1.49	+4.54	+0.65
אתרוג	728.80	724.31	-0.16	-0.02	-1.95	-0.59	-0.09
בונד	131.51	129.75	-0.08	-0.06	-1.76	-0.61	-0.09
בטוחה אג"ח	2182.54	2153.18	+1.84	+0.09	-2.42	-1.19	-0.17
בלוך–רוזנשטיין אג"ח	112.02	110.43	-0.13	-0.12	-0.02	+6.24	+0.86
גיא	476.11	469.69	+0.49	+0.10	-0.63	+3.05	+0.44
הילה	397.90	396.31	+0.43	+0.11	+0.74	+5.09	+0.72
הראל לביא	162.45	160.17	-0.26	-0.16	-0.66	-2.02	-0.30
חלמיש	222.00	219.53	-0.01	–	-1.53	-7.28	-1.09
יעד	195.87	194.20	+0.16	+0.08	-0.16	+3.37	+0.48
סימון אג"ח	115.73	113.30	+0.60	+0.53	-1.89	-2.32	-0.37
עמיגל אג"ח	95.23	94.47	+0.13	+0.14	-0.95	+0.99	+0.14
פיא אופיר	431.22	428.72	+0.35	+0.08	-0.39	+4.07	+0.58
פיא יזומה	168.87	165.78	+0.04	+0.02	-0.05	+1.23	+0.18
פיא שמיר	1027.89	1009.04	+0.74	+0.07	-0.29	-2.65	-0.39
פיל	206.13	204.14	-0.12	-0.06	-1.47	-1.64	-0.24
צוק	256.19	254.92	-0.19	-0.07	-0.60	-1.93	-0.28
ציון משאבים אג"ח ומק"מ	1413.38	1402.28	-0.27	-0.02	-1.94	-0.43	-0.06
קפיטל אג"ח	107.46	106.64	+0.08	+0.08	+0.08	+7.13	+1.00
שחר	171.20	168.04	+0.24	+0.14	+0.30	+4.53	+0.64
שקלה	115.70	114.93	-0.01	-0.01	+1.03	+8.59	+1.20
תשואות–הון	105.58	104.73	-0.07	-0.07	-2.96	–	–
מדד ומט"ח							
אדיר	154.98	152.15	+0.27	+0.18	-0.24	-1.81	-0.26
אלון	1558.33	1529.83	+1.27	+0.08	-1.35	+1.14	+0.16
אשל	549.66	539.47	-0.30	-0.06	-0.13	+3.50	+0.50
נורן	518.21	508.44	+0.19	+0.04	-0.37	+2.96	+0.42
דוברת שרם אג"ח	112.78	110.95	-0.02	-0.02	-3.18	+1.96	+0.28
מבחר	416.82	413.47	+0.39	+0.09	+0.62	+4.76	+0.68
מיפד	324.98	322.30	+0.50	+0.16	+0.05	+4.19	+0.60
סלברית	220.40	217.93	-0.32	-0.15	-0.19	+5.33	+0.76
ערמון	145.01	142.37	+0.09	+0.06	-1.09	-4.12	-0.61
פיא גביש	4842.64	4753.57	-3.61	-0.08	-0.22	+2.83	+0.40
פיא סגולה	158.19	145.64	+0.75	+0.31	-0.49	-1.16	-0.31
פסגות כל הודש	102.26	100.43	+0.16	+0.16	-0.05	-0.75	-0.11
שקד	241.27	236.89	+0.26	+0.11	-0.80	-3.70	-0.54
75% אג"ח מדינה							
אגה	839.16	823.80	+1.30	+0.16	+0.67	+5.50	+0.78
אוצר אג"ח מדינה	114.44	112.33	+0.22	+0.20	+0.60	+4.83	+0.69
אחריות אג' מד'	315.69	311.57	+0.14	+0.04	+0.28	+3.62	+0.52
אלמוג	300.29	294.68	+0.84	+0.29	-1.25	-5.87	-0.87
אנליסט אג"ח	300.23	296.10	+0.54	+0.18	-0.44	+1.98	+0.29
אפסילון אג"ח	140.66	139.00	-0.06	-0.04	-0.93	-1.89	-0.28
בטוחה אג"ח מדינה	1749.20	1725.62	+1.34	+0.08	+0.44	+3.66	+0.52
גבע	306.59	301.48	+0.29	+0.10	-0.11	+1.97	+0.28
דוכס	178.69	176.73	+0.23	+0.13	+0.67	+4.73	+0.67
דורון	905.07	889.35	+1.12	+0.13	+1.29	+12.19	+1.68
הון אג"ח מדינה	186.49	184.65	+0.89	+0.86	-1.94	-5.71	-0.85
זוהר	368.66	363.70	+0.63	+0.17	-0.34	+4.43	+0.63
זית	448.93	442.84	+0.60	+0.14	+0.14	+3.13	+0.45
י.ל.ר אג"ח מדינה	107.50	105.65	+0.28	+0.27	+0.93	+3.22	+0.46
יובל	536.80	534.65	+0.32	+0.06	+0.45	+4.19	+0.60
יערה	434.98	433.31	+0.42	+0.10	+0.76	+5.25	+0.74
כללי אג"ח מדינה	362.53	356.10	+0.53	+0.15	+0.37	+6.14	+0.87
לשם	1109.53	1097.10	+1.14	+0.10	+0.69	+3.64	+0.51
מבטח	1257.32	1247.07	+0.51	+0.04	+0.45	+3.87	+0.55
מיטב אג"ח	3587.33	3556.93	+7.59	+0.21	+0.06	+3.14	+0.45
מרום	4479.65	4442.60	+1.75	+0.04	+0.39	+3.73	+0.53
מרכזית אג"ח מדינה	100.71	100.00	-0.02	-0.02	+1.13	+4.28	+0.61
נשואה אג"ח מדינה	1002.28	996.28	+0.76	+0.08	+0.04	+4.69	+0.67
סיגמא אג"ח מדינה*	106.30	104.96	+0.07	+0.07	+0.27	+5.23	+0.74
סלע	1035.09	1026.32	+0.65	+0.06	+0.39	+3.57	+0.51
סנונית	488.99	483.63	+0.58	+0.12	+0.91	+5.37	+0.76
ספנות אג"ח מדינה	110.57	110.18	+0.20	+0.18	+0.18	+3.94	+0.56
עמדה אג"ח מדינה	886.43	878.86	+1.87	+0.21	+0.21	+1.55	+0.22
עפרוני	427.96	420.10	+0.44	+0.10	-0.15	+1.23	+0.18
פיא צמיד	3400.86	3338.16	+2.70	+0.08	+0.13	+3.04	+0.44
פיא שפע	192.34	190.66	+0.45	+0.24	+0.49	+2.34	+0.34
פיא תרשיש	144.15	141.51	+0.12	+0.08	-0.88	-4.01	-0.59
פסגות מדד	403.20	395.76	+0.28	+0.07	+0.37	+4.91	+0.70
פסגות מלכ"ר	329.90	327.06	+0.55	+0.17	+0.33	+2.42	+0.35
פסגות תאגידים	393.60	386.49	+0.39	+0.10	+0.70	+5.05	+0.72
צמיחה אג מד'	1472.28	1453.12	+1.39	+0.10	-0.61	+2.99	+0.43
שבים	520.54	510.85	+0.84	+0.16	+0.68	+4.58	+0.65
שחף	145.70	145.17	+0.07	+0.05	-0.51	-2.85	-0.42
תפוז	787.93	773.48	+0.99	+0.13	+0.09	+2.39	+0.34
תפוח	527.97	525.02	+0.83	+0.16	+0.19	+3.69	+0.53
שקלית							
אנליסט כספים	108.98	106.66	+0.04	+0.04	+1.26	+8.67	+1.21
חיץ	409.53	409.53	+0.07	+0.02	+1.30	+8.75	+1.22
כללי זמינה	120.82	120.87	+0.05	+0.04	+1.38	+11.30	+1.56
להק יסעור	126.47	126.15	-0.01	-0.01	+1.17	+9.09	+1.27
סימפון ריבית*	100.74	100.74	+0.03	+0.03	+0.99	+0.99	+0.14
פיא חליפין	363.94	363.04	+0.05	+0.01	+1.13	+8.99	+1.26
פסגות כל יום	155.85	155.47	+0.09	+0.06	+1.36	+9.19	+1.28

היחלשות הדולר הגדילה היצוא לאירופה וליפן

מאת אמנון אמד

ההחלשה המתמשכת בשער הדולר הגדילה את תמורות היצוא הישראלי, במונחי דולרים, לארצות אירופה וליפן.

במחצית הראשונה של השנה גדל היצוא, ללא יהלומים, למדינות האיחוד האירופי בכ־560 מיליון דולר, לעומת גידול של כ־200 מיליון דולר שנרשם ביצוא לארצות הברית.

היצוא ליפן גדל בתקופה זו בכ־40 מיליון דולה.

מנתונים שפירסמה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה עוד, כי במחצית הראשונה של השנה נרשמו עליות בולטות גם ביצוא לתורכיה (עלייה של 74 אחוז בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה שעברה) ולרוסיה (גידול של 27 אחוז).

במקביל, גדל בתקופה הנסקרת גם הגירעון המסחרי עם אירופה. סך הגירעון עם מדינות האיחוד האירופי הסתכם בתקופה זו בכ־410 מיליון דולר, ותרם כשליש מהתוספת לגירעון המסחרי הכולל.

שערי המניות ליום 27.7.95

המניה	שער בנקודות	שינוי	שינוי ב־%	מחזור באלפי ש"ח ת.ב.	מחזור בש"ח ע.נ.	ה/ב בש"ח ע.נ.
א						
אמות	3052					
אביב	184	-0.5	-0.2	1.1	1848	-1848
אביב אג"ח	107					
אבן	921			1.6	516	-448
אבן אג"ח I	209					
אבנר I	3.3	+0.3	[illegible]	2.2	200000	+436408
אברבוך	665			6.1	2740	-1899
אברבוך אופ' I	2.4	-1.3	-35.0	0.4	44143	-162066
אבנות	441	+4.0	+1.0	23.4	15786	+30526
אברות אג"ח א	101	-0.5	-0.2	6.1	17955	-63703
אגיס אופ 3	380	+20.0	[illegible]	0.8	650	+2251
אגיס אופ'	943	-2.0	-0.2	0.7	205	-46
אגיס	434			2.1	1445	-1445
אגיס אופ א	1 בה					-35904
אגרי?	120.5			1.4	3555	-2649
אדאקום I	36.5	הפסקת מסחר				
אדאקום אגח 2	13.8	הפסקת מסחר				
אדגר I	140			14.1	30005	+4995
אדגר אג"ח 2	134.5			2.9	6420	-9493
אדגר אלבני	103			0.1	317	-317
אדגר אלבני אופ א'	3.5		+1.3	0.8	71139	+53753
אדומים I	225	+1.0	+0.5	1.1	1500	+1631
אולר I	187.5					
אולר אופ' I	73.5	-1.5	-2.0	0.3	1300	-4467
אדנים 0.1	354998	-890.0	-0.2			-10
אדישה	289	-3.0	-1.0			-1075
אדישה אופ' I	66	-7.5	-10.0			-657
אודן	262			2.9	3244	-1244
אורות	142032			3.8	8	
אוזטרון שוקי הון	295	-1.0	-0.2	1.6	2638	-2638
אוליצקי	574			9.9	5740	
אוליצקי אופ' I	20	-3.8	-16.0	0.5	7144	-22313
אומיסק	239	+5.8	+2.0	0.2	123	+3077
אוניברקול I	388			3.7	3570	+4430
אוניטורל	438 בה			1.3	875	+125
אוניטורל אופ I	29.7	-0.3	-1.0	0.2	1546	-1546
אוניקו א 10	4982 בה			8.4	500	+100
אוסיף אג"ח א	123.5			14.0	33759	-33759
אוסיף אג"ח ב	148	-0.5	-0.5	5.0	10000	-20850
אוסיף אופ' I	2145 בה	+16.8	+0.8	11.0	1521	+1748
אופטימה	146.5	-0.5	-0.2	1.4	2908	-2900
אופים I	612	-9.0	-1.5	2.3	1100	-15522
אופיר I	357 בה	+3.0	+0.8	17.6	14674	+15687
אופנהיימר	244	+14.0	[illegible]	2.6	3192	+4351
אוקטובה	1662					
אוקי דוק	2198	-116.0	-5.0	0.6	86	-227
אוקיאנוס	101				2	-2
אורביט I	323					
אורדע פרי	1646	-17.0	-1.0	4.2	750	-830
אורדע פרי אגח I	130					
אורות	297	+27.0	[illegible]	16.0	16000	+23006
אורות אגח א	89		+0.3	2.7	8928	+18000
אורטל	722			8.1	3323	-1175
אורטל אופ I	18	-0.9	-5.0		461	-961
אוריאלי	377 בה	+14.0	+3.8	3.8	3000	+7851
אוריאלי אופ'	13			1.3	34534	-19311
אורליס	408	+6.0	+1.5	66.7	48623	+52807
אורמת אג"ח ד	95.5			7.8	24283	-60641
אורמת אופ' 5	364	-15.0	-4.0	1.2	1011	-23629
אורסיק	4075	+20.0	+0.5			+38
אורסיק אופ' ס	1418	+4.0	+0.3	5.8	1064	+266
אזימוט	417	-2.0	-0.5	0.7	464	-164
אזמור	507	+5.0	+1.0	0.5	308	+1093
אי.סי.אקס	265				8	-8
אי.סי.אקס. אג"ח	109	-0.5	-0.5			-15348
אי.סי.אקס. אופ' I	8 בה			0.1	2224	-5989
איאשי	634			1.7	795	-1395
איגוד אג"ח ב'	387	הפסקת מסחר				
איי.אי.אס	295	+6.0	+2.0	12.1	12159	+12201
איכות	342	+12.0	+3.5	5.1	4391	+17452
איכות אופ' I	1 בה					-632967
אילן בטוח	450	+15.0	+3.5	4.8	3145	+2037
אילן גת	435			6.6	4538	
אילן גת אג"ח	98.5		-0.2	3.3	10000	-22064
אימקו I	480	+5.0	+1.0	1.0	600	+5008
אינטר-גאו I	2752	+14.0	+0.5			+538
אינטר-גאו 5	2827			1.9	200	-200
אינטרקוסמא	1816	+20.0	+2.0	7.8	2282	+7998
אינטרקוסמא אופ I	48.5	+3.6	[illegible]	1.8	11104	+8479
איתם	176			3.0	5000	
איתן ביטוח	334	-1.0	-0.2			-10500
איתן ביטוח אג"ח א	103	+1.0	+0.5			+90000
אל איי אם אס	313					
אל איי אם אס אופ	28.4	-6.6	-18.0	0.3	2870	-4432
אל קיות	498	-6.0	-1.2	11.7	7000	-15000
אל קיות אג"ח א	117	+0.5	+0.5			+50000
אלביט אופ' 2	9446			10.1	317	-48
אלבן	209					
אלבן אג"ח א'	73			5.8	23567	
אלבן אופ' I	1 בה	-0.1	-9.0			-59046
אלגור I ש'	4082	+60.0	+1.5	1.4	99	+1000
אלדן-סק	46.6					-52
אלה	312 בה	-1.0	-0.2	0.8	770	-274
אלה אגח א'	102.5	-0.5	-0.2	0.7	2000	-94975
אלובאוד	234	+12.0	[illegible]	2.4	3000	+15500
אלוסית I	11143	-84.0	-0.7			-25
אלוני I	261			13.2	15000	-11000
אלוני אופ' 2	90	+5.5	[illegible]	3.0	10024	+11628
אלוני חץ	74.5	+0.5	+0.6	1.3	5026	+34974
אלוני חץ אג"ח א	106					
אליאנס	1100	+42.0	+4.0	23.8	6450	+16271
אלייטק תעשי' 77	375 בה	+8.0	+2.3	2.9	2326	+6111
אלישב	321	+3.0	+1.0	0.8	750	+990
אלעד I	109	-0.5	-0.5	19.5	53295	-85083
אלעד אג"ח ב	95	-1.0	-1.2		2	-120001
אלעד אגח א	134.5	-0.5	-0.5			-100000
אלעד אופ' 3	35	-0.2	-0.5	11.8	100000	-8977
אלקו צריכה אופ 2	636			19.9	9302	-10456
אלקו תעשיות	6020				2	-2
אלקטרה I	7980	+288.0	+3.8	3.5	132	+11332
אלקטרה אגח 4	260			4.7	5332	-6000
אלקטרה צריכה	2598	+19.0	+0.8	34.2	3922	+3194
אלקטרוניקס ליין	705	-14.0	-2.0			-3656
אלדוב	1572			93.6	17721	-7850
אלרון אופ' 2	4494	-237.0	-5.0	0.2	12	-565
אלרן I ע'	3691	-19.0	-0.5	24.8	2000	-2000
אמאיל	573	+8.0	+1.5	7.9	4083	+9379
אמיטק	375	+2.0	+0.5	1.0	600	+300
אמות	994	-25.0	-2.5	11.9	3556	-18213
אמות אופ I	500	+29.0	[illegible]	4.9	2915	+26015
אמפא השק' 0.5	101137	+8350.0	[illegible]	1.7	5	+24
אמת סיחוב	583	+1.0	+0.3	1.7	850	+1029
אנאמקי	497 בה	-5.0	-1.0	2.5	1500	-19752
אנגל פלגה	8349			2.8	100	
אנגל בנייה	507	+1.0	+0.3	5.0	2926	+2074
אנגל בנייה אג"ח א'	126.5				1	-1
אנגל מסחר	171	-1.5	-1.0	11.5	20000	-18502
אנגל מסחר אג"ח	96.5		+0.3		3	+997
אנגל מסחר אג"ח ב'	62				48	-48
אנגל מסחר אופ' 2	45	-1.0	-2.2	0.1	866	-868
אנליסט	633	+2.0	+0.3			+15000
אסקיני	809			13.6	5001	-701
אסקיני אג"ח	68.5		+0.3	2.3	10000	+110030
אסקיני אופ I	1 חב			0.3	100280	-96272
אספייד	1992	לא נסחר				
אפאר I	424	הפסקת מסחר				
אפאר אג"ח א	112.5	הפסקת מסחר				
אפליקום	594	+28.0	[illegible]	7.4	3681	+35825
אפליקום אופ I	37.1	+1.4	[illegible]			+21716
אפק	260	-3.0	-1.0	1.0	1120	-2015
אפריקה אג"ח 2	466					
אפריקה אופ' 7	61260	-1250.0	-2.0	15.0	73	-110
אקסטרא	357	+4.0	+1.3	2.0	1656	+14950
אקסטרא אופ' I	1	הפסקת מסחר				
אקסלנס	1171					
אקישים I	1118			4.0	1066	-1105
אקישים 5	1014			26.9	7903	+2337
אקוסט תעש אגח ב	116.5					
אר אס אל	471	-5.0	-1.0	7.7	4879	-5388
ארנסן	392			0.8	641	+1500
ארדיטי	775 בה	-10.0	-1.2	2.6	1000	-1131
ארדיטי אג"ח א	101.5	+0.5	+0.3			+25000
ארדיטי אופ 4	41			2.0	14717	+471
ארזים I	211	+1.0	+0.3	1.8	2500	+4860
ארזים אג"ח I	176			0.9	1500	+3000
אריות I	239	+5.0	+2.0	3.6	4430	+21422
אריות אג"ח I	50			5.9	34794	-34794
ארלון	1267			3.1	716	-1427
ארפל	164.5	+1.5	+1.0	2.8	5092	+24100
אשד רובי 0.5	451	-5.0	-1.0			-2000
אשטרום נכסי	404 בה			13.6	10000	+2180
אשטרום נכסי אג"ח	121.5					
אשטרום תעשי'	617	-2.0	-0.2	11.2	5423	-4990
אשטרום תעשי אג"ח	132					
אשלד	402	-4.0	-1.0	6.5	4801	-5801
אשלד אג"ח א	95 בה			6.4	20000	-20229
אשפרה I	185.5					
ב						
באומל	460	-12.0	-2.5			-1142
בדש	200			2.6	3870	
ברש אג"ח א	72.5	-0.5	-0.5	0.5	2000	-7000
ברש אופ	4.5		+1.0		7	+11163
בולוס	172 בה			6.2	10700	-14563
בולוס אג"ח	197.5					
בולוס-גד	265	+10.0	+3.8			+1750
בולוס-גד אג"ח א'	68.5			3.5	15000	+5000
בונגוד	285			3.5	3661	+339
בונגוד אופ	7.2	-0.8	-10.0		1000	-8966
בוני תיכון	559			0.3	172	-172
בוני תיכון אופ' I	50	-1.0	-2.0	0.2	1278	-1278
בזק אופ' ב	207			10.1	14450	+5881
ביל	455					
ביל אג"ח	104					
ביכור	595	-6.0	-1.0	0.3	170	-1586
ביכור אופ I	34.9	-16.1	-31.5	0.3	2244	-2244
בינלאומי משכנתאות	41938	-211.0	-0.5	51.0	362	-362
בירי	185.5					
בירי אופ' I	36					
ביתון	159.5	+1.0	+0.5	0.8	1500	+482
ביתון אופ' I	6.5		+0.8	0.1	3000	+5554
בית הזהב I	284					
בית הזהב אג"ח I	195					
בלומן I	534	-5.0	-1.0	2.2	1200	-6624
בלומן אופ'	203	+9.5	+4.8			+4985
בלסיין	1250	+60.0	[illegible]	7.0	1677	+1446
בלסיין אג"ח א'	86	+1.0	+1.0	0.6	1914	+15429
בלסיין אופ' 2	582	+11.0	+2.0	10.4	5330	+3592
בלדן	1165	-24.0	-2.0	1.3	336	-2739
במעטף	177			7.2	12108	-15174
במעטף אג"ח א	102.5	-0.5	-0.5			-50000
בן יקר גת I	1709 בה	+21.0	+1.3	7.0	1311	+1989
בן יקר גת אג"ח ב	38			3.8	30000	-30000
בן יקר גת אגח א	83.5 בה			2.8	10000	-10047
בן יקר גת אופ' I	250	+12.0	[illegible]	1.9	2200	+5039
בן יקר גת אופ' 2	390	+1.0	+0.3	0.6	490	+124
בנין ב 5	49778			0.3	2	
בר	200			4.8	7149	
בר אג"ח א	73			0.5	2000	-2000
בר טל	43.2	+0.2	+0.5		6	+1400
ברוש I	232	-4.0	-1.7	2.3	2934	-2934
בריטל	194			12.5	19191	-5641
בריטל אופ' I	19				59	-25076
בריל	129.5	-0.5	-0.5	0.1	300	-679
ברן I	2346	-42.0	-1.7	29.6	3752	-4178
ברנד	129	+0.5	+0.5	2.4	5449	+5951
ברנד אופ I	36	-0.3	-1.0	1.1	12653	-2660
בתנביק I	789	-4.0	-0.5	2.5	942	-4690
בתנביק אג"ח	122	-2.5	-2.0	1.4	3516	-3516
ברקד	195				46	-46
ברקן	645	-5.0	-0.7	2.7	1250	-4954
ג						
גב-ים 0.1	31452			23.6	223	-42
גב-ים 0.5	29589			9.9	100	+50
גב-ים אג"ח I	171.5	+0.5	+0.3	11.5	20009	+43000
גבור ספורט	194			2.6	4005	-4005
גבעות	2.1 בה	-0.1	-2.5	2.5	351928	-120087
גולד בונד	1719 בה	-35.0	-2.0	3.2	550	-851
גולן	766	-4.0	-0.5	7.7	3000	-5900
גולקס	147	-1.5	-1.0	2.1	4304	-4304
גזית	438			4.9	3294	-1913
גזית אג"ח א'	282	+1.0	+0.3			+10000
גזית אג"ח ב'	110.5	+0.5	+0.3			+30000
גזית אג"ח ג'	79.5					
גזית אופ' I	230	-13.0	-5.5	2.9	3709	-3709
גזית אופ' 4	117.5					
גיבור סבר'	334 בה			6.7	6000	-6431
גיבור סבר' אגח I	89 בה			2.0	6728	-5058
גיבור סבר' אופ' 2	115			0.3	700	+358
גליל	282			1.7	1800	-1100
גילקס	477			3.1	1927	-137
גילנוק אופ'	82.5	-4.5	-5.0	0.3	1097	-22104
גלבוע	160	-2.0	-1.2	0.4	815	-10015
גלקום	140	+3.5	+2.5	2.7	5656	+2031
גלדן I	807			20.3	7501	-4001
גמא	412					
גמא אופ I	1 בה					-299106
גמאקוזיק	757 בה	-4.0	-0.5	5.2	3038	-2455
גמביט	104.5	-5.5	-5.0	1.4	3928	-9558
גן שמואל	398			6.6	4922	-4632
גן שמואל אגח 2	12		+0.3	0.1	3426	+2574
גרופית	308	+2.0	+0.5	4.1	4000	+2365
גרין	294			0.9	856	+216
גריגבורג	354	-5.0	-1.5			-1000
גרנית אגח I	107.5	-0.5	-0.2	9.0	25000	-5873
גרנית אופ' 2	78.5	+1.0	[illegible]	15.3	57956	+13877
ד						
דובק מבוכ' ב	12792			2.4	56	-74
דובק מבוכ' ע	12964					
דוברת שום	519	-3.0	-0.5	22.7	12987	-6270
דוברת שום אג"ח א'	89.5				1	-1
דוברת שום אופ 2	1.1	-2.9	-71.8		4416	-9042
דוברת שום אופ 3	265				44	
דולב	108	+8.0	[illegible]	1.8	5008	+15000
דולב אג"ח א'	98.5	-0.5	-0.7	16.6	50000	-50000
דוסיקאר	445					
דוסיקאר אג"ח א	109.5					-16
דוניץ	394 בה			2.7	2000	-362
דוראה	85 בה	-3.0	-3.2	2.0	7145	-3685
דורי הנדסה	227					
דורי הנדסה אג"ח א	78			2.6	10006	-13006
דורי הנדסה אופ I	1 בה					-1518603
דיזה	935			4.0	1257	-507
די סי אל	686			0.9	369	-739
דיג	414 בה	-10.0	-2.2	0.7	500	-560
דיגל הכרטיסים	152.5	-0.5	-0.2			-22000
דיסקונט השק'	17301	-444.0	-2.5	38.5	662	-1482
דיין הפקות I	3 בה	-0.3	-10.0			-4547148
דלק ח. מע I	2339	-91.0	-3.7	1.4	172	-156
דלק מטכבה	154.5			4.1	7950	-525
דלק קידוחים	3.8 בה	+0.2	+4.3	7.0	550027	+503785
דלתא-גליל I	1553					
דלתא-גליל 3	1517	-15.0	-1.0	1.7	324	-324
דן	1574	+8.0	+0.5	13.7	2580	+2660
דן רנט	307	-1.0	-0.2		4	-196
דן רנט אג"ח א	114					
דנאל	1408	-18.0	-1.2	4.7	1000	-1825
דנאל גרום	56.5 בה	-4.5	-7.2	1.2	6128	-8438
דנאל גרום אג"ח 2	50.5	-0.5	-0.5	0.3	1928	-1928
דנאל גרום אג"ח א'	53.5	-0.5	-1.2	5.2	29039	-18541
דנבאר I	2700 בה	+46.0	+1.8	4.1	450	+480
דנבאר אג"ח	212	+1.0	+0.3			+20000
דנבאר אג"ח ב	124					
דנבאר סבכי'	2748					
דנבאר סבכי' אג"ח	105.5				6	+6
דנבאר הסאנים	4609			17.8	1151	-1187
דנורה	150	-11.0	-4.7	3.4	6685	-6685
דנלי I	788	+4.0	+0.5	0.2	86	+86
דנקו I	1217	-3.0	-0.2	6.1	1500	-225
דנקו אג"ח	159.5	-3.0	-2.0	10.7	20000	-46250
דנקו אג"ח 2	95.5		+0.3	2.9	9074	+49000
דספיי	1252					
דפיון	354					
דפיון אופ 2	214					
דפורן I	1774 בה	-79.0	-4.2	2.2	370	-710
דפורן אג"ח I	183.5			49.3	79997	-3
דרבן	1716			98.6	17099	+17725
דרבן אג"ח א	123				1	-1
דריה איזי	258			3.8	4437	+1303
דרלן	158	+2.5	+1.5	4.8	8990	+6561
דרשד 0.1	158			0.7	1302	-1302
דשנים 0.1	1054			2.6	728	-645
דשנים 0.5	968	-2.0	-0.2	2.4	733	-536
דשנים אופ' I	190.5				4	-4
ה						
הד ארצי	527	-11.0	-2.0	2.8	1566	-6066
הד ארצי אופ' I	15	-5.0	-25.0	0.5	10167	-20817
הדר I	678	-2.0	-0.2	16.6	7287	-7879
הדר 5	633	-5.0	-0.7	2.7	1258	-10158
הכשרה ביטוח	166.5			22.9	40965	-18965
הכשרה ביטוח אגח א	78.5	+0.5	+0.8	0.1	186	+50000
הכשרה ביטוח אופ I	8			2.7	100131	+108383
הכשרת הישוב אגח 6	190	+1.0	+0.5	9.0	14109	+164547
המלט	675	+3.0	+0.5	3.9	1713	+14840
המשכר-הראל I	1430					
המשכר-הראל 5	1348	+20.0	+1.5			+5000
המשכר-הראל אגח	204			2.2	3170	
ו						
וולפסון 0.1	66823			0.5	2	-2
וולקן	205			1.6	2326	+2326
וולקן אג"ח I	165.5					
וידאוטכניקס	92.5	הפסקת מסחר				
וידאוטכניקס אופ I	2.8	הפסקת מסחר				
ויליצר I	390 בה			3.9	3000	-2760
ויליצר אג"ח א	80					-10000
ויליצר אופ א	2.2		+2.3			+19340
וילאר	724	-15.0	-2.0	0.3	141	-8501
וילאר אג"ח	106.5					
ולי-פוד	490			1.3	761	-1485
וליגר	89.5 בה	-2.5	-2.5	1.5	5106	-6769
וליגר אג"ח	60					
ולפמן תעש I	502	+41.0	[illegible]	33.6	19915	+40572
ולפמן תעש 5	473 בה	+43.0	[illegible]	9.5	5993	+27980
ורדינון I	17031	-66.0	-0.5	5.5	96	-127
ורדינון אג"ח אופ'	111	-1.0	-1.0		59	-5275
ודינון אגח א	124.5	+1.5	+1.3		6	+4383
ודינון אופ' 3	6628 בה			3.3	150	+25
ז						
זגבי	227	+13.0	[illegible]	2.1	2803	+10803
זהר תעשי' I	388 בה	+12.0	+3.3	1.3	1000	+2500
זקש	153			1.5	3000	-2995
זיו	364					
זיקה I	1713			4.3	747	
זיקה 5	1578	+46.0	+3.0	0.1	10	+649
זיקית I	3522			15.4	1300	-1300
זיקית 5	1521			3.6	300	
חלד אבלגן	859	-11.0	-1.2			-2000
חלד אבלגן אגח ב	95.5	-2.5	-2.5			-87551
חלד אג"ח א	106	+1.0	+1.0	6.7	18934	+83000
חלד אופ'	1 בה					-106160
מלבל I	244	-1.0	-0.2	14.7	17981	-14281
עם	345 בה	-2.0	-0.5	4.0	3440	-4131
זת	171	-1.0	-0.5	0.5	782	-782
זת אופ I	8				22	-22
ח						
ח אלקטרוניקה	262	-29.0	-10.0	3.2	3670	-3670
ח אלקטרוניקה אופ	50					
חבס	3116	+38.0	+1.3	2.1	200	+350
חבס אג"ח I	82.5	-1.5	-1.5	1.1	4000	209772
חוני I	336			0.8	740	+387
חוני אג"ח א	136.5	+0.5	+0.5	1.8	4000	+4000
חוני אג"ח ב	96.5			1.6	5000	-7000
חוני אופ' I	49.8 בה	-12.7	-20.3	0.2	1244	-6472
חד מתכת	449	+9.0	+2.0	5.4	3575	+15052
חוף האלמוג 0.1	1459 בה			5.5	1111	+218
חמדית	221	+6.0	+3.0	26.7	35990	+143992
חיון	106.5	-0.5	-0.2	0.5	1447	-1447
חירון I	9527	-295.0	-3.0	3.8	120	-484
חירון 5	8434	+21.0	+0.3	7.1	251	+177
חל שירותים	2789 בה	-21.0	-0.7	8.5	910	-921
חל שירותים אגח	132				95	-95
חל שירותים אגח 2	128					
חל שירותים אגח 3	109	-0.5	-0.2	1.5	4055	-4055
חמישה יוד I	410			2.8	2000	-2000
חמישה יוד אג"ח 2	80		+0.3	10.1	37400	+40000
חל אופ' ה'	1.8 בה	+0.1	[illegible]	2.6	425835	+2097474
חל אופ' ו	1	הפסקת מסחר				
חשון	302			6.9	6813	-2197
חשין אש	1194	-3.0	-0.2	12.3	3065	-1714
ט						
טוביאס	380	+7.0	+2.0		1	+5001
טוטסטר	450	-8.0	-1.7	6.7	4455	-5322
טוטסטר אופ I	26.1				1	-1
טופליין I	342 בה			11.6	10056	+5704
טופליין אג"ח א	92		+0.3			+60000
טופר	99.5		-0.2	2.2	6525	-2727
טופר אג"ח I	45.2	+0.1	+0.3	1.3	15000	+20617
טופר אופ 2	35	-1.8	-5.0			-30670
טיב	600	+50.0	[illegible]	0.8	400	+382
טיבון ניל אחזק'	208	-2.0	-1.0	0.3	364	-2275
טכנו	901 בה	+4.0	+0.5	47.9	15828	+6648
טכנו אופ I	81			5.0	18188	-11159
טכנופלסט	933					
טכנופלסט אופ 2	447 בה	-2.0	-0.5	3.8	2500	-2948
טל בכלים	245	-27.0	-10.0			-11500
טל בכלים אגח א	49.9	-0.6	-1.2	4.9	29143	-40500
טל בכלים אופ 2	85.5					-5
טלדור	609	-3.0	-0.5	19.6	9588	-19056
טלדור אופ' I	52.5 חב			23.5	133029	-53107
טלסים	1197	-12.0	-1.0	14.3	3552	-3552
טמבור	742 בה	+4.0	+0.5	22.2	8890	+6700
טמא	214			4.3	5950	-3983
טעם ישראל	629			7.6	3611	-514
טפחות מבכר I	164081					-25
טרוקוזה	238	-13.0	-5.0	0.7	862	-7338
טריידאינג	1342	+7.0	+0.5	0.1	30	+160
י						
יואד	241 בה	+17.0	[illegible]	0.7	902	+6151
ידע מחשבים	1102	-17.0	-1.5	4.1	1100	-550
ידע מחשבים אופ I	70			1.2	5000	-5000
ידפו	661			17.8	8014	-4014
ידפו אג"ח א'	110.5 בה	+5.5	[illegible]	3.7	10000	+540800
ידפו אופ'	2	+0.3	[illegible]		1961	+12155
יהודה	536 בה	+32.0	[illegible]	0.8	432	+1314
יואל אג"ח I	160			17.5	32621	-32621
יואל אג"ח I א'	157.5			4.7	8890	
יואל אופ' 3	13.5			1.0	22406	-22406
יובל הנדסה	120	-0.5	-0.2	0.8	1952	-1952
יוחמה	1452	-22.0	-1.5	0.5	110	-110
יונה מלונות	543			3.4	1815	-1300
יונה מלונות אגח	183			1.0	3000	+5988
יוניבאר I	1207					+18
יוניבאר 5	453	+2.0	+0.5	0.7	430	+188
יונידרס	357 בה	-40.0	-10.0			-4363
יוניקון I	105.5	+5.0	[illegible]	0.6	1726	+2026
יוניקון 5	104.5	לא נסחר				
יוניקון אגח I	135.5	-2.0	-1.5	10.8	45642	-52405
יוסי טודס	173.5	-3.5	-2.0	1.8	3048	-19040
ילד	521			0.6	334	
ים סוף	512	+1.0	+0.3	0.8	490	+1290
ים תיכון	159.5	-16.0	-9.2	2.3	4337	-4337
ים תיכון אג"ח	61.5		-0.2	11.3	54500	-28947
יעקל	914 בה	-9.0	-1.0	2.8	900	-1683
יעד I	501	-5.0	-1.0	4.9	2920	-14839
יעד אג"ח א'	117.5			19.7	50000	-26909
יעניא I	1575			4.0	750	-115
יעסוד I	118.5	-1.5	-1.2	0.9	2261	-2761
יעסוד אגח א'	52.5					
יעסוד אופ' 2	7	-1.0	-13.0			-7800
יעקובינסקי	159			1.8	3366	-3366
יפאורה	961	+21.0	+2.3	40.1	12431	+21133
יפאורה אג"ח	212	+7.0	+3.5	7.0	9836	+72122
יצוא אג"ח 4	206					
ירדן א 0.1	503	-16.0	-3.0	6.1	3632	-3632
ירדן אג"ח 2	93					
ירדן אופ' 5	356			1.2	1000	-1000
ירושלים	197	+1.0	+0.5	11.9	18000	+9471
ירושלים אג"ח 16	125	-1.5	-1.0	23.4	55722	-91459
יש גד	62.5	לא נסחר				
ישיפק הון	131.5					
ישפרו 0.1	2871	+28.0	+1.0			+1000
ישראלום I	1961			4.1	627	-846
ישראלום אג"ח	215			7.9	10900	
ישרס I	5005					
ישרס 5	4693					
ישרס אג"ח א'	184.5	-2.5	-1.2	18.6	30000	-130000
כ						
כבלי ציון I	456	-5.0	-1.0	15.3	10002	-11855
כבלים אג"ח ג	134	-0.5	-0.5	2.5	5500	-80389
כבלים אופ' 3	316 בה	+17.0	[illegible]	3.1	2884	+3850
כדורי	323					
כדורי אופ I	16 בה			0.1	900	-982
כהן נבי	151.5	+1.5	+1.0	0.7	1453	+2940
כהן נבי אופ' I	1 בה					-588402
כהן מ.ם	390	-10.0	-1.5	1.3	1000	-2200
כהן מ.ם אופ	54	+6.0	[illegible]	3.2	17587	+41646
כהן פיתוח I	539			10.7	5912	-2978
כים ניר	387	-8.0	-2.0	0.9	700	-7599
כיתן אגח א	135.5			11.4	25000	
כלל ישראל 50	6996					
כלל מחשי' I	9068			2.2	73	+61
כלל מחשי' אג"ח I	159					
כלל רשתות 0.1	33687					
כלל תעשי' אגח 8	176.5			8.9	15000	-28740
כמיפל	460	+9.0	+2.0	8.3	5380	+4902
כמיפל אופ I	34.3	-0.3	-1.0			-20457
כנפיים	1208	+55.0	+4.8	7.0	1730	+860
כנפיים אופ I	43.5	-2.3	-5.0			-609
כנרת	256				2	-2982
כנרת אופ' I	32.1 בה	-1.7	-5.0	2.9	26980	-20981
כספית	1373	+40.0	+3.0	3.2	700	+6262
כפרית אופ א	60		+0.3	0.5	2556	+23993
כר אג"ח	48.3	-0.4	-0.7	3.3	20000	-20000
כר תעשיות	108	לא נסחר				
כרמל I	605			4.5	2234	+1933
כרמל ש"ה 3	266			0.3	370	-370
כתר מ"ר I ש"ת	512	-3.0	-0.5	4.0	2344	-9500
ל						
לאומי משכ	48954 בה	-246.0	-0.5	11.2	68	-98
לאומי משכ אגח 154	114	-1.0	-1.0		1	-137378
לאומי משכ אופ' I	15150			1.0	19	+18
לבידי אשי	1680			7.9	1405	-1006
לבידי אשי אגח I	173.5	-2.0	-1.0	0.4	600	-2400
לבידי אשי אגח 2	121.5					
לבלב	1021					
לגו	343			4.6	4001	-3001
לגו אופ I	49.5	-5.5	-10.0	1.8	10720	-20324
לודזיה 0.1	1300					
לודזיה 0.4	1111	-55.0	-4.7	1.9	500	-300
לווטול	154	לא נסחר				
לווטול אופ' I	3.3	לא נסחר				
לחות הגליל	79 בה	+5.0	[illegible]	1.3	5032	+8349
לחות הגליל אג"ח	83	-1.0	-1.0	7.0	25000	-63052
לוי	230	+7.0	+3.0	5.4	7000	+10766
לוי אג"ח א	77.5		-0.2	6.5	25000	-42080
לוי אופ' I	11.5	+0.2	+2.0	0.2	6191	+6399
ליבנשטיין	799	-12.0	-1.5	3.7	1365	-5078
לומיר I	3038			3.1	300	-46
לטיק מסחר	272 בה			5.2	5640	-3810
לטיק מסחר אג"ח א'	70.5					
לניק תעש	203 בה	-4.0	-2.0	6.9	10133	-10739
לניק תעש אג"ח א	79.5	-0.5	-0.7	13.4	50000	-129996
ליבר	609			0.1	34	-34
ליבר אופ' I	25.2	+2.3	[illegible]		296	+3968
לינר	898 בה			1.5	500	-1121
לינר אג"ח I	126.5					
לידן I	1526 בה	-64.0	-4.0	9.2	1800	-5515
לידן אופ' I	643	-27.0	-4.0	1.9	886	-4976
לידר	527	-22.0	-4.0	4.8	2732	-2732
לידר אופ ב'	343					
לידר אופ ג'	1.7		-0.5		1289	-1289
ליורס	127.5	-0.5	-0.2	0.6	1350	-1350
ליפמן	1802 בה			6.1	1008	+466
ליפסקי I	2483			44.2	5300	-2906
ליפסקי אג"ח א	122	-0.5	-0.5	17.5	42727	-40000
ליפסקי אופ' I	335 בה	-34.0	-9.2	3.1	2719	-2847
ליפסיד 5	130.5			3.1	7000	+5202
לירז I	1735			26.0	4467	-3846
לירז אגח א'	96.5			0.1	300	-300
לכיש I	2517	-19.0	-0.7		1	-923
למתוס	516	-3.0	-0.5	0.5	300	-1115
לפידות	129.5			21.4	49166	+11011
לפידות אגח I	76	+0.5	+0.8	19.1	74591	+91717
לפידות אג' I	90	+0.5	+0.5	30.2	100000	+77132
לפידות יהש	6.8			2.9	125005	+15770
לפידות יהש אופ א	1.7		+2.8			+5036
מ						
מאגמה תפעי'	598	-8.0	-1.2	2.0	1000	-6700
מאגמה תפעי' אופ I	333	+5.0	+1.5	6.9	6202	+4990
מאורי בזיה I	2551	-45.0	-1.7	11.7	1363	-7103
מאיר קרא אגח ב	156.5	+1.0	+0.5	3.2	6001	+40147
מאקפל	216	+8.0	+4.0			+926
מאקפל אג א'	67.5					-21800
מאקפל אג ב'	62.5			2.1	10000	-40000
מאקפל אופ 2	2.2	+0.4	[illegible]	0.5	61364	+465493
מבטח ביטוח	1010	-3.0	-0.2	20.4	6000	-2362
מבטח ביטוח אופ' I	66	-6.5	-8.7	1.0	4567	-24829
מגאון	383	+18.0	[illegible]	11.4	16625	+39157
מגאון אגח I	188			16.3	25716	+22233
מגב טכני' I	602	-3.0	-0.5	3.2	1592	-350
מגב טכני' אופ'	95.5 בה			2.3	7205	-5371
מגבות עוד	827	-17.0	-2.0	18.4	6611	-6100
מגור 0.1	1847	-5.0	-0.2	0.6	100	-199
מגור א 0.5	1786 בה	-13.0	-0.7	4.2	705	-791
מגור שער	774	+11.0	+1.5			+10000
מגמ I	407 בה	-2.0	-0.5	2.8	2028	-7600
מגמ אג"ח	127.5	+0.5	+0.5		1	+29999
מגמ אגח ב'	88.5			1.8	6000	-6000
מגן I	1836	+14.0	+0.8	13.4	2176	+7184
מדטכניקה I	421			13.2	9328	-7281
מדטכניקה אגח א	92.5					
מדטכניקה אופ' I	557	-1.0	-0.2	0.7	390	-390
מודגל	1038					
מודיעין	6.8			7.2	314921	-334326
מודיעין אופ 2	1 בה			0.5	146092	+182385
מולס	451	-2.0	-0.5	0.2	140	-140
מופת	90			55.9	184759	-159808
מופת אופ	115	-1.0	-0.7	41.9	108496	-77121
מופת אופ' 2	9.8			11.6	351503	+385739
מוצרי מטבעות	601	-2.0	-0.2	3.7	1813	-4836
מוצרי מטבעות אופ	9.7				1	-1
מוסקוביץ	352			8.9	7509	+1386
מוסקוביץ אופ' 2	288	-15.0	-5.0	0.3	350	-2372
מופק	462	+5.0	+1.0	2.5	1588	+10030
מזרחי השק'	6610	-152.0	-2.2	5.1	230	-388
מטי	233 בה			2.4	3000	+5429
מטעי הדר I	28820			5.9	61	-67
מטעי הדר 5	23628			1.7	21	-19
מי עדן	1303			14.8	5655	-5155
מיטבית	740				1	-1
מיטודי	315					
מיטודי אופ' I	3	+0.3	[illegible]		1	+33443
מילומור	534	+10.0	+2.0	4.0	2200	+10025
מילומור אג"ח א	81	+1.0	+1.3			+37600
מילומור אופ'	57	+1.0	+1.5	1.2	6015	+14985
מיני לין	426					-30
מירב	94	+1.0	+1.0	0.4	1138	+4862
מירב אג"ח א'	78	-1.0	-2.0	8.6	32798	-86283
מירב אופ' I	40.3	+0.2	+0.5	0.5	3330	+11670
מירוסית I	24.3 בה	-0.8	-3.2	2.1	25821	-32986
מישור החוף	451			58.5	38600	+3213
מישור החוף אג"ח 2	86		+0.3	1.4	5000	+395000
מישור החוף אופ 3	90.5	-4.5	-4.7	0.3	1053	-1074
מיקסאל 5	154.5			7.2	13796	-13796
מיקסאל אג"ח	61.5 בה	-2.0	-3.2	10.7	51900	-130659
מלונות אפר'	539			87.1	49000	-7391
מלונות אפר' אגח	99.5		-0.2	10.9	42514	-90014
מלונות אפר' אופ	12.7	+1.0	[illegible]	1.8	41469	+82573
מלונות הכט'	355	+2.0	+0.5	14.8	13410	+57590
מלונות הכט' אגח	114.5			6.9	17913	-7313
מליס	1414	+14.0	+1.0			+335
מלי	92.5			6.2	10000	-5736
מליבו I	763			25.8	9967	
מליבו אג"ח ב'	117.5	+0.5	+0.5	8.3	21000	+29000
מליכרון	937 בה	+75.0	[illegible]	3.0	442	-709
מליכרון אופ' 2	265	+4.0	-1.5	5.0	5556	-7504
מלל	131 בה	-13.0	-5.2	2.8	3599	-8693
מלל אג"ח א'	160			0.1	109	-109
ממ	104	+3.5	+1.3	13.3	63676	+73676
ממ אג"ח א'	66			8.7	40000	+17302
ממ אופ' I	2.5	+0.3	[illegible]	0.1	10547	+40917
ממ אופ' 2	27.2					
ממד	455	+12.0	[illegible]			+11800
ממסר	386	-5.0	-1.2	4.5	3460	-3462
מן I	162.5					
מן אג"ח א'	139.5					
מנדלסון	404	+5.0	+1.3	0.3	217	+7383
מנוביס	152	+4.5	+3.0	2.5	4961	+4961
מנורה I	915 בה			3.6	1160	-335
מנורה 5	914					
מנרב 5	9699	+24.0	+0.3	10.4	320	+33
מסחור I	640 בה	-10.0	-1.5	1.5	709	-5900
מסחר ש"ה א'	160					
מעריב	843	-9.0	-1.0	0.2	63	-338
מעריב אג"ח א'	70.5 בה			6.9	19177	+823
מעריב אופ' I	3.7					
מפעיל	985					
מפעלי פלדה אגח	128.5	הפסקת מסחר				
מקוד הפרמציקה	386				1	-1
מקסימה I	1385	-43.0	-3.0	4.7	1000	-1478
מקסימה 5	1226	-41.0	-3.2	4.1	1000	-1163
מר תעשיות	844 בה			0.5	185	-238
מרחב	217	+7.0	+3.5	26.2	35910	+77875
מרין לוזיק	235	-5.0	-2.0	1.6	3248	-3248
מרין לוזיק אג"ח	98					
מרין לוזיק אג"ח 2	74.5		-0.2	12.6	50495	-57495
מרכז הקבלנים	1293					
מרכזית אופ 2	221					
מרכזית נייע	456			1.5	1000	-1500
מרוזן	47.9					-60
מרוזן אופ' 3	1 בה					-942308
מרוזן מגן	65.5	+2.5	+4.0	13.3	60298	+137304
משב	527			2.0	1119	-1119
משוב שיווק	146					
משוב שיווק אופ' I	74					
משכן אופ 4	1597	-34.0	-1.5	0.8	139	-846
מת"ב	2713			32.5	3560	
מתום	1966			9.8	1485	-1485
נ						
נאות אביב 0.5	1346			10.9	2400	-540
נביאים	574			0.4	300	-200
נביאים אופ I	28.9				7	-7
נבינקר בל"ן	98				7	-7
נבינקר בל"ן אגח I	107			2.9	8030	-8000
נבינקר בל"ן אגח 2	48.9			4.4	27000	-27000
נבינסטר	2033 כב	-226.0	-10.0			-250
נבינסטר אגח א	34.5	-0.7	-0.5	2.2	18800	-47055
נבינסטר אופ I	244 בה			0.3	325	-345
נביעות I	1148	-9.0	-0.7	3.9	1000	-2138
נגב קרמיקה	430	+6.0	+1.5	3.8	3783	+41612
נגה	388	-1.0	-0.2	0.7	544	-544
נגר הירדן	216 בה			1.5	2000	+2083
נגר הירדן אג"ח א'	210	+5.0	+2.5	0.3	455	+2171
נוה ארבל	118.5	-0.5	-0.2	1.9	4425	-1935
נור	160	-0.5	-0.2	1.7	3110	-10000
נורדן טכנולוגיות	790	-8.0	-1.0	1.6	600	-390
נורדן מפט	31.4 קו	+2.9	[illegible]			+65000
נורסיל	975	-17.0	-1.7			-10692
נורפלק אג"ח א	108.5					
נחושתן 0.1	903	-45.0	-4.7	1.0	334	-6334
נחושתן 0.5	685	-7.0	-1.0	2.3	1000	-8001
נחושתן נכס	142.5	-0.5	-0.5	3.6	7500	-15730
נחושתן נכס אגח א'	78.5					
נחשון	55		+0.3	6.9	37096	+145394
ניא	460	+14.0	+3.3	7.2	4658	+5760
ניין I	1811	-5.0	-0.2	16.9	3103	-3216
ניין הדרה אופ	4192	+200.0	[illegible]	5.0	356	+1519
נייקן	221					
ניסקו	1738			81.9	14017	+1533
ניסקו אופ' I	7	-0.2	-3.0	0.9	37822	-39729
ניפ	1276 בה			1.7	403	+7
ניקוב מוסף I	688	-21.0	-3.0	1.4	616	-3210
נכסי אמרים	522	-4.8	-0.7	19.9	71323	-21251
נכסי אמרים אגח 2	261					
נכסי אמרים אגח 3	127					
נכסי הדרים I	5771	-225.0	-3.7	6.0	388	-3204
נטל	147.5	-4.5	-3.0	0.7	1500	-1500
נטיל אג"ח א'	97.5				1	+1
נטיל בכוחה	656	-3.0	-0.7	6.8	4460	-7788
נפטא חיפוש	24.3			14.2	173536	+165986
נפטא חפוש אופ' ב'	3.5 בה		-0.7	0.7	59039	-83051
נקה I	31085	+388.0	+1.0			+10
נקה אג"ח א	197	+1.0	+0.5			+60000
נקסוס	507					
ס						
סאני	279			7.1	7548	+659
סאני אופ I	29.6			0.8	7884	-4614
סהר ביטוח	695	-7.0	-1.0	12.1	5158	-5158
סהר נ"ע	470					
סהר נ"ע אופ'	91		+0.3			+1036
סוכר פיתוח	1799			7.9	1310	-1168
סולגו	623	-6.0	-1.0	5.8	2746	-2746
סולטם	940	-50.0	-5.0	5.7	3800	-5488
סולמון אחזר	378			5.0	4000	-11596
סולמון אחזר אופ' I	5.3	+0.9	[illegible]	0.1	6600	+6000
סחר ים	1016	-5.0	-0.5	7.6	2227	-3527
סחר ים אגח א	187.5	-1.5	-1.0	4.7	8307	-4537
סי אף	95.5	-9.5	-9.2	1.5	4762	-4762
סידוב	198	+8.5	+0.3	7.6	11485	+18515
סידיאר	294	-6.0	-2.0	10.5	18599	-21262
סידיאר אופ I	2 חב			1.9	282816	-185079
סימפסים	214	+4.0	+2.0			+1500
סימפטיק אג"ח א	181.5					
סיעסק	194.5			3.3	5000	+2460
סיני	320	+8.0	+2.5	13.2	12283	+11525
סיני אג"ח א'	91.5		+0.3		24	+17976
סינו הנד אופ'ו	1 בה					-7970
סמו I	1378	-14.0	-1.0			-1278
סמו 5	1177 בה	-65.0	-5.2	2.0	500	-5801
סנסה	144.5 בה	-3.5	-2.5	2.8	5839	-4646
סנסה אג"ח I	77.5		-0.2	15.6	60000	-47643
סנסה אופ' ב'	85.5				1	
ספנטקס I	4835 בה			1.6	99	+1
ספן I	485	-4.0	-1.0	3.1	2265	-10001
סעד השק' 0.1	894			1.5	506	-506
ספנות אופ' 6	638	-6.0	-1.0	2.7	1274	-958
ספנות הס' אגח 4	36.6					
ספנות הס' אג"ח 3	98.5			1.7	5000	-3000
ספנות ש"ה א'	158	+0.5	+0.3			+29560
ספנות ש"ה ב'	99.5	-0.5	-0.7	3.3	10000	-39000
ספנקיס	888			19.7	6592	+1686
ספקטרוניקס I	360	-17.0	-4.5	1.3	1101	-7399
סקופ I	2654			47.5	5325	-5089
סקופ אופ' I	1676			40.4	7169	+7685
סקוריטס I	1843			4.8	769	-769
סקוריטס אג"ח א	118.5	-0.5	-0.2			-50000
סקוריטס אופ' I	225	-25.0	-10.0	0.5	600	-14449
ע						
עמדי	76	-2.5	-3.5	1.8	7113	-13565
עמדי אופ I	2.7				9	-9
עת הידראוליקה	297	-4.0	-1.2	1.0	1000	-3350
עת השק' ב 0.1	289 בה			24.3	25031	-14485
עומר	13869	-247.0	-1.7	4.4	94	-94
עורב	1119	+22.0	+2.0	3.5	923	+503
עטיפו I	184			1.6	2516	-2516
עיט	2290			50.5	6563	-13418
על בד	730			27.2	11103	-13402
עלית I	1320			8.9	2000	
עמינר	146.5 חב	+9.5	[illegible]	32.1	65297	+98108
עמינר אופ I	29.3			1.9	19202	-3601
עמק I	16			2.7	4813	-4813
עין בוטיאל	419	+27.0	[illegible]	1.1	808	+1492
עצמאות 0.1	65308	-164.0	-0.2	1.5	7	-93
עצמון I	347 בה			0.6	514	+925
עצמון אופ'	91.5	+4.5	[illegible]	0.2	696	+670
ערד 3	4520	-46.0	-1.0	2.7	176	-338
עשות אשקלון	138.5					
עשות אשקלון אג"ח	[illegible]					
פ						
פוליכרוני I	9389			3.7	116	-3
פוינג אף סייל	878			4.2	1423	-1878
פולגת א	219	-3.0	-1.5	8.7	11767	-77040
פולגת אג"ח	181			28.6	47000	-28000
פולגת אג"ח 4	109	+2.5	+2.5			+73339
פולגת אג"ח ב	136	+0.5	+0.3	0.9	2076	+37924
פולגת אופ' 4	2.9	+0.7	[illegible]			+183797
פולימן I	734			2.5	1070	
פולימן אגח 2	166	+0.5	+0.3			+24000
פולק	637					
פוסידון	51.5	-1.5	-3.0	4.6	26317	-45576
פוליס הס' אגח א'	102	-1.0	-0.7	9.6	28000	-106000
פוליס הס' אופ 2	675	-14.0	-2.0	3.3	1455	-3811
פורד	45.9 בה	-5.1	-10.0	10.6	68668	-122791
פורטונה אופ' 2	406			1.1	830	
פחז	447	-5.0	-1.0	26.8	17864	-16757
פזי	373				2	-2
פזי הדקל	597750	לא נסחר				
פזי הדקל אגח	609233					
פטכליים	1623					
פטרוכימיים	232			5.1	6525	-9530
פטרוכימיים אופ I	1309			17.6	4000	+115
פידרס	251					-5000
פילגים אג"ח א	102.5			6.8	19632	
פיליפס	729			11.9	4840	-1393
פיליפס אופ 2	102.5			9.2	26688	-19563
פיליפס אופ 3	170	+1.5	+1.0			+719
פיתוח תעשייה ב'	11922	+175.0	+1.5	2.0	50	+50
פיתוח תעשייה במבר'	20493			13.0	189	
פיתוחית	399	-2.0	-0.5	0.8	608	-701
פלדנר	1301					
פלדנר ב	174.5			2.8	3429	-1429
פלדנר ב אג"ח	120					-1
פלדנר ב. אופ' 3	106.5	-2.0	-2.0			-2286
פלוגן	656	+10.0	+1.5	7.1	3207	+14457
פלוגן אופ' I	20.8	-0.1	-0.7	0.3	4252	-4252
פלסטוסק	717	+9.0	+1.3	4.0	1647	+10489
פלסקורפ אופ'ו	25	+22.5	[illegible]	0.8	10000	+169483
פמה השק' א 0.1	1007 בה	-3.0	-0.2	2.8	601	-638
פנפו	1131	+59.0	[illegible]			+650
פו דוד	399					
פרינק 0.1	2197	-6.0	-0.2	42.5	5762	-5762
פרינק 0.5	2100	-5.0	-0.2	3.0	424	-2871
פרי פלדה אופ' 2	9832 בה	+73.0	+0.8	12.2	370	+4231
פרק	130.5	+0.5	+0.3	5.5	12570	+14427
פרג אופ I	14.4	-1.7	-10.7	3.2	23829	-48798
פרגוד I	1782			0.1	8	-8
פרדס	1301	-40.0	-3.0			-661
פרדס אג"ח א'	72	-0.5	-0.5		5	-2005
פרדס אופ' 2	38.3					
פרוביט	170	+6.0	+3.3	3.2	3501	+9790
פרוטרס אג"ח א'	82.5		+0.3	0.6	2100	+109321
פרי אור 5	6379 בה			38.3	1816	-1667
פרי העמק	184 בה	+2.5	+1.3	11.3	17992	+29041
פרי העמק אג"ח א'	86.5		+0.3	5.4	18464	+58636
פרי העמק אופ' I	14.9					
פרינו אופ 4	3672	-123.0	-3.2	6.3	513	-3050
פריגו	500					
פרינקר אג"ח א	97					
פרסן	126	-0.5	-0.5			-5126
פרסן אופ I	6.2		-0.5			-648
צ						
צ'אם	359	+6.0	+1.8	1.4	1130	+20214
צבר	136	לא נסחר				
צבר אופ	4	לא נסחר				
צור שמיר	77	-1.0	-1.2	4.5	17563	-40001
צור שמיר בנזה	56.5				2	-2
צור שמיר ש"ה א	182	-0.5	-0.2	5.5	9000	-10719
צור שמיר ש"ה ב	61	-1.0	-2.0	6.2	30000	-160000
ציון 5	10563					
ציוד קרקעי	123 בה	-7.0	-5.2	3.3	8047	-14140
ציונכל	1861	-33.0	-1.7	20.0	3200	-3300
ציונכל אופ I	151.5	-18.5	-11.0	0.9	1664	-20876
ציוד דהה	799	+2.0	+0.3	5.9	2180	+6372
ציונות	622			21.8	10426	+26544
ציקלון I	5353			3.6	202	-142
ציקלון 5	3827	+111.0	+3.0	0.8	61	+64
ציקלון אגח I	159 בה	-1.0	-0.7	1.5	2750	-2762
ציקלון אגח 2	98		+0.3	3.4	10328	+4744
צמיה	281	+6.0	+2.0	1.3	1397	+1853
צמיה אג"ח א	116					
צנטיסי	735			11.3	4608	-4608
צנטיסי אופ	42.2	-2.2	-5.0		201	-201
צנזר	419	+6.0	+1.5	18.0	12782	+16821
צנזר אג"ח א'	101.5			2.1	6096	+18819
ק						
קב"ב	6354	+185.0	+3.0	5.2	242	+330
קדם כימי אג"ח 2	103.5	+2.0	+1.0	1.5	2500	+58000
קדמני I	220			1.8	2487	-964
קו מנחה I	1125			7.1	1870	
קווי אשראי אגח	67 בה	+2.5	+4.3	1.1	4694	+167000
קווי אשראי אגח 2	8.3	-0.4	-4.5	0.6	22988	-165578
קומפק	584	+1.0	+0.3	7.9	4687	+1742
קומפרינט	1098					
קומפרינט אופ' I	25	-6.5	-20.5		325	-12864
קונפיילייס	306 בה			1.0	1000	-13
קונוסל	432	+2.0	+0.5	5.4	3712	+4243
קונוסל אופ' I	17.2	-1.3	-7.0	0.2	3080	-7560
קופל	173	+1.0	+0.5	1.2	2000	+792
קופל אג"ח א'	159.5					
קסלקה I	1522			2.4	475	-398
קסלקה 5	635			0.4	206	-206
קיסאל I	293 בה	+27.0	[illegible]	7.5	7653	+14390
קיסאל אג"ח	100.5				8	-8
קיסאל אג"ח ב'	73.5	+1.0	+1.5	2.2	8755	+116245
קיסאל אופ' I	73			0.7	3003	-3803
קיסי I	507 בה			1.7	1005	+281
קינג	103.5			1.0	2769	-231
קינג אג"ח	301					
קינג אופ I	11.5	-0.4	-3.7	0.2	4250	-11501
קיסריה 0.1	5681	+433.0	[illegible]	1.1	57	+491
קיש קרוז	180 בה	+10.5	[illegible]	2.6	4603	+5000
קלדור	418			8.9	6315	
קליל I	2461			12.3	1487	+16
קליל 5	2326			12.6	1615	+729
קמור	310	+3.0	+1.0	0.6	569	+1990
קמור אג"ח ב'	87.5			23.5	80000	-50001
קמור אופ' ד	188			2.4	3862	-1763
קמור אג"ח ה'	112 בה	-0.5	-0.2	0.6	1677	-324
קניאל אגו I	2816 בה	+7.0	+0.3	2.8	380	+503
קניול	63 חב	+0.5	+0.5	6.8	28324	+42921
קניול אג"ח א	40.1	+1.2	+3.0	1.4	10000	+90783
קניול אופ I	37.9			0.5	4905	-1174
קניטקס	255	+7.0	+3.0	1.6	1853	+13147
קססנה מול I	1378 קו	+125.0	[illegible]			+480
קפיל	313			1.5	1415	-1415
קפיטל אג"ח א'	60			22.8	113080	+76722
קרגל	1121	+3.0	+0.3	29.4	7811	+4360
קרגל אג"ח	266	+1.0	+0.5	5.2	5780	+31720
קרדן השקעות I	301	לא נסחר				
קרדן הנדס אגח 2	236	+1.0	+0.3			+50000
קרדן הנדס' 0.1	1910					
קריסטל I	1454			0.2	31	
קרליין מ"ר	441	+4.0	+1.0	15.4	10339	+6000
קשר	732	+26.0	+3.8			+17000
קשר אג"ח	117.5	-0.5	-0.5	0.2	599	-599
קשר אופ	24			2.0	24154	-25811
קשרי תעופה	917	+2.0	+0.3	2.5	802	+1798
ר						
רב קר	138.5			3.5	7443	
רבד	213	-7.0	-3.0	13.7	19157	-45554
רבד אופ א'	4	+0.9	[illegible]	0.2	12928	+147023
רבינוקס I	119	-1.0	-0.7	1.2	3000	-9753
רבינוקס אופ' I	28.1	+2.1	[illegible]	0.1	1000	+24169
רגנסי	135.5 בה			27.1	59561	+40536
רגנסי אג"ח א	87.5		+0.3	15.9	53989	+258750
רגנסי אופ I	4.1			0.9	63053	
רובנסון	337					
רוזבין בניה I	1336	+7.0	+0.5	0.3	68	+68
רוזבין בניה 5	1198	-12.0	-1.0	1.7	418	-1287
רוזבאז	76.5 בה	+1.0	+1.3	9.4	36454	+71634
רוזטל	144					
רוטשטיין	238	+2.0	+1.0	4.0	4954	+8399
רוטשטיין אג"ח א'	94.5	-0.5	-0.7			-8047
רומטק	429			0.1	39	-39
רומט I	367			1.6	1318	-1323
רומט אופ'	130	-9.0	-4.5			-4683
ריבוע אופ'	480			2.6	1585	-1250
רינימ	381			0.8	750	-750
ריבוע אג"ח א	101.5	+0.5	+0.5	0.7	2105	+15000
רייכרט	449	הפסקת מסחר				
רימוני	480	+3.0	+0.8	1.0	768	+8310
רם בזר	239	-5.0	-2.0	1.6	2001	-6001
רמוד 0.1	279	-1.0	-0.5	0.8	900	-1829
רמוד 0.4	220 בה	-12.0	-5.0	6.3	8523	-19652
רסקו I	1519	+8.0	+0.5	3.7	722	+2288
רפק	1723 בה	-35.0	-2.0	13.5	2328	-4921
רפק אג"ח	138	+10.8	[illegible]			+9000
רפק אופ' I	1094			9.7	2638	+2651
רץ	248	-3.0	-1.0	2.7	3218	-4018
רץ אג"ח א'	93.5			20.6	65647	
[illegible]	[illegible]			4.8	659720	-588232
רשף	75 בה			2.5	10000	+2120
רשף אג"ח ב	46.9	+0.3	+0.8	0.5	3000	+67816
רשף אגח א	122.5	+1.0	+1.0	2.1	5000	+10000
ש						
שדות נפט	3.1			0.3	27000	-27000
שולפית	155.5	-2.5	-1.5	3.1	5997	-11160
שולפית אגח א	98				16	-16
שולפית אופ I	3.9		-1.2		2	-39102
שטאוס	137.5 בה			1.9	3999	-4833
שיא אג"ח 4	137			20.0	43397	-23397
שיא אופ' 2	79.5	+4.0	[illegible]	1.0	3564	+2772
שיא התזקות 0.5	1101	-11.0	-1.0	32.3	8716	-8135
שיא התזקות אג"ח 5	72			53.9	222644	-106665
שיא התזקות אופ' 3	365					
שלג	127.5	+0.5	+0.5	1.5	3498	+998
שלג אופ' I	1 בה					-189719
שלדות 5	126	+3.5	+2.8			+2500
שם טוב	325 בה			0.8	770	-771
שם טוב אופ' I	1 בה					-948365
שמוזה דינר בדעש	82		+0.3	13.6	49171	+20000
שמיר	117.5	לא נסחר				
שמיר אופ I	2.4	לא נסחר				
שמיקה	322	-1.0	-0.2	17.1	15774	-36000
שמיקה אג"ח I	111					
שמן	14360			5.5	114	
שמן אג"ח א	123					
שמן אופ 2	5314	-164.0	-3.0	0.5	30	-100
שף	165.5 חב				2	-2
שף אופ'	43.6			0.3	2000	
שקד	370	+17.0	+4.8	0.5	424	+2474
שקד אג"ח	112.5 בה	-6.0	-5.0	1.5	3927	-6000
שקל	148.5					-277
שקל אג"ח א'	96			1.9	6000	-6000
שקם אג"ח I	131.5	+0.5	+0.3	4.4	10000	+80000
שקם אופ' I	77	-1.0	-1.5	4.8	18438	-83975
שרהן	350					
ת						
תא"מ אג"ח	215	+1.0	+0.5		1	+45001
תאמ I	584				2	-2
תאמ אג"ח א'	182.5	+1.0	+0.5	5.0	8110	+15110
תדאה I	1371	+46.0	+3.5	2.5	539	+312
תדביק	342			5.6	4862	
תדיראן מוצרי צריכה	590	+13.0	+2.3	7.8	3914	+18250
תהם	675	+7.0	+1.0	2.3	1800	+986
תוסף	733	+21.0	+3.0	26.1	10587	+22688
תוסף אופ I	50.5					
תיא 5	982	-2.8	-0.2	6.0	1829	-1829
תיא אג"ח א	239					+30000
תיא תקשורת	95.5					
תים I	2067			26.7	3855	+845
תים אג"ח א'	157			3.2	6000	-6000
תכוף I	378	+14.0	+3.8	1.3	1006	+1656
תכוף 5	161			2.7	4937	-2654
תכוף אג"ח א'	100					
תמם	148.5 בה	-1.5	-2.8	3.5	6991	-46999
תנופה	74.5			0.5	2003	-3003
תנופה אופ' I	28 בה			1.1	11428	-12273
תעשיה סום	93 בה	+0.5	+0.8	9.4	30073	+121494
תעל ב 0.2	28219	-142.0	-8.5	0.1	1	-81
תעשי' מלח	513 בה	-6.8	-1.2	15.4	8926	-13349
תפן	899	-97.0	-9.7	4.0	1324	-1654
תקן	464	-23.0	-4.7	133.5	85598	-129850
תקן אופ' I	24.8 חב	-24.4	-49.5	14.7	175070	-301638
תשלוז	579			1.0	500	-500
תשלוז אג"ח א	118	-0.5	-0.2			-30000
תשלוז אג"ח ב	77.5			1.3	4833	-3543
תשלוז אופ 2	115	-4.0	-3.2	1.7	4373	-14501
תשלוז נכסים	373					
תשלוז נכסים אופ' I	24.8	+0.2	+1.0		203	+9797

אזהרה לקוראים

מערכת "דבר" עושה כמיטב יכולתה לרכז ולעבד תוך זמן קצר את נתוני הבורסה ולהביאם לידיעת הקורא.

כל שימוש בנתונים המתפרסמים טעון בדיקה ואימות. כל החלטה על ידי המשתמש במידע נעשית על אחריותו. אין המערכת אחראית במקרה של טעות בנתונים.

אין בפרסום הנתונים משום המלצה או חוות דעת למשקיע ויש לאמתם עם יועצי השקעות.

קיצור דרך לקולסניק: לאטלנטה בלי אינדונזיה

בעקבות הודעתה של אינדונזיה על איסור הנפת הדגל הישראלי בעת אליפות העולם בחץ וקשת, הוחלט לבטל את יציאת המשלחת הישראלית. בתמורה, הבטיחה ההתאחדות הבין לאומית להעניק לאלוף ישראל, ירון קולסניק, כרטיס השתתפות באולימפיאדת אטלנטה ללא מבחנים מוקדמים

מאת משה כהן

ירון קולסניק נשאר בבית. שעות ספורות לפני טיסתו מנתב"ג לבאנקוק ומשם לג'קארטה, קיבל אלוף ישראל בקשתות הודעה על ביטול יציאתו לאליפות העולם, אבל לצד הידיעה המרה, הוא גם זכה לקבל בשורה משמחת: הוא יוכה בכרטיס ההשתתפות באולימפיאדת אטלנטה, למרות שאין לו אפשרות לעבור מבחנים בין לאומיים עד לפתיחת המשחקים האולימפיים בעוד שנה.

אתמול בבוקר התקבלה הודעה מהוועדה המארגנת של אליפות העולם באינדונזיה, שהישראלים יקבלו את אשרות הכניסה בנמל התעופה של ג'קארטה, בתנאי שהם יוותרו על כל דבר הקשור אותם למדינת ישראל: הנפת דגל הלאום, השמעת ההימנון הלאומי ולבוש שלא יבליט את סמל המדינה. אפילו בעת הקונגרס העולמי של ההתאחדות הבין לאומית לקשות נאסר על הצבת שילוט המציין את שמה של ישראל.

בהתאחדות לספורט לא הסכימו לקבל את התנאים המעליבים ובעצה אחת עם ראשי ההתאחדות הבין לאומית הוחלט לבטל את הנסיעה לאינדונזיה. בתמורה, תוכה ישראל בכרטיס ההשתתפות לאולימפיאדת אטלנטה ללא מבחנים. הנושא עדיין טעון אישור מיוחד של הוועד האולימפי, אבל מעריכים שלא יהיו בעיות במימוש ההבטחה.

ראוי לציין, כי בפרשה היו מעורבים גם אנשי משרד החוץ, שהביעו את דעתם שאסור לצאת לאירוע רשמי ולוותר על הנפת הדגל הלאומי.

את מה שהיה צפוי לנציגי ישראל ניתן היה ללמוד אתמול עם פרסום הודעתו הרשמית של חסן באסרי, ראש מועצת כוהני הדת של אינדונזיה, שהביע התנגדות להשתתפותה של ישראל באליפות העולם בקשתות.

"העם אינו רוצה שישראל תוזמן לאירוע. אנו עומדים לחגוג בחודש הבא 50 שנה לעצמאותה של אינדונזיה ואסור להפריע לחגיגות. נוכחותה של ישראל רק תעורר בעיות. אין להפר את השקט הנוכחי רק למען אליפות העולם בקשתות", הוא ציין.

ישראלית הוכתרה כאלופת אירופה

שיים

השייטת הצעירה, ליאת רידמן, הוכתרה אתמול כאלופת אירופה בסידרת מדגם אופטימיסט, באליפות אירופה שהסתיימה בהולנד.

בתחרות נטלו חלק 92 שייטות. בתחרות הקבוצתית סיימו הישראליות במקום הרביעי.

יוגב יוסף זכה במדליית הארד בתחרות זו, בה נטלו חלק 160 שייטים. בתחרות הקבוצתית סיימו הישראלים במקום העשירי.

משה יחיאל שלם עם עצמו

לאחר שהעלה את קבוצתו לליגה הארצית, לראשונה בתולדותיה, מאמין המאמן יחיאל, כי יתקע יתד בליגה ● לקבוצה מחנה אוהדים גדול ● היא תשחק במגרשה של השכונה הבבירה, בני יהודה

הפועל כפר-שלם

מאת פנחס דיפל

"להישאר בליגה הארצית ולתקוע בה יתד", כך הגדיר משה יחיאל, מאמן הפועל כפר-שלם, את מטרת קבוצתו לעונה הקרובה.

כפר-שלם, אחת משתי הקבוצות שעלו לליגה הארצית, תשחק לראשונה בתולדותיה בליגה השניה בישראל.

המאמן משה יחיאל (44), שהוביל את כפר-שלם לאליפות ליגה א' מחוז דרום, הוא בעל רקורד עשיר. כשחקן היה חלוץ מצטיין ומריח שערים.

15 שנים שיחק יחיאל בהכח מכבי ר"ג, כולן בתוקפת הזוהר שלה, בה זכתה הקבוצה באליפות ובגביע המדינה. חמש שנים לבש את המדים הזהובים של בני יהודה, וגם עימם זכה בגביע. שנתיים נוספות "העביר" בהפועל פ"ת.

יחיאל גם מחזיק בהופעה אחת במסגרת הנבחרת הלאומית, בשנת 1973 מול נבחרת ארה"ב.

יחיאל תלה את נעליו בשנת 88', ומאז הוא פעיל כמאמן. יצויין, כי אחיו הצעיר, חיים יחיאל, המשיך לייצג את המשפחה בהכח. חיים היה בלם, מנהיג וקפטן למופת.

לצד האימון, ממשיך משה יחיאל לשחק כדורגל במסגרת הליגה למקומות עבודה. הוא מייצג את מקום עבודתו, בנק דיסקונט.

העונה הקרובה תהיה השלישית שלו בכפר-שלם, שכונה במבואותיה הדרומיים של ת"א, הסמוכה לשכונת התקוה, שקבוצת הייצוג שלה, כמובן, בני יהודה.

עקב קירבה זו אמורה כפר-שלם לשחק את משחקיה הביתיים במגרש השכונה. אגב, שתי הקבוצות שיחקו זו מול זו באחד ממשחקי האימון שלהם, והקבוצה הלאומית, לא יכלה לקבוצתו של יחיאל. המשחק נסתיים בתיקו 1:1.

לכפר-שלם כבש איתן לוי, מגן מכבי ת"א בעבר, שעומד לשחק עונה שניה בקבוצה. אליו יצטרפו שחקני הרכש, השוער איל אברמוב מהפועל ת"א, שחזר לאחר פציעה; הוא נעדר שנה ממגרשי הכדורגל; מיכה צופין ממכבי פ"ת; גיא אפשטיין ואבי שם-טוב מהכח ר"ג. כעת נבחנים בקבוצה שני זרים מברזיל.

משחקיה הביתיים של הקבוצה התאפיינו במספר רב יחסית של אוהדים. לדוגמא, בעונה האחרונה, במסגרת הסיבוב השני, צפו במשחקיה הביתיים כ-2,000 צופים למשחק; אנו מדברים על הליגה השלישית בכדורגל הישראלי.

על-מנת להגביר את סיכויי הקבוצה להישאר בליגה הארצית, תצא הקבוצה למחנה אימונים בקפריסין.

והאוהדים מבטיחים להמשיך ללכת אחרי הקבוצה. "אנו כפר שלם ביחד עם הקבוצה ולא חצי כפר..." הם אומרים בחיוך.

שלמה מנור

עזה מזמינה את ספורטאי ערב ואירופה לאליפות בי"ל במשקולות ופיתוח גוף

מחזיק תיק הספורט ברשות הפלסטינית, ד"ר שועיבי, פועל לשילוב ספורטאיו בתחרויות במדינות ערב ● בעזה ובגדה המערבית הולכת ומתרחבת הפעילות הספורטיבית

מחזיק תיק הספורט והנוער ברשות הפלסטינית, ד"ר עזמי שועיבי, משתדל בתקופה האחרונה לשלב נבחרות פלסטיניות בתחרויות השונות במדינות ערב, בנוסף לפעילות הספורטיביות הענפה בעזה ובגדה המערבית.

משרד הספורט והנוער עבר למבנה חדש באיזור אל-רימאל בעזה, ומקים, עתה, ניסיונות לארגן תחרויות בינלאומיות בעזה.

הנהלת מועדון הספורט בעזה שיגרה השבוע הזמנות לכל מועדוני הספורט במדינות ערב ובאירופה להשתתף באליפות הי"ל בהרמת משקולות ופיתוח הגוף. אותו מועדון נוטל חלק באליפות מדינות ערב באיגרוף לקבוצות, הנערכת במצרים.

בראש המשלחת, המונה 12 מתאגרפים, עומד מוחמד אל ראיס, יו"ר התאחדות הספורט לאיגרוף.

● באוסלו, נורווגיה, משתתפת קבוצת הכדורגל, המורכבת משחקנים מעזה ורפיח, באליפות השלום הבינלאומית.

● ב-28.5.95 החלו משחקי הליגה הלאומית בכדורגל לקבוצות הגדה המערבית. משחק הפתיחה נערך במגרש אל מוטראן במזרח ירושלים, בין קבוצת סילוון לבין אלערבי בית צפאפה, בחסות מחזיק התיק אל שועיבי.

● סוסים. בתחילת החודש הבא תתקיים בירידו האליפות הראשונה במירוצי סוסים. ביריחו מבינים את המסלול, שעליו יתמודדו הספורטאים, רכובים על סוסים ערביים.

אל-אהלי קהיר מגינה על התואר

היום יתחרשו המשחקים באליפות ערב הי"ז לקבוצות אלופות בכדוריד, הנערים במצרים, לאחר יום מנוחה בחד.

שלשום הסתיים הסיבוב הראשון. קבוצת אל-אהלי קהיר, מחזיקת תואר אליפות ערב, מובילה את הטבלה עם 4 נקודות מ-2 ניצחונות. במשחקה השני הציגה אל-אהלי המצרית יכולת גבוהה, כשהביסה את קבוצת אל-אהלי של איחוד האמירויות – 16:29.

בשורות הקבוצה המצרית משחקים רוב שחקני הנבחרת הלאומית, שזכתה במקום ה-6 המכובד באליפות העולם.

במקום השני נמצאת צועדת אל האליג' סעודיה, עם 4 נקודות והפרש שערים פחות טוב. היא גברה במשחקה השני על אל-אהלי ירדן במשחק מרתק, 28:33. לאמירויות במקום השלישי, לירדנים ברביעי ולקבוצת אל סאלימיה מכווית בחמישי – 2 נקודות.

אחרונה ללא נקודות צועדת אל מאורדה מסודאן.

אל מוקאוולון מחזיקת גביע מצרים

קבוצת אל מוקאוולון אל ערב זכתה בגביע מצרים הי-66 בכדורגל, בניצחון 0:2 על אל מאחלה. כבשו: מוסטאפה צדק והמגן אחמד גבלה.

שתי הקבוצות הגדולות של הכדורגל המצרי, אל-אהלי ואזמאלק מקהיר, לא הגיעו אפילו לחצי הגמר.

בתפקיד ה"סינדרלה" שיחקה הקבוצה הצנועה אל מאחלה, שהדיחה ברבע הגמר את זאמאלק וקודם לכן, בשמינית הגמר, את אל-אהלי.

זה לא הועיל למפתיעה לזכות בגביע.

תוניסיה במקום ה-21 בעולם

נבחרת הכדורגל של תוניסיה, שדורגה במקום ה-21 בדירוג העולמי החדש של פיפ"א, הינה המדינה המובילה במדינות ערב.

מצרים דורגה אחריה, במקום ה-25. מרוקו במקום ה-34, לפני ערב הסעודית. האחרונה מבין מדינות ערב הינה נבחרת איחוד האמירויות, שדורגה במקום ה-49, רק שני מקומות מתחת נבחרת ישראל.

7 משלחות ערב בסטוק מנדוויל

שבע משלחות מארצות ערב משתתפות באליפות הבינלאומית לספורט נכים בסטוק מנדוויל בבריטניה, מתוך 50 מדינות, כולל נבחרת ישראל.

האליפות היא גם מאבק על כרטיסי הכניסה לאולימפיאדת הנכים, בקיץ הבא באטלנטה.

הספורטאים הנכים משתתפים בתחרויות האתלטיקה קלה, כדורסל, שחייה, טניס שולחן ועוד.

נבחרת מצרים היא הגדולה מבין משלחות ערב. ואחריה כווית, ירדן-עומאן, סוריה, האמירויות, איראן ונבחרת המייצגת את הרשות הפלסטינית, הנוטלת חלק באליפות זאת בפעם הראשונה.

מורסלי בכושר לקראת גטבורג

שיאן העולם נור אלדין מורסלי מאלג'יריה, היה קרוב מאד לשבור את שיאו בריצת 1500 מ' בתחרות הבינלאומית במונאקו. הוא הגיע ראשון אל קו המטרה בזמן 3:27.2 דקות, חסרו לו 15 מאיות לשיא.

מורסלי עסוק בהכנות אחרונות לאליפות העולם באתלטיקה, שתערך בגטבורג, שוודיה.

תחת מטריה. אנדרה אגאסי מובל אל חדר ההלבשה, חבוי תחת מטריה, בגלל הגשם שירד במגרשי מונטריאול. המדורג מס. 1 בעולם יצא להפסקת הגשם בפיגור 2:1 מול טאראנגו ואחרי הגשם שטף את יריבו בדרך לשלב הבא

אגאסי עבר בין הטיפות

אליפות קנדה הפתוחה

משחקו של המדורג ראשון, אנדרי אגאסי, מול ג'ף טאראנגו, הופסק לשעתיים בשל גשם עז, במהלך המערכה השניה, בסיומה ניצח אגאסי 3:6, 4:6 (אחרי פיגור 2:1 בהפסקת הגשם).

המדורג שני, פיט סאמפארס המגן על תוארו, נאלץ לעמול קשה כדי לנצח את המדורג 73, ג'ונתן סטארק, 6:3, 4:6, 6:4.

כמו כן, העפילו לשלב השלישי מייקל צ'אנג, יבגני קפלניקוב, גוראן איבאניסביץ', ויין פריירה, מיכאל שטיך, סרגי ברוגרה וג'ים קורייר.

באליפות קנדה הפתוחה בטניס, על פרסים בסך 1.8 מיליון דולר, הודחו שני מדורגים בסיבוב השני.

מאטס וילנדר הותיק, המדורג 102 בעולם, הדיח את בן ארצו סטפן אדברג, המדורג 15 בעולם וה-11 בטורניר, 3:6, 6:3, 6:4. האמריקאי מל וושינגטון הפתיע את המדורג 8, השווייצרי מארק רוסה, 6:3, 7:6.

דרישה לשינוי סבב הטורנירים

טניס עולמי

התאחדות הטניס הבין לאומית (איי.טי.אפ) הודיעה, כי היא שוקלת להקים סבב חדש, שיתחרה בסבב ה' איי.טי.פי. הנוכחי.

אך יו"ר התאחדות הטניס של אוסטריה אמר, כי ההתאחדות מעדיפה לשנות את סבב האיי.טי.פי. הנוכחי, מאשר להקים גוף חדש.

"יש לנו עניין למצוא את הפתרון הטוב ביותר. אני לא מאמין שיהיו שני סבבים נפרדים", ציין נשיא התאחדות הטניס של אוסטרליה, ג'ף פלארד.

ההתאחדות שולטת בארבע תחרויות הגראנד-סלאם, אליפות אוסטרליה הפתוחה, ווימבלדון, אליפות צרפת הפתוחה ואליפות ארה"ב הפתוחה וכן בגביע דייוויס ובגביע הגראנד-סלאם.

"נראה לנו שסבב של 87 תחרויות תומך ביותר מידי שחקנים וטורנירים, שרבים מהם אינם כלכליים. אנו רוצים להקים גוף שיתמוך וישווק סבב קטן יותר, ובכך יעניק לשחקנים פרסים כספיים גדולים יותר", כך נמסר מההתאחדות.

עיתון צרפתי הוסיף, כי חברת תקשורת בבעלותו של המיליונר, רופרט מורדוק, הינה נותנת חסות אפשרית, לסבב שיכלול עשרה טורנירים, שבכל אחד מהם יהיה פרס כספי בסך 3.5 מיליון דולר.

הרעיון הוא, ששני טורנירים יתקיימו לפני כל טורניר גראנד-סלאם.

בין התחרויות שהשתלבותם מתוכננת, ניתן למצוא טורנירים שהם חלק מהסבב הנוכחי.

"אנחנו מדברים על אותה קבוצה של טורנירים", הוסיף פולארד.

מרק מילס, מבכירי האיי.טי.פי. אמר, כי הוא מאוכזב מכך שהתאחדות הטניס שוקלת הקמת סבב חדש.

יו"ר ההתאחדות מסר, כי ההתאחדות אינה רוצה ליצור פיצול ומעדיפה לעבוד בשיתוף פעולה עם האיי.טי.פי. אבל הוא הדגיש שכרגע לא נראה לו שניתן לבצע שיתוף פעולה שכזה.

מילס אמר, כי לא נראה לו שההתאחדות תקבל שיתוף פעולה מצד ההתאחדויות העולמיות, ובטח שלא משאר הגופים ושההצעה עלולה לפגוע בטניס העולמי.

גרמיו – פאלמייראס 0:5

ליברטאדורס

בסיבוב הראשון של רבע גמר גביע הליברטאדורס הביסה גרמיו במפגש כל-ברזילאי את האלופה פאלמייראס בתוצאה 0:5, זאת לאחר מהומה רבתי בדקה ה-20 במהלכה הופסק המשחק לרבע שעה ופאלמיראס נותרה עם 9 שחקנים.

בארגנטינה סיימו בתיקו 1:1 ריבר פלייט וולז סארספילד.

באקוודור ניצחה אמלק המקומית את ספורטינג קריסטל מפרו 1:2.

ובקולומביה ניצחה אתלטיקו נאסיונל את מילונאריוס 1:2.

משחקי הגומלין ייערכו ב-2 באוגוסט.

אטקינסון בפנרבחצ'ה

דאליאן אטקינסון חתם בקבוצה התורכית, פנרבחצ'ה.

אטקינסון, המשחק בתפקיד חלוץ, עזב את אסטון וילה ומצטרף בתורכיה לשחקן וילה נוסף בעבר, דין סונדרס, שחתם בגאלאטסאראי.

סכום העברתו לא נמסר.

איגוד האתלטיקה ביטל את ההשתתפות באליפות העולם

בעקבות מצוקה כספית. לטענת יו"ר האיגוד, אף גורם ממלכתי לא נענה לבקשתו לסייע במימון הטיסות לשוודיה

מאת משה כהן

איגוד האתלטיקה הודיע אמש על החלטתו לבטל את יציאת האתלטים הישראלים לאליפות העולם שתיפתח בעוד שבוע בשוודיה.

יו"ר האיגוד, שלמה בן גל, הסביר אמש שהגרעון הכספי אינו מאפשר את הוצאת שבעת האתלטים לשוודיה.

לדבריו, האיגוד נקלע לגרעון כספי של 300,000 דולר ורק סיוע דחוף יאפשר את יציאתם של האתלטים.

לטענתו, הוא פנה אתמול לכל גורם אפשרי כדי לקבל סיוע מיוחד, אבל הוא נענה בשלילה ולכן, לא נותרה בידיו הברירה, אלא לבטל את היציאה לאליפות העולם.

ההערכה היא שבסופו של דבר ימצא המימון הדרוש ליציאת האתלטים.

נמשך המירוץ אחרי גרייב

בעוד שיו"ר מכבי פ"ת טוען שיש לו הסכם בע"פ עם השחקן, מדגיש יו"ר הפועל ת"א שכבר יש לו הסכם סגור עם הכוכב הצעיר. המחלוקת בדרך למוסד לבוררות

מאת משה רוזנברג

נג'ואן גרייב ממשיך לנהל מגעים עם מכבי פ"ת והפועל ת"א, כאשר כל אחת מהן טוענת שההלוך המצטיין יעמוד לרשותה.

עמוס לחון, חבר הנהלת מכבי פ"ת, אמר אמש, כי יש לו הסכם בע"פ עם השחקן, שביקש להמתין עד יומיים שלושה כדי לבדוק כמה פרטים נוספים. בנוסף לכך, יש למכבי פ"ת הבטחה ממרכז מכבי, כי לא יתנו לכדורגלן לעבור להפועל ת"א, מאחר והחתימה השניה היא של המרכז.

גם בהפועל ת"א בטוחים, כי השחקן יופיע בשורותיהם. היו"ר, יובל רון, אמר אתמול, כי יש לו הסכם סגור עם השחקן: "צריך לכבד את רצונו של גרייב לשחק בהפועל ת"א. אני יודע על הלחצים המופעלים עליו מצד מכבי פ"ת, אבל גם יש מוסד לבוררות בהתאחדות לכדורגל ואני משוכנע שהוא ישחק בהפועל ת"א, מה עוד שאנו רוצים אותו לתקופה ממושכת".

תורג'מן ואשדוד ממתינים לבוררות

מאת משה רוזנברג

עמיר תורג'מן ממשיך להאמין, כי הוא ישחק בסופו של דבר בהפועל חיפה ולא בעירוני אשדוד.

אומנם, הבוררות נקבעה לשבוע הבא, אבל השחקן אמר אמש: "אין לי ממה לחשוש. אפילו בעד 200,000 דולר אני לא נשאר באשדוד. אני רוצה להתקדם. הובטח לי שחרור אם הקבוצה תרד לליגה הארצית".

בתגובה, אמר אמש רפי אסטורמס, יו"ר עירוני אשדוד: "יש לנו לעונה נוספת עם הכדורגלן כער סכום גבוה מאוד. לא הובטח לו לקבל שחרור, במידה ונרד לליגה הארצית ומוטב שישחק באשדוד, כי שחרור לא ניתן לו. אנו עומדים על מחיר השאלה של 110,000 דולר לכל קבוצה".

לאור ההתבצרות של שני הצדדים, יפסק בשבוע הבא הבורר היכן ישחק תורג'מן בעונה הבאה.

בית"ר י-ם והפועל טייבה יצדיעו למגזר הערבי

משחק הכדורגל בין הפועל טייבה לבית"ר ירושלים יעמוד במרכזו של ערב הצדעה לספורטאי העבר מהמגזר הערבי.

הטקס ייערך במגרש הכדורגל בעירעיה, ב-30.7, שעה 18:30, במסגרת שנת משחקי הפועל ה-15.

ריקי וינסלאו לא ישחק בירושלים

כדורסל

מאת אמיר הובברג

ריקי וינסלאו, שהיה מועמד להיות שחקנה הזר השני של הפועל ירושלים, לא יגיע ככל הנראה לקבוצה ובמקומו יאלץ המאמן, פיני גרשון, לחפש מועמד מתאים אחר.

הנהלת הפועל ירושלים ובראשה הספונסר, נחום מנבר, היתה מוכנה לשלם לוינסלאו 270,000 דולר לעונה, אבל אתמול חלה תפנית, כאשר השחקן קיבל הצעה מקבוצת סרגוסה הספרדית, בסדר גודל של 300,000 דולר וככל הנראה, הוא יעדיף לחתום שם.

בילי תומפסון ורוברט יוברט אמורים להצטרף לאימוני הקבוצה בתחילת השבוע הבא, כאשר ישובו מחופשה מארה"ב.

ממשרד הכרטיסים 'בן נאים' נמסר השבוע על התעניינות מוגברת ברכישת מנויים לעונה הקרובה. בהנהלת הפועל ירושלים מעריכים שעד לתחילת המשחקים ימכרו 1,500 מנויים, מספר שיא בתולדות האגודה.

נבחרת הנוער: מקום באמצע

טניס שולחן

נבחרת הנוער של ישראל בטניס שולחן דורגה במקום השני בבית המוקדם באליפות אירופה הנערכת בהאג לאחר שני נצחונות והים בתוצאה 1:4 מול לטביה ויוגוסלאויה והפסד 4:1 לצ'כיה.

נבחרת ישראל העפילה לבית הדירוג 13–24, נוצחה ע"י שוודיה 4:2 וניצחה את תורכיה 2:4.

נבחרת הנערות ניצחה 2:3 את פורטוגל ונוצחה 3:0 מול ביילורוסיה.

נבחרת הקאדטים ניצחה 0:3 את לטביה ונוצחה 3:1 ע"י רומניה.

נבחרת הקאדטיות נוצחה ע"י בולגריה וצ'כיה.

איחולים להמ"ם

לבית הבשר גינדי ובניו

ולמנכ"ל מר דוד גינדי

לרגל חגיגות 35 שנה להיווסדה

סוכנות לביטוח-אחים יונה בע"מ

טל. 03-7523226/7

לבית הבשר גינדי ובניו

ולמנכ"ל מר דוד גינדי

לרגל חגיגות 35 שנה להיווסדה

ברכות חמות

שאו ברכת תנופה ופיתוח

האחים זקה (קטן) טל. 03-9611007

לבית הבשר גינדי ובניו

ולמנכ"ל מר דוד גינדי

לרגל חגיגות 35 שנה להיווסדה

עלו והצליחו

שלומי-שיווק מוצרי בשר

טל. 050-338617, 03-384847

מירב הקור

קירור ומיזוג אויר

טל. 050-202627 03-5370008

שפע ברכות

לבית הבשר גינדי ובניו

ולמנכ"ל מר דוד גינדי

לרגל חגיגות 35 שנה להיווסדה.

לבית הבשר גינדי ובניו

ולמנכ"ל מר דוד גינדי

לרגל חגיגות 35 שנה להיווסדה

רב ברכות

מילר צבי

סוכן מוצרי זוגלובק

טל. 03-5052271

כתב האישום: כלאו מפגרת ואנסו אותה במשך 5 ימים

(ע) – הרצל יודי בן 51, אריה גל בן 42 ואייל עבד ג'אפר בן 25 הואשמו אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב באונס של נערה מפגרת ובכליאתה במשך ימים אחדים, שבמהלכם אילצו אותה לקיים יחסי מין איתם ועם גברים נוספים תמורת כסף.

בכתב האישום נטען, כי ב־3 באוקטובר 1994 פגש יודי בנערה בת ה־19 במרכז פתח־תקווה, ושיכנע אותה לבוא איתו לבית הוריו. שם, נטען, כלא אותה במחסן ושיכנע אותה לקיים איתו יחסי מין. עוד נטען, כי גם לאחר שהתלוננה כי הוא מכאיב לה לא חדל ממעשיו, ואף הביא את הנאשמים האחרים כדי שיקיימו איתה יחסי מין.

על פי כתב האישום כלאו הנאשמים את הצעירה המפגרת במחסן ואנסו אותה במשך כחמישה ימים, וכן אילצוה לקיים יחסי מין עם גברים שונים, ששמו גבר כסף.

הנשדדים הזמינו את השוד של עצמם – טוענת המשטרה

מאת יריב בן־יהודה

משטרת תל־אביב עצרה את אבנר כוהן מקרית־אונו ואת אהוד כדורי ממושב בצפון, כחשודים בהזמנת השוד שאירע לפני כמה ימים בסוכנות התיווך "פסגות הגבעה" בגבעת שמואל. הפרט המוזר בפרשה: הכסף, שהיה אמור להישדד, שייך לשני העצורים החשודים.

בעת האירוע ישבו במשרד התיווך מנהלת המשרד, עורך־דין, לקוח שביקש למכור בית פרטי ושני העצורים, שבאו מצד הקונה. פרטי העסקה נסגרו, והוחלט על סכום ראשוני שישולם במקום. חלק מן הסכום, 30 אלף שקל, הונח על השולחן. לאחר חתימת החוזה יצאו שני החשודים לרגע מהמשרד – לטענתם, כדי להביא כסף מזומן נוסף, שהיה במכוניתם.

מיד לאחר שיצאו מהמשרד פרצו למקום שני רעולי־פנים חמושים באקדח. הם שאלו את מנהלת המשרד היכן הכסף, נעלו את יושבי המשרד בתוכו, והסתלקו עם תיק ובו 500 שקל בלבד.

המשטרה הוזעקה. התזמון של השוד – מיד לאחר שיצאו כוהן וכדורי מהמשרד – הדליק נורה אדומה אצל בלשי המשטרה. השניים נעצרו ונחקרו, והכחישו כל קשר למעשה.

החוקרים סבורים, כי שני השודדים ידעו על העיסקה המתקיימת במשרד, וכן על סכום של 30 אלף שקל שאמור להיות במקום, אך בהפתעתם טעו ונטלו את התיק הלא נכון, ובו 500 שקל בלבד.

בדו"ח חסוי שמסר לבית המשפט ראש צוות החקירה, מפקח ירון לוגזין, כלול מידע מודיעיני שלפיו הזמין אבנר כוהן את השוד אצל גורמים המוכרים לחוקרי המשטרה. עדיין לא ברור מדוע תכננו שני החשודים את השוד: שניהם אנשים אמידים, סכום הכסף שנועד להישדד לא היה גדול, והיה אמור להתחלק ביניהם.

מעצרו של אבנר כוהן מקרית־אונו הוארך בחמישה ימים. אהוד כדורי נשלח למעצר־בית.

הוחמר עונשו של עובד צה"ל שביצע מעשים מגונים בחיילת

(ע) – בית הדין הצבאי לערעורים בקריה בתל־אביב קיבל באחרונה את ערעורו של התובע הצבאי הראשי על קולת עונשו של משה אסייג, אזרח עובד צה"ל בן 47, איש אחזקה בבסיס צבאי, שהורשע לפני חודשים בבית הדין של חיל הים במעשים מגונים בחיילת.

בית הדין דחה את ערעורו של הנאשם והחמיר בעונשו, בגזרו עליו תשעה חודשי מאסר, מהם שלושה חודשים לריצוי בפועל.

פרקליטו של אסייג טען, כי בית הדין שגה כאשר נתן אמון לא מסויג בעדותה של החיילת המתלוננת.

בית הדין לערעורים, בראשותו של סגן הנשיא, תא"ל אורי שהם והשופטים אל"ם (במיל.) תיאודור אור ואל"ם יהודה צלקוביץ, קבע, כי לעדותה של החיילת נמצאו ראיות חיזוק. השופטים ציינו, כי מעשיו של אסייג היו "מבישים ומכוערים. המערער כפה עצמו על חיילת בשירות חובה, על מנת להגיע באמצעותה לסיפוק מיני".

פקחי עיריית תל־אביב תפסו אתמול קוף משוטט שתקף עוברים ושבים ברחוב, והכניסו אותו להסגר בכלבייה העירונית. (צילום: בני ברוק/ י.פ.א)

חובבי רדיו ישראלים וירדנים משדרים יחד מפסגת הר נבו

מאת אמיר רוזנבליט

חובבי הרדיו בישראל ובירדן החלו משתפים פעולה ביניהם.

משלחת של חברי האיגוד הישראלי של חובבי רדיו, בראשותו של יו"ר האיגוד, יוסי אופסטורט, ומשלחת של חובבי רדיו מהאיגוד הירדני, התמקמו על פסגת הר נבו שבירדן, והן מנהלות משם שיחות עם חובבי רדיו מרחבי העולם.

חובב רדיו מבאר־שבע, שלום בייטשר, החבר באיגוד הישראלי ועוקב אחר התשדורות של המשלחת הישראלית־ירדנית מהר נבו, סיפר אתמול, כי בין השאר יצרו החובבים משתי המשלחות אות קריאה, שהוא שילוב של אות הקריאה הישראלי 4x ואות הקריאה הירדני jy. באמצעות אות הקריאה הזה 4x/jy74 הם מנהלים שיחות עם עמיתיהם בעולם.

"המיזוג יוצא־הדופן בין משלחות חובבים משתי מדינות, שעד לא מכבר שררו ביניהן יחסי עוינות, מהווה אטרקציה עולמית, ומי שעולה על התדר המשותף שלהם יכול להיות עד לתשדורות מרתקות", אמר בייטשר.

פועל בניין נפצע קשה בנופלו מפיגום בחיפה

מאת אורי שרון

פועל בניין בן 19 מכפר כבול נפצע אתמול קשה כאשר נפל מפיגום בגובה של 10 מטרים בחיפה.

סמוך לשעה 14:30 שמעו העובדים באתר הבנייה "גני העיר" שעל הכרמל צעקה והבחינו באחד מחבריהם כשהוא מוטל על הקרקע. צוות מד"א העבירו לבית החולים רמב"ם. הרופאים אבחנו פגיעת ראש.

התאונה בצומת שורש, שבה נהרג אתמול דן פרומקין מקיבוץ צרעה. (צילום: פלאש 90)

שלושה נהרגו בתאונות בכביש ת"א־ירושלים ובצומת גן־יבנה

מאת רוני ברזילי ועתי"ם

שלושה בני־אדם נהרגו אתמול בתאונות דרכים – בכביש ירושלים תל־אביב, ובצומת גן־יבנה.

גדעון גרג'י בן 51 מראשון־לציון ודן פרומקין בן 68 מקיבוץ צרעה נהרגו בשתי תאונות קשות, שאירעו בקטע שבין מחלף שער הגיא לירושלים, על כביש מספר 1.

התאונה הראשונה אירעה בשעה 03:30 לפנות בוקר, סמוך למחלף שער הגיא. גדעון גרג'י, שנהג במכוניתו הפרטית, איבד את השליטה ברכבו והתהפך בגדר ההפרדה שעל הכביש. הוא נעצר וירד על מנת לבחון את הנזק שנגרם למכוניתו, ובעת שעמד על הכביש פגעה בו משאית סמי־טריילר נהוגה בידי ערבי מנצרת. הוא נהרג במקום. נהג המשאית נעצר לחקירה ושוחרר לאחר־מכן.

בתאונה האחרת נהרג דן פרומקין מקיבוץ צרעה, בעת שחצה עם מכוניתו את צומת שורש. אוטובוס תיירים התנגש בצד המכונית, ופרומקין נהרג במקום. כוחות הצלה שהוזעקו עמלו שעה ארוכה על חילוץ גופתו מהמכונית המעוכה.

בתאונת דרכים שאירעה בכביש אשקלון־אשדוד, סמוך לצומת גן־יבנה, נהרג דוד אסולין בן 22 מאשדוד. אסולין, שנהג במכונית מסחרית מסוג "מיצובישי" התנגש, מסיבה לא ידועה, בירכתיו של מערבל־בטון, שהיה נהוג בידי אברהם לוי. מעוצמת ההתנגשות נפצע אסולין אנושות, וצוותי מד"א שהוזעקו למקום ניסו להחיותו אולם ללא הועיל. משטרת מרחב לכיש פתחה בחקירת התאונה.

תושב מג'דל שמס בן 32 נפצע אתמול באורח אנוש, בנפילה ממשאית. האיש עלה על גג המשאית לצורך ביצוע עבודה, החליק, נפל, ונפגע בראשו באורח קשה ביותר. צוות ניידת טיפול נמרץ מקריית־שמונה פינה אותו לבית החולים בצפת.

4 אצבעות של פעוטה נקטעו בתאונה במטבח

(ע). ארבע מאצבעות ידה של פעוטה כבת 4, בת למשפחה חרדית המתגוררת ברחוב יחזקאל בשכונת גאולה בירושלים, נקטעו אתמול בצהריים, כאשר שיחקה ליד מטחנת־בשר פועלת והכניסה לתוכה את ידה.

למקום הוזעקה ניידת טיפול נמרץ של מד"א. אנשי הניידת עצרו את הדימום בכף־ידה של הפעוטה, והחישו אותה ואת האצבעות הקטועות לבית החולים הדסה עין־כרם.

שטרות מזויפים של 100 שקל נתפסו אצל תושב באר־שבע

מאת רמי שני

המשטרה תפסה שלשום 187 שטרות מזויפים בערך של 100 שקל אצל תושב באר־שבע ועצרה אותו לחקירה.

קופאית בסניף "שופרסל" בקניון הנגב בבאר־שבע הזמינה שלשום את המשטרה לאחר שהבחינה, כי שטר בן 100 שקיבלה מלקוח היה מזויף.

השוטרים הגיעו לקניון ועצרו לחקירה את האיש. ברשותו נמצאו 18,700 שקל בשטרות מזויפים בערך נקוב של 100 שקל.

הוברר, כי העצור הספיק לשלם בשטר מזויף תמורת קניות שביצע בבית הכל־בו של "המשביר לצרכן" בקניון.

ילדים ששיחקו באש גרמו דליקה בבית מגורים בדימונה

מאת רמי שני

שני ילדים בני ארבע וחמש וחצי ששיחקו במצית גרמו לדליקה גדולה בבניין מגורים בדימונה.

הדליקה פרצה בבית סבתם של הילדים ברחוב המעפילים בעיר. הילדים שיחקו במצית בעת שסבתם בישלה במטבח וכתוצאה מכך נדלקה שמיכת צמר. השמיכה גרמה לדליקה בחדר שבו שהו הילדים והאש התפשטה ליתר חלקי הדירה ומשם ליתר אגפי הבניין.

מדוע עולה התאבד בכרמיאל; נקלע למצוקה כלכלית קשה

(ע) – ד"ר איגור רפאלוב בן 49, מדען עולה מבאקו שבחבר המדינות, שם קץ לחייו שלשום אחר הצהרים בדירתו שבכרמיאל, כנראה מאחר שמשפחתו נקלעה למצוקה כלכלית קשה. הלווייתו התקיימה אתמול.

ד"ר רפאלוב, שעלה לישראל לפני כשנתיים עם אשתו ושני בניו, ירה בעצמו בסלון הדירה ברובה אמ־16, השייך לבנו החייל, דימיטרי בן ה־19, שהגיע הביתה לחופשה. את גופתו מצא בנו הצעיר, איליה בן ה־13.

סגנית ראש עיריית כרמיאל, רינה גרינברג, מסרה, כי ד"ר רפאלוב היה מדען שהתמחה בהנדסת חשמל, ובעיר מולדתו היה אחראי על מעבדת החשמל של הרכבת התחתית ורשם לזכותו שישה פטנטים והמצאות בתחום החשמל.

בהגיעו לישראל הופנה המדען לכמה מקומות עבודה אך לא נקלט בהם. במקביל התגלה, כי לקה בסוכרת. אשתו, אירינה, הולכה לעבוד בקיבוץ מורן ועד מהרה הפכה למפרנסת היחידה של המשפחה.

מצבם הכלכלי הידרדר ורפאלוב סבל מדיכאון בשל חוסר יכולתו לעבוד ולעמוד בתשלומי שכר הדירה וההוצאות המחיה. בעקבות הפיגור התשלום שכר הדירה הוא הצטווה לפנות את דירתו.

מיד לאחר שנודע על האסון שלחה העירייה פסיכולוגים ועובדי־רווחה למשפחה.

סגנית ראש עיריית כרמיאל שיגרה מכתב למנכ"ל משרד הקליטה אפרים כהן, ותבעה למצוא למשפחה דיור חלופי. בכרמיאל כמעט שאי־אפשר למצוא היום דירה להשכרה במחיר סביר.

באיומי סכין שדדו שני צעירים את סניף בנק הדואר בבני־ברק

(ע). – שני צעירים שדדו אתמול את סניף בנק הדואר בבני־ברק. השודדים נכנסו לסניף הבנק ברחוב בירנבאום בעיר, שלפו סכינים ודרשו מהפקידה שתמסור לידיהם את הכסף שהיה בקופה. הם נטלו סכום כסף מעל הדלפק ונמלטו באופנוע.

לסניף הבנק הגיעו כוחות גדולים של משטרת מרחב דן ובלשי היחידה המרכזית של משטרת תל־אביב, ופתחו בחקירה.

בית־משפט השלום בירושלים התיר אתמול לפרסם את דבר מעצרם של אריה סירדי (33) ויוסי טייב (32) מנתניה, החשודים ששדדו שני מיליון שקלים מסניף בנק הפועלים בכיכר השבת בירושלים, לפני כשבועיים. הם נעצרו ל־15 יום. כן האריך בית המשפט בשמונה ימים את מעצרם של שני תושבי נתניה אחרים, ויקטור עטיה (32) ושמעון כסיקה (30), החשודים שהמתינו לשודדים במכונית המילוט והיו שותפים לתכנון השוד.

על־פי החשד חדרו סירדי וטייב לבנק דרך הכניסה המיועדת לעובדים, לפני פתיחתו לקהל, והמתינו לפתיחת הכספת. כשנפתחה הכספת איימו על הפקידים באקדח, ונמלטו עם שלל: שני מיליון שקלים.

בן 13 מאשדוד הודה:

"רוצצתי ראשו של גור־כלבים עם לבנה"

מאת רוני ברזילי

נער בן 13 מאשדוד הודה אתמול בחקירתו במשטרה, כי השליך לבנה מגג בית על גור־כלבים, רועה גרמני לבן בן שלושה חודשים, ורוצץ את גולגולתו.

אתמול אחר הצהרים שמעה בעלת הכלב, אורית גמליאל בת 22 מאשדוד, חבטה בחצר הבית, במקום שבו ישן גור הכלבים שקיבלה במתנה. היא רצה אליו והזדעזעה למראה עיניה. "זה היה חמש דקות אחרי שליטפתי אותו", סיפרה אתמול. "המחזה היה מזעזע. ראשו של 'זויט' היה מרוסק, והוא פירפר. התחלתי לבכות ולצרוח. לא ידעתי מה לעשות. זאת היתה הוצאה להורג, רצח בדם קר".

לווטרינר שהוזעק למקום לא נותר אלא לקבוע את מותו של הכלב. אורית מיהרה להתלונן במשטרה ובעדותה מסרה, כי היא חושדת בשני נערים בני 13 ו־14, שעלו לגג הבית המשותף והשליכו את האבן בכוונה לפגוע בגור.

בתום חקירה של אנשי מחלק הנוער במשטרת אשדוד הודה נער בן 13 בביצוע המעשה וטען שהוא ושני נערים נוספים הפילו את הלבנה על הכלב בלי כוונה. "אני מצטער צער עמוק", אמר.

חשוד במעשים מגונים בבנותיו נעצר ל־10 ימים

מאת אורי שרון

"אני מאמין רק באלוהים, עכשיו אני לא שותה", הכריז אתמול תושב קרית־ביאליק בן 55 באוזני שופט השלום בחיפה, שבפניו הובא כחשוד בתקיפת אשתו ובהתעללות ובביצוע מעשים מגונים בבנותיו, שאחת מהן אף איימה להתאבד.

נציג המשטרה, רב־סמל בכיר חיים שרון, סיפר בבית המשפט, כי האיש חזר לביתו שיכור ונהג בבני משפחתו באלימות. ילדיו נאלצים להסתלק מן הבית ולשוב רק אחרי חצות, לאחר שהוא נרדם.

עוד נטען, כי האב נהג לשלוף את אבר המין שלו מול בנותיו ולהכריז הכרזות מגונות. "האיש מהווה סכנה לשלום משפחתו", אמר רס"ב שרון בבית המשפט והוסיף, כי החשוד הפר צו שהוצא נגדו בחודש מאי והמשיך לפגוע באשתו.

השופט האריך את מעצרו של החשוד בעשרה ימים.

מטוס ירדני חדר בטעות לישראל

(ע). – מטוס קל חדר אתמול בצהריים מירדן לתוך המרחב האווירי של ישראל ויורט אל שדה התעופה עטרות בירושלים.

המטוס מסוג פייפר צ'ירוקי 4 אותר על מסכי הרדאר של חיל האוויר בשעה 11:30, בעת שחצה את הגבול הבינלאומי מעל ים המלח. שני מטוסי אף־15 של חיל האוויר יירטו אותו לשדה התעופה בעטרות שליד ירושלים.

הטייס, יוסף ג'מאל אחמד (22), נעצר לחקירה על־ידי המשטרה ונלקח לתחנת צפון בשכונת נוה יעקב הסמוכה לשדה התעופה. בחקירתו סיפר כי הוא חניך בבית־ספר פרטי לטיסה בעמאן, וכי עבר את הגבול בטעות לאחר שאיבד את ההתמצאות בשטח בעת טיסת אימונים.

בתום חקירתו הוחזר אחמד אל שדה התעופה עטרות. במקום נחת מטוס ירדני מבית הספר לטיסה שאליו משתייך אחמד ובו שני טייסים שהחזירו את החניך והמטוס לירדן.

ב"ה
זמני הדלקת נרות
א' באב תשנ"ה
פרשת מסעי

ערש"ק	מוצש"ק
ירושלים – 7.02	ירושלים – 8.20
תל־אביב – 7.20	תל־אביב – 8.18
חיפה – 7.14	חיפה – 8.23

ברכות חמות
למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
מוסך א.א.מ. טל. 09-722170

למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
זר ברכות
גרר קרמן
טל. 03-6180203

איחולים לבביים
למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
מרכז הרדיאטור והאגזוז
א.א. ראדיאטורים בע"מ
טל. 03-6775295

למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
שפע ברכות
אחים רחמה בע"מ
חברה לעבודות [illegible] פיחוח וכבישים
רח' הרצל 168, רחובות. טל. 458944, 08-451338

למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
ברכות לבביות
פולק חיי טל. 03-290773

למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
עלו והצליחו
דיזל בדק א. צינוביץ בע"מ (1962)
מכון מוסמך לשיפוץ משאבות דיזל ומרססים
שיפוץ טורבו
רח' מעון 25, ת"א טל. 03-6828757 טלפקס. 03-6814272

ברכת תנופה ופיתוח
למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
דניאל מיטרנס
טל. 03-378306

למוסכי שרות חנן את שפיק בע"מ
ולמנכ"לים מר חנן פרידברג ומר שפיק מססה
לרגל חגיגות 20 שנה להיווסדה
המשך שיתוף פעולה פורה
מוסך ארתור את יצחק
טל. 02-783529